

Broj: 22/3136-25

Podgorica, 30.11.2022. godine

Na osnovu člana 43 stav 3 Zakona o energetici ("Službeni list CG", br. 5/16, 51/17, 82/20 i 29/22), člana 37 stav 1 Metodologije za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", broj 71/22), tačke 5 dispozitiva Odluke o utvrđivanju iznosa korekcija regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije tokom regulatornog perioda 2020-2022. godina ("Službeni list CG", br. 125/21) i člana 15 tačka 4 Statuta Regulatorne agencije za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti ("Službeni list CG", broj 135/21), rješavajući po Zahtjevu AD „Crnogorski elektroprenosni sistem“ Podgorica za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena, broj 300-RAE/22-1899/2 od 31.08.2022. godine, Odbor Regulatorne agencije za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti, na sjednici održanoj 29. i 30. novembra 2022. godine, donio je

O D L U K U

O UTVRĐIVANJU REGULATORNO DOZVOLJENOG PRIHODA I CIJENA ZA KORIŠĆENJE PRENOSNOG SISTEMA ELEKTRIČNE ENERGIJE ZA PERIOD 01.01.2023 – 31.12.2025. GODINA

REGULATORNO DOZVOLJENI PRIHOD I CIJENE ZA 2023. GODINU

1. „Crnogorskom elektroprenosnom sistemu“ AD Podgorica utvrđuje se regulatorno dozvoljeni prihod za 2023. godinu, u iznosu od **49.330.332,37 €**.
2. Regulatorno dozvoljeni prihod iz tačke 1 ovog dispozitiva čine:
 - a) troškovi poslovanja za energetske djelatnosti, utvrđeni za 2023. godinu u iznosu od **30.913.540,29 €**,
 - b) amortizacija, utvrđena za 2023. godinu u iznosu od **8.070.329,70 €**,

- c) povrat na sredstva, utvrđen za 2023. godinu u iznosu od **13.742.855,38 €**,
 - d) korekcije po osnovu odstupanja ostvarenih energetske i finansijske veličine, utvrđene za 2023. godinu, u korist korisnika prenosnog sistema električne energije, u iznosu od **3.396.393,00 €**, koji iznos se oduzima od zbira iznosa utvrđenih pod podtačkama a, b i c ove tačke dispozitiva.
- 3. „Crnogorskom elektroprenosnom sistemu“ AD Podgorica utvrđuje se regulatorno dozvoljeni prihod koji se transponuje u cijene za 2023. godinu, u iznosu od **23.203.503,70€**.
 - 4. Regulatorno dozvoljeni prihod koji se transponuje u cijene za 2023. godinu, iz tačke 3 ovog dispozitiva utvrđen je kao razlika između regulatorno dozvoljenog prihoda za 2023. godinu iz tačke 1 ovog dispozitiva, i ostalih prihoda, utvrđenih u iznosu od **26.126.828,67 €**, za 2023. godinu.
 - 5. Utvrđuje se cijena za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače električne energije za 2023. godinu, koja se naplaćuje po maksimalno raspoloživoj aktivnoj snazi, u iznosu od **103,0242 €/MW/mjesec**.
 - 6. Utvrđuje se cijena za korišćenje prenosnog sistema koju plaćaju proizvođači električne energije priključeni na prenosni sistem za 2023. godinu, koja se naplaćuje po aktivnoj električnoj energiji, u iznosu od **2,1586 €/MWh**.
 - 7. Utvrđuje se cijena za angažovanje prenosnog kapaciteta za ostale korisnike za 2023. godinu, u iznosu od **1,0122 €/kW/mjesec**.
 - 8. Utvrđuje se cijena opravdanih gubitaka u prenosnom sistemu za ostale korisnike za 2023. godinu, u iznosu od **0,3341 c€/kWh**.
 - 9. Utvrđuje se, za 2023. godinu:
 - a) niža dnevna tarifa za aktivnu energiju za pokrivanje opravdanih gubitaka u prenosnom sistemu za ostale korisnike u iznosu od **0,2039 c€/kWh**,
 - b) viša dnevna tarifa za aktivnu energiju za pokrivanje opravdanih gubitaka u prenosnom sistemu za ostale korisnike u iznosu od **0,4078 c€/kWh**.

REGULATORNO DOZVOLJENI PRIHOD I CIJENE ZA 2024. GODINU

10. „Crnogorskom elektroprenosnom sistemu“ AD Podgorica utvrđuje se regulatorno dozvoljeni prihod za 2024. godinu, u iznosu od **49.452.455,66 €**.
11. Regulatorno dozvoljeni prihod iz tačke 10 ovog dispozitiva čine:
 - a) troškovi poslovanja za energetske djelatnosti, utvrđeni za 2024. godinu u iznosu od **31.757.344,10 €**,
 - b) amortizacija, utvrđena za 2024. godinu u iznosu od **7.874.494,77 €**,
 - c) povrat na sredstva, utvrđen za 2024. godinu u iznosu od **13.190.370,98 €**,
 - d) korekcije po osnovu odstupanja ostvarenih energetskih i finansijskih veličina, utvrđene za 2024. godinu u korist korisnika prenosnog sistema električne energije u iznosu od **3.369.754,19 €**, koji iznos se oduzima od zbira iznosa utvrđenih pod podtačkama a, b, i c ove tačke dispozitiva.
12. „Crnogorskom elektroprenosnom sistemu“ AD Podgorica utvrđuje se regulatorno dozvoljeni prihod koji se transponuje u cijene za 2024. godinu, u iznosu od **23.325.626,99€**.
13. Regulatorno dozvoljeni prihod koji se transponuje u cijene za 2024. godinu, iz tačke 12 ovog dispozitiva utvrđen je kao razlika između regulatorno dozvoljenog prihoda za 2024. godinu iz tačke 10 ovog dispozitiva, i ostalih prihoda, utvrđenih u iznosu od **26.126.828,67 €** za 2024. godinu.
14. Utvrđuje se cijena za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače električne energije za 2024. godinu, koja se naplaćuje po maksimalno raspoloživoj aktivnoj snazi, u iznosu od **97,5216 €/MW/mjesec**.
15. Utvrđuje se cijena za korišćenje prenosnog sistema koju plaćaju proizvođači električne energije priključeni na prenosni sistem za 2024. godinu, koja se naplaćuje po aktivnoj električnoj energiji, u iznosu od **2,4876 €/MWh**.
16. Utvrđuje se cijena za angažovanje prenosnog kapaciteta za ostale korisnike za 2024. godinu, u iznosu od **1,0575 €/kW/mjesec**.
17. Utvrđuje se cijena opravdanih gubitaka u prenosnom sistemu za ostale korisnike za 2024. godinu, u iznosu od **0,3420 c€/kWh**.

18. Utvrđuje se, za 2024. godinu:

- a) niža dnevna tarifa za aktivnu energiju za pokrivanje opravdanih gubitaka u prenosnom sistemu za ostale korisnike u iznosu od **0,2088 c€/kWh**,
- b) viša dnevna tarifa za aktivnu energiju za pokrivanje opravdanih gubitaka u prenosnom sistemu za ostale korisnike u iznosu od **0,4175 c€/kWh**.

REGULATORNO DOZVOLJENI PRIHOD I CIJENE ZA 2025. GODINU

19. „Crnogorskom elektroprenosnom sistemu“ AD Podgorica utvrđuje se regulatorno dozvoljeni prihod za 2025. godinu, u iznosu od **51.512.087,04 €**.

20. Regulatorno dozvoljeni prihod iz tačke 19 ovog dispozitiva čine:

- a) troškovi poslovanja za energetske djelatnosti, utvrđeni za 2025. godinu u iznosu od **31.661.937,24 €**,
- b) amortizacija, utvrđena za 2025. godinu u iznosu od **7.694.773,02 €**,
- c) povrat na sredstva, utvrđen za 2025. godinu u iznosu od **12.648.342,02 €**,
- d) korekcije po osnovu odstupanja ostvarenih energetske i finansijske veličine, utvrđene za 2025. godinu u korist korisnika prenosnog sistema električne energije u iznosu od **492.965,24 €**, koji iznos se oduzima od zbira iznosa utvrđenih pod podtačkama a, b i c ove tačke dispozitiva.

21. „Crnogorskom elektroprenosnom sistemu“ AD Podgorica utvrđuje se regulatorno dozvoljeni prihod koji se transponuje u cijene za 2025. godinu, u iznosu od **25.385.258,37€**.

22. Regulatorno dozvoljeni prihod koji se transponuje u cijene za 2025. godinu, iz tačke 21 ovog dispozitiva utvrđen je kao razlika između regulatorno dozvoljenog prihoda za 2025. godinu, iz tačke 19 ovog dispozitiva, i ostalih prihoda, u iznosu od **26.126.828,67 €**, utvrđenih za 2025. godinu.

23. Utvrđuje se cijena za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače električne energije za 2025. godinu, koja se naplaćuje po maksimalno raspoloživoj aktivnoj snazi, u iznosu od **98,8411 €/MW/mjesec**.

24. Utvrđuje se cijena za korišćenje prenosnog sistema koju plaćaju proizvođači električne energije priključeni na prenosni sistem za 2025. godinu, koja se naplaćuje po aktivnoj električnoj energiji, u iznosu od **2,3884 €/MWh**.
25. Utvrđuje se cijena za angažovanje prenosnog kapaciteta za ostale korisnike za 2025. godinu, u iznosu od **1,0663 €/kW/mjesec**.
26. Utvrđuje se cijena opravdanih gubitaka u prenosnom sistemu za ostale korisnike za 2025. godinu, u iznosu od **0,3478 c€/kWh**.
27. Utvrđuje se, za 2025. godinu:
- a) niža dnevna tarifa za aktivnu energiju za pokrivanje opravdanih gubitaka u prenosnom sistemu za ostale korisnike u iznosu od **0,2124 c€/kWh**,
 - b) viša dnevna tarifa za aktivnu energiju za pokrivanje opravdanih gubitaka u prenosnom sistemu za ostale korisnike u iznosu od **0,4247 c€/kWh**.
28. Korekcije iz tačke 5 Odluke o utvrđivanju iznosa korekcija regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije tokom regulatornog perioda 2020-2022. godina ("Službeni list CG", br. 125/21), u ukupnom iznosu od 5.083.624,68 €, primjenjuju se:
- a) u 2023. godini, u iznosu od 2.032.414,91 €, koji je sadržan u korekciji iz tačke 2 podtačka d ovog dispozitiva;
 - b) u 2024. godini, u iznosu od 2.032.414,91 €, koji je sadržan u korekciji iz tačke 11 podtačka d ovog dispozitiva; i
 - c) u 2025. godini, u iznosu od 1.018.794,86 €, koji je sadržan u korekciji iz tačke 20 podtačka d ovog dispozitiva.
29. Ova odluka objavljuje se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici Regulatorne agencije za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti.

Obrazloženje

Zakonom o energetici ("Službeni list CG", broj 5/16, 51/17, 82/20 i 29/22) (u daljem tekstu: Zakon), članom 43 stav 3 tač. 1, 3 i 4, propisano je da Regulatorna agencija za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti (u daljem tekstu: Agencija) u postupku odlučivanja po zahtjevu energetske subjekata utvrđuje regulatorno dozvoljeni prihod, cijene ili naknade za

korišćenje prenosnog i distributivnog sistema električne energije, za pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja prenosnog sistema električne energije i za rad operatora tržišta.

Na osnovu člana 43 stav 8 tačka 2 Zakona, Odbor Agencije je donio Odluku o trajanju regulatornog perioda za regulisane elektroenergetske subjekte, broj 22/840-2 od 24.02.2022. godine, kojom je utvrđeno da regulatorni period za operatora prenosnog sistema, operatora distributivnog sistema i operatora tržišta električne energije, počinje 01.01.2023. godine i traje do 31.12.2025. godine.

Na osnovu člana 59 stav 1 Zakona, kojim je propisano da se zahtjev za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena podnosi najkasnije četiri mjeseca prije isteka perioda važenja odluke o utvrđivanju cijena, „Crnogorski elektroprenosni sistem“ AD Podgorica (u daljem tekstu: CGES) je, u skladu sa članom 32 Metodologije za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", broj 71/22) (u daljem tekstu: Metodologija za prenos), podnio Zahtjev za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za period 01.01.2023-31.12.2025. godina, broj 300-RAE/22-1899/2 od 31.08.2022. godine, u Agenciji zaveden istog dana pod brojem 22/3136-1 (u daljem tekstu: Zahtjev).

Uz Zahtjev je dostavljena sljedeća dokumentacija:

Detaljan obračun predloženog regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskog elektroprenosnog sistema AD Podgorica za period 01.01.2023-31.12.2025. godina (u daljem tekstu: Detaljan obračun predloženog regulatorno dozvoljenog prihoda); Obrazac P; Pokazatelji efikasnosti poslovanja; Analiza raspoloživih opcija dodjele kapaciteta; Popis svih dugoročnih i kratkoročnih kredita sa podacima o valuti kredita, izvornoj vrijednosti kredita, vrijednosti kredita na kraju svake regulatorne godine, kamatnoj stopi i rasporedu otplate duga; Studija gubitaka u prenosnoj mreži elektroenergetskog sistema Crne Gore; Izvještaj o reviziji studije gubitaka električne energije u prenosnoj mreži elektroenergetskog sistema Crne Gore; Registar osnovnih sredstava, sa obračunom amortizacije za sve tri godine regulatornog perioda; Tabela sa obračunom regulatorne osnove sredstava, zasnovana na posljednjoj procjeni vrijednosti imovine operatora prihvaćenoj od strane Agencije; Troškovi poslovanja za tri godine koje prethode godini podnošenja zahtjeva; Kontrolisani troškovi 2019, 2020, 2021: Bruto bilans za period 01.01.2021-31.12.2021. godina; analitičke kartice računa za period 01.01.2021-31.12.2021. godine (57940 – Troškovi prethodnih godina, 55930 – Troškovi pomoći koji su u funkciji regulisane djelatnosti, 51220 – Troškovi rezervnih djelova, 51230 – Troškovi alata i inventara, 51250 – Troškovi materijala utrošenog za održavanje

opreme, 51390 – Drugi troškovi goriva i energije, 51391 – Drugi troškovi za mazivo, 51240 – Troškovi ostalog materijala, 51210 – Troškovi kancelarijskog materijala, 51232 – Troškovi HTZ opreme, 51300 – Troškovi električne energije, 51330 – Troškovi goriva za vozila, 53201 – Troškovi usluga održavanja vozila, 53310 – Troškovi zakupa transportnih sredstava koji su u funkciji regulisane djelatnosti, 53350 – Troškovi zakupa parkinga koji su u funkciji regulisane djelatnosti, 53900 – Troškovi usluga obezbjeđenja, 53190 – Troškovi transportnih usluga, 53110 – Troškovi usluga prevoza u inostranstvu, 53121 – Troškovi telefonskih računa, 53122 – Troškovi TF vod, vpn, internet, DHL, 53120 – Troškovi PTT usluga u zemlji, 53123 – Drugi PTT troškovi za usluge, 55200 – Troškovi premija osiguranja osnovnih sredstava, 55240 – Troškovi osiguranja zaposlenih u toku rada, 55270 – Drugi troškovi premija osiguranja, 55300 – Troškovi platnog prometa u zemlji, 55330 – Troškovi provizije na odobrenje/produženje kredita, 550900 – Troškovi drugih neproizvodnih usluga koji su u funkciji regulisane djelatnosti, 55060 – Troškovi registracije vozila koji su u funkciji regulisane djelatnosti, 55000 – Troškovi zdravstvenih usluga koji su u funkciji regulisane djelatnosti, 55020 – Troškovi usluga čišćenja koji su u funkciji regulisane djelatnosti, 55030 – Troškovi usluga računovodstva i revizije koji su u funkciji regulisane djelatnosti, 55040 – Troškovi savjetovanja i drugih intelektualnih usluga pravnih lica koji su u funkciji regulisane djelatnosti, 55011 – Troškovi usluga notara koji su u funkciji regulisane djelatnosti, 550910 – Troškovi usluga kopiranja i korićenja koji su u funkciji regulisane djelatnosti, 550920 – Troškovi CDA koji su u funkciji regulisane djelatnosti, 55960 – Ostale usluge špedicije koje su u funkciji regulisane djelatnosti, 51340 – Troškovi vode, 51200 – Troškovi materijala za održavanje higijene, 51100 – Troškovi sirovine i osnovnog materijala, 53200 – Troškovi usluga za tekuće održavanje); Bruto bilans za period 01.01.2020-31.12.2020. godine; analitičke kartice računa za period 01.01.2020-31.12.2020. godine (55930 – Pomoći, 5110 – Troškovi sirovina i osnovnog materijala, 5122 – Troškovi rezervnih djelova, 51230 – Troškovi alata i inventara, 5125 – Troškovi materijala utrošenog za održavanje opreme, 51390 – Drugi troškovi goriva, 51391 – Drugi troškovi za mazivo, 51231 – Troškovi auto guma, 5124 – Troškovi ostalog materijala, 5121 – Troškovi kancelarijskog materijala, 51232 – Troškovi HTZ opreme, 5130 – Troškovi električne energije, 5133 – Troškovi goriva za vozila, 53202 – Troškovi usluga za tekuće održavanje, 5322 – Troškovi usluga održavanja vozila, 5331 – Troškovi zakupa transportnih sredstava, 5332 – Troškovi zakupa poslovnog inventara i opreme, 5335 – Troškovi zakupa parkinga, 5390 – Troškovi usluga obezbjeđenja, 5319 – Drugi troškovi transportnih usluga, 53120 – Troškovi telefonskih računa, 53121 – Troškovi TF vod, vpn, internet, DHL, 53122 – Drugi PTT troškovi za usluge, 5312 – Troškovi PTT usluga u zemlji, 5520 – Troškovi premija osiguranja osnovnih sredstava, 5524 – Troškovi osiguranja zaposlenih u toku rada, 5529 –

Drugi troškovi premije osiguranja, 5530 – Troškovi platnog prometa u zemlji, 5509 – Troškovi drugih neproizvodnih usluga, 5506 – Troškovi registracije vozila, 5500 – Troškovi zdravstvenih usluga, 5502 – Troškovi usluga čišćenja, 5505 – Troškovi intelektualnih usluga fizičkih lica, 5503 – Troškovi računovodstvene revizije, 5504 – Troškovi obuke, školarine, savjetovanja i drugih intelektualnih usluga pravnih lica, 55011 – Troškovi usluga notara, 55090 – Troškovi usluga kopiranja i korićenja, 55091 – Troškovi CDA, 5596 – Ostale usluge za Jadroagent, 5134 – Troškovi vode, 53190 – Naknade za trajekt, tunel, 5120 – Troškovi materijala za održavanje higijene, 5794 – Troškovi prethodnih godina); Bruto bilans za period 01.01.2019-31.12.2019. godine; analitičke kartice računa za period 01.01.2019-31.12.2019. godine (55930 – Pomoći, 5110 – Troškovi sirovina i osnovnog materijala, 5122 – Troškovi rezervnih djelova, 51230 – Troškovi alata i inventara, 5125 – Troškovi materijala utrošenog za održavanje opreme, 51390 – Drugi troškovi goriva, 51391 – Drugi troškovi za mazivo, 51231 – Troškovi autoguma, 5124 – Troškovi ostalog materijala, 5121 – Troškovi kancelarijskog materijala, 51232 – Troškovi HTZ opreme, 5130 – Troškovi električne energije, 5133 – Troškovi goriva za vozila, 513 – Troškovi goriva i energije, 53202 – Troškovi usluga za tekuće održavanje, 5322 – Troškovi usluga održavanja vozila, 5331 – Troškovi zakupa transportnih sredstava, 5332 – Troškovi zakupa poslovnog inventara i opreme, 5335 – Troškovi zakupa parkinga, 5390 – Troškovi usluga obezbjeđenja, 5319 – Drugi troškovi transportnih usluga, 53120 – Troškovi telefonskih računa, 53121 – Troškovi TF vod, vpn, internet, DHL, 53122 – Drugi PTT troškovi za usluge, 5312 – Troškovi PTT usluga u zemlji, 5520 – Troškovi premija osiguranja osnovnih sredstava, 5524 – Troškovi osiguranja zaposlenih u toku rada, 5529 – Drugi troškovi premije osiguranja, 5530 – Troškovi platnog prometa u zemlji, 5509 – Troškovi drugih neproizvodnih usluga, 5506 – Troškovi registracije vozila, 5500 – Troškovi zdravstvenih usluga, 5502 – Troškovi usluga čišćenja, 5505 – Troškovi intelektualnih usluga fizičkih lica, 5503 – Troškovi računovodstvene revizije, 5504 – Troškovi obuke, školarine, savjetovanja i drugih intelektualnih usluga pravnih lica, 5501 – Troškovi advokatskih usluga, 55011 – Troškovi usluga notara, 55090 – Troškovi usluga kopiranja i korićenja, 55091 – Troškovi CDA, 5596 – Ostale usluge za Jadroagent, 5134 – Troškovi vode, 53190 – Naknade za trajekt, tunel, 5120 – Troškovi materijala za održavanje higijene, 5794 – Troškovi prethodnih godina); Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 12959 od 25.10.2019. godine, zaključen između CGES i "Elektroprivreda Crne Gore" AD Nikšić (u daljem tekstu: EPCG); Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 11726 od 27.09.2019. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 11726 od 27.09.2019. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 12957

od 25.10.2019. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 11724 od 27.09.2019. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 10003 od 08.08.2019. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 11725 od 27.09.2019. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 1058 od 30.01.2020. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 9452 od 27.04.2019. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 11187 od 13.09.2019. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 11303 od 17.09.2019. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 11185 od 13.09.2019. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 1141 od 05.02.2021. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 1140 od 05.02.2021. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 12612 od 17.10.2019. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 11806 od 30.09.2019. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 11723 od 27.09.2019. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 11186 od 13.09.2019. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o snabdijevanju električnom energijom (kupci kod kojih se snaga mjeri), broj 11807 od 30.09.2019. godine, zaključen između CGES i EPCG; Ugovor o konsultantskim, telekomunikaciono-informacionim, edukacionim uslugama, broj 14723 od 31.12.2018. godine, zaključen između CGES i "Elektroenergetskog koordinacionog centra" DOO Beograd (u daljem tekstu: EKC); Ugovor o konsultantskim, telekomunikaciono-informacionim, edukacionim uslugama, broj 16347 od 27.12.2019. godine, zaključen između CGES i EKC, Ugovor o konsultantskim, telekomunikaciono-informacionim, edukacionim uslugama, broj 13659 od 28.12.2020. godine, zaključen između CGES i EKC; Račun broj 21-3600-000056, izdat od strane CG KO CIGRE, zaveden u CGES-u pod brojem 9935 od 26.10.2021. godine; Ugovor o pružanju usluge obuke zaposlenih za upravljanje projektima i za pripremu projekata u programskom paketu Microsoft Project, broj 11563 od 25.09.2019. godine, zaključen između CGES i "Eminent" DOO Podgorica; Ugovor o procjeni uticaja novih

računovodstvenih standarda i obuka zaposlenih na temu njihove implementacije, broj 16550 od 27.12.2019. godine, zaključen između CGES i "PricewaterhouseCoopers" DOO Podgorica; Faktura broj 609/2021, u CGES-u zavedena pod brojem 12764 od 30.12.2021. godine, izdata od strane "Centralno klirinško depozitarno društvo" AD Podgorica (u daljem tekstu: CKDD); Faktura broj 2059/2021, u CGES-u zavedena pod brojem 12765 od 30.12.2021. godine, izdata od strane CKDD; Odluka o izmjenama Cjenovnika "Centralnog klirinško depozitarnog društva" AD Podgorica, broj 06-189 od 29.05.2019. godine; Cjenovnik "Centralnog klirinško depozitarnog društva" AD Podgorica, broj 06-480 od 12.12.2018. godine, Faktura broj 609/2021, u CGES-u zavedena pod brojem 12764 od 30.12.2021. godine, izdata od strane CKDD; Faktura broj 2059/2021, u CGES-u zavedena pod brojem 12765 od 30.12.2021. godine, Odluka o izmjenama Cjenovnika "Centralnog klirinško depozitarnog društva" AD Podgorica, broj 06-189 od 29.05.2019. godine; Pismo o angažovanju "PricewaterhouseCoopers" DOO Podgorica - usluge revizije, broj 13869 od 31.12.2020. godine, potpisano od strane CGES-a; Standardni uslovi poslovanja, broj 15412 od 06.12.2019. godine, potpisani od strane CGES-a i "PricewaterhouseCoopers" DOO Podgorica, Pismo o angažovanju "PricewaterhouseCoopers" DOO Podgorica - usluge revizije, broj 10416 od 08.11.2021. godine, potpisano od strane CGES-a i "PricewaterhouseCoopers" DOO Podgorica; Standardni uslovi poslovanja, broj 10417 od 08.11.2021. godine, potpisani od strane CGES-a i "PricewaterhouseCoopers" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci usluga osiguranja imovine CGES-a, broj 3596 od 01.04.2019. godine, zaključen između CGES-a i "Lovćen osiguranje" AD Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci usluga osiguranja imovine CGES-a, broj 1959 od 01.03.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Lovćen osiguranje" AD Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci usluga godišnjeg osiguranja imovine CGES-a, broj 2319 od 24.02.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Lovćen osiguranje" AD Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci usluga osiguranja imovine CGES-a, broj 7187 od 31.05.2019. godine, zaključen između CGES-a i "Lovćen osiguranje" AD Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci usluga održavanja postojećeg FMIS softvera, broj 13095 od 04.12.2017. godine, zaključen između CGES-a i "Taurons" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci usluga održavanja postojećeg FMIS softvera, broj 13095 od 04.12.2017. godine, zaključen između CGES-a i "Taurons" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci usluge fizičkog obezbjeđenja poslovnih zgrada, trafostanica i pripadajućih objekata, broj 2076 od 03.03.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Nikšić Guard Security" DOO Budva; Ugovor o javnoj nabavci usluge fizičkog obezbjeđenja trafostanica, broj 4489 od 27.04.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Nikšić Guard Security" DOO Budva; Ugovor o nabavci usluga fizičkog obezbjeđenja poslovnih zgrada, trafostanica i pripadajućih objekata, broj 1682 od 10.02.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Nikšić Guard Security" DOO

Budva; Ugovor o nabavci usluga fizičkog obezbjeđenja poslovnih zgrada, trafostanica i pripadajućih objekata, broj 1352 od 08.02.2019. godine, zaključen između CGES-a i "Nikšić Guard Security" DOO Budva; Ugovor o javnoj nabavci usluga fizičkog obezbjeđenja trafostanica, broj 5804 od 25.04.2019. godine, zaključen između CGES-a i "Nikšić Guard Security" DOO Budva; Ugovor o nabavci usluge održavanja i ažuriranja modula ESP za potrebe Fskar metodologije, broj 10593 od 11.11.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Novita" DOO Ljubljana; Ugovor o javnoj nabavci usluge zamjene dihtunga na transformatoru T1 u TS Kotor, broj 9185 od 06.10.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Electro team" DOO Budva, Rješenje, broj UPI-03-041-1199-02/20 od 13.10.2020. godine, izdato od strane Zavoda za metrologiju Crne Gore, Rješenje, broj UPI-03-041-613-02/20 od 03.06.2020. godine, izdato od strane Zavoda za metrologiju Crne Gore; Rješenje, broj UPI-03-041/21-1673-02 od 02.12.2021. godine, izdato od strane Zavoda za metrologiju Crne Gore; Rješenje, broj UPI-03-041/21-1673 od 01.12.2021. godine, izdato od strane Zavoda za metrologiju Crne Gore; Ugovor o jednostavnim nabavkama usluge ovjere ispitnih uređaja, broj 8510 od 16.09.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Tangentia" DOO Nikšić; Ugovor o javnoj nabavci usluge redovnog održavanja sistema AMR, broj 7560 od 10.06.2019. godine, zaključen između CGES-a i "Baranka export-import Pejanović" DOO Bar; Ugovor o javnoj nabavci usluge redovnog održavanja sistema AMR, broj 6528 od 09.07.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Baranka export-import Pejanović" DOO Bar; Ugovor o javnoj nabavci usluge redovnog održavanja sistema AMR, broj 6050 od 08.06.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Baranka export-import Pejanović" DOO Bar; Ugovor o javnoj nabavci usluge održavanja i ažuriranja modula za dostavljanje podataka na Transparency Platform, broj 6442 od 17.06.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Novita" DOO Ljubljana; Ugovor o javnoj nabavci usluge održavanja i ažuriranja modula za dostavljanje podataka na Transparency Platform, broj 5786/1 od 18.06.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Novita" DOO Ljubljana; Okvirni sporazum za utvrđivanje uslova za zaključivanje pojedinačnih ugovora o javnoj nabavci usluge održavanja i ažuriranja modula za dostavljanje podataka na Transparency Platform, broj 6441 od 17.06.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Novita" DOO Ljubljana; Ugovor o javnoj nabavci za nabavku usluge sječe stabala i rastinja u trasama DV i košenja trave i korova u krugu trafostanica, broj 6355 od 13.06.2018. godine, zaključen između CGES-a i "Alfa Project" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci usluge sječe stabala i rastinja u trasama DV, kao i na pristupnim stazama do stubnih mjesta, broj 4633 od 30.04.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Eurozox" DOO Danilovgrad; Aneks 1 Ugovora o javnoj nabavci broj 4633 od 30.04.2020. godine, broj 3948/1 od 29.04.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Eurozox" DOO Danilovgrad; Ugovor o nabavci usluge održavanja

SBN-a, broj 12465 od 30.11.2020. godine, zaključen između CGES-a i "ENEL-elektrotehničko preduzeće" DOO Nikšić; Ugovor o nabavci usluge održavanja SBN-a u objektima CGES-a, broj 12702 od 21.10.2019. godine, zaključen između CGES-a i "ENEL-elektrotehničko preduzeće" DOO Nikšić; Ugovor o nabavci usluge održavanja SBN-a proizvođača "Benning" sa kapacitivnom probom baterija, broj 9417 od 13.10.2021. godine, zaključen između CGES-a i "ENEL-elektrotehničko preduzeće" DOO Nikšić; Ugovor o javnoj nabavci usluge za kapacitivne probe baterija u objektima CGES-a, broj 6661 od 15.05.2019. godine, zaključen između CGES-a i Konzorcijuma Enel-Tangenta; Ugovor o nabavci usluge održavanja SBN-a, broj 10853/1 od 20.10.2020. godine, zaključen između CGES-a i "ENEL-elektrotehničko preduzeće" DOO Nikšić; Račun broj 21-3600-002146 od 01.09.2021. godine, izdat od strane "Instituta za transport - Intra" DOO Podgorica, uz Izvještaj o kontroli lifta; Račun broj 21-3600-004405 od 24.12.2021. godine, izdat od strane "Instituta za transport - Intra" DOO Podgorica, uz Izvještaj o kontroli lifta; Račun broj 715/02 od 05.07.2019. godine, izdat od strane Instituta za razvoj i istraživanje u oblasti zaštite na radu – Podgorica; Račun broj 151-U od 30.07.2019. godine, izdat od strane "Tri best" DOO Podgorica; Ugovor o servisu lifta, broj 8736 od 23.09.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Tri best" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci za uslugu košenja trave, korova i drugog rastinja i čišćenja kanala u krugu TS, broj 6828 od 21.07.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Central Victory" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci usluge košenja trave i rastinja, broj 5814 od 02.06.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Monte Nik Garden" DOO Nikšić; Ugovor o nabavci usluge održavanja protivpožarnog pojasa u krugu i oko trafostanica, broj 441 od 19.01.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Central Victory" DOO Podgorica; analitičke kartice računa za period 01.01.2021-31.12.2021. godine (61220505 – Prihod po osnovu odobrenog procenta mrežnih gubitaka, 61220510 – Prihodi od korišćenja mreže (D-komp), 50190 – Nabavna vrijednost prodate robe – gubici u prenosnom sistemu, 61223510 – Prenesena električna energija, 61224 – Nadoknada prekomjerne preuzete reaktivne električne energije, 501992 – Trošak za prekomjerno preuzetu reaktivnu električnu energiju, 61225 – Prihod po osnovu viška sredstava iz balansnog mehanizma, 61228510 – Naknada za angažovanje prenosnog kapaciteta (G-komp), 612290 – Isporučena električna energija po osnovu usluga sekundarne regulacije, 612291 – Isporučena električna energija po osnovu usluga tercijarne regulacije, 612292 – Angažovanje sekundarne rezerve – regulacija nadolje, 612293 – Angažovanje tercijarne rezerve – regulacija nadolje, 612294 – Neadekvatnost i neraspoloživost isporuke energije po osnovu tercijarne regulacije, 612296 – Prekogranična isporučena tercijarna regulaciona energija, 612298 – Prihod odstupanja CGES-a kao balansno odgovorne strane, 612299 – Prihodi po osnovu Fskar metodologije, 612297 – Prekogranična isporučena

sekundarna regulaciona energija, 612295 – Isporučka električne energije za pokrivanje kompenzacionih programa, 64030 – Prihodi od donacija, 64000 – Prihodi od premija, 64070 – Prihodi od refundacije za bolovanje, 65090509 – Prihodi od zakupnina dir. vezani za reg. neopr. rashode, 65901 – Prihodi po osnovu prefakturisanja troškova, 67030 – Prihod od usluga održavanja optičkih vlakana, 67020 – Prihodi od zakupa optičkih vlakana, 57060 – Optička vlakna u mreži, 67099509 – Dobici od prodaje nematerijalnih ulaganja, nekretnina, post. i opreme dir. vez, 677700 – Prihodi od smanjenja obaveza po osnovu zakona, 67710 – Prihodi od smanjenja obaveza po osnovu vanparničnog poravnanja, 67730 – Prihodi od ukidanja kratkoročnih rezervisanja – za godišnji odmor, 67790 – Drugi nepomenuti prihodi od smanjenja obaveza, 67840 – Prihodi od rezervisanja za sudske sporove, 67910 – Ostali prihodi po osnovu neplaćenih: penala, kapare, izgubljene dobiti, prihoda po osnovu naknada štete i dr, 67989508 – Ostali nepomenuti prihodi koji nijesu vezani za priznate/opravdane troškove, 68410 – Prihodi od usklađivanja vrijednosti zaliha materijala, 68500 – Prihodi od usklađivanja vrijednosti potraživanja, 69200 – Prihodi iz prethodnih izvještajnih perioda, 61222 – ITC (CBT), 61220511 – Prihodi od alokacija kapaciteta); analitičke kartice računa za period 01.01.2020-31.12.2020. godine (61220510 – Prihodi od korišćenja mreže, 61220511 – Prihodi od alokacija kapaciteta, 61220513 – Prihodi od priključenja na mrežu, 61221 – Nadoknade za gubitke u prenosnoj mreži, 501992 – Trošak za prekomjerno preuzetu reaktivnu električnu energiju, 61223 – CBT, 50400506 – ITC, 50190 – Nabavna vrijednost isporučene električne energije, 61224 – Prenesena električna energija, 61227 – Nadoknada prekomjerne preuzete reaktivne električne energije, 61228 – Naknada za angažovanje prenosnog kapaciteta, 612290 – Isporučena električna energija po osnovu usluga sekundarne, tercijarne regulacije i kompenzacionih programa, 612293 – Angažovanje sekundarne rezerve – regulacija nadolje, 612294 – Angažovanje tercijarne rezerve – regulacija nadolje, 612295 – Neadekvatnost isporuke električne energije po osnovu tercijarne regulacije, 612296 – Isporučka električne energije za pokrivanje kompenzacionih programa, 612297 – Isporučena tercijarna regulaciona energija (EMS), 612298 – Prihod odstupanja CGES-a kao balansno odgovorne strane, 6400 – Prihodi od premija, 6407 – Prihodi od refundacije za bolovanje, 64090509 – Prihodi od premija, subvencija, dotacija, regresa, kompenzacija i povraćaja poreskih dažbina direktno vezani za regulatorno neopravdane rashode, 65080509 – Prihodi od zakupnina direktno vezani za regulatorno neopravdane rashode, 65901 – Prihodi po osnovu prefakturisanja troškova, 6702 – Prihodi od zakupa optičkih vlakana, 5706 – Optička vlakna u mreži, 6703 – Prihod od usluga održavanja optičkih vlakana, 67090509 – Dobici od prodaje nematerijalnih ulaganja, nekretnina, postrojenja i opreme, 6772 – Prihodi od smanjenja obaveza, 6784 – Prihodi od rezervisanja za sudske sporove, 6791 – Ostali prihodi po osnovu neplaćenih:

penala, kapare, izgubljene dobiti, prihoda po osnovu naknada štete i dr, 67980508 – Ostali nepomenuti prihodi koji nijesu vezani za priznate/neopravdane troškove, 67990509 – Ostali nepomenuti prihodi direktno vezani na regulatorno neopravdane rashode, 68500508 – Prihodi od usklađivanja vrijednosti potraživanja, 6920 – Prihodi iz prethodnih izvještajnih perioda); analitičke kartice računa za period 01.01.2019-31.12.2019. godine (61220510 – Prihodi od korišćenja mreže, 61220511 – Prihodi od alokacija kapaciteta, 61221 – Nadoknade za gubitke u prenosnoj mreži, 61223 – CBT, 50400506 – ITC, 50190 – Nabavna vrijednost isporučene električne energije, 61224 – Prenesena električna energija, 61227 – Nadoknada prekomjerne preuzete reaktivne električne energije, 61228 – Naknada za angažovanje prenosnog kapaciteta, 501992 – Trošak za prekomjerno preuzetu reaktivnu električnu energiju, 612290 – Isporučena električna energija po osnovu usluga sekundarne, tercijarne regulacije i kompenzacionih programa, 612293 – Angažovanje sekundarne rezerve – regulacija nadolje, 612294 – Angažovanje tercijarne rezerve – regulacija nadolje, 612295 – Neadekvatnost isporuke električne energije po osnovu tercijarne regulacije, 612296 – Isporučena električna energija za pokrivanje kompenzacionih programa, 612297 – Isporučena tercijarna regulaciona energija (EMS), 612298 – Prihod odstupanja CGES-a kao balansno odgovorne strane, 6400 – Prihodi od premija, 6407 – Prihodi od refundacije za bolovanje, 64090509 – Prihodi od premija, subvencija, dotacija, regresa, kompenzacija i povraćaja poreskih dažbina direktno vezani za regulatorno neopravdane rashode, 65080509 – Prihodi od zakupnina direktno vezani za regulatorno neopravdane rashode, 65901 – Prihodi po osnovu prefakturisanja troškova, 6700 – Dobici od prodaje nematerijalnih ulaganja, 6702 – Prihodi od zakupa optičkih vlakana, 5706 – Optička vlakna u mreži, 67090509 – Dobici od prodaje nematerijalnih ulaganja, nekretnina, postrojenja i opreme, 6772 – Prihodi od smanjenja obaveza, 6784 – Prihodi od rezervisanja za sudske sporove, 67980508 – Ostali nepomenuti prihodi koji nijesu vezani za priznate/neopravdane troškove, 67990509 – Ostali nepomenuti prihodi direktno vezani na regulatorno neopravdane rashode, 68500508 – Prihodi od usklađivanja vrijednosti potraživanja, 6920 – Prihodi iz prethodnih izvještajnih perioda); Ugovor o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za period 17.03.2021-31.03.2021. godine, broj 2553 od 16.03.2021. godine, zaključen između CGES-a, "Berze električne energije" DOO Podgorica i EPCG; Ugovor o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za period 01.01.2021-31.03.2021. godine, broj 13921 od 31.12.2020. godine, zaključen između CGES-a, "Berze električne energije" DOO Podgorica i EPCG; Ugovor o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za period 01.04.2021-30.06.2021. godine, broj 9013 od 16.03.2021. godine, zaključen između CGES-a, "Berze električne energije" DOO Podgorica i EPCG; Ugovor

o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za period 13.07.2021-31.07.2021. godine, broj 6544 od 12.07.2021. godine, zaključen između CGES-a, "Berze električne energije" DOO Podgorica i EPCG; Ugovor o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za period 15.12.2021-31.12.2021. godine, broj 11938 od 14.12.2021. godine, zaključen između CGES-a, "Berze električne energije" DOO Podgorica i EPCG, Ugovor o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za period 22.12.2021-31.12.2021. godine, broj 12271 od 21.12.2021. godine, zaključen između CGES-a, "Berze električne energije" DOO Podgorica i EPCG; Ugovor o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za period 16.11.2021-30.11.2021. godine, broj 10682 od 15.11.2021. godine, zaključen između CGES-a, "Berze električne energije" DOO Podgorica i EPCG; Ugovor o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za period 01.01.2021-31.12.2021. godine, broj 8924 od 01.09.2020. godine, zaključen između CGES-a i "GEN-i" DOO Beograd; Ugovor o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za period 01.01.2020-31.01.2020. godine, broj 16555 od 27.12.2019. godine, zaključen između CGES-a i EPCG; Ugovor o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za period 01.01.2020-31.12.2020. godine, broj 9940 od 06.08.2019. godine, zaključen između CGES-a i "Energy Financing Team" AG (Switzerland); Ugovor o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za period 01.04.2020-30.06.2020. godine, broj 3832/1 od 31.03.2020. godine, zaključen između CGES-a i EPCG; Ugovor o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za period 01.07.2020-30.09.2020. godine, broj 5556 od 28.05.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Alpiq energy" SE; Ugovor o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za period 01.10.2020-31.12.2020. godine, broj 8922 od 01.09.2020. godine, zaključen između CGES-a i "GEN-i" DOO Beograd; Pojedinačni ugovor o kupoprodaji električne energije za period od 11.02.2020-29.02.2020. godine, broj 3177 od 11.03.2020. godine, zaključen između CGES-a i EPCG; Pojedinačni ugovor o kupoprodaji električne energije za period od 01.03.2020-31.03.2020. godine, broj 4110 od 09.04.2020. godine, zaključen između CGES-a i EPCG; Ugovor o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za period 01.07.2019-31.12.2019. godine, broj 8169 od 25.06.2019. godine, zaključen između CGES-a i EPCG, Ugovor o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za period 01.01.2019-30.06.2019. godine, broj 14406 od 25.12.2018. godine, zaključen između CGES-a i EPCG; analitičke kartice računa 50190 – Nabavna vrijednost isporučene električne energije za 2019, 2020. i 2021. godinu; analitičke kartice računa za period 01.01.2021-31.12.2021. godine (55620 – Troškovi prireza na porez po osnovu raspodjele dividende,

55591506 – Porez na promet nepokretnosti, 55400 – Troškovi članarina poslovnim udruženjima koji su u funkciji regulisane djelatnosti, 53909506 – Troškovi usluga zaštite i ispitivanja koji se ne mogu kontrolisati, 55910506 – Troškovi javnog oglašavanja koje nije moguće kontrolisati, 55509506 – Troškovi poreza na imovinu koji se ne mogu kontrolisati, 55519506 – Troškovi naknada za licence koji se ne mogu kontrolisati, 55539506 – Troškovi korišćenja gradskog zemljišta koji se ne mogu kontrolisati, 53950506 – Troškovi komunalnih usluga (smeće, deponija) koji se ne mogu kontrolisati, 55588506 – Troškovi naknada za elektronske komunikacije koji se ne mogu kontrolisati, 55580506 – Troškovi ostalih taksi koji ne mogu biti kontrolisani, 55599506 – Ostali troškovi iz KTO 555 koji se ne mogu kontrolisati u skladu sa zakonom, 50192506 – Raspoloživost tercijarne regulacije, 50191506 – Raspoloživost sekundarne regulacije, 55400506 – Troškovi članarina poslovnim udruženjima koje nije moguće kontrolisati, 55079506 – Troškovi drugih neproizvodnih usluga na osnovu međunarodnih ugovora, 54900 – Troškovi ostalih dugoročnih rezervisanja – za sudske sporove, 57930506 – Naknade šteta drugim licima koje nije moguće kontrolisati, 55549506 – Troškovi naknada za postavljanje energetske infrastrukture uz/pri željezničkoj infrastrukturi, 55520506 – Troškovi za zaštitu životne sredine koji se ne mogu kontrolisati); analitičke kartice računa za period 01.01.2020-31.12.2020. godine (55591 – Porez na promet nepokretnosti, 5793 – Naknade šteta drugim licima, 55520506 – Troškovi za zaštitu životne sredine, 5392 – Trošak za zaštitu životne sredine i uređenje zemljišta, 57930 – Naknada šteta drugim licima, 53901 – Troškovi usluga zaštite i ispitivanja, 5592 – Troškovi javnog oglašavanja, 5490 – Ostala dugoročna rezervisanja – za sudske sporove, 5507 – Ostale neproizvodne usluge, 50194 – Raspoloživost tercijarne regulacije, 5540 – Troškovi članarina poslovnim udruženjima, 50193 – Raspoloživost sekundarne regulacije, 55590506 – Ostali troškovi koji se ne mogu kontrolisati u skladu sa zakonom, 55580506 – Takse, 55550506 – Troškovi naknada za elektronske komunikacije, 55540506 – Troškovi naknada za postavljanje energetske infrastrukture uz/pri željezničkoj infrastrukturi, 5395 – Troškovi komunalnih usluga (smeće, deponija), 55530506 – Troškovi korišćenja gradskog zemljišta, 55510506 – Troškovi naknada za licencu, 55500506 – Troškovi poreza na imovinu); analitičke kartice računa za period 01.01.2019-31.12.2019. godine (55591 – Porez na promet nepokretnosti, 5394 – Troškovi istraživanja i studija razvoja, 53901 – Troškovi usluga zaštite i ispitivanja, 5592 – Troškovi javnog oglašavanja, 57930 – Naknada šteta drugim licima, 5490 – Ostala dugoročna rezervisanja – za sudske sporove, 5507 – Ostale neproizvodne usluge (EMS), 5540 – Troškovi članarina poslovnim udruženjima, 50194 – Raspoloživost tercijarne regulacije, 50193 – Raspoloživost sekundarne regulacije, 55590506 – Ostali troškovi koji se ne mogu kontrolisati u skladu sa zakonom, 55580506 – Takse, 55550506 – Troškovi naknada za elektronske komunikacije, 55540506 – Troškovi naknada za

postavljanje energetske infrastrukture uz/pri željezničkoj infrastrukturi, 5395 – Troškovi komunalnih usluga (smeće, deponija), 55530506 – Troškovi korišćenja gradskog zemljišta, 55510506 – Troškovi naknada za licencu, 55500506 – Troškovi poreza na imovinu); Rješenje o utvrđivanju iznosa naknade za licence za prvi kvartal 2019. godine, broj 816/10-30 od 31.01.2019. godine, izdato od strane Agencije; Rješenje o utvrđivanju iznosa naknade za licence za drugi kvartal 2019. godine, broj 3906/10-30 od 05.04.2019. godine, izdato od strane Agencije; Rješenje o utvrđivanju iznosa naknade za licence za treći kvartal 2019. godine, broj 8661/10-30 od 05.07.2019. godine, izdato od strane Agencije; Rješenje o utvrđivanju iznosa naknade za licence za četvrti kvartal 2019. godine, broj 12415/10-30 od 14.10.2019. godine, izdato od strane Agencije; Rješenje o utvrđivanju iznosa naknade za licence za prvi kvartal 2020. godine, broj 941 od 27.01.2020. godine, izdato od strane Agencije; Rješenje o utvrđivanju iznosa naknade za licence za drugi kvartal 2020. godine, broj 3698/10-30 od 26.03. 2020. godine, izdato od strane Agencije; Rješenje o utvrđivanju iznosa naknade za licence za treći kvartal 2020. godine, broj 7177/10-30 od 06.07.2020. godine, izdato od strane Agencije; Rješenje o utvrđivanju iznosa naknade za licence za četvrti kvartal 2020. godine, broj 10211/10-30 od 05.10. 2020. godine, izdato od strane Agencije; Rješenje o utvrđivanju iznosa naknade za licence za prvi kvartal 2021. godine, broj 14 od 05.01.2021. godine, izdato od strane Agencije; Rješenje o utvrđivanju iznosa naknade za licence za drugi kvartal 2021. godine, broj 3114/10-30 od 05.04.2021. godine, izdato od strane Agencije; Rješenje o utvrđivanju iznosa naknade za licence za treći kvartal 2021. godine, broj 6257/10-30 od 05.07.2021. godine, izdato od strane Agencije; Rješenje o utvrđivanju iznosa naknade za licence za četvrti kvartal 2021. godine, broj 9158/10-30 od 06.10.2021. godine, izdato od strane Agencije; Ugovor o javnoj nabavci godišnjih licenci za sistemski softver, broj 5918 od 24.06.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci godišnjih licenci za sistemski softver, broj 6637 od 24.06.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci godišnjih licenci za sistemski softver, broj 7722 od 13.06.2019. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci usluge: licence za softver za monitoring mreže, upravljanje desktop sistemima i upravljanje i nadziranje zapisa (logova), broj 203-JN/22-643/10 od 10.06.2022. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci usluge naknade za korišćenje softvera SCALAR, broj 937 od 04.02.2022. godine, zaključen između CGES-a i "Elektroinštitut Milan Vidmar" Ljubljana; Ugovor o javnoj nabavci usluge naknade za korišćenje softvera SCALAR, broj 2064 od 17.02.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Elektroinštitut Milan Vidmar" Ljubljana; Ugovor o javnoj nabavci usluge naknade za korišćenje softvera SCALAR, broj 2803 od 25.03.2021. godine, zaključen između

CGES-a i "Elektroinštitut Milan Vidmar" Ljubljana; Ugovor o javnoj nabavci usluge: lociranje atmosferskih pražnjenja, broj 14229 od 20.12.2018. godine, zaključen između CGES-a i "Elektroinštitut Milan Vidmar" Ljubljana; Ugovor o javnoj nabavci usluge Enterprise Services and Support for Check Point Products, broj 7264 od 03.08.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci usluge produžetka (obnova) godišnjih licenci Enterprise Services and Support for Check Point Products, za potrebe bezbjednosti mreže, broj 7500 od 15.07.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci menadžment softvera za check point firewall, broj 8353 od 01.07.2019. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Faktura broj 104495 od 21.10.2020. godine, izdata od strane "Iconics" SAD; Faktura broj 104497 od 21.10.2020. godine, izdata od strane "Iconics" SAD; Faktura broj 104496 od 21.10.2020. godine, izdata od strane "Iconics" SAD; Faktura broj 107884 od 12.10.2021. godine, izdata od strane "Iconics" SAD; Faktura broj 108760 od 16.12.2021. godine, izdata od strane "Iconics" SAD; Faktura broj 108759 od 16.12.2021. godine, izdata od strane "Iconics" SAD; Faktura broj 101093 od 06.12.2019. godine, izdata od strane "Iconics" SAD; Faktura broj 101092 od 06.12.2019. godine, izdata od strane "Iconics" SAD; Faktura broj 101091 od 06.12.2019. godine, izdata od strane "Iconics" SAD; Ugovor o nabavci licenci za softver backup, broj 3164 od 21.03.2019. godine, zaključen između CGES-a i "Comtrade Distribution" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci licence za softver za backup, broj 203-JN/22-355/9 od 07.06.2022. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci usluge obnavljanja licence za softver za backup, broj 5172 od 15.05.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci licence za softver za backup, broj 569711 od 17.06.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci usluge produžetka licence za Web Proxy SG server, broj 266 od 14.01.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci usluge produžetka licence za Web Proxy SG server, broj 1613 od 18.02.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci licence za Web Proxy SG server, broj 10151 od 19.09.2018. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci usluge obnove godišnjih licenci, broj 11327 od 30.11.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Račun, broj 77/2021 od 11.03.2021. godine, izdat od strane "Digit Montenegro" DOO Podgorica; Račun, broj 38/2020 od 03.02.2020. godine, izdat od strane "Digit Montenegro" DOO Podgorica; Račun, broj 67/2019 od 12.02.2019. godine, izdat od strane "Digit Montenegro" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci licence za Korporativnu Endpoint zaštitu, mail antispam zaštitu i Endpoint Detection and Response sa tehničkom podrškom za potrebe naručioca, broj 6876 od 22.07.2021. godine, zaključen između CGES-a

i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci godišnje licence za antivirus, broj 6049 od 06.06.2018. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci godišnje licence za antivirus, broj 6236 od 11.06.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci godišnje licence za antivirus, broj 763711 od 11.06.2019. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci usluge Endpoint Detection and Response, broj 9630 od 18.09.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Račun, broj 8121 od 06.09.2021. godine, izdat od strane "Čikom" DOO Podgorica; Račun, broj 10559 od 12.10.2020. godine, izdat od strane "Čikom" DOO Podgorica; Račun, broj 7985 od 01.09.2021. godine, izdat od strane "GoDaddy" DOO SAD; Račun, broj 7829/10/20 od 27.07.2020. godine, izdat od strane "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci produženja licenci postojećeg Web Application Firewall-a (WAF), broj 1183 od 11.02.2022. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci Web Application Firewall-a (WAF), broj 13190 od 14.12.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Račun, broj 6786/10-20 od 20.07.2021. godine, izdat od strane "Čikom" DOO Podgorica; Račun, broj 7284 od 07.07.2020. godine, izdat od strane "Čikom" DOO Podgorica; Račun, broj 2517/10-20 od 07.03.2019. godine, izdat od strane "Cleverbridge" AD Njemačka; Račun, broj 22-3000-000104 od 07.06.2022. godine, izdat od strane "IT Security" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci usluge isporuke instalacije McAfee licence – Complete EP Protect Bus P, broj 5860 od 22.06.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Interactive" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci softvera za arhiviranje mailova, broj 10918 od 19.11.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci Veeam licence, broj 112 od 12.01.2021. godine, zaključen između CGES-a i "IT Security" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci Veeam licence, broj 203-JN/22-686/9 od 06.06.2022. godine, zaključen između CGES-a i "Interactive" DOO Podgorica; Ugovor o javnoj nabavci VM Ware licence, broj 9908/1 od 26.10.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Čikom" DOO Podgorica; Račun, broj 6898 od 21.07.2021. godine, izdat od strane "Čikom" DOO Podgorica; Račun, broj 5717 od 18.06.2021. godine, izdat od strane "Baranka export-import Pejanović" DOO Bar; Ugovor o nabavci usluge obnove licence za PLS Cadd I PLS Pole, broj 9253/20 od 10.09.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Baranka export-import Pejanović" DOO Bar; Račun, broj 12165 od 20.12.2021. godine, izdat od strane "Željeznička infrastruktura" AD Podgorica; Rješenje o utvrđivanju godišnje naknade za vršenje poslova regulacije i nadzora tržišta elektronskih komunikacija za 2019. godinu, broj 9386/10-20 od 24.07.2019. godine, izdato od strane Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost; Faktura, broj 9387 od 24.07.2019. godine, izdata od strane Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost; Rješenje o utvrđivanju

godišnje naknade za vršenje poslova regulacije i nadzora tržišta elektronskih komunikacija za 2020. godinu, broj 7477 od 15.07.2020. godine, izdato od strane Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost; Faktura, broj 7476 od 15.07.2020. godine, izdata od strane Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost; Rješenje o utvrđivanju godišnje naknade za vršenje poslova regulacije i nadzora tržišta elektronskih komunikacija za 2021. godinu, broj 6714/10-20 od 19.07.2021. godine, izdato od strane Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost; Faktura, broj 6870 od 22.07.2021. godine, izdata od strane Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost; Faktura, broj 11428/10-20 od 20.09.2019. godine, izdata od strane Nacionalnih parkova Crne Gore; Faktura, broj 3526/10-20 od 19.03.2020. godine, izdata od strane Nacionalnih parkova Crne Gore; Faktura, broj 339/10-20 od 18.01.2021. godine, izdata od strane Nacionalnih parkova Crne Gore; Račun, broj 12421 od 23.12.2021. godine, izdata od strane "Berza električne energije" DOO Podgorica; Pravila trgovanja električnom energijom na berzanskom tržištu Crne Gore, donijeta od strane "Berza električne energije" DOO Podgorica; Pravila dugoročne trgovine električnom energijom na berzanskom tržištu Crne Gore, donijeta od strane "Berza električne energije" DOO Podgorica; Specifikacija proizvoda trgovine električnom energijom na berzanskom tržištu Crne Gore, donijeta od strane "Berza električne energije" DOO Podgorica; Iznos naknada trgovine električnom energijom na berzanskom tržištu Crne Gore, donijet od strane "Berza električne energije" DOO Podgorica; Ugovor o registraciji na berzanskom tržištu električne energije u Crnoj Gori, broj 13198 od 14.12.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Berza električne energije" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci pomoćnih usluga i balansne energije, broj 14732 od 31.12.2018. godine, zaključen između CGES-a i "Uniprom" DOO Nikšić; Ugovor o nabavci pomoćnih usluga i balansne energije, broj 14364/1 od 24.12.2018. godine, zaključen između CGES-a i EPCG; Ugovor o nabavci pomoćnih usluga i balansne energije, broj 16344/1 od 25.12.2019. godine, zaključen između CGES-a i "Uniprom" DOO Nikšić; Ugovor o pružanju pomoćnih usluga, broj 16768 od 31.12.2019. godine, zaključen između CGES-a i EPCG; Ugovor o nabavci pomoćnih usluga i balansne energije, broj 13875 od 31.12.2020. godine, zaključen između CGES-a i EPCG; Aneks 1 Ugovora o pružanju pomoćnih usluga, broj 7134/1 od 30.07.2021. godine, zaključen između CGES-a i EPCG; Faktura, broj 2022-0229 od 29.07.2022. godine, izdata od strane ENTSO-E; Multilateralni Sporazum o uslugama Regionalnog koordinacionog centra za sigurnost (RSC), od 16.03.2020. godine, zaključen između ENTSO-E, operatora prenosnih sistema električne energije članica ENTSO-a i regionalnih koordinacionih centara za sigurnost; Faktura, broj 2022-0198 od 18.07.2022. godine, izdata od strane ENTSO-E, Faktura, broj 9194 od 06.10.2021. godine, izdata od strane ENTSO-E, Faktura, broj 12685 od 29.12.2021. godine, izdata od strane JAO,

Faktura, broj 12684 od 29.12.2021. godine, izdata od strane JAO, Multilateralni sporazum o verifikacionoj platformi, od 01.01.2020. godine, zaključen između ENTSO-E, operatora prenosnih sistema električne energije članica ENTSO-a i regionalnih koordinacionih centara za sigurnost; Ugovor o pružanju usluga fakturisanja za potrebe "Fskar" procesa, od 28.09.2021. godine, zaključen između JAO, Amprion GmbH, operatora prenosnih sistema i CREOS Luksemburg S.A. Ugovor o nabavci usluge revizije MVS Audita, broj 203-JN/22-147/8 od 18.07.2022. godine, zaključen između CGES-a i "ISO MONT" DOO Podgorica; Ugovor o pružanju usluge eksternog MVS Security Audita, broj 7821 od 25.08.2021. godine, zaključen između CGES-a i "ISO MONT" DOO Podgorica; Faktura, broj 8914 od 29.09.2021. godine, izdata od strane ENTSO-E; Faktura, broj 655 od 28.01.2022. godine, izdata od strane ENTSO-E; Okvirni sporazum o radu sinhronizacije zone za regionalnu grupu "Kontinentalna Evropa", od 07.03.2019. godine, zaključen između ENTSO-E i operatora prenosnog sistema električne energije članica ENTSO-E; Račun, broj 3411/10-20 od 14.04.2021. godine, izdat od strane CG KO CIGRE; Sporazum o poslovno tehničkoj saradnji, broj 5898 od 25.04.2019. godine, zaključen između CGES-a i CG KO CIGRE; Račun, broj 22-3600-000531 od 09.05.2022. godine, izdat od strane "Hemosan" DOO Bar; Račun, broj 12326 od 25.11.2020. godine, izdat od strane "Hemosan" DOO Bar; Račun, broj 12503 od 30.11.2020. godine, izdat od strane "Hemosan" DOO Bar; Rješenje o utvrđivanju godišnje eko-naknade za stvaranje i deponovanje opasnog otpada za 2020. godinu, broj 8531/10-60 od 17.09.2021. godine, izdato od strane Agencije za zaštitu životne sredine; Rješenje o utvrđivanju mjesečne naknade za stvaranje opasnog otpada, broj 7913/10-20 od 19.07.2018. godine, izdato od strane Agencije za zaštitu prirode i životne sredine; Rješenje o utvrđivanju godišnje eko-naknade za stvaranje i deponovanje opasnog otpada za 2020. godinu, broj 8531/10-60 od 17.09.2021. godine, izdato od strane Agencije za zaštitu životne sredine; Rješenje o ispravci grešaka u Rješenju Agencije za zaštitu životne sredine broj 05-UPI-960/1 od 01.07.2020. godine, broj 7367/10-20 od 09.07.2020. godine, izdato od strane Agencije za zaštitu životne sredine; Rješenje o ispravci grešaka u Rješenju Agencije za zaštitu životne sredine broj 05-UPI-961/1 od 01.07.2020. godine, broj 7369/10-20 od 09.07.2020. godine, izdato od strane Agencije za zaštitu životne sredine; Ugovor o plaćanju naknade za rad Operatora tržišta za 2022. godinu, broj 12190 od 20.12.2021. godine, zaključen između CGES-a i COTEE; Ugovor o plaćanju naknade za rad Operatora tržišta za 2021. godinu, broj 13265 od 16.12.2020. godine, zaključen između CGES-a i COTEE; Ugovor o plaćanju naknade za rad Operatora tržišta za 2020. godinu, broj 16661 od 30.12.2019. godine, zaključen između CGES-a i COTEE; Obavještenje o iznosu naknade za članstvo u ENTSO-E za 2019. godinu, broj 392/10-20-1 od 17.01.2019. godine, poslato od strane ENTSO-E; Račun, broj 392/1 od 17.01.2019. godine, izdat od strane ENTSO-E; Račun,

broj 392/2 od 17.01.2019. godine, izdat od strane ENTSO-E; Račun, broj 392/3 od 17.01.2019. godine, izdat od strane ENTSO-E; Obavještenje o iznosu naknade za članstvo u ENTSO-E za 2020. godinu, broj 654 od 22.01.2020. godine, poslato od strane ENTSO-E; Račun, broj 756/10-20 od 23.01.2020. godine, izdat od strane ENTSO-E; Obavještenje o iznosu naknade za članstvo u ENTSO-E za 2021. godinu, broj 654/10-20 od 26.01.2021. godine, poslato od strane ENTSO-E; Račun, broj FEE 2021-27 od 19.01.2021. godine, izdat od strane ENTSO-E; Obavještenje o iznosu naknade za članstvo u ENTSO-E za 2022. godinu, broj 882-200 od 03.02.2022. godine, poslato od strane ENTSO-E; Račun, broj 883-200 od 03.02.2022. godine, izdat od strane ENTSO-E; Račun, broj 2510 od 16.03.2021. godine, izdat od strane ENTSO-E; Račun, broj 1639 od 15.02.2019. godine, izdat od strane MED-TSO; Račun, broj 1727 od 11.02.2020. godine, izdat od strane MED-TSO; Račun, broj 2835 od 26.03.2021. godine, izdat od strane MED-TSO; Račun, broj 2327 od 16.03.2022. godine, izdat od strane MED-TSO; Račun, broj 31 od 10.01.2022. godine, izdat od strane SEE CAO; Ugovor o pružanju usluga SEE CAO, zaključen 29.11.2019. godine između SEE CAO i operatora prenosnih sistema električne energije, među kojima je CGES; Ugovor o pružanju usluga SEE CAO, zaključen 06.11.2018. godine između SEE CAO i operatora prenosnih sistema električne energije, među kojima je CGES; Ugovor o pružanju usluga SEE CAO, zaključen 26.11.2020. godine između SEE CAO i operatora prenosnih sistema električne energije, među kojima je CGES; Račun, broj 181-200 od 14.01.2022. godine, izdat od strane Centra za koordinaciju sigurnosti DOO Beograd (SCC); Ugovor o korišćenju usluga, broj 276 od 14.01.2021. godine, zaključen između CGES-a i Centra za koordinaciju sigurnosti DOO Beograd (SCC); Aneks 1 Ugovora o korišćenju usluga, broj 12393 od 26.11.2020. godine, zaključen između CGES-a i Centra za koordinaciju sigurnosti DOO Beograd (SCC); Ugovor o korišćenju usluga, broj 12746 od 30.12.2021. godine, zaključen između CGES-a i Centra za koordinaciju sigurnosti DOO Beograd (SCC); Ugovor o korišćenju usluga, broj 14668/1 od 31.12.2018. godine, zaključen između CGES-a i Centra za koordinaciju sigurnosti DOO Beograd (SCC); Račun, broj 35 od 10.01.2022. godine, izdat od strane "Elektromreža Srbije" AD Beograd; Sporazum o radu kontrolnog SMM bloka, broj 11297 od 23.09.2015. godine, zaključen između CGES-a, "Elektromreža Srbije" JP Beograd i "MEPSO" AD Skoplje; Račun, broj 2022-0270 od 01.08.2022. godine, izdat od strane ENTSO-E; Račun, broj 12148 od 17.12.2021. godine, izdat od strane ENTSO-E; Račun, broj 6147 od 30.06.2021. godine, izdat od strane ENTSO-E; Rješenje o utvrđivanju iznosa naknade za licence za prvi kvartal 2019. godine, broj 816/10-3; Rješenje o utvrđivanju iznosa naknade za licence za prvi kvartal 2019. godine, broj 816/10-30; Ugovor o javnoj nabavci usluge analize ulja iz energetske transformatora, broj 1285611 od 31.12.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Elektrotehnički institut Nikola Tesla" AD Beograd; Ugovor o javnoj nabavci usluge

analize ulja iz energetskih transformatora, broj 725 od 28.01.2019. godine, zaključen između CGES-a i "Elektrotehnički institut Nikola Tesla" AD Beograd; Ugovor o nabavci usluge ispitivanja električnih i gromobranskih instalacija, sredstava za rad i uslova radne sredine, broj 5437 od 25.05.2020. godine, zaključen između CGES-a i "MONTECONTROL" DOO Podgorica; Ugovor o nabavci usluge ispitivanja i servisiranja PP aparata i hidrantskih mreža, broj 3674 od 25.03.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Vatrostop" DOO Danilovgrad; Ugovor o nabavci usluge ispitivanja i servisiranja PP aparata i hidrantskih mreža, broj 6655 od 15.05.2019. godine, zaključen između CGES-a i "Vatrostop" DOO Danilovgrad; Ugovor o nabavci usluge ispitivanja i servisiranja PP aparata i hidrantskih mreža, broj 4611 od 19.05.2021. godine, zaključen između CGES-a i "PUTIN" DOO Pljevlja; Račun, broj 6115/10-20 od 06.05.2019. godine, izdat od strane "Institut za crnu metalurgiju" AD Nikšić; Ugovor o nabavci usluge ispitivanja sigurnosnih ventila u trafostanicama CGES-a, broj 7968 od 30.07.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Institut za crnu metalurgiju" AD Nikšić; Ugovor o nabavci usluge ispitivanja sistema uzemljenja u trafostanicama CGES-a, broj 12446 od 24.12.2021. godine, zaključen između CGES-a i "Institut za crnu metalurgiju" AD Nikšić; Ugovor o nabavci usluge ispitivanja sistema uzemljenja u trafostanicama CGES-a, broj 7209 od 06.07.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Institut za crnu metalurgiju" AD Nikšić; Ugovor o nabavci usluge ispitivanja sistema uzemljenja u trafostanicama TS Budva, TS Berane i TS Bar, broj 13889 od 12.12.2018. godine, zaključen između CGES-a i "Institut za crnu metalurgiju" AD Nikšić; Ugovor o nabavci usluge ispitivanja sredstava kolektivne zaštite na radu, broj 3112 od 07.04.2022. godine, zaključen između CGES-a i Instituta za razvoj i istraživanja u oblasti zaštite na radu; Ugovor o nabavci usluge ispitivanja kolektivnih sredstava zaštite na radu, broj 5759 od 01.06.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Institut za crnu metalurgiju" AD Nikšić; Ugovor o nabavci usluge ispitivanja sredstava kolektivne zaštite na radu, broj 5901 od 23.06.2021. godine, zaključen između CGES-a i Instituta za razvoj i istraživanja u oblasti zaštite na radu; Ugovor o nabavci usluge ispitivanja kolektivnih sredstava zaštite na radu, broj 6837 od 23.05.2019. godine, zaključen između CGES-a i "Institut za crnu metalurgiju" AD Nikšić; Ugovor o nabavci usluge izrade akta o procjeni rizika, broj 7464 od 09.07.2018. godine, zaključen između CGES-a i Instituta za razvoj i istraživanja u oblasti zaštite na radu; Ugovor o nabavci usluge mjerenja elektromagnetnog zračenja u trafostanicama CGES-a, broj 6207 od 01.07.2021. godine, zaključen između CGES-a i Instituta za razvoj i istraživanja u oblasti zaštite na radu.

U skladu sa članom 33 Metodologije za prenos, CGES je navedenu dokumentaciju dostavio u pisanoj i elektronskoj formi.

Metodologijom za prenos, članom 34 stav 1, propisano je da Agencija na internet stranici objavljuje Zahtjev sa dokumentacijom, dok je stavom 2 istog člana propisano da mišljenja i primjedbe na Zahtjev mogu dostaviti sva zainteresovana lica u roku od osam dana od dana njegovog objavljivanja. Agencija je, poštujući navedene odredbe, objavila Zahtjev sa dokumentacijom na svojoj internet stranici. U ostavljenom roku od strane zainteresovanih lica nijesu dostavljena mišljenja i primjedbe na objavljeni Zahtjev.

Nakon pregleda Zahtjeva i prateće dokumentacije, Agencija je utvrdila da je uz Zahtjev dostavljena dokumentacija propisana članom 32 stav 3 Metodologije za prenos. Agencija je dana 14.09.2022 godine, dopisom broj 22/3136-2, uputila CGES-u zahtjev, kojim su tražena dodatna obrazloženja pojedinih troškova i prihoda, kao i dostavljanje dokumentacije na osnovu koje su oni planirani.

Navedenim dopisom od subjekta je traženo da dostavi:

- pojašnjenje zahtijevanog iznosa troškova poreza na imovinu, za koje je navedeno da su planirani na osnovu vrijednosti nepokretnosti iz poslovnih knjiga CGES-a i rješenja opštinskih organa kojima je utvrđen porez na nepokretnost;
- pojašnjenje na osnovu čega je planiran trošak licence za monitoring računarskog sistema nove SCADA-e (Solar winds);
- pojašnjenje planiranog iznosa troškova koji se odnose na licence za DMS sistem, licence za BI i licence za softver za analizu mreže za planove razvoja, kao i dokumentaciju koja potkrepljuje zahtijevani iznos;
- pojašnjenje na osnovu čega je planiran trošak koji proističe iz međunarodnog ugovora SAFA, kao i dokumentaciju koja potkrepljuje zahtijevani iznos;
- pojašnjenje na osnovu čega su planirani troškovi za zaštitu životne sredine u zahtijevanim iznosima;
- pojašnjenje, odnosno proračun udjela gubitaka po trafostanicama prenosnih odnosa 400/220 kV, 400/110 kV, 220/110 kV i 110/x kV, koji su prikazani u Obrascu P, sheet "Gkomp_GUB 1".

CGES je dostavio dopis, broj 300-RAE/22-1899/4 od 23.09.2022. godine, u Agenciji zaveden istog dana pod brojem 22/3136-3, u kojem su sadržana tražena pojašnjenja Zahtjeva. Uz navedeni dopis dostavljena je i sljedeća dokumentacija: Obračun poreza na nepokretnosti; Prilog: Rješenja o porezu na nepokretnosti (Rješenje o porezu na nepokretnost, broj 02-2-

Up/5-37129/2021 od 14.05.2021. godine, izdato od strane Sekretarijata za finansije i lokalne javne prihode, Opština Herceg Novi; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj 03-411/21-UP1/21-8698 od 29.04.2021. godine, izdato od strane Sekretarijata za finansije i ekonomski razvoj, Opština Žabljak; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj 04/21-35804 od 11.11.2021. godine, izdato od strane Sekretarijata za finansije i budžet, Opština Ulcinj; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj 05-411/21-12245 od 22.04.2021. godine, izdato od strane Sekretarijata za finansije, Opština Tuzi; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj 05411/21-12258 od 27.04.2021. godine, izdato od strane Sekretarijata za finansije, Opština Tuzi; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj 08-411/20-up-25047 od 02.07.2021. godine, izdato od strane Sekretarijata za finansije i lokalne javne prihode, Opština Tivat; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj 08-411/21-4019/47255/PL od 11.11.2021. godine, izdato od strane Uprave javnih prihoda, Opština Bijelo Polje; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj 12-422/21-101694 od 23.04.2021. godine, izdato od strane Uprave za naplatu lokalnih javnih prihoda, Opština Berane; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj 015-411/21-SPUPI-127/2 od 12.04.2021. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Prijestonica Cetinje; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj 015-411/21-SPUP-I-125/1 od 12.04.2021. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Prijestonica Cetinje; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj 15-411/21-259822 od 29.11.2021. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Glavni grad Podgorica; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj 019-04-411/21-UPI-88 od 25.08.2021. godine, izdato od strane Sekretarijata za finansije, ekonomiju i lokalne javne prihode, Opština Plužine; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj 422-04-07549/up od 23.04.2021. godine, izdato od strane Sekretarijata lokalne uprave, Opština Andrijevica; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj UP-09-411/21-52 od 29.04.2021. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Opština Danilovgrad; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj UP/I 04-411/21-44778 od 12.08.2021. godine, izdato od strane Sekretarijata za lokalne prihode, budžet, Opština Kotor; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj UPI-08-411/21 04226-40 od 29.04.2021. godine, izdato od strane Sekretarijata za finansije, imovinu i ekonomski razvoj, Opština Mojkovac; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj UP/Io 11-422-214 od 27.09.2021. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Opština Nikšić; Rješenje o porezu na nepokretnost, broj UP/Io 11-422-270 od 08.05.2020. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Opština Nikšić; Rješenja i zaključci o prinudnoj naplati (Rješenje o prinudnoj naplati, broj 05-430/20-up12-1914 od 06.12.2020. godine, izdato od strane Sekretarijata za finansije, Opština Bar; Rješenje o prinudnoj naplati, broj UPI2 05-430/21-1009 od 09.09.2021. godine, izdato od strane Sekretarijata za finansije, Opština Bar; Rješenje o prinudnoj naplati, broj UPI2 05-

430/21-1257 od 01.11.2021. godine, izdato od strane Sekretarijata za finansije, Opština Bar; Zaključak o prinudnoj naplati, broj 04-2122/up od 06.12.2013. godine, izdato od strane Sekretarijata za privredu i finansije, Opština Kolašin; Rješenje o prinudnoj naplati, broj UPI-08-041/20-43 od 23.03.2020. godine, izdato od strane Sekretarijata za finansije, imovinu i ekonomski razvoj, Opština Mojkovac; Rješenje o prinudnoj naplati, broj UPI-08-041/20-67 od 05.11.2020. godine, izdato od strane Sekretarijata za finansije, imovinu i ekonomski razvoj, Opština Mojkovac; Rješenje o prinudnoj naplati, broj UPI-08-041/21-1060 od 15.12.2021. godine, izdato od strane Sekretarijata za finansije, imovinu i ekonomski razvoj, Opština Mojkovac; Rješenje o prinudnoj naplati, broj 422-1731/2019-1 od 18.10.2019. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Opština Pljevlja; Rješenje o prinudnoj naplati, broj 422-1386/2019-1 od 22.08.2019. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Opština Pljevlja; Rješenje o prinudnoj naplati, broj 422-1732/2019-1 od 18.10.2019. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Opština Pljevlja; Rješenje o prinudnoj naplati, broj 422-1733/2019-1 od 18.10.2019. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Opština Pljevlja; Rješenje o prinudnoj naplati, broj 422-648/2018-45 od 15.12.2021. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Opština Pljevlja; Zaključak o prinudnoj naplati, broj 04-368 od 27.02.2013. godine, izdato od strane Sekretarijata lokalne uprave, Opština Plužine; Rješenje o prinudnoj naplati poreza na nepokretnost, broj 15-411/21-258012 od 22.10.2021. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Glavni grad Podgorica; Rješenje o prinudnoj naplati poreza na nepokretnost, broj 15-411/21-258013 od 22.10.2021. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Glavni grad Podgorica; Rješenje o prinudnoj naplati poreza na nepokretnost, broj 15-411/21-258014 od 22.10.2021. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Glavni grad Podgorica; Rješenje o prinudnoj naplati poreza na nepokretnost, broj 15-411/21-258015 od 22.10.2021. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Glavni grad Podgorica; Rješenje o prinudnoj naplati poreza na nepokretnost, broj 15-411/21-258016 od 22.10.2021. godine, izdato od strane Uprave lokalnih javnih prihoda, Glavni grad Podgorica); Prilog: Struktura gubitaka 2023-2025; Prilog: Trošak zaštite životne sredine (Narudžbenica broj 1/2020 za nabavku usluge sanacije i rekultivacije terena u TS Nikšić, broj 8944 od 01.09.2020. godine; Račun broj 01-10CG/20, izdat od strane „Libro“ DOO Nikšić); Prilog: Dokumentacija za trošak licenci (Ponuda za održavanje (Enchancement Plan) BI licence, izdata od strane „NPS“ DOO Beograd 18.06.2022. godine; Ponuda za održavanje softverskog rješenja eDMS-Origami i održavanje pripadajućih licenci eDMS sistema za trogodišnji period (2022, 2023. i 2024. godina), izdata od strane „Čikom“ DOO Podgorica 10.05.2022. godine; Ponuda za održavanje PSS E softverskih licenci u kalendarskoj 2023. godini, izdata od strane „Siemens“ DOO

Beograd 15.08.2022. godine); Odluka o dodjeli ugovora za uslugu iznajmljivanja telekomunikacionih linija za IGCC, broj 700-00-JH-277/2021-008 od 18.01.2022. godine, donijeta od strane „EMS“ AD Beograd.

Dopisom broj 22/3136-4 od 11.10.2022. godine, Agencija je uputila zahtjev za dostavljanje dodatnih pojašnjenja i podataka koji se odnose na:

- "TS 110/35 Danilovgrad - oprema" (šifra sredstva: 100494), aktivacija u 2020. godini u iznosu od 31.601,56 €, u vezi sa kojom je bilo potrebno dostaviti podatak o vrijednosti dijela koji se odnosi na investiciju pod ID brojem IPD003;
- "TS-BD-110/35 kV Budva" (šifra sredstva: SLOS-000015), aktivacija u 2021. godini u iznosu od 41.102,64 €, u vezi sa kojom je bilo potrebno dostaviti podatak o vrijednosti dijela koji se odnosi na investiciju pod ID brojem IPR086;
- "Upravna zgrada - Zagorič" (šifra sredstva: 103425), aktivacija u 2019. godini u iznosu od 3.725,85 €, u vezi sa kojom je bilo potrebno dostaviti podatak o vrijednosti dijela koji se odnosi na investiciju pod ID brojem IPD006.

Navedenim dopisom zatražena su pojašnjenja zbog čega, prilikom utvrđivanja vrijednosti zemljišta za određene trafostanice i dalekovode prenosnog sistema nije uključena vrijednost sljedećih osnovnih sredstava: osnovnog sredstva „Zemljište TS Virpazar KO Sotonići“ (šifra 103301) prilikom utvrđivanja vrijednosti zemljišta za TS 110/35 kV Virpazar; osnovnih sredstava „ZEMLJ.ZA DV 110KV TIVAT-KOTOR“ (šifra 100399), „ZEMLJISTE TIVAT-KO RADOVICI LN 910“ (šifra 107479), prilikom utvrđivanja vrijednosti zemljišta za DV Tivat – Kotor; osnovnih sredstava „OTKUP ZEM.ZA DV 400KV PG-TIRA.“ (šifra 100003), „ZEMLJ.ZA DV 400 KV PODG-TIRANA“ (šifra 100008), „ZEMLJIS.ZA DV 400KV PODG.TIRAN“ (šifra 100011), „Zemljiste DV 400KV PG-Tirana.“ (šifra 100403), „ZEMLJI.ZA DIO STU.BR 18 PODG-TIRANA“ (šifra 102954), „ZEMLJ. ZA STUB BR 75 ZA DV PODGOR.-TIRANA“ (šifra 102960), prilikom utvrđivanja vrijednosti zemljišta za DV Podgorica 2 - Tirana; osnovnog sredstva „Zemljište za DV 110KV NK-Bileca Ko Glibavac“ (šifra 106260), prilikom utvrđivanja vrijednosti zemljišta za DV Nikšić - Bileća; osnovnog sredstva „ZEMLJISTE RADI IZG. DV 220KV MOJKOVAC-PLJEVLJA“ (šifra 103962), prilikom utvrđivanja vrijednosti zemljišta za DV Mojkovac - Pljevlja 2.

Osim navedenog, traženo je dostavljanje:

- Pojašnjenja u kom obimu su se povećale obaveze CGES-a od početka primjene FSkar metodologije u odnosu na obaveze koje je CGES imao po osnovu kompenzacionih programa,

- Odluke ENTSO-E Komiteta za operativno upravljanje, na koju se poziva CGES u okviru zahtjeva za utvrđivanje parametra Z_{s6}^{tz} ,
- Statuta CGES-a i Odluke Odbora direktora donijetu na osnovu člana 45 stav 1 tačka 23 i člana 59 stav 2 i 3 Statuta, na koju se poziva CGES u okviru zahtjeva za utvrđivanje parametra Otz,
- Pojašnjenja planiranog iznosa prihoda i troškova od zakupa optičkih vlakana za naredni regulatorni period,
- Analitičke kartice konta broj 50400506 – ITC, za 2021. godinu,
- Analitičke kartice konta broj 5520506 – troškovi za zaštitu životne sredine, za 2019. godinu,
- Pojašnjenja na šta se odnose prihodi iskazani na analitičkoj kartici 61224 – prenesena električna energija,
- Pojašnjenja na koji način su izračunati troškovi za pokrivanje gubitaka usled tranzita, koji su u Obrascu P prikazani u iznosu od 1.167.400,73 € u 2019. godini, 3.451.744,57 € u 2020. godini i 1.213.358,20 € u 2021. godini,
- Pojašnjenja da li su prihodi od zakupnina, koji su prikazani u Obrascu P u iznosu od 16.729,44 € u 2019. godini i iznosu od 14.362,41 €, povezani sa regulatorno opravdanim ili neopravdanim troškovima, s obzirom na to da su iskazani na analitičkoj kartici broj 65080509,
- Pojašnjenja planiranog iznosa troškova koji se odnose na OVS, Iconics licenci, licenci zaštitnog softvera, korporativni antivirus softver i Endpoint Direction and Response, Malwarebytes Premium softver, SSL sertifikat, kao i podataka o ostvarenju ovih troškova u 2022. godini,
- Pojašnjenja da li se troškovi licenci za podršku za sistem centralizovane štampe ostvaruju svake godine, s obzirom na podatke o ostvarenju u prethodne tri godine,
- Pojašnjenja zahtijevanih iznosa troškova zaštite i ispitivanja, odnosno analitičkog prikaza stavki koje su ušle u obračun planiranog iznosa,
- Pojašnjenja zahtijevanih iznosa troškova zaštite životne sredine, odnosno analitičkog prikaza stavki koje su ušle u obračun planiranog iznosa,
- Pojašnjenja planiranog troška članarine u ENTSO-E i SECI u iznosu od 317.333,34 €, budući da je na računu, broj 883-200 od 03.02.2022. godine, izdatom od strane ENTSO-E, prikazan

iznos od 313.483,81 €, a na računu, broj 2510 od 16.03.2021. godine, izdatom od strane ENTSO-E, iznos od 8.333,34 €,

- Pojašnjenja, odnosno obračuna zahtijevanih troškova po osnovu multilateralnih sporazuma RSC MLA, CN MLA, VPS MLA i SLA FSKar,
- Pojašnjenja zahtijevanog iznosa troškova rada ENTSO-E regionalne grupe Kontinentalna Evropa (Regional Group Continental Europe support - RGCE), odnosno njegov obračun,
- Pojašnjenja, odnosno obračun, na osnovu koga je planiran trošak rezervisanja za sudske sporove gdje je predmet spora porez na imovinu,
- Ugovora broj 203-JN/22-32/16 od 11.07.2022. godine, zaključen sa "Čikom" DOO Podgorica,
- Fakture broj UF21-1186 od 21.07.2021. godine, u vezi sa troškovima licence za bekap ključnih radnih stanica,

Dopisom broj 22/3136-5 od 17.10.2022. godine, Agencija je od CGES-a zatražila dostavljanje Multilateral Agreement on SMM Grid Control Cooperation, koji je CGES zaključio sa operatorima prenosnih sistema električne energije Srbije i Sjeverne Makedonije - EMS i MEPSO u 2021. godini, i OPDE Atom Agreement for the Minimum Viable Solution, od 21.02.2017. godine i 01.12.2021. godine, a kojim se obavezao da implementira politike i procedure po ISO/IEC 27001:2013 standardu.

CGES je uz dopis, broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, dostavio pojašnjenja i dopunu dokumentacije po zahtjevu Agencije broj 22/3136-4 od 11.10.2022. godine, dok je uz dopis broj 300-RAE/22-1899/8 od 20.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 21.10.2022. godine pod brojem 22/3136-7, dostavio dopunu dokumentacije po zahtjevu broj 22/3136-5 od 17.10.2022. godine.

Uvidom u podnijeti Zahtjev i dostavljenu dokumentaciju utvrđeno je da isti ne sadrže formalne nedostatke pa je Agencija pristupila analizi Zahtjeva.

U skladu sa članom 35 stav 1 Metodologije za prenos, Agencija je pripremila *Izveštaj o analizi dokumentacije po Zahtjevu „Crnogorskog elektroprenosnog sistema“ AD Podgorica za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za regulatorni period od 01.01.2023. do 31.12.2025. godine*, broj 22/3136-10 od 01.11.2022. godine, (u daljem tekstu: Izveštaj), koji je objavljen na internet stranici Agencije, uz poziv zainteresovanim stranama da dostave

mišljenja i primjedbe na navedeni izvještaj u roku od sedam dana od dana njegovog objavljivanja (zaključno sa 8. novembrom 2022. godine).

S tim u vezi, u propisanom roku, uz dopis broj 300-RAE/22-1899/10 od 8. novembra 2022. godine, u Agenciji zavedenim istog dana pod brojem 22/3136-13, CGES je, u skladu sa navedenim pozivom, dostavio mišljenja i primjedbe.

Dodatno, dopisom broj 22/3136-14 od 14.11.2022. godine, Agencija je od CGES-a zatražila dostavljanje dodatnih informacija i dokumentacije u vezi sa Zahtjevom, koje je CGES dostavio uz dopis broj 300-RAE/22-1899/12 od 16.11.2022. godine, u Agenciji zaveden 17.11.2022. godine pod brojem 22/3136-15.

Agencija je, u skladu sa članom 35 stav 3 Metodologije Za prenos, pripremila i objavila na svojoj internet stranici *Izvještaj o stavovima po primjedbama na Izvještaj o analizi dokumentacije po Zahtjevu "Crnogorskog elektroprenosnog sistema" AD Podgorica za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije za regulatorni period od 01.01.2023. do 31.12.2025. godine*, broj 22/3136-18 od 18.11.2022. godine (u daljem tekstu: Izvještaj sa javne rasprave).

U smislu člana 111 Zakona o upravnom postupku ("Službeni list CG", br. 56/14, 20/15, 40/16 i 37/17), Izvještaj sa javne rasprave je dostavljen CGES-u uz poziv za učestvovanje na sjednici Odbora Agencije, broj 22/3136-19 od 18.11.2022. godine, u dijelu koji je otvoren za podnosioca Zahtjeva, a u skladu sa članom 36 stav 1 Metodologije za prenos. Obavještenje o održavanju sjednice Odbora Agencije, na kojoj će se razmatrati Izvještaj i Izvještaj sa javne rasprave, objavljeno je na internet stranici Agencije 18.11.2021. godine.

Održan je prvi dio XXXV/22 sjednice Odbora Agencije 29.11.2019. godine, koji je bio otvoren za podnosioca Zahtjeva i zainteresovana lica, o čemu je sačinjen Zapisnik, broj 22/4312-3 od 29.11.2022. godine. Prvom dijelu sjednice prisustvovali su ovlašćeni predstavnici CGES-a i predstavnik medija Goran Kapor iz ND „Vijesti“.

Predstavnici CGES-a su naveli da su svoje primjedbe na Izvještaj iznijeli u toku javne rasprave i da nemaju novih primjedbi. Ipak, zatraženo je da se još jednom sagledaju dostavljene primjedbe, pogotovo u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje prihoda po osnovu alokacije prekograničnih kapaciteta i predložene paremetre Zs. Iznijete primjedbe Agencija je razmotrila i ocijenila njihovu opravdanost pri utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena.

**ZAHTIJEVANI REGULATORNI PRIHOD
ZA REGULATORNI PERIOD 01.01.2023-31.12.2025. GODINA**

CGES je zahtijevao regulatorno dozvoljeni prihod za period 01.01.2023 - 31.12.2025. godina u sljedećem iznosu:

1. regulatorna godina (2023. godina) – **51.509.972 €**,
2. regulatorna godina (2024. godina) – **53.262.438 €**,
3. regulatorna godina (2025. godina) – **52.528.639 €**.

CGES je zahtijevao regulatorno dozvoljeni prihod koji se transponuje u tarife za period 01.01.2023 - 31.12.2025. godina u sljedećem iznosu:

1. regulatorna godina (2023. godina) – **26.650.787,57 €**,
2. regulatorna godina (2024. godina) – **33.845.361,04 €**,
3. regulatorna godina (2025. godina) – **35.608.553,61 €**.

Struktura zahtijevanog regulatorno dozvoljenog prihoda data je u Tabeli 1.

Tabela 1. Struktura zahtijevanog regulatorno dozvoljenog prihoda

R.br.	Kategorije obračuna	Zahtijevano		
		2023. (€)	2024. (€)	2025. (€)
a)	UKUPNI TROŠKOVI POSLOVANJA (1+2+3)	31.798.048	32.672.683	32.559.414
1	Troškovi poslovanja na koje se može uticati	8.823.752	8.685.642	8.697.862
2	Troškovi poslovanja na koje se djelimično može uticati	12.935.180	13.801.077	13.678.983
3	Troškovi poslovanja na koje se ne može uticati	10.039.116	10.185.963	10.182.570
	Troškovi koji se odnose na poreze na nepokretnosti, takse i naknade u skladu sa zakonom	2.022.144	2.033.822	2.037.822
	Troškovi za obezbjeđenje pomoćnih usluga i usluga balansiranja	3.826.697	3.910.885	3.989.102
	Troškovi koji nastaju na osnovu međunarodnih ugovora	967.770	956.419	958.409
	Troškovi za zaštitu životne sredine	37.000	32.000	32.000
	Naknada za rad Operatora tržišta	193.126	193.126	193.126

	Troškovi rezervisanja sudskih sporova	740.138	740.138	740.138
	Ostali troškovi poslovanja na koje se ne može uticati u skladu sa zakonom	2.252.239	2.319.574	2.231.972
b)	AMORTIZACIJA	8.231.630	8.582.900	8.524.714
c)	POVRAT NA SREDSTVA	13.755.263	14.281.823	13.719.479
d)	KOREKCIJE PRETHODNOG PERIODA	2.274.969	2.274.969	2.274.969
REGULATORNO DOZVOLJENI PRIHOD (a+b+c-d)		51.509.972	53.262.438	52.528.639
e)	OSTALI PRIHODI	24.859.184	19.417.077	16.920.085
REGULATORNO DOZVOLJENI PRIHOD KOJI SE TRANSPONUJE U TARIFE (a+b+c-d-e)		26.650.788	33.845.361	35.608.554

U Zahtjevu je navedeno sljedeće:

Troškovi na koje se može uticati obračunati su u iznosu od 8.823.752 € za 2023. godinu, 8.685.642 € za 2024. godinu i 8.697.862 € za 2025. godinu, u skladu sa članom 8 Metodologije za prenos. Istaknuto je da su iznosi obračunati polazeći od odobrenih troškova poslovanja na koje se može uticati za godinu podnošenja zahtjeva (2022. godina), i primjenu parametara Zs i Zj, faktora efikasnosti izračunatog u skladu sa članom 8 stav 8 Metodologije, kao i projektovane stope inflacije koja je za 2023, 2024. i 2025. godinu preuzeta iz dokumenta „Smjernice makroekonomske i fiskalne politike za period od 2023-2025. godine“ (izvor: Ministarstvo finansija, 2022).

Dalje, u predmetnom zahtjevu je istaknuto da su troškovi poslovanja na koje se može djelimično uticati (troškovi gubitaka električne energije u prenosnom sistemu) obračunati u skladu sa članom 9 Metodologije za prenos, u iznosu od 12.935.180 € za 2023. godinu, 13.801.077 € za 2024. godinu i 13.678.983 € za 2025. godinu.

Cijena električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za regulatorne godine 2023-2025. predložena je u iznosu od 119,3661 €/MWh, a obračunata je kao prosjek prosječne ponderisane cijene električne energije koju je dominantni trgovac sa crnogorskog tržišta ostvario u godini koja prethodi godini podnošenja zahtjeva, u iznosu od 72,58 €/MWh i fjučersa na berzi u Budimpešti – Hungarian Derivative Energy Exchange, dobijenog kao zbir dvije trećine šestomjesečnog prosjeka cijena godišnjih fjučersa band energije, objavljenih u periodu januar-jun u godini podnošenja zahtjeva i jedne trećine šestomjesečnog prosjeka cijena godišnjih fjučersa peak energije, objavljenih u periodu januar-jun u godini podnošenja

zahtjeva, u iznosu od 166,1522 €/MWh.

Stope dozvoljenih gubitaka u prenosnom sistemu električne energije za svaku godinu regulatornog perioda obračunate su na osnovu dokumenta "Studija gubitaka električne energije u prenosnoj mreži elektroprenosnog sistema Crne Gore", broj 6104/2022 od maja 2022. godine i iznose 3,92% za 2023. godinu, 4,19% za 2024. godinu i 4,19% za 2025. godinu.

Troškovi poslovanja na koje se ne može uticati obračunati su od strane CGES-a u iznosu od 10.039.116 € za 2023. godinu, 10.185.963 € za 2024. godinu i 10.182.570 € za 2025. godinu, u skladu sa članom 10 Metodologije za prenos.

CGES je obračunao trošak amortizacije u iznosu od 8.231.630 € za 2023. godinu, 8.582.900 € za 2024. godinu i 8.524.714 € za 2025. godinu, a u skladu sa članom 12 Metodologije za prenos kao vrijednost amortizacije za regulatornu godinu obračunata na osnovu vrijednosti osnovnih sredstava na kraju godine $t+n-2$ (za 2023. godinu vrijednost osnovnih sredstava na kraju 2021. godine, za 2024. godinu vrijednost osnovnih sredstava na kraju 2022. godine i za 2025. godinu vrijednost osnovnih sredstava na kraju 2023. godine). Navedeno je da je u predloženi trošak amortizacije uključena i amortizacija sredstava koja su stečena putem kapitalnih doprinosa u skladu sa članom 14 stav 1 Metodologije za prenos.

Povrat na sredstva obračunat je u iznosu od 13.755.263 € za 2023. godinu, 14.281.823 € za 2024. godinu i 13.719.479 € za 2025. godinu, a izračunat je primjenom stope od 7,17% na vrijednost regulatorne osnove sredstava od 191.939.414 za 2023. godinu, 199.286.981 € za 2024. godinu i 191.440.089 € za 2025. godinu.

Ostale prihode je CGES obračunao u iznosu od 24.859.184 € za 2023. godinu, 19.417.077 € za 2024. godinu i 16.920.085 € za 2025. godinu.

Troškove za korišćenje prenosnog kapaciteta koji se alociraju na proizvođače, CGES je obračunao kao zbir dijela troškova poslovanja na koje se može uticati i na koje se ne može uticati koji se alociraju na proizvođače, dijela troškova amortizacije i povrata na sredstva koji se alociraju na proizvođače i dijela troškova gubitaka koji se alociraju na proizvođače, u skladu sa Metodologijom za prenos i iznose 10.485.056 € za 2023. godinu, 12.433.004 € za 2024. godinu i 14.106.939 € za 2025. godinu.

Cijene za korišćenje prenosnog sistema koje plaćaju proizvođači koja se naplaćuje po osnovu tarifnog elementa aktivna električna energija, prema Zahtjevu CGES-a, iznose 0,2461 c€/kWh za 2023. godinu, 0,3505 c€/kWh za 2024. godinu i 0,3060 c€/kWh za 2025. godinu, dok cijene za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače koja se naplaćuje po osnovu tarifnog

elementa maksimalno raspoloživa aktivna snaga iznose 165,33 €/MW/mjesec za 2023. godinu, 201,74 €/MW/mjesec za 2024. godinu i 212,87 €/MW/mjesec za 2025. godinu, u skladu sa članom 23 Metodologije.

Troškovi za angažovanje prenosnog kapaciteta koji se alociraju na ostale korisnike obračunati su tako što su troškovi za angažovanje prenosnog kapaciteta koji se transponuju u tarife umanjani za troškove poslovanja za energetske djelatnosti koji se alociraju na proizvođače i dio kapitalnih troškova poslovanja za energetske djelatnosti koji se alociraju na proizvođače, u skladu sa Metodologijom za prenos.

Cijena za angažovani kapacitet koju plaćaju ostali korisnici saglasno članu 1 stav 2 tačka 2 Metodologije, prema Zahtjevu CGES-a, iznose 1.340,45 €/MW/mjesec za 2023. godinu, 2.078,92 €/MW/mjesec za 2024. godinu i 2.132,92 €/MW/mjesec za 2025. godinu i obračunati su u skladu sa članom 25 navedene metodologije.

Troškovi nabavke električne energije za pokrivanje opravdanih gubitaka u prenosnom sistemu raspoređuje se na proizvođače električne energije priključene na prenosni sistem i ostale korisnike.

Učešće ostalih korisnika u plaćanju dijela obračunatih troškova gubitaka iznosi 8.654.932 € za 2023. godinu, 9.355.396 € za 2024. godinu i 8.938.256 za 2025. godinu. Cijena opravdanih gubitaka u prenosnom sistemu za ostale korisnike, prema Zahtjevu CGES-a, iznosi 0,3259 c€/kWh za 2023. godinu, 0,3539 c€/kWh za 2024. godinu i 0,3411 c€/kWh za 2025. godinu.

ANALIZA ZAHTJEVA

Članom 6 stav 1 Metodologije za prenos propisano je da regulatorno dozvoljeni prihod, koji se ostvaruje obavljanjem energetske djelatnosti na godišnjem nivou, predstavlja zbir troškova poslovanja za energetske djelatnosti, amortizacije i povrata na sredstva, umanjeno za korekcije po osnovu odstupanja ostvarenih energetske i finansijske veličine od utvrđenih, koje se izračunavaju u skladu sa pravilima kojima se uređuje način vršenja korekcija.

Članom 7 stav 1 Metodologije za prenos propisano je da troškovi poslovanja za energetske djelatnosti obuhvataju tehno-ekonomski opravdane troškove koji su u funkciji obavljanja energetske djelatnosti, dok je stavom 5 istog člana propisano da se, za potrebe utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i radi stvaranja uslova za povećanje efikasnosti, troškovi

poslovanja dijele na: troškove poslovanja na koje se može uticati, troškove poslovanja na koje se djelimično može uticati i troškove poslovanja na koje se ne može uticati.

Primjenom Metodologije za prenos, Agencija je izvršila analizu svih elemenata regulatorno dozvoljenog prihoda, i isti utvrdila na način kako slijedi:

A. Troškovi poslovanja za energetske djelatnosti

Članom 7 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se troškovi poslovanja za energetske djelatnosti utvrđuju na osnovu dokumentacije iz člana 32, kao i dokumentacije i podataka kojima raspolaže Agencija. Saglasno članu 7 stav 3 Metodologije za prenos, operator prenosnog sistema je dužan da troškove poslovanja evidentira u skladu sa regulatornim kontnim planom i iste dokazuje računovodstvenom dokumentacijom i evidencijama koje se vode u skladu sa zakonom kojim je uređeno računovodstvo, odnosno računovodstvenim standardima koji se primjenjuju u Crnoj Gori.

Članom 20 stav 3 Zakona o računovodstvu ("Službeni list CG", broj 145/21) propisano je da su poslovne knjige dnevnik, glavna knjiga i pomoćne evidencije. Troškove poslovanja iskazane računovodstvenom dokumentacijom energetske subjekti evidentiraju na odgovarajućim analitičkim karticama glavne knjige. Saglasno stavu 6 navedenog člana Zakona o računovodstvu, računovodstvena evidencija energetskog subjekta mora biti zasnovana na vjerodostojnoj dokumentaciji, u skladu sa pravilima urednog knjigovodstva, i mora da prikazuje istinito finansijsko stanje i rezultate poslovanja.

Zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru, član 2, ("Službeni list CG", br. 75/18), propisano je da se javnim sektorom smatraju: državni organi, ministarstva i drugi organi uprave, državni fondovi, javne ustanove i druga pravna lica koja se finansiraju iz budžeta Crne Gore, odnosno organi jedinice lokalne samouprave, organi lokalne uprave, javne ustanove i druga pravna lica koja se finansiraju iz budžeta jedinice lokalne samouprave, nezavisna regulatorna tijela, akcionarska društva i druga pravna lica u kojima država ili jedinica lokalne samouprave ima većinski vlasnički udio. Članom 10 navedenog zakona propisano je da se upravljanje i unutrašnje kontrole sprovode radi: unapređenja odlučivanja u realizaciji utvrđenih poslovnih ciljeva; pravilnog, ekonomičnog, efikasnog i efektivnog poslovanja; obavljanja poslovanja u skladu sa zakonom i internim opštim aktima; jačanja odgovornosti rukovodilaca za upravljanje sredstvima u realizaciji ciljeva; obezbjeđenja pouzdanog, potpunog i blagovremenog finansijskog i drugog izvještavanja i zaštite sredstava od gubitaka

koji mogu nastati neodgovarajućim upravljanjem, neopravdanim trošenjem i korišćenjem, kao i drugih nepravilnosti i prevara.

Shodno citiranim odredbama navedenih zakona, podnosilac zahtjeva je odgovoran za tačnost računovodstvenih evidencija, obračuna, izvještaja i podataka dostavljenih uz Zahtjev.

Članom 7 stav 5 Metodologije za prenos utvrđeno je da se troškovi poslovanja za energetske djelatnosti dijele na: 1) troškove poslovanja na koje se može uticati, 2) troškove poslovanja na koje se djelimično može uticati, i 3) troškove poslovanja na koje se ne može uticati.

1) Troškovi poslovanja na koje se može uticati

CGES je zahtijevao troškove poslovanja na koje se može uticati za period 01.01.2023 - 31.12.2025. godina u sljedećem iznosu:

1. regulatorna godina (2023. godina) – **8.823.752 €**,
2. regulatorna godina (2024. godina) – **8.685.642 €**,
3. regulatorna godina (2025. godina) – **8.697.862 €**.

Na osnovu računovodstvene dokumentacije dostavljene uz Zahtjev, utvrđeno je da su troškovi poslovanja na koje se može uticati u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama regulatornog perioda u kojem se podnosi zahtjev za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina) ostvareni u iznosu od 27.467.208,80 €, što je za 4.989.672,46 €, odnosno 22,20% više u odnosu na utvrđene troškove na koje se može uticati koji iznose 22.477.536,34 €, a predstavljaju sumu navedenih troškova utvrđenih: za 2019. godinu - Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica ("Službeni list Crne Gore", 76/16); za 2020. i 2021. godinu - Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica ("Službeni list Crne Gore", broj 66/19).

Tabela 2. Pregled utvrđenih i ostvarenih troškova na koje se može uticati u 2019, 2020. i 2021. godini

Troškovi poslovanja na koje se može uticati		Utvrđeno (€)	Ostvareno ¹ (€)	Razlika (€)	Razlika (%)
		1.	2.	2.-1.	(2./1.)-1
1	2019. godina	7.201.795,34 ²	9.021.406,18	1.819.610,84	25,27%
2	2020. godina	7.628.335,00 ³	8.781.967,63	1.153.632,63	15,12%
3	2021. godina	7.647.406,00 ⁴	9.663.834,99	2.016.428,99	26,37%
Ukupno (1+2+3)		22.477.536,34	27.467.208,80	4.989.672,46	22,20%

Ako je suma ukupnih troškova poslovanja na koje se može uticati u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda i svim godinama regulatornog perioda u kojem se podnosi zahtjev za koje postoje konačni podaci, ostvarena u iznosu većem od sume utvrđenih za navedeni period, kao što je to u konkretnom slučaju, za prvu godinu regulatornog perioda troškovi poslovanja na koje se može uticati utvrđuju se saglasno odredbi člana 8 stav 5 Metodologije za prenos na osnovu sljedeće formule:

$$TPu_{t+1} = (TPu_t^{ut} \pm Z_s) * (1 + I_{t+1} - X) \pm Z_j$$

gdje je:

TPu_t^{ut} - utvrđeni ukupni troškovi poslovanja na koje se može uticati za godinu podnošenja zahtjeva za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena, (utvrđeno u nastavku pod tačkom a))

¹ Analitičke kartice troškova poslovanja na koje se može uticati

² Odluka o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica ("Službeni list Crne Gore", broj 76/16)

³ Odluka o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica ("Službeni list Crne Gore", broj 66/19)

⁴ Odluka o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica ("Službeni list Crne Gore", broj 66/19)

- Z_s - trajna promjena troškova poslovanja na koje se može uticati nastala usljed promjena zakona u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci, u odnosu na utvrđene troškove u odnosnim godinama, a sastoji se od zbira parametra Z_s^{tz} , koji se odnosi na troškove zarada, naknada zarada i ostale lične rashode, i parametra Z_s^o , koji se odnosi na troškove materijala, troškove proizvodnih usluga, nematerijalne troškove osim troškova poreza, doprinosa i reprezentacije i ostale rashode, (€), (utvrđeno u nastavku pod tačkom b))
- Z_j - jednokratna promjena troškova na koje se može uticati nastala usljed više sile, odnosno okolnosti koje operator nije mogao predvidjeti, spriječiti i kontrolisati, u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci, u odnosu na utvrđene troškove u odnosnim godinama, (€), (utvrđeno u nastavku pod tačkom b))
- I_{t+1} - projektovana inflacija, (%), (utvrđeno u nastavku pod tačkom c))
- X - faktor efikasnosti izračunat u skladu sa članom 8 stav 8 Metodologije za prenos, (utvrđeno u nastavku pod tačkom d)).

U nastavku su prikazani zahtijevani iznosi prethodno prikazanih elemenata na osnovu kojih se izračunavaju troškovi poslovanja na koje se može uticati, obrazloženja CGES-a, kao i iznosi utvrđeni od strane Agencije primjenom člana 8 Metodologije za prenos:

- a) Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica za period 2020-2022. godina ("Službeni list Crne Gore", broj 66/19), utvrđeni su ukupni troškovi poslovanja na koje se može uticati za 2022. godinu (TPu_t) u iznosu od **7.674.172 €**.
- b) CGES je, u dokumentu "Detaljan obračun predloženog regulatorno dozvoljenog prihoda", predložio i obrazložio više parametara Z_s koji se odnose na pojedinačne kategorije troškova poslovanja na koje se može uticati. Predloženi pojedinačni parametri se odnose na troškove zarada, naknada zarada i ostalih ličnih rashoda, troškove materijala, troškove proizvodnih usluga, nematerijalne troškove osim troškova poreza, doprinosa i reprezentacije.

Saglasno članu 8 stav 3 Metodologije za prenos, parametar Z_s predlaže operator, a utvrđuje Agencija na sljedeći način:

1. Parametar Z_s^{tz} koji se odnosi na troškove zarada, naknada zarada i ostale lične rashode utvrđuje se primjenom sljedeće formule:

$$Z_s^{tz} = \sum FTE^{akt} * PZ^u + O_{tz}$$

gdje je:

- FTE^{akt}** - ostvareni dodatni radni angažman (full-time equivalent) koji se kreće od 0 do 1, prikazan po aktivnostima koje su zahtijevale dodatni angažman zaposlenih, a koje su uslovljene promjenom zakona;
- PZ^u** - prosječni godišnji trošak zarada po zaposlenom utvrđen za posljednju godinu prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i sve godine tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina), koji iznosi **17.264,21 €**;
- O_{tz}** - prosjek troškova naknada za lica koja su angažovana u skladu sa zakonom kojim se uređuje revizija, ostvarenih u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina).
2. parametar Z_s^0 , koji se odnosi na troškove materijala, troškove proizvodnih usluga, nematerijalne troškove osim troškova poreza, doprinosa i reprezentacije i ostale rashode, utvrđuje se kao razlika između prosjeka ostvarenih troškova u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda i svim godinama tekućeg regulatornog perioda, za koje postoje konačni podaci, i prosjeka utvrđenih troškova u odnosnim godinama, za svaku kategoriju troškova pojedinačno.

CGES je, takođe, predložio i obrazložio više parametara Z_j koji se odnose na jednokratnu promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed više sile, odnosno okolnosti koje operator nije mogao predvidjeti, spriječiti i kontrolisati. Suma navedenih pojedinačnih parametara predstavlja predloženi parametar Z_j , koji, u skladu sa članom 8 stav 4 Metodologije za prenos, predlaže operator, a utvrđuje Agencija na osnovu podataka, obrazloženja i dokumentacije dostavljene u postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda.

U nastavku je prikazana analiza zahtijevanih parametara Z_s^{tz} , Z_s^0 i Z_j i način njihovog utvrđivanja:

1. Parametar Z_s^{tz} koji se odnosi na troškove zarada, naknada zarada i ostale lične rashode

CGES je predložio više parametara Z_s^{tz} u ukupnom iznosu od **362.505,73 €**, po osnovu dodatnog radnog angažovanja zaposlenih iskazanog kroz **21 FTE**. Pri obračunu navedenog parametra korišćeni su podaci o utvrđenim troškovima zarada, naknada zarada i ostalih ličnih rashoda za period 2019-2021. godine u iznosu od 5.059.424,66 €, 5.378.221,21 €, 5.391.666,76 €, respektivno, kao i podatak o broju zaposlenih od 312, na osnovu čega je dobijen iznos prosječnog godišnjeg troška po zaposlenom za navedeni period od **17.262,18 €**.

U Zahtjevu je navedeno da ostvarenje navedenih troškova u 2019. godini iznosi 6.370.775,64 €, u 2020. godini 6.118.093,90 €, dok u 2021. godini iznosi 6,759,904.84 €. Prosječno ostvarenje za navedeni period iznosi **6.416.258,13 €**.

U dokumentu "Detaljan obračun predloženog regulatorno dozvoljenog prihoda" navedeno je da su predloženi iznosi parametara Z_s^{tz} uslovljeni promjenom zakona, odnosno primjenom važećih zakonskih propisa, i to po sljedećem osnovu:

i. Alokacija kapaciteta; Normativni okvir: Zakon o energetici i Zakon o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa

U Zahtjevu je navedeno da je članom 112 stav 1 tačka 21 Zakona propisano da je operator prenosnog sistema dužan da primjenjuje pravila relevantnih evropskih asocijacija operatora prenosnog sistema čiji je član i učestvuje u radu Evropske asocijacije operatora prenosnih sistema (ENTSO-E), dok je članom 8 stav 1 Zakona o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa ("Službeni list Crne Gore", br. 42/16) (daljem u tekstu: Zakon o prekograničnoj razmjeni energije) propisano da je operator prenosnog sistema električne energije dužan da sarađuje sa drugim operatorima prenosnih sistema u okviru ENTSO-E, u cilju, između ostalog, promocije uspostavljanja i funkcionisanja regionalnog tržišta i tržišta električne energije Zajednice, kao i prekogranične trgovine. Član 10 Zakona o prekograničnoj razmjeni energije propisuje da je operator prenosnog sistema električne energije dužan da uspostavlja regionalnu saradnju u okviru ENTSO-E i promoviše operativne dogovore na regionalnom nivou u cilju obezbjeđenja koordinirane dodjele

prekograničnih kapaciteta pod jednakim uslovima na tržišnim principima, uzimajući u obzir značaj kratkoročne dodjele prekograničnih kapaciteta u okviru energetske transakcije (implicitne aukcije).

Polazeći od navedenih odredaba, CGES u Zahtjevu navodi da je u posmatranom periodu imao dodatne aktivnosti, i to:

- Sprovođenje sporazuma vezanih za tržište električne energije (alokacije prekograničnih kapaciteta, usaglašavanje planova rada, systemske usluge, obračuni itd.) sa Ternom (operator prenosnog sistema električne energije Italije), čime se planiranje i obračuni eksploatacije HVDC kabla vrši detaljno i u skladu sa standardima ENTSO-E. Eksploatacija HVDC kabla se vrše u skladu sa Pravilima za dugoročnu dodjelu kapaciteta na granici Italija Crna-Gora i Pravilima za dnevnu dodjelu kapaciteta na granici Italija-Crna Gora.
- Priprema i organizovanje zajedničkih aukcija sa EMS-om (operator prenosnog sistema električne energije Srbije). CGES u Zahtjevu ističe da vrši funkciju aukcijske kuće za dan unaprijed i unutardnevne aukcije na granici sa EMS-om, što je, kako navodi, uz eksploataciju HVDC kabla rezultiralo povećanjem broja učesnika na tržištu električne energije. Dodjela prekograničnih kapaciteta se, kako je istaknuto u Zahtjevu, vrši u skladu sa „Pravilima za godišnje i mesečne aukcije za raspodelu prenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja EMS AD Beograd (“EMS”) i Crnogorskog elektroprenosnog sistema AD – Podgorica (“CGES”)”, „Pravilima za dnevne aukcije za raspodjelu prenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja EMS AD Beograd (“EMS”) i Crnogorskog elektroprenosnog sistema AD – Podgorica (“CGES”)” i Pravilima za unutardnevne aukcije za raspodjelu prenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja EMS AD Beograd (“EMS”) i Crnogorskog elektroprenosnog sistema AD – Podgorica (“CGES”)”. Naprijed navedeno je uslovilo značajno povećanje obima prijava transakcija (ugovora) na dnevnom nivou, navedeno je u Zahtjevu.
- Uvođenje granice sa KOSTT-om (operator prenosnog sistema električne energije Kosova), ukupno pete granice CGES-a sa susjednim operatorima, podrazumijevalo je, kako ističe CGES, dodatno angažovanje u procesu alokacije i odobravanja prekograničnih ugovora učesnika na tržištu kroz dva dnevna procesa dugoročnog (07-10h) i kratkoročnog (10-15h) usaglašavanja. Uvođenjem nove granice dodatno se usložio obračun razmjene energije po interkonektivnim dalekovodima jer se proces izvodi svakodnevno zajedno sa susjednim operatorima prenosnih sistema kao i

Swissgrid-om kao koordinacionim centrom za Jugoistočnu Evropu, navedeno je u zahtjevu.

Po ovom osnovu CGES je predložio parametar Z_{s1}^{tz} u iznosu od **17.262,18 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 1 * 17.262,18 €$).

Utvrđivanje od strane Agencije:

Agencija je u Izvještaju predloženi parametar Z_{s1}^{tz} ocijenila neopravdanim, na šta je CGES tokom javne rasprave iznio primjedbu, ukazujući na sljedeće:

„CGES je dužan za sprovođenje obaveza propisanih Zakonom o prekograničnoj razmjeni električne energije, odnosno da učestvuje u radu i sarađuje sa drugim operatorima prenosnih sistema u okviru Evropske asocijacije operatora prenosnih sistema (ENTSO-E). Napominjemo da su puštanjem HVDC kabla, 01.01.2020. godine, stvoreni uslovi za ispunjenje člana 9 Zakona o potvrđivanju sporazuma između Crne Gore i Republike Italije o izgradnji podmorske elektro-energetske intekonekcije između prenosnih mreža Crne Gore i Italije sa realizacijom strateškog partnerstva operatora prenosnog sistema („Službeni list CG-Međunarodni ugovori” broj 8/2010), odnosno dodjela prenosnih kapaciteta putem nediskriminirajućih tržišno-orjenitiranih pravila. Kao što je Zahtjevom CGES-a naznačeno, sprovođenje sporazuma vezanih za tržište električne energije (alokacije prekograničnih kapaciteta, usaglašavanje planova rada, systemske usluge, obračuni itd.) sa Ternom (operator prenosnog sistema električne energije Italije), planiranje i obračuni eksploatacije HVDC kabla vrše se detaljno i u skladu sa standardima ENTSO-E. Komercijalna eksploatacija HVDC kabla se vrši u skladu sa Pravilima za dugoročnu dodjelu kapaciteta na granici Crna Gora-Italija i Pravilima za dnevnu dodjelu kapaciteta na granici Crna Gora-Italija, koja su donijeta i odobrena od strane Regulatorne agencije za energetiku krajem 2019. godine, odnosno u referentnom regulatornom periodu. Uvođenje novih granica i posljedično donošenje novih pravila za alokaciju kapaciteta (Italija i Kosovo) i izmjena pravila za alokaciju kapaciteta sa Srbijom (prelaz sa split na joint model, sa „UIOLI” na „UIOSI”), uslovili su, pored višestrukog povećanja prihoda od dodjele prekograničnih prenosih kapaciteta sa jasnim benefitima po korisnike CGES-a, koje se ogledaju u smanjenju cijena za korišćenje prenosnog sistema, dodatni angažman zaposlenih u CGES-u u odnosu na period prije donošenja podzakonskih akata, te smatramo da je zahtijevani parametar Z_{s1}^{tz} i više nego opravdan.“

Agencija je razmotrila primjedbu i dodatna obrazloženja, u odnosu na koje je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba je prihvaćena, budući da je do povećanog

angažmana zaposlenih došlo usljed novih obaveza nastalih donošenjem novih propisa (Pravila za dugoročnu dodjelu kapaciteta na granici Crna Gora-Italija, Pravila za dnevnu dodjelu kapaciteta na granici Crna Gora-Italija) i izmjenom propisa (Harmonizovana aukcijska pravila), a **parametar Z_{s1}^{tz} je ocijenjen kao opravdan** i utvrđen je, u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 1 Metodologije za prenos, u iznosu od **17.264,21 € ($FTE^{akt} * PZ^u = 1 * 17.264,21$ €).**

ii. Razvoj tržišta; Normativni okvir: Zakon o energetici

U Zahtjevu je navedeno da, saglasno članu 112 stav 1 tačka 22 Zakona, operator prenosnog sistema električne energije, sarađuje sa operatorima prenosnog sistema, berzama električne energije i drugim relevantnim zainteresovanim stranama u cilju uspostavljanja regionalnog tržišta električne energije i njegovog integrisanja u jedinstveno tržište električne energije Evropske unije i donosi akta kojima se uređuju ovi odnosi, kao i rad prenosnog sistema u interkonekciji. Dodatno, u skladu sa članom 112 stav 2 Zakona, operator prenosnog sistema električne energije, u jedinstvenom povezivanju dan-unaprijed i unutardnevnom povezivanju tržišta električne energije dužan je da sarađuje sa operatorima prenosnih sistema električne energije koji su članovi Energetske zajednice i/ili su iz države članice Evropske unije obezbjeđujući funkcionisanje algoritama povezivanja cijena i usaglašenog kontinuiranog trgovanja za sve aspekte koji se odnose na raspodjelu kapaciteta.

Dalje se navodi da, član 241c, koji uređuje uspostavljanje berzanskog tržišta električne energije, stavom 3 propisuje da su Berza i operator prenosnog sistema dužni da, u okviru svojih djelatnosti, obezbijede uslove za povezivanje berzanskog tržišta električne energije sa najmanje jednim berzanskim tržištem električne energije u roku od 18 mjeseci od dana stupanja na snagu Zakona.

Navedene zakonske obaveze su uslovile dodatan angažman zaposlenih u CGES-u, koji se odnosio na analize, stvaranje neophodnih tehničkih i formalnih preduslova za povezivanje tržišta električne energije, pripremu akata kojima se uređuju odnosi na regionalnom tržištu električne energije (pravila, metodologije, uredbe), kao i učešće u radnim grupama sa operatorima prenosnih sistema, berzama električne energije i nadležnim regulatornim tijelima, kako iz regiona, tako i zemalja članica Evropske unije. Po ovom osnovu CGES je predložio parametar Z_{s2}^{tz} u iznosu od **25.893,27 € ($FTE^{akt} * PZ^u = 1,5 * 17.262,18$ €).**

Utvrđivanje od strane Agencije:

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o energetici ("Službeni list CG", br. 82/20) su propisane nove obaveze operatora prenosnog sistema električne energije u pogledu uspostavljanja regionalnog tržišta električne energije i njegovog integrisanja u jedinstveno tržište električne energije Evropske unije. Članom 114a ovog zakona definisane su brojne metodologije i akta koja je operator prenosnog sistema dužan da donese u cilju povezivanja dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta električne energije. Uzimajući u obzir navedeno, a polazeći od odredbe člana 8 stav 2 Metodologije za prenos, **parametar Z_{s2}^{tz} je ocijenjen kao opravdan** i utvrđen je, u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 1 Metodologije za prenos u iznosu od **25.896,32 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 1,5 * 17.264,21 \text{ €}$).

iii. Pomoćne i sistemske usluge i usluge balansiranja

U Zahtjevu je navedeno da je, u skladu sa članom 112 stav 1 tačka 21 Zakona, operator prenosnog sistema električne energije obavezan da primjenjuje pravila relevantnih evropskih asocijacija operatora prenosnog sistema čiji je član i učestvuje u radu ENTSO-E, što je podrazumijevalo početak primjene ENTSO-E Metodologije za finansijsko poravnanje neželjenih odstupanja (FSkar metodologija) i, s tim u vezi, dodatno angažovanje ljudskih resursa CGES-a. Naime, u skladu sa EU Regulativom 2017/2195, od 1. juna 2021. godine, u okviru sinhronizirane zone "Kontinentalna Evropa", počela je sa primjenom nova ENTSO-E metodologija za poravnanje neželjenih odstupanja (Financial Settlement Δf , ACE, RP - FSkar). Primjena FSkar metodologije je uticala na cjelokupan proces količinskog obračuna odstupanja balansno odgovornih subjekata, na proračun cijene odstupanja, troškova, prihoda operatora prenosnog sistema prilikom balansiranja prenosnog sistema, kao i na finansijski obračun i finansijsko poravnanje. Obaveza primjene FSkar metodologije, prepoznata je i kroz Odluku o izmjenama i dopunama Metodologije za utvrđivanje cijena, rokova i uslova za pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja prenosnog sistema električne energije ("Službeni list Crne Gore", br. 52/21), istaknuto je u Zahtjevu.

Dodatno, navodi se da član 132 stav 6 Zakona propisuje obavezu operatora prenosnog sistema da u cilju obezbjeđenja efikasnog i ekonomičnog balansiranja sistema, promoviše i razvija saradnju i integraciju balansnog tržišta sa drugim operatorima prenosnog sistema, u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom. Na osnovu naprijed navedenog, CGES je, kako se ističe u Zahtjevu, u 2021. godini, sa operatorima prenosnih sistema u SMM bloku (operatori prenosnih sistema električne energije Srbije i Sjeverne Makedonije - EMS

i MEPSO) zaključio multilateralni ugovor – „Multilateral Agreement on SMM Grid Control Cooperation“ (MLA), broj 10801 od 17.11.2021. godine. Ovim je uveden proces netovanja odstupanja kontrolnih oblasti unutar SMM bloka (Imbalance netting-INOM) kojim se omogućava optimizacija istovremenog aktiviranja aFRR-a u suprotnim smjerovima uzimajući u obzir vrijednost kontrolne greške (ACE), uz odgovarajuće korekcije inputa aFRR-a. U cilju optimizacije angažovanja sekundarne regulacije iz domaćih izvora, kao i racionalizacije troškova po istom osnovu, primjenom INOM-a, CGES je, kako je navedeno u zahtjevu, obezbijedio veću sigurnost sistema i značajno niže troškove za sve balansno odgovorne subjekte u Crnoj Gori. Realizacija navedenih aktivnosti je uslovila dodatni angažman zaposlenih CGES-a, po osnovu čega je CGES obračunao i predložio parametar Z_{s3}^{tz} u iznosu od **17.262,18 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 1 * 17.262,18 €$).

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 112 stav 1 tačka 21 Zakona propisana je obaveza CGES-a da primjenjuje pravila relevantnih evropskih asocijacija operatora prenosnog sistema čiji je član i učestvuje u radu ENTSO-E. Saradnja operatora prenosnih sistema električne energije je uređena ugovorima, na osnovu kojih nastaju obaveze primjene akata koje donosi ENTSO-E. CGES je dostavio Okvirni sporazum o radu sinhronizacije zone za regionalnu grupu "Kontinentalna Evropa", od 07.03.2019. godine, zaključen između ENTSO-E i operatora prenosnog sistema električne energije članica ENTSO-E, u kome je navedeno da su se i članice iz zemalja koje još uvijek nijesu dio Evropske unije obavezale da primjenjuju ENTSO-E Metodologiju za finansijsko poravnanje neželjenih odstupanja, čime su nastale nove obaveze i za CGES kao potpisnicu navedenog sporazuma.

Dodatno, kako je članom 132 stav 6 Zakona propisana obaveza operatora prenosnog sistema da u cilju obezbjeđenja efikasnog i ekonomičnog balansiranja sistema, promoviše i razvija saradnju i integraciju balansnog tržišta sa drugim operatorima prenosnog sistema, CGES je 2021. godine potpisao multilateralni ugovor o saradnji u regulaciji SMM bloka – „Multilateral Agreement on SMM Grid Control Cooperation“ (MLA), po osnovu koga su nastale nove obaveze CGES-a.

Uzimajući u obzir navedeno, a polazeći od odredbe člana 8 stav 2 Metodologije za prenos, **parametar Z_{s3}^{tz} je ocijenjen kao opravdan** i utvrđen je, u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 1 Metodologije za prenos u iznosu od **17.264,21 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 1 * 17.264,21 €$).

iv. Informaciona bezbjednost; Normativni okvir: Zakon o energetici, ENTSO-E OPDE Atom Agreement for the Minimum Viable Solution

U Zahtjevu je navedeno da je, polazeći od člana 112 stav 1 tačka 21 Zakona i ugovornih odnosa sa ENTSO-E, CGES preuzeo obaveze da prati sve zahtjeve, politike i procedure koje se tiču implementacije, praćenja, održavanja i unaprjeđivanja cyber security infrastrukture. Obzirom da je CGES obavezan, u skladu sa inicijalnim „OPDE Atom Agreement for the Minimum Viable Solution“ od 21.02.2017. godine i 01.12.2021. godine, da implementira politike i procedure po ISO/IEC 27001:2013 standardu, neophodno je, između ostalog i da vrši godišnju reviziju u skladu sa Security planom ENTSO-E i konstantno unapređuje i otklanja ranjivosti implementiranih bezbjednosnih rješenja. Takođe, CGES je u obavezi da vrši korektivne akcije za otklanjanje neusaglašenosti po godišnjim izvještajima koje dostavlja ENTSO-E-u i da obavlja „Minimum Viable Solution“ (MVS) Security eksterni audit jednom godišnje, ali i da obavlja penetracijsko testiranje nad IT sistemima. Sami audit obuhvata analizu, definisanje korektivnih mjera, implementaciju korektivnih mjera, provjere i usaglašenosti Information Security Management Sistem-a koji obuhvata: Access i Asset menadžment, Business Continuity, Change Management, Cryptography, Development, Disaster Recovery, Human Resources and Subcontracting, Incident Management, Information Management, Network Management, Physical Security, Remote Access, Roles and Responsibilities, System Architecture, Vulnerability Management. Sve obaveze i aktivnosti podrazumijevaju redovno praćenje i usaglašavanje bezbjednosnih kontrola i zahtjeva ENTSO-E, kao i sertifikaciju po standardu ISO/IEC 27001 obzirom da ENTSO-E sva pravila, smjernice, security planove, izvještavanje i forme konstantno mijenja i unapređuje kroz više radnih grupa i tijela.

Dalje se u Zahtjevu navodi da značajan vid kontrole bezbjednosti predstavlja upravljanje rizicima i postupanje sa incidentima. Komunikacija sa susjednim operatorima sistema električne energije i ENTSO-E se obavlja putem nove PCN (Physical Communication Network) mreže implementirane 2021. godine za potrebe real-time razmjene podataka i offline razmjene podataka za sisteme kao što su OPDE (Operational Planning Data environment), STA (Short Term Adequacy), EDX (ENTSO-E Data Exchange) i ECP (Energy Communication Platform).

Sve navedeno je zahtijevalo dodatni radni angažman zaposlenih, po osnovu koje je CGES obračunao i predložio parametar Z_{s4}^{tz} u iznosu od **34.524,36 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 2 * 17.262,18$ €).

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 112 stav 1 tačka 21 Zakona propisana je obaveza CGES-a da primjenjuje pravila relevantnih evropskih asocijacija operatora prenosnog sistema čiji je član i učestvuje u radu ENTSO-E, a saradnja operatora prenosnih sistema električne energije je uređena ugovorima, na osnovu kojih nastaju obaveze primjene akata koje donosi ENTSO-E. CGES je dostavio Sporazum „OPDE Atom Agreement for the Minimum Viable Solution“, kojim je CGES preuzeo obavezu primjene politike i procedura po ISO/IEC 27001:2013 standardu, što, između ostalog, obuhvata i vršenje godišnje revizije u skladu sa Security planom ENTSO-E i konstantno unapređivanje i otklanjanje ranjivosti implementiranih bezbjednosnih rješenja. Polazeći od navedenog, Agencija je u Izvještaju predloženi parametar Z_{s4}^{tz} ocijenila opravdanim, osim u dijelu koji se odnosi na eksternu reviziju ENTSO-E, na šta je CGES tokom javne rasprave iznio primjedbu, ukazujući na sljedeće:

„Iako zaposleni CGES-a ne vrše direktno MVS Audit iz razloga jer ENTSO-E od svih TSO-a zahtijeva isključivo eksterni audit sertifikovane revizorske kuće, ista ipak zahtijeva njihov dodatni angažman i aktivno učešće na pripremi podloga, dokumentacije i informacija ali i parametrizacije postojeće IT infrastrukture za potrebe ispunjavanja uslova same revizije. Usvajanjem novih ISO standarda (ISO/IEC 27002:2022) i inoviranih security planova ENTSO-E-a od zaposlenih se traži kontinuirano praćenje, usvajanje i primjena security kontrola koje ENTSO-E propagira u mnogo dužem intervalu od trajanja same revizije. Stoga, predložen parametar po osnovu ovih aktivnosti smatramo u potpunosti opravdanim.“

Agencija je razmotrila primjedbu i dodatna obrazloženja, u odnosu na koje je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba je prihvaćena, a **parametar Z_{s4}^{tz} je ocijenjen kao opravdan** i utvrđen je, u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 1 Metodologije za prenos u iznosu od **34.528,43 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 2 * 17.264,21 €$).

v. Regulatorno računovodstvo; Normativni okvir: Zakon o energetici

U Zahtjevu se CGES poziva na odredbu člana 59 Zakona kojom je propisano da su operator prenosnog sistema i operator distributivnog sistema dužni da vode poslovne knjige za regulatorne potrebe, u skladu sa regulatornim kontnim planom. Da bi se ova zakonska obaveza realizovala bilo je neophodno, kako navodi CGES, uvođenje kontinuiranog angažovanja na davanju smjernica i instrukcija prilikom knjiženja stavki i kategorizacije regulatornih konta, provjeri regulatornog bilansa stanja i balansa uspjeha, kao i provjeri

svih drugih regulatornih izvještaja koji se redovno i/ili po zahtjevu dostavljaju Agenciji, što je, zaključuje CGES uslovilo dodatni angažman zaposlenih, po osnovu koga je CGES predložio parametar Z_{ss}^{tz} u iznosu od **8.631,09 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 0,5 * 17.262,18 \text{ €}$).

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 43 stav 8 tačka 5 Zakona o energetici ("Službeni list CG", broj 5/16) propisano je da Agencija utvrđuje regulatorni kontni plan. Polazeći od ove obaveze utvrđene 2016. godine, Agencija je donijela Regulatorni kontni plan, 16/729-8 od 21.07.2016. godine, koji je, sada već, u višegodišnjoj primjeni. Polazeći od navedenog, Agencija je u Izvještaju predloženi parametar Z_{ss}^{tz} ocijenila neopravdanim, na šta je CGES tokom javne rasprave iznio primjedbu, ukazujući na sljedeće:

„Smatramo nespornim činjenicu da je članom 43 stav 8 tačka 5 Zakona o energetici ("Službeni list CG", broj 5/16) propisano da Agencija utvrđuje regulatorni kontni plan, kao i da je Agencija u toku 2016. godine donijela Regulatorni kontni plan, 16/729-8 od 21.07.2016. godine. Međutim, usljed određenih pravnih nedoumica oko obaveze inkorporiranja regulatornog kontnog plana u standardni kontni plan utvrđen zakonom i pravilnicima, nakon izmjene i dopune Zakona o energetici iz avgusta 2020. godine, jasno je propisana obaveza u članu 59 stav 3 da je operator sistema dužan da vodi poslovne knjige za regulatorne potrebe, u skladu sa regulatornim kontnim planom. Navedenom izmjenom Zakona o energetici, neupitno je dat pravni osnov za primjenu regulatornog kontnog plana za vođenje poslovnih knjiga operatora sistema, pa je shodno tome CGES pristupio punoj implementaciji regulatornog računovodstva i pripremi finansijskih iskaza u skladu sa Regulatornim kontnim planom utvrđenim od strane Agencije. U vezi sa navedenim, molimo Agenciju da razmotri ove navode i prihvati zahtijevani parametar parametar Z_{ss}^{tz} “

Agencija je razmotrila ovu primjedbu i dodatna obrazloženja, u odnosu na koje je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba nije prihvaćena, a **parametar Z_{ss}^{tz} je ocijenjen kao neopravdan**, imajući u vidu da predložena promjena troškova ne ispunjava uslov iz člana 8 stav 2 Metodologije za prenos da bi se smatrala parametrom Z_s^{tz} , budući da je članom 43 stav 8 tačka 5 Zakona o energetici ("Službeni list CG", broj 5/16) propisano da Agencija utvrđuje regulatorni kontni plan i da je Regulatorni kontni plan, 16/729-8 od 21.07.2016. godine, bio u primjeni i prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o energetici ("Službeni list CG", broj 82/22).

vi. Uspostavljanje koordinacije operativne sigurnosti na regionalnom nivou (Regional Operational Security Coordination – ROSC; Normativni okvir: Zakon o energetici, SAFA ugovor

U Zahtjevu je navedeno da je obaveza sprovođenja navedenog poslovnog procesa utvrđena SO GL-om (EU regulativa br. 2017/1485), kao i ugovorom SAFA (Synchronous Area Framework Agreement), odnosno njegovim Aneksom 4: Policy on Coordinated Operational Planning. Obaveza svakog operatora prenosnog sistema je da u okviru ovog procesa priprema modele sistema za naredni dan, inovira ih svakih 8 sati, i na osnovu spojenog modela mreže vrši procjenu sigurnosti rada sistema i usklađuje sa drugim operatorima primjenu preventivnih i kurativnih mjera, ako se za tim ukaže potreba. Iako Regulativa EU br. 2017/1485, nije transponovana u crnogorsko zakonodavstvo, CGES je, kako ističe u Zahtjevu, postao obveznik njene primjene potpisivanjem ugovora SAFA 19.03.2019. godine.

Odlukom Agencije o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena CGES-a za period 01.01.2020 – 31.12.2022. godina, od 02. decembra 2019. godine, odobren je zahtjev CGES-a za uvećanje troškova po osnovu zakonom propisanih novih obaveza, koje proističu iz Zakona o energetici i Zakona o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa, a u pogledu: izrade analiza za pripremu preventivnih mjera u fazi operativnog planiranja – nedjelja unaprijed i dan unaprijed, koordinisane analize sigurnosti, analize adekvatnosti, administracije sistema, prikupljanja, usaglašavanja i provjere konzistentnosti podataka, za 2 FTE, navedeno je u Zahtjevu.

Nakon donošenja navedene odluke, uslijedilo je dalje usložnjavanje ovih procesa i posljedično povećanje potrebe za angažovanjem ljudskih resursa, prvenstveno na sprovođenju unutardnevnih analiza sigurnosti i kontinuirane izrade mrežnih modela i analiza u ciklusima unutar dana, što je odlukom ENTSO-E Komiteta za operativno upravljanje, neposredno nakon panevropskog poremećaja u radu 8. januara 2021. godine, postala obaveza i operatora prenosnog sistema ENTSO-E iz država koje nijesu članice EU.

Ovakav rad podrazumijevao je uvećanje obima posla dežurnih analitičara i organizovanje rada po smjenama 24/7, što je prouzrokovalo povećanje angažovanja za još 2 FTE, zaključeno je u Zahtjevu.

Realizacija navedenih aktivnosti je uslovila dodatni angažman zaposlenih CGES-a, po osnovu koje je CGES obračunao i predložio parametar Z_{s6}^{tz} u iznosu od **34.524,36 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 2 * 17.262,18 €$).

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 112 stav 1 tačka 21 Zakona propisana je obaveza CGES-a da primjenjuje pravila relevantnih evropskih asocijacija operatora prenosnog sistema čiji je član i učestvuje u radu ENTSO-E, a saradnja operatora prenosnih sistema električne energije je uređena ugovorima, na osnovu kojih nastaju obaveze primjene akata koje donosi ENTSO-E. CGES je dostavio Okvirni sporazum o radu sinhronne zone za regionalnu grupu "Kontinentalna Evropa", od 07.03.2019. godine, zaključen između ENTSO-E i operatora prenosnog sistema električne energije, članica ENTSO-E, kao i preporuke ENTSO-E Komiteta za operativno upravljanje koje sadrže mjere koje operatori prenosnih sistema zemalja članica ENTSO-E treba da preduzmu. CGES je u skladu sa navedenim aktima preuzeo obavezu vršenja procjene sigurnosti rada sistema, analiza sigurnosti, kontinuirane izrade mrežnih modela, primjenu preventivnih i kurativnih mjera usklađenih sa drugim operatorima.

Uzimajući u obzir navedeno, a polazeći od odredbe člana 8 stav 2 Metodologije za prenos, **parametar Z_{s6}^{tz} je ocijenjen kao opravdan** i utvrđen je, u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 1 Metodologije za prenos u iznosu od **34.528,42 € ($FTE^{akt} * PZ^u = 2 * 17.264,21$ €).**

vii. Postupak javnih nabavki; Normativni okvir: Zakon o javnim nabavkama

U Zahtjevu je navedeno da Zakon o javnim nabavkama („Službeni list Crne Gore“, br. 74/19) (daljem u tekstu: Zakon o javnim nabavkama) propisuje niz novih obaveza za operatora prenosnog sistema, među kojima CGES posebno ukazuje na obaveze iz čl. 112 i 152 navedenog zakona. Naime, članom 112 propisana je obaveza naručioca (u ovom slučaju: CGES) da vrši provjeru tačnosti podataka navedenih u izjavi o ispunjenost uslova za učešće u postupku javne nabavke na osnovu evidencija koje vode nadležni organi u skladu sa zakonom, uključujući i e-Certis ili Elektronski sistem javnih nabavki (ESJN), odnosno da zatraži od nadležnih organa izdavanje dokaza ili da izvrši uvid u dokaze koje već posjeduje, što je iziskivalo dodatni angažman službenika za javne nabavke u svakom pojedinačnom postupku zavisno od broja ponuđača. Dodatna obaveza koju je Zakon o javnim nabavkama propisao za naručioca je, kako ističe CGES, sadržana u članu 152 navedenog zakona, a odnosi se na kontrolu izvršavanja zaključenog ugovora o javnoj nabavci i sačinjavanja izvještaja o realizaciji ugovora koji je neophodno objaviti na ESJN u roku od 30 dana od dana realizacije. Iz navedenih normi proizilazi da se aktivnosti službenika za javne nabavke ne završavaju zaključivanjem ugovora po sprovedenom postupku, već je isti dužan pratiti do njegove konačne realizacije. Postupci javnih nabavki

su od izuzetnog značaja za realizaciju svih aktivnosti i ciljeva u CGES- u, budući da od uspješnosti postupaka zavisi realizacija investicionog plana, ostvarivanje budžeta i omogućavanje pouzdanog i kvalitetnog funkcionisanja prenosnog sistema, te se navedenim procesima posvećuje posebna pažnja, navodi se u Zahtjevu. Pored novih obaveza koje su uvedene izmjenom Zakona o javnim nabavkama, uvođenjem elektronskog sistema javnih nabavki putem portala CEJN, implementiran je novi način sprovođenja postupaka javnih i jednostavnih nabavki, u skladu sa inoviranim uputstvima i pravilnicima.

Realizacija navedenih aktivnosti je usloвила dodatni angažman zaposlenih CGES-a, po osnovu koje je CGES obračunao i predložio parametar Z_{s7}^{tz} u iznosu od **17.262,18 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 1 * 17.262,18 €$).

Utvrđivanje od strane Agencije:

Zakonom o javnim nabavkama ("Službeni list CG", br. 42/11, 57/14, 28/15 i 42/17), član 74 stav 4, bilo je propisano da naručilac može u toku postupka pregleda i ocjene ponuda kod i preko nadležnog organa, kao i uvidom u javno objavljene registre i evidencije vršiti provjeru ispravnosti i pravnu valjanost dokaza o ispunjenosti uslova za učešće u postupku javne nabavke, dok je Zakonom o javnim nabavkama ("Službeni list CG", broj 74/19), član 112 stav 1, propisano da naručilac vrši provjeru tačnosti podataka navedenih u izjavi o ispunjenosti uslova za učešće u postupku javne nabavke na osnovu evidencija koje vode nadležni organi u skladu sa zakonom, uključujući i e-Certis, a može i putem ESJN, odnosno da zatraži od nadležnih organa izdavanje dokaza ili da izvrši uvid u dokaze koje već posjeduje. Članom 152 Zakona o javnim nabavkama ("Službeni list CG", broj 74/19) propisana je obaveza naručioca da vrši kontrolu izvršavanja zaključenog ugovora o javnoj nabavci i da sačini izvještaj o realizaciji ugovora i izvještaj objavi u ESJN, što predstavlja novu obavezu u odnosu na prethodni Zakon o javnim nabavkama.

Uzimajući u obzir navedeno, a polazeći od odredbe člana 8 stav 2 Metodologije za prenos, **parametar Z_{s7}^{tz} je ocijenjen kao opravdan** i utvrđen je, u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 1 Metodologije za prenos u iznosu od **17.264,21 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 1 * 17.264,21 €$).

**viii. Eksploatacija i održavanje objekata prenosnog sistema električne energije;
Normativni okvir: Zakon o energetici**

U Zahtjevu je navedeno da su članom 112 Zakona definisana prava, obaveze i odgovornosti operatora prenosnog sistema električne energije. Saglasno stavu 1 tačka 1 navedenog člana, operator prenosnog sistema je dužan da obezbijedi dugoročnu sposobnost sistema da ispunjava realne zahtjeve za prenosom električne energije, odnosno obezbijedi rad, održavanje, unapređenje i razvoj prenosnog sistema električne energije u cilju pouzdanosti, sigurnosti i efikasnosti, poštujući uslove zaštite životne sredine, dok je tačkom 15 istog stava propisano da je operator prenosnog sistema električne energije dužan da obezbjeđuje sigurnost rada elektroenergetskih sistema. Kako bi se ispunile obaveze definisane Zakonom, u smislu unapređenja i razvoja prenosnog sistema električne energije s jedne, i rada i održavanja s druge strane, u periodu 2019-2021. godina povećani su troškovi u dijelu eksploatacije i održavanja elemenata prenosnog sistema, kako ističe CGES, po osnovu sljedećih aktivnosti:

- organizovanje i kontrola izvršenja poslova operativnog vođenja trafostanica;
- organizovanje i učešće u redovnim pregledima i radovima na preventivnom održavanju opreme i uredjaja u trafostanicama;
- izrada nacrtu plana tekućeg i investicionog održavanja trafostanica i specifikacija rezervnog materijala i opreme i sredstava HTZ i PPZ;
- briga o redovnoj kontroli ispravnosti sredstava HTZ i PPZ i njihovoj upotrebi; nadzor radova na održavanju trafostanica;
- pregled komandno-signalnih strujnih krugova i lokalne automatike kao i uređaja i instalacija sopstvene potrošnje i nužnog napajanja;
- briga o pravilnom uskladištenju i čuvanju rezervne opreme i materijala u priručnom magacinu trafostanice; priprema dokumentacije u vezi prijavljivanja i naplate šteta nastalih u trafostanici;
- radarska ispitivanja dalekovoda;
- obezbjeđivanje mjesta rada za radove u trafostanici; vođenje propisane dokumentacije na uklopnici trafostanice;
- obavljanje pogonskih manipulacija po nalogu operativnog dispečera ili na zahtjev šefa TS ili drugog ovlašćenog lica.

Realizacija navedenih aktivnosti je uslovila dodatni angažman zaposlenih CGES-a, po osnovu koje je CGES obračunao i predložio parametar Z_{sg}^{tz} u iznosu od **69.048,72 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 4 * 17.262,18 \text{ €}$).

U Zahtjevu je dalje navedeno da je, osim eksploatacije objekata shodno zakonskim obavezama, povećanje troškova poslovanja ostvareno i u cilju održavanja istih, i to usljed sljedećih aktivnosti:

- obavljanje elektromonterskih poslova održavanja VN rasklopne opreme i uređaja sopstvene potrošnje, energetske i mjernih transformatora, visokonaponskih kablova i pripadajuće opreme;
- obavljanje elektromonterskih poslova manjih rekonstrukcija i podnošenje izvještaja o izvedenim radovima;
- uzimanje podataka u trafostanicama i izrada šema i skica potrebnih za izmjenu tehničke dokumentacije nakon izvedenih rekonstrukcija;
- obavljanje elektromonterskih poslova u radionici;
- ostali radovi na održavanju trafostanice;
- obavljanje fizičkih poslova oko pripreme, transporta i montaže opreme;
- briga o primjeni mjera zaštite na radu prilikom izvođenja radova;
- rad na održavanju komandno-signalnih strujnih krugova i lokalne automatike kao i uređaja i instalacija sopstvene potrošnje i nužnog napajanja;
- obavljanje elektromonterskih poslova na pregledu provodnika i zaštitnog užeta;
- izrada izvještaja o izvršenim radovima po nalogu za rad kao i utrošenom i demontiranom materijalu;
- obavljanje elektromonterskih poslova na pregledu ovjesne i spojne opreme i izolatora;
- pregled spojnih kutija za OPGW;
- pregled temelja i stubne konstrukcije;
- pregled uzemljenja i mjerenje otpora uzemljenja;
- analiza pogonskih događaja;
- organizacija redovnog i interventnog održavanja;

- priprema crteža i ugradnja nedostajuće konstrukcije;
- priprema planova, izvještaja o realizaciji pregleda, remonata i revizija;
- organizacija i nadzor na sječi šume u trasama dalekovoda i učešće u komisijama za procjenu štete nastale sječom šume;
- pregled, ispitivanja, analiza pogonskih događaja kablovskog voda.

Po osnovu navedenih aktivnosti, CGES je obračunao i predložio parametar Z_{s9}^{tz} u iznosu od **86.310,89 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 5 * 17.262,18 €$).

Utvrđivanje od strane Agencije:

Odredbe Zakona koje se odnose na obaveze operatora prenosnog sistema u pogledu eksploatacije i održavanja elemenata prenosnog sistema se nijesu mijenjale od 2016. godine, kada je ovaj zakon stupio na snagu. Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na trajnu promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona, u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Budući da CGES u toku 2019, 2020. i 2021. godine nije imao nove obaveze u pogledu eksploatacije i održavanja elemenata prenosnog sistema nastalu usljed promjene zakona, Agencija je u Izvještaju ocijenila da nijesu ispunjeni uslovi da se **parametri Z_{s8}^{tz} i Z_{s9}^{tz}** utvrde na način propisan članom 8 st. 2 i 3 tačka 1 Metodologije za prenos.

CGES je tokom javne rasprave iznio primjedbu, ukazujući na sljedeće:

„Ukazujemo da je nesporno da je CGES u referentnom periodu imao (i ima) nove obaveze usljed primjene Zakona zbog promijenjene okolnosti u vezi sa Zakonom a koje su, u konkretnom slučaju, posljedica uvećanog broja elektroenergetskih objekata. Sem navedenog, i operativni sporazumi sa susjednim operatorima prenosnog sistema, koji proističu iz SAFA sporazuma, a koji se naslanja na Regulativu SOGL (System Operation Guidelines), definišu obavezu održavanja objekata u skladu sa nadležnošću operatora sistema. Shodno ovim sporazumima, bilo koji poremećaj širih razmjera, koji nije posljedica više sile, bi proizveo odgovornost CGES-a, što takođe ide u prilog neophodnosti povećanja broja izvršilaca na poslovima eksploatacije i održavanja, odnosno troškova koje je CGES predložio u tu svrhu. Upoređivanjem elektroenergetske mreže prije i na kraju predmetnog perioda jasno je da je za ispunjenje Zakonom definisanih obaveza, kao i obaveza iz zaključenih sporazuma sa susjednim operatorima prenosnog sistema, neophodno

angažovanje dodatnih zaposlenih. Zahtjev je vezan za veći broj novih objekata (dalekovoda i trafostanica), a broj zahtijevanih zaposlenih je definisan uvažavajući procenat novoizgrađenih trafostanica odnosno novoizgrađenih dužina dalekovoda u odnosu na početak prethodnog regulatornog perioda. Ukoliko se ova obaveza, koja proističe iz primjene Zakona zbog promijenjene okolnosti a čija posljedica je ista kao i promjena Zakona, ne bi priznala kao potreba za novozaposlenim, CGES bi bio u poziciji da na osnovu odobrenog troška zarada nije u mogućnosti da adekvatno servisira jednu od najznačajnijih obaveza tj. "da obezbijedi dugoročnu sposobnost sistema da ispunjava realne zahtjeve za prenosom električne energije, odnosno obezbijedi rad, održavanje, unapređenje i razvoj prenosnog sistema električne energije u cilju pouzdanosti, sigurnosti i efikasnosti, poštujući uslove zaštite životne sredine". Uvažavajući potrebe za razvojem EES-a Crne Gore naročito u dijelu priključenja novih proizvodnih objekata, problem će se vremenom samo usložnjavati. Iz tog razloga, smatramo da Agencija treba da prihvati predložene parametre Z_{s8}^{tz} i Z_{s9}^{tz} kako su predloženi u Zahtjevu, odnosno da iste ocijeni opravdanim."

Agencija je razmotrila primjedbu i dodatna obrazloženja, u odnosu na koje je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba nije prihvaćena i Agencija je ostala pri stavu da predložene promjene troškova ne ispunjavaju uslov iz člana 8 stav 2 Metodologije za prenos da bi se smatrale parametrom Z_s^{tz} , budući da se odredbe Zakona koje se odnose na obaveze operatora prenosnog sistema u pogledu eksploatacije i održavanja elemenata prenosnog sistema nijesu mijenjale od 2016. godine, kada je ovaj zakon stupio na snagu. Dakle, povećani angažman zaposlenih nije usovljen promjenom zakona, već povećanim brojem elektroenergetskih objekata.

CGES je dužan, kao subjekat koji obavlja djelatnost od javnog interesa da ispuni obaveze propisane Zakonom, tj. da obezbijedi dugoročnu sposobnost sistema da ispunjava realne zahtjeve za prenosom električne energije, odnosno obezbijedi rad, održavanje, unapređenje i razvoj prenosnog sistema električne energije u cilju pouzdanosti, sigurnosti i efikasnosti, poštujući uslove zaštite životne sredine. Način kako će realizovati navedenu dužnost je u domenu organizacije ovog privrednog društva, njegove poslovne politike i modela upravljanja budući da je CGES, kao društvo kapitala, obveznik primjene. Dakle, Agencija u skladu sa Metodologijom za prenos utvrđuje troškove poslovanja na koje se može uticati, među kojima su i troškovi zarada, naknada zarada i ostalih ličnih rashoda, koji se nadoknađuju kroz cijene za korišćenje prenosnog sistema, a na CGES-u je odluka o tome na koji način će izvršiti organizaciju rada i raspolagati svojim prihodima.

Polazeći od izloženog, parametri Z_{s8}^{tz} i Z_{s9}^{tz} ocijenjeni su kao neopravdani.

ix. Fiskalizacija; Normativni okvir: Zakon o fiskalizaciji u prometu proizvoda i usluga

U Zahtjevu je navedeno da, shodno Zakonu o fiskalizaciji u prometu proizvoda i usluga ("Službeni list Crne Gore", br. 46/19, 73/19, 8/21), CGES ima obavezu da račune za pružene usluge izdaje posredstvom elektronske fiskalizacije. Puštanjem u rad podmorskog kabla sa Italijom i uvođenjem nove granice sa KOSTT-om, u praksi se javila potreba izdavanja knjižnih odobrenja aukcijskoj kući za dodjelu prekograničnih prenosnih kapaciteta, u slučaju skraćanja alociranog prekograničnog kapaciteta, koje je takođe potrebno fiskalizovati, istaknuto je u Zahtjevu.

Usklađivanje poslovanja sa novim obavezama koje proističu iz pomenutog Zakona o fiskalizaciji u prometu proizvoda i usluga, kao i implementacija i eksploatacija ERP sistema, zahtijevali su, kako navodi CGES, sljedeće dodatno angažovanje zaposlenih:

- izdavanje računa i knjižnih odobrenja posredstvom elektronske fiskalizacije;
- unos energetsko-finansijskih podataka u modul za izdavanje računa, prijem i knjiženje ulaznih računa.

Po osnovu navedenih aktivnosti, CGES je obračunao i predložio parametar Z_{s10}^{tz} u iznosu od **3.452,44 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 0,2 * 17.262,18 \text{ €}$).

Utvrđivanje od strane Agencije:

Zakonom o fiskalizaciji u prometu proizvoda i usluga ("Službeni list CG", br. 46/19, 73/19 i 8/21) uvedena je obaveza obveznika fiskalizacije da obavlja elektronsku komunikaciju sa organom uprave nadležnim za poslove naplate javnih prihoda (Uprava). Saglasno članu 4 tačka 2 ovog zakona CGES, kao pravno lice koje je obveznik poreza na dobit u skladu sa zakonom kojim se uređuje porez na dobit pravnih lica i koje je obveznik izdavanja računa za isporuku proizvoda, odnosno usluga, predstavlja obveznika fiskalizacije. Članom 10 stav 5 navedenog zakona propisano je da je obveznik fiskalizacije dužan da postupak fiskalizacije primjenjuje u trenutku prodaje, putem stalne internet veze koristeći fiskalni servis i da organu uprave nadležnom za poslove naplate javnih prihoda dostavi podatke sa samonaplatnog uređaja (automata) sa kojeg obavlja oporezivi promet.

Uzimajući u obzir navedene razloge, a imajući u vidu odredbu člana 8 stav 2 Metodologije za prenos, **parametar Z_{s10}^{tz} je ocijenjen kao opravdan** i utvrđen je, u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 1 Metodologije za prenos u iznosu od **3.452,84 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 0,2 * 17.264,21 \text{ €}$).

x. Upravljanje i unutrašnje kontrole u javnom sektoru; Normativni okvir: Zakon o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru, Pravilnik o načinu uspostavljanja i unapređenja upravljanja i kontrola u javnom sektoru

U Zahtjevu je navedeno da Zakon o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru ("Službeni list Crne Gore", br. 75/18) uređuje upravljanje i unutrašnje kontrole u javnom sektoru i druga pitanja od značaja za upravljanje, uspostavljanje, sprovođenje i razvoj unutrašnjih kontrola u javnom sektoru. Ovaj zakon je nametnuo nove obaveze svim privrednim subjektima u većinskom vlasništvu Države, između ostalog i CGES-u, istaknuto je u Zahtjevu.

Između ostalih obaveza CGES je dužan, shodno članu 7 Zakona, da obezbijedi sprovođenje i razvoj sistema upravljanja i kontrola i identifikaciju, procjenu i upravljanje rizicima u subjektu. Pravilnik o načinu uspostavljanja i unapređenja upravljanja i kontrola u javnom sektoru ("Službeni list Crne Gore", broj 71/19) propisuje način uspostavljanja i unapređenja upravljanja i kontrola u javnom sektoru, sadržaj plana unapređenja i kontrola i smjernice o upravljanju rizicima. Uspostavljanje i unapređenje upravljanja i kontrola u javnom sektoru, razvoj i sprovođenje upravljanja i kontrola i upravljanje rizicima u javnom sektoru vrši se u skladu sa smjernicama koje su date u prilogima pomenutog Pravilnika, ukazano je u Zahtjevu.

Imajući u vidu obimnost zahtjeva datim u prilogima ovog Pravilnika u svakom privrednom subjektu je bilo potrebno dodatno angažovanje radne snage kako bi se svi zahtjevi ispoštovali i subjekt poslovao u skladu sa Zakonom, istaknuto je u Zahtjevu. Dodatni angažman zaposlenih u CGES-u se, kako se navodi, odnosio na sljedeće aktivnosti:

- koordinacija aktivnosti na uspostavljanju procesa upravljanja rizicima;
- sprovođenje i razvoj sistema upravljanja i kontrola i identifikacija, procjena i upravljanje rizicima u subjektu.

Po osnovu navedenih aktivnosti, CGES je obračunao i predložio parametar Z_{s11}^{tz} u iznosu od **13.809,74 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 0,8 * 17.262,18 \text{ €}$).

Utvrđivanje od strane Agencije:

Imajući u vidu da su stupanjem na snagu Pravilnika o načinu uspostavljanja i unapređenja upravljanja i kontrola u javnom sektoru ("Službeni list Crne Gore", broj 71/19) nastale nove obaveze za CGES u pogledu načina uspostavljanja i unapređenja upravljanja i kontrola, a polazeći od odredbe člana 8 stav 2 Metodologije za prenos, **parametar Z_{s11}^{tz} je ocijenjen kao opravdan** i utvrđen je, u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 1 Metodologije za prenos u iznosu od **13.811,37 € ($FTE^{akt} * PZ^u = 0,8 * 17.264,21$ €).**

xi. Permanentni trening operativnog osoblja i kontrola kvaliteta sistema; Normativni okvir: Smjernice za rad prenosnog sistema električne energije (System Operation Guideline – SO GL)

U Zahtjevu je navedeno da su se implementacijom novog SCADA sistema stekli uslovi za kontrolu kvaliteta rada sistema modula za sekundarnu regulaciju i kontrolu i analizu estimatora stanja, kao i uslovi za sprovođenje permanentnog treninga operativnog osoblja u skladu sa članom 59 Smjernica za rad prenosnog sistema električne energije (System Operation Guideline - SO GL br. 2017/1485).

Takođe je navedeno da je CGES obaveznik primjene navedene EU regulative jer je potpisivanjem ugovora SAFA (potpisan od strane CGES 19.03.2019. godine), koje je proisteklo iz članstva u ENTSO-E-u, prihvatio obavezu njene primjene. Aktivnosti na koje se odnosi dodatni angažman zaposlenih po ovom osnovu su, kako je istaknuto u Zahtjevu, sljedeće:

- konfiguracija i priprema scenarija za dispečerski trening simulator (DTS);
- upravljanje DTS-om;
- kontrola i analiza kvaliteta AGC modula;
- kontrola i analiza rada estimatora stanja;
- praćenje kvaliteta analiza EES u realnom vremenu.

Po osnovu navedenih aktivnosti, CGES je obračunao i predložio parametar Z_{s12}^{tz} u iznosu od **17.262,18 € ($FTE^{akt} * PZ^u = 1 * 17.262,18$ €).**

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 112 stav 1 tačka 21 Zakona propisana je obaveza CGES-a da primjenjuje pravila relevantnih evropskih asocijacija operatora prenosnog sistema čiji je član i učestvuje u radu ENTSO-E, a saradnja operatora prenosnih sistema električne energije je uređena ugovorima, na osnovu kojih nastaju obaveze primjene akata koje donosi ENTSO-E. CGES je dostavio Okvirni sporazum o radu sinhronizacije zone za regionalnu grupu "Kontinentalna Evropa", od 07.03.2019. godine, zaključen između ENTSO-E i operatora prenosnog sistema električne energije članica ENTSO-E, kojim je CGES preuzeo obavezu primjene Smjernica za rad prenosnog sistema električne energije (System Operation Guideline - SO GL br. 2017/1485).

Uzimajući u obzir navedeno, a polazeći od odredbe člana 8 stav 2 Metodologije za prenos, **parametar Z_{s12}^{tz} je ocijenjen kao opravdan** i utvrđen je, u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 1 Metodologije za prenos u iznosu od **17.264,21 € ($FTE^{akt} * PZ^u = 1 * 17.264,21$ €).**

xii. Analiza mreže za potrebe planiranja razvoja; Normativni okvir: Zakon o energetici

U Zahtjevu je navedeno da je izmjenama i dopunama Zakona značajno olakšana procedura priključenja proizvođača i potrošača na prenosnu mrežu, što je bio jedan od osnovnih motiva za izmjenu prethodnog zakona kojim se uređuje oblast energetike. Ovo je zajedno sa drugim okolnostima, kao što su skok cijene električne energije, značajno podiglo interesovanje potencijalnih investitora prije svega za izgradnju i priključenje obnovljivih izvora električne energije na prenosni sistem, istaknuto je u Zahtjevu. Dalje se navodi da je interesovanje potencijalnih investitora u referentnom periodu bilo gotovo svakodnevno, te iako je do realizacije ovakvih investicionih projekata dug i neizvjestan put, prvi korak u skladu sa Pravilima je bila izrada preliminarne analize koje su preduslov za izradu prostorno planske dokumentacije za priključnu infrastrukturu buduće elektrane. U narednom periodu, CGES, kako je naveo, očekuje da će se dodatno povećati broj zahtjeva za priključenje te kao posljedica toga i broj potrebnih analiza, proračuna struja kratkih spojeva, dinamičkih analiza, analiza stabilnosti i slično. Navedeno je, zaključeno je u Zahtjevu, dovelo do potrebe za dodatnim angažovanjem ljudskih resursa u sljedećim aktivnostima:

- učešće u izradi sistemskih analiza priključenja novih energetske objekata na prenosnu mrežu;

- analiza tokova snaga u mreži;
- učešće u proračunima struja kratkih spojeva i predlozi za njihovo smanjenje;
- učešće u analizi statičke stabilnosti elektroenergetskog sistema;
- učešće u proračunima dinamičke stabilnosti elektroenergetskog sistema;
- analiza havarijskih stanja u sistemu.

Po osnovu navedenih aktivnosti, CGES je obračunao i predložio parametar Z_{s13}^{tz} u iznosu od **17.262,18 €** ($FTE^{akt} * PZ^u = 1 * 17.262,18 €$).

Utvrđivanje od strane Agencije:

Obaveza operatora prenosnog sistema u pogledu izrade analiza mogućnosti priključenja novih korisnika na sistem, odnosno snošenja troškova izrade ovih analiza, ne predstavlja novu obavezu uvedenu Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o energetici (Službeni list CG", br. 82/20). Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na trajnu promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Budući da CGES u toku 2019, 2020. i 2021. godine nije imao nove obaveze u pogledu izrade analiza mogućnosti priključenja koje su nastale usljed promjene zakona, u Izvještaju je ocijenjeno da nijesu ispunjeni uslovi iz člana 8 stav 2 Metodologije za prenos za utvrđivanje zahtijevanog parametra Z_{s13}^{tz} .

CGES je tokom javne rasprave iznio primjedbu, ukazujući na sljedeće:

„CGES je predložio i obračunao parametar Z_{s13}^{tz} koji obuhvata troškove dodatnog angažmana zaposlenih za potrebe realizacije aktivnosti analiza mreže za potrebe planiranja razvoja, koji je Agencija ocijenila neopravdanim jer obaveza operatora prenosnog sistema u pogledu izrade analiza mogućnosti priključenja novih korisnika na sistem odnosno, snošenja troškova izrade ovih analiza, ne predstavlja novu obavezu uvedenu Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o energetici, pa je stoga ocijenjeno da nijesu ispunjeni uslovi iz člana 8 stav 2 Metodologije za prenos, iz kog razloga je zahtijevani parametar Z_{s13}^{tz} ocijenjen kao neopravdan. U vezi sa navedenim želimo da istaknemo da je izmjenama i dopunama Zakona o energetici iz 2020. godine značajno izmijenjena procedura za priključenje novih korisnika, kao i da su skraćeni rokovi za pripremu i zaključenje ugovora od strane operatora sistema, pa iz toga proizilazi da su

povećane obaveze za operatora sistema, odnosno potreba za dodatnim radnim angažmanom zaposlenih kako bi se u potpunosti ispoštovala zakonska obaveza, odnosno intencija zakonodavca, da se olakša i skрати procedura za priključenje novih korisnika, posebno proizvođača iz obnovljivih izvora. Navedeno je dovelo do potrebe za dodatnim angažovanjem ljudskih resursa u sljedećim aktivnostima:

- *učestće u izradi sistemskih analiza priključenja novih energetske objekata na prenosnu mrežu;*
- *analiza tokova snaga u mreži;*
- *učestće u proračunima struja kratkih spojeva i predlozi za njihovo smanjenje;*
- *učestće u analizi statičke stabilnosti elektroenergetskog sistema;*
- *učestće u proračunima dinamičke stabilnosti elektroenergetskog sistema;*
- *analiza havarijskih stanja u sistemu.*

Imajući u vidu navedeno, CGES je mišljenja da je predloženi parametar Z_{s13}^{tz} u potpunosti opravdan i u skladu sa važećom Metodologijom."

Agencija je razmotrila primjedbu i dodatna obrazloženja, u odnosu na koje je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba nije prihvaćena, a **parametar Z_{s13}^{tz} je ocijenjen kao neopravdan**, imajući u vidu da predložena promjena troškova ne ispunjava uslov iz člana 8 stav 2 Metodologije za prenos da bi se smatrala parametrom Z_s^{tz} , budući da obaveza operatora prenosnog sistema u pogledu izrade analiza mogućnosti priključenja novih korisnika na sistem, odnosno snošenja troškova izrade ovih analiza, ne predstavlja novu obavezu uvedenu Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o energetici (Službeni list CG", br. 82/20).

xiii. Troškovi za članove Upravnog odbora (Odbora direktora) i Revizorskog odbora (52600 + dio 52120 + dio 52080 + dio 52070)

U Zahtjevu je navedeno da su troškovi za članove Upravnog odbora (Odbora direktora) odobreni od strane Agencije u iznosu od 56.312,88 € u 2019. godini, u 2020. godini u iznosu od 56.228,41 €, a u 2021. godini u iznosu od 56.368,98 €. Prosjek odobrenog iznosa u navedenom periodu iznosi 56.303,43 €. Navedeni troškovi od 2019. godine podrazumijevaju i trošak angažovanja Revizorskog odbora i ostvareni su u iznosu od 82.085,92 €, u 2020. godini u iznosu od 65.284,24 € dok je u 2021. godini ostvareno

83,772.37 €, istaknuto je u Zahtjevu. Prosjek ostvarenog troška u navedenom periodu iznosi 77.047,51 €. Prosjek ostvarenog troška veći je u odnosu na prosjek odobrenog troška u navedenom periodu za iznos od 20,744.08 €. Povećanje troška za iznos od **18.975,99 €** prema Zahtjevu CGES-a predstavlja prosjek troškova naknada za članove Revizorskog odbora ostvarenih u periodu 2019-2021. godina i predložen je kao parametar **Otz**.

Dalje se navodi da su naknade za članove Upravnog odbora (Odbora direktora) definisane Politikom naknada CGES AD koju Skupština akcionara Društva donosi na osnovu člana 133 stav (1) tačka 6 Zakona o privrednim društvima ("Službeni list Crne Gore", br. 65/20, 146/21). U Zahtjevu se ukazuje da je članom 30 Zakona o reviziji ("Službeni list Crne Gore", br. 1/17) propisano da su pravna lica dužna da imenuju revizorski odbor od najmanje tri člana, a da su naknade za članove Revizorskog odbora CGES-a definisane odlukama Odbora direktora Društva na osnovu člana 45 stav 1 tačka 23 i člana 59 stav 2 i 3 Statuta Crnogorskog elektroprenosnog sistema AD Podgorica.

U cilju dodatnog obrazloženja predloženog parametra, CGES je, uz dopis broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, dostavio sljedeću dokumentaciju:

- Statut CGES-a, broj 6209 od 01.07.2021. godine,
- Odluka o imenovanju članova Revizorskog odbora CGES-a, broj 10-00-5539/1 od 25. 05.2018. godine, u kojoj je navedeno da mjesečna naknada za tri člana iznosi 1.200,00 €, što na godišnjem nivou iznosi 14.400,00 €,
- Odluka o imenovanju članova Revizorskog odbora CGES-a, broj 10-00-12689 od 02. 12.2020. godine, u kojoj je navedeno da mjesečna naknada za tri člana iznosi 1.200,00 €, a za sekretara Revizorskog odbora 170,00 €, što na godišnjem nivou iznosi 16.440,00 €,
- Odluka o imenovanju članova Revizorskog odbora CGES-a, broj 10-00-10816 od 17. 11.2021. godine, u kojoj je navedeno da mjesečna naknada za tri člana iznosi 1.200,00 €, a za sekretara Revizorskog odbora 170,00 €, što na godišnjem nivou iznosi 16.440,00 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 8 stav 3 tačka 1 Metodologije za prenos propisano je da se parametar **Otz** utvrđuje kao prosjek troškova naknada za lica koja su angažovana u skladu sa zakonom kojim se

uređuje revizija, ostvarenih u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci.

Članom 30 Zakona o reviziji ("Službeni list Crne Gore", br. 1/17) propisano je da su pravna lica dužna da imenuju revizorski odbor od najmanje tri člana, dok je članom 59 Statuta CGES-a, broj 6209 od 01.07.2021. godine utvrđeno da Revizorski odbor nadzire proces finansijskog izvještavanja, interne kontrole i zakonitog i etičkog rukovođenja i upravljanja Društvom, kao i da ovaj odbor ima tri člana koje imenuje Odbor direktora Društva, a da se naknada za rad utvrđuje odlukom Odbora direktora društva. Odlukama Odbora direktora CGES-a imenovana su tri člana Revizorskog odbora i utvrđena je mjesečna naknada od 400,00 € po članu, što za tri člana na godišnjem nivou iznosi 14.400,00 €.

U skladu sa članom 8 stav 3 tačka 1 Metodologije za prenos, a na osnovu Statuta CGES-a i odluka o imenovanju članova Revizorskog odbora CGES-a, u Izvještaju je parametar O_{tz} priznat u iznosu od 14.400,00 €, kao prosjek troškova naknada za lica koja su angažovana u skladu sa zakonom kojim se uređuje revizija, ostvarenih u 2019, 2020. i 2021. godini.

CGES je tokom javne rasprave iznio primjedbu, ukazujući na sljedeće:

„U skladu sa Metodologijom za prenos, CGES je predložio parametar O_{tz} u iznosu od 18.975,99 €, koji se odnosi na bruto prosjek troškova naknada za članove revizorskog odbora ostvarenih u periodu 2019-2021. godina. U Izvještaju je naznačeno je da je utvrđen parametar O_{tz} u iznosu od 14.400,00 €, kao prosjek troškova naknada za lica koja su angažovana u skladu sa zakonom kojim se uređuje revizija, ostvarenih u 2019, 2020. i 2021. godini.

Imajući u vidu da iznos od 14.400,00 €, utvrđen od strane Agencije kroz Izvještaj, predstavlja neto trošak, odnosno trošak bez pripadajućih poreza i doprinosa, CGES predlaže utvrđivanje troška za članove Revizorskog odbora u iznosu od 18.975,99 €, što je prosjek bruto troškova naknada za članove Revizorskog odbora ostvarenih u periodu 2019-2021. godina, odnosno punog iznosa troškova koje CGES snosi po osnovu rada Revizorskog odbora, osnovanog u skladu sa Zakonom o reviziji.“

U cilju dodatnog pojašnjenja zahtijevanog parametra O_{tz} , CGES je uz dopis broj 300-RAE/22-1899/12 od 17.11.2022. godine, u Agenciji zaveden 17.11.2022. godine pod brojem 22/3136-15, dostavio obračun bruto naknada za tri člana Revizorskog odbora isplaćenih u 2019. godini (20.701,08 €), 2020. godini (15.525,81 €) i 2021. godini (20.701,08 €), odnosno u prosjeku 18.975,99 €.

Agencija je razmotrila primjedbu i dodatna obrazloženja, u odnosu na koje je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba je prihvaćena, a **parametar O_{tz}** je, saglasno članu 8 stav 3 tačka 1 Metodologije za prenos, utvrđen u iznosu od **18.975,99 €**, kao prosjek troškova naknada za lica koja su angažovana u skladu sa zakonom kojim se uređuje revizija, ostvarenih u 2019, 2020. i 2021. godini, a na osnovu člana 30 Zakona o reviziji ("Službeni list Crne Gore", broj 1/17), Statuta CGES-a i odluka o imenovanju članova Revizorskog odbora CGES-a.

* * *

Parametar Z_s^{tz} koji se odnosi na troškove zarada, naknada zarada i ostale lične rashode

CGES je obračunao i predložio parametar Z_s^{tz} koji se odnosi na troškove zarada, naknada zarada i ostale lične rashode, u iznosu od **381.481,77 €** (17.262,18 € + 25.893,27 € + 17.262,18 € + 34.524,36 € + 8.631,09 € + 34.524,36 € + 17.262,18 € + 69.048,71 € + 86.310,89 € + 3.452,44 € + 13.809,74 € + 17.262,18 € + 17.262,18 € + 18.975,99 €).

Imajući u vidu sve prethodno navedeno, Agencija je u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 1, a u vezi sa stavom 2 istog člana Metodologije za prenos utvrdila parametar Z_s^{tz} koji se odnosi na troškove zarada, naknada zarada i ostale lične rashode, u iznosu od **200.250,20€** (17.264,21 € + 25.896,32 € + 17.264,21 € + 34.528,42 € + 34.528,42 € + 17.264,21 € + 3.452,84 € + 13.811,37 € + 17.264,21 € + 18.975,99 €).

2. Parametar Z_s^o koji se odnosi na troškove materijala, troškove proizvodnih usluga, nematerijalne troškove osim troškova poreza, doprinosa i reprezentacije i ostale rashode

CGES je predložio parametre Z_s^o u ukupnom iznosu od **460.769,52 €**, koji se odnose na troškove materijala, troškove proizvodnih usluga, nematerijalne troškove osim troškova poreza, doprinosa i reprezentacije i ostale rashode, za koje je dostavio obrazloženja sadržana u dokumentu "Detaljan obračun predloženog regulatorno dozvoljenog prihoda", i to:

a. Troškovi materijala

a.1. Troškovi rezervnih djelova za tekuće održavanje – 51220

U Zahtjevu je navedeno da su troškovi rezervnih djelova za tekuće održavanje odobreni od strane Agencije u iznosu od 9.437,82 € u 2019. godini, u 2020. godini u iznosu od

16.738,67 €, dok je u 2021. godini odobren iznos od 16.780,52 €. Prosjek odobrenog troška u periodu od 2019-2021. godine iznosi 14.319,00€.

Takođe je navedeno da su u 2019. godini navedeni troškovi ostvareni u iznosu od 87.631,37 €, u 2020. godini 22.057,10 €, dok je u 2021. godini ostvareno 48.973,00 €. Prosjek ostvarenog troška u navedenom periodu iznosi 52.887,16 €. Na osnovu navedenog, CGES zaključuje da je prosjek ostvarenog troška veći u odnosu na prosjek odobrenih troškova u periodu 2019-2021 za iznos od 38.568,15 €.

CGES je obračunao i predložio povećanje navedenog troška za iznos od **38.568,15 €** kao trajnu promjenu navedenog troška, odnosno parametar Z_{s1}^0 .

U Zahtjevu se navodi da se povećanje u realizaciji troška odnosi na ispunjavanje člana 112 stav 1 tač. 1 i 15 Zakona kojima je definisana obaveza operatora prenosnog sistema električne energije da "obezbjedi dugoročnu sposobnost sistema da ispunjava realne zahtjeve za prenosom električne energije, odnosno obezbijedi rad, održavanje, unapređenje i razvoj prenosnog sistema električne energije u cilju pouzdanosti, sigurnosti i efikasnosti, poštujući uslove zaštite životne sredine" i „obezbjeduje sigurnost rada elektroenergetskih sistema" a u vezi sa realizacijom investicionih prijekata koje je Agencija prethodno odobrila. U navedenom periodu 2019-2021. godine ušli su u funkciju DV Lastva-Čevo, TS Brezna, dio TS Kotor i DV Tivat-Kotor, što kao direktnu posljedicu ima potrebu ugradnje novih rezervnih djelova neophodnih za redovno održavanje, normalno i bezbjedno funkcionisanje opreme CGES-a, a koje je potrebno imati na lageru u slučaju neplaniranih situacija, posebno zbog procedura i dugog čekanja na isporuku.

Do porasta troška u okviru ove kategorije dolazi usljed nabavke rezervnih djelova koji odgovaraju novim tehnologijama koje se primjenjuju, a takođe i zbog nabavke rezervnih djelova kojima se mijenja oprema koja je tokom eksploatacije zastarjela i izgubila svoja električna i mehanička svojstva.

Ovaj trošak obuhvata sledeće stavke: rezervne djelove za transformatore, prekidače i rastavljače, različitih proizvođača koje CGES ima u upotrebi, zatim nedostajuću pocinčanu čeličnu konstrukciju, spojnu i ovjesnu opremu, izolatore i opremu za havarijske stubove.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Odredbe Zakona koje se odnose na obaveze operatora prenosnog sistema da obezbijedi dugoročnu sposobnost sistema da ispunjava realne zahtjeve za prenosom električne energije, odnosno obezbijedi rad, održavanje, unapređenje i razvoj prenosnog sistema

električne energije u cilju pouzdanosti, sigurnosti i efikasnosti, poštujući uslove zaštite životne sredine, kao i da obezbjeđuje sigurnost rada elektroenergetskih sistema, se nijesu mijenjale od 2016. godine, kada je ovaj zakon stupio na snagu. Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona, u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Budući da CGES u toku 2019, 2020. i 2021. godine nije imao nove obaveze po navedenom osnovu usljed promjene zakona, u Izvještaju je zahtijevani parametar Z_{s1}^0 ocijenjen kao neopravdan.

CGES je iznio primjedbu tokom javne rasprave ukazujući na sljedeće:

„CGES je obračunao i predložio povećanje troška rezervnih djelova za tekuće održavanje kao trajnu promjenu navedenog troška, odnosno parametar Z_{s1}^0 , uz obrazloženje da se navedeno povećanje odnosi na ispunjavanje obaveza iz člana 112 stav 1 tačke 1 i 15 Zakona. Agencija je utvrdila da je zahtijevani parametar neopravdan, imajući u vidu da se odredbe Zakona na koje se CGES poziva u obrazloženju, nijesu mijenjale od 2016. godine, kada je ovaj zakon stupio na snagu. Stoga je Agencija ocijenila da zahtijevani parametar nije u skladu sa članom 8 stav 2 Metodologije za prenos, kojim je propisano da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona, u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina).“

U odnosu na navedeno CGES ističe da je nesporno da je CGES imao (i ima) nove obaveze usljed primjene Zakona zbog promijenjene okolnosti u vezi sa Zakonom a koje su, u konkretnom slučaju, posljedica uvećanog broja elektroenergetskih objekata i uvođenja novih tehnologija. Upoređivanjem elektroenergetske mreže prije i na kraju predmetnog perioda jasno je da su za ispunjenje Zakonom definisanih obaveza neophodni dodatni troškovi rezervnih dijelova za tekuće održavanje. Zahtjev je vezan za veći broj novih objekata (dalekovoda i trafostanica) uvažavajući procenat novoizgrađenih trafostanica odnosno novoizgrađenih dužina dalekovoda u odnosu na početak prethodnog regulatornog perioda. U vezi sa navedenim, CGES smatra da postupanje u skladu sa Zakonom predstavlja osnov za priznavanje troškova i da isto nije u suprotnosti sa važećom Metodologijom, jer je predmetno uvećanje posljedica primjene Zakona i posljedica okolnosti na koje CGES, kao operator sistema, nije mogao uticati.“

Agencija je razmotrila primjedbu, u odnosu na koju je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba nije prihvaćena i Agencija je ostala pri stavu da **predložena promjena troškova ne ispunjava uslov iz člana 8 stav 2 Metodologije za prenos** da bi se smatrala parametrom Z_s^0 , budući da povećanje troškova rezervnih djelova za tekuće održavanje nije nastalo usljed promjene zakona, već kao posljedica uvećanog broja elektroenergetskih objekata i uvođenja novih tehnologija.

a.2. Sopstveni utrošak električne energije – 51300

U Zahtjevu je navedeno da je sopstveni utrošak električne energije odobren od strane Agencije u 2019. godini u iznosu od 127.601,77 €, u 2020. godini u iznosu od 137.696,91 €, dok je u 2021. godini odobren iznos od 138.041,15 €. Prosjek odobrenog troška u navedenog periodu iznosi 134.446,61 €.

Takođe je navedeno da ostvarenje ovog troška u 2019. godini iznosi 231.695,19 €, u 2020. godini 362.633,43 €, dok u 2021 iznosi 388.465,65 €, što je u prosjeku 327.598,09 €, na osnovu čega CGES zaključuje da je prosjek ostvarenog troška veći u odnosu na prosjek odobrenih troškova u periodu 2019-2021. godine za iznos od **193.151,48 €**, koji je CGES je obračunao i predložio kao trajnu promjenu troška, odnosno parametar Z_{s2}^0 .

U Zahtjevu se navodi da se snabdijevanje i obračun isporučene električne energije vrši u skladu sa Zakonom o energetici, podzakonskim aktima iz ove oblasti i odlukama nadležnih organa. Naime, obaveze CGES-a proističu iz člana 206 stav 1 Zakona o energetici koji propisuje da su snabdijevač i krajnji kupac dužni da u pisanoj formi zaključe ugovor o snabdijevanju, pri čemu je snabdjevač dužan da snabdijevanje krajnjih kupaca vrši u skladu sa opštim uslovima snabdijevanja kojima se uređuju način i uslovi snabdijevanja električnom energijom koje vrši javni snabdjevač u slučajevima i pod uslovima propisanim Zakonom o energetici. Opštim uslovima je definisano da pravo na snabdijevanje električnom energijom od strane javnog snabdjevača imaju postojeći i budući kupci električne energije priključeni na distributivni sistem koji sa operatorom distributivnog sistema imaju zaključen ugovor o priključenju na sistem, odnosno do zaključenja ugovora važeću elektroenergetsku saglasnost za priključenje, te i da kupac ima pravo na snabdijevanje električnom energijom u skladu sa ugovorom o snabdijevanju električnom energijom.

Prema članu 116 Zakona o energetici, kojim se definišu prava, obaveze i odgovornosti operatora distributivnog sistema električne energije, operator distributivnog sistema

električne energije je dužan da mjeri utrošak električne energije kod krajnjih kupaca na području na kojem pruža usluge i održava mjerne sisteme u ispravnom stanju radi obezbjeđivanja tačnog mjerenja potrošnje električne energije i obezbijedi mjerne uređaje i njihovu ugradnju kod krajnjih kupaca o svom trošku, u referentnom periodu instalirani su uređaji za mjerenje sopstvenog utroška električne energije trafostanica: TS Nikšić, TS Danilovgrad, TS Herceg Novi, TS Tivat, TS Budva, TS Cetinje, TS Podgorica 1, TS Ulcinj, TS Bar, TS Virpazar, TS Berane, TS Ribarevine, TS Mojkovac, TS Brezna i TS Pljevlja 1, čime su se stekli uslovi za zaključenje Ugovora o snabdijevanju, što je u konačnom dovelo do povećanja troška iz ove kategorije za CGES.

Na osnovu Ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije br. 30-20-308 od 28.01.2021. godine zaključeni su ugovori o snabdijevanju električnom energijom br. 1141/21 i br. 1140/21 od 03.02.2021. godine za TS Nikšić.

Na osnovu Ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije br. 30-20-2408 od 14.06.2019. godine zaključen je Ugovor o snabdijevanju električnom energijom br. 11186/19 od 13.09.2019. godine za TS Danilovgrad.

Na osnovu Ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije br. 30-20-2989 od 01.07.2019. godine zaključen je Ugovor o snabdijevanju električnom energijom br. 12612/19 od 26.09.2019. godine za TS Herceg Novi.

Na osnovu Ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije br. 13-2019-135 od 01.07.2019. godine zaključen je Ugovor o snabdijevanju električnom energijom br. 11807/19 od 30.09.2019. godine za TS Tivat.

Na osnovu Ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije br. 30-20-3369 od 17.07.2019. godine zaključen je Ugovor o snabdijevanju električnom energijom br. 11725/19 od 27.09.2019. godine za TS Budva.

Na osnovu Ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije br. 30-20/2406 od 14.06.2019. godine zaključen je Ugovor o snabdijevanju električnom energijom br. 11723/19 od 27.09.2019. godine za TS Cetinje.

Na osnovu ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije br. 30-20-2405 i br. 30-20-2408 od 14.06.2019. godine zaključeni su ugovori o snabdijevanju električnom energijom br. 11185/19 i br. 11187/19 od 12.09.2019. godine za TS Podgorica 1.

Na osnovu Ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije br. 30-20-04-3371 od 17.07.2019. godine zaključen je Ugovor o snabdijevanju električnom energijom br. 11726/19 od 27.09.2019. godine za TS Ulcinj.

Na osnovu Ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije br. 30-20-3370 od 17.07.2019. godine zaključen je Ugovor o snabdijevanju električnom energijom br. 11724/19 od 27.09.2019. godine za TS Bar.

Na osnovu Ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije br. 30-20-4788 od 10.10.2019. godine zaključeni su ugovori o snabdijevanju električnom energijom br. 12959/19 i br. 12957/19 od 24.10.2019. godine za TS Virpazar.

Na osnovu Ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije br. 30-20-2407 od 14.06.2019. godine zaključen je Ugovor o snabdijevanju električnom energijom br. 10003/19 od 08.07.2019. godine za TS Berane.

Na osnovu Ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije br. 30-20-06-4507 od 10.09.2019. godine zaključen je Ugovor o snabdijevanju električnom energijom br. 08-2019-769 od 27.09.2019. godine za TS Ribarevine.

Na osnovu Ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije br. 30-20-06-4506 od 10.09.2019. godine zaključen je Ugovor o snabdijevanju električnom energijom br. 11806/19 od 30.09.2019. godine za TS Mojkovac.

Na osnovu Ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije br. 30-20-01-227 od 27.01.2020. godine zaključen je Ugovor o snabdijevanju električnom energijom br. 1058/20 od 28.01.2020. godine za TS Brezna.

Na osnovu Ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije br. 30-20-2404 od 14.06.2019. godine zaključen je Ugovor o snabdijevanju električnom energijom br. 11303/19 od 11.09.2019. godine za TS Pljevlja 1.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona, u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Budući da promjena troškova koju je CGES predložio kao parametar Z_{s2}^0 ne predstavlja promjenu

troškova nastalu u toku 2019, 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona, u Izvještaju je zahtijevani parametar Z_{s2}^0 ocijenjen kao neopravdan.

CGES je iznio primjedbu tokom javne rasprave ukazujući na sljedeće:

„CGES je obračunao i predložio povećanje sopstvenog utroška električne energije koji je iskazao kao trajnu promjenu troška, odnosno parametar Z_{s2}^0 , budući da su, u skladu sa Zakonom, zaključeni Ugovori o snabdijevanju objekata CGES-a navedenih u Zahtjevu, što je u konačnom dovelo do povećanja troška iz ove kategorije. U Izvještaju Agencije navodi se da je članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona, u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Kako promjena troškova koju je CGES predložio kao parametar Z_{s2}^0 , ne predstavlja promjenu troškova nastalu u toku 2019., 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona, zahtijevani parametar Z_{s2}^0 ocijenjen je kao neopravdan.

U vezi sa navedenim ističemo da se snabdijevanje i obračun isporučene električne energije vrši u skladu sa Zakonom, kao i da obaveze CGES-a proističu iz člana 206 stav 1 Zakona koji propisuje da su snabdijevač i krajnji kupac dužni da u pisanoj formi zaključe ugovor o snabdijevanju. Opštim uslovima je definisano da pravo na snabdijevanje električnom energijom od strane javnog snabdjevača imaju postojeći i budući kupci električne energije priključeni na distributivni sistem koji sa operatorom distributivnog sistema imaju zaključen ugovor o priključenju na sistem, odnosno do zaključenja ugovora važeću elektroenergetsku saglasnost za priključenje, te i da kupac ima pravo na snabdijevanje električnom energijom u skladu sa ugovorom o snabdijevanju električnom energijom podzakonskim aktima iz ove oblasti i odlukama nadležnih organa. Ugovori o snabdijevanju TS Nikšić, TS Danilovgrad, TS Herceg Novi, TS Tivat, TS Budva, TS Cetinje, TS Podgorica 1, TS Ulcinj, TS Bar, TS Virpazar, TS Berane, TS Ribarevine, TS Mojkovac, TS Brezna i TS Pljevlja 1 su zaključeni u referentnom periodu, upravo jer su se stvorili preduslovi za zaključenje ugovora o priključenju na distributivni sistem električne energije na koje CGES nije mogao uticati, kada je i nastala obaveza CGES-a da postupi u skladu sa Zakonom, iz kog razloga je došlo do trajnog povećanja troška sopstvene potrošnje. Obzirom na navedeno mišljenja smo da je predloženi parametar Z_{s2}^0 opravdan.“

Agencija je razmotrila primjedbu, u odnosu na koju je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba nije prihvaćena i Agencija je ostala pri stavu da **predložena**

promjena troškova ne ispunjava uslov iz člana 8 stav 2 Metodologije za prenos da bi se smatrala parametrom Z_s^0 , budući da povećanje sopstvenog utroška električne energije nije nastalo usljed promjene zakona. Činjenica formalizovanja postojećih obligaciono-pravnih odnosa nije od uticaja na drugačije odlučivanje u predmetnoj stvari s obzirom na određenje parametra Z_s^0 u članu 8 stav 2 Metodologije za prenos.

Formalizacija postojećih obligaciono-pravnih odnosa nije obuhvaćena članom 8 stav 2 Metodologije za prenos.

b. Troškovi proizvodnih usluga

b.1. Troškovi usluga za tekuće održavanje – 53200

U Zahtjevu je navedeno da su troškovi usluga tekućeg održavanja sredstava odobreni od strane Agencije u iznosu od 275.509,22 € u 2019. godini, u 2020. godini u iznosu od 275.095,96 €, dok je u 2021. godini odobren iznos od 275.783,70 €, iz čega proizilazi da prosjek iznosi 275.462,96 €.

Takođe je navedeno da su u 2019. godini navedeni troškovi ostvareni u iznosu od 680.186,04 €, u 2020. godini 574.589,16 €, dok je u 2021. godini ostvareno 733.414,68 €. Prosjek ostvarenog troška u navedenom periodu iznosi 662.729,96 €. Prosjek ostvarenog troška je veći u odnosu na prosjek odobrenih troškova u periodu 2019-2021. godina za iznos od 387.267,00€.

Navedeni trošak sastoji se dominantno od sledećih troškova održavanja: sječa stabala i rastinja u trasama DV; usluge košenja trave, korova i drugog rastinja u krugu TS; usluga zamjene dihtunga na transformatoru T1 u TS Kotor; trošak održavanja lifta; usluge održavanje i ažuriranja - Transparency platform; usluge održavanja i ažuriranja modula ESP za potrebe Fskar metodologije; redovno održavanje SBN sistema; usluge redovnog održavanja AMR Sistema i ovjere ispitnih uređaja za AMR i ostali troškovi održavanja.

CGES je obračunao i predložio **parametar Z_{s3}^0** u iznosu od **128.515,52 €**, a analiza zahtjeva pojedinačnih djelova ovog parametra je prikazana u nastavku:

b.1.1. Sječa stabala i rastinja u trasama DV - Troškovi za sječu šume u trasama DV odobreni su od strane Agencije u iznosu od 52.000,00 € u 2019. godini, u 2020. godini u iznosu od 52.000,00 €, dok je u 2021. godini odobren iznos od 52.000,00 €. Prosjek odobrenog troška u periodu od 2019-2021. godine iznosi 52.000,00 €.

U 2019. godini navedeni troškovi ostvareni su u iznosu od 15.655,67 €, u 2020. godini 166.931,65 €, dok je u 2021. godini ostvareno 204.820,35 €. Prosjek ostvarenog troška u navedenom periodu iznosi 129.135,89 €, na osnovu čega CGES zaključuje da je prosjek ostvarenog troška veći u odnosu na prosjek odobrenih troškova u periodu 2019-2021. godine za iznos od 77.135,89 €, od kojih **76.500,00 €** predstavlja trajnu promjenu koju je CGES predložio kao parametar Z_{s3}^0 .

U Zahtjevu je navedeno da su članom 112 Zakona definisana prava, obaveze i odgovornosti operatora prenosnog sistema električne energije. Između ostalog, stavom 1 tačka 1 ovog člana propisano je da je operator prenosnog sistema dužan da obezbijedi dugoročnu sposobnost sistema da ispunjava realne zahtjeve za prenosom električne energije, odnosno obezbijedi rad, održavanje, unapređenje i razvoj prenosnog sistema električne energije u cilju pouzdanosti, sigurnosti i efikasnosti, poštujući uslove zaštite životne sredine, dok je tačkom 15 pomenutog člana i stava propisano i da obezbjeđuje sigurnost rada elektroenergetskih sistema. Kako bi se ispunile obaveze definisane Zakonom, u smislu rada i održavanja u periodu 2019-2021. godina povećani su troškovi u dijelu održavanja elemenata dalekovoda: sječe šume koja se realizuje u skladu sa Zakonom o šumama („Sl. list Crne Gore“, br. 74/10, 40/11, 47/15) (dalje u tekstu: Zakon o šumama) i pripadajućim aktima (Pravilnikom o uspostavljanju šumskog reda i Pravilnikom o načinu doznake stabala za sječu, prijem i obilježavanje drvnih sortimenata („Sl. list Crne Gore“, br. 37/19 i 41/19)).

Sječa šume je neophodna sa aspekta osiguravanja pogonske sigurnosti dalekovoda, pri čemu se ista mora sprovoditi u skladu sa Zakonom o šumama. Za razliku od prethodnog perioda kada je površina šume u trasama dalekovoda predviđena za sječu bila oko 600.000 m², prema prošlogodišnjoj analizi koja je rađena na osnovu izvještaja sa redovnih pregleda dalekovoda, utvrđeno je da je neophodno posjeći 750.000 m² šume u trasama dalekovoda što je 150.000 m², odnosno 76.500 eura više u odnosu na prethodnu godinu (ugovorena cijena posječene šume je 0,51€/m²). Navedeno povećanje, uz uvažavanje svih aktivnosti vezanih za realizaciju sječe šume, a koje podrazumijeva sječu šume i uspostavljanje šumskog reda (sortiranje, izvlačenje iz trase dalekovoda, slaganje šume i dr.) na uglavnom udaljenim i nepristupačnim terenima, posebnu pažnju kod realizacije sječe šume u Nacionalnim parkovima i sl. rezultiralo je povećanjem troškova za CGES u navedenom iznosu.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Budući da promjena troškova koju je CGES predložio u iznosu od 76.500,00 € kao dio parametra Z_{s3}^0 ne predstavlja promjenu troškova nastalu u toku 2019, 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona, u Izvještaju je dio parametra Z_{s3}^0 zahtijevan u navedenom iznosu ocijenjen kao neopravdan.

CGES je iznio primjedbu tokom javne rasprave ukazujući na sljedeće:

„CGES je predložio povećanje ovog troška, kao trajnu promjenu, odnosno parametar Z_{s3}^0 , do kog je došlo usljed ispunjenja obaveze definisane Zakonom, u smislu rada i održavanja u periodu 2019-2021. godina, kada su povećani troškovi sječe šume koja se realizuje u skladu sa Zakonom o šumama („Sl. list Crne Gore“, br. 74/10, 40/11, 47/15) i pripadajućim aktima (Pravilnikom o uspostavljanju šumskog reda i Pravilnikom o načinu doznake stabala za sječu, prijem i obilježavanje drvnih sortimenata („Sl. list Crne Gore“, br. 37/19 i 41/19). Međutim, Agencija je navedeni parametar ocijenila neopravdanim, jer isti nije predložen u skladu sa članom 8 stav 2 Metodologije za prenos, kojom je propisano da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona, do kojeg u konkretnom slučaju nije došlo.

U vezi sa predmetnim parametrom, ističemo da je nesporno da je CGES imao (i ima) nove obaveze usljed primjene Zakona zbog promijenjene okolnosti u vezi sa Zakonom a koje su, u konkretnom slučaju, posljedica uvećanog broja elektroenergetskih objekata, stavljenih u funkciju nakon prethodnog dobijanja saglasnosti od Agencije kroz investicione planove operatora sistema. Upoređivanjem elektroenergetske mreže prije i na kraju predmetnog perioda jasno je da su za ispunjenje Zakonom definisanih obaveza neophodni dodatni troškovi za sječu šume i rastinja u trasama dalekovoda. Zahtjev je vezan za novoizgrađene dužine dalekovoda uvažavajući procenat istih u odnosu na početak prethodnog regulatornog perioda.”

Agencija je razmotrila primjedbu, u odnosu na šta je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba nije prihvaćena i Agencija je ostala pri stavu

da **predložena promjena troškova ne ispunjava uslov iz člana 8 stav 2 Metodologije** za prenos da bi se smatrala parametrom Z_s^0 , budući da povećanje troška sječe šuma i rastinja u trasama DV nije nastalo usljed promjene zakona, već kao posljedica uvećanog broja elektroenergetskih objekata.

b.1.2. Usluge košenja trave, korova i drugog rastinja u krugu TS – Radovi koji se odnose na košenje trave, korova i drugog rastinja u krugu TS se izvode preventivno, a u cilju sprječavanja požara u neposrednoj blizini postrojenja i bezbjednog rada. Neophodno je dva puta godišnje vršiti date radove. Trošak košenja trave, u prethodnom periodu bio je u sklopu troška sječe šuma, ali je zbog različite prirode posla tj. povećanog rizika u odnosu na sječu šume, razdvojen u 2020. godini. Prosjek ostvarenog troška u periodu 2019-2021. godina iznosi **14.768,00 €** i, prema CGES-ovom predlogu, predstavlja trajnu promjenu navedenog troška - parametar Z_s i ulazi u vrijednost Z_{s3}^0 .

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Budući da promjena troškova koju je CGES predložio u iznosu od 14.768,00 € kao dio parametra Z_{s3}^0 ne predstavlja promjenu troškova nastalu u toku 2019, 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona, **dio parametra Z_{s3}^0 zahtijevan u navedenom iznosu je ocijenjen kao neopravdan.**

b.1.3. Trošak održavanja lifta – je odobren od strane Agencije u iznosu od 319,13 € u 2019. godini, u 2020. godini u iznosu od 318,65 € i u 2021. godini u iznosu od 319,45 €. Prosjek odobrenog troška u periodu od 2019-2021. godine iznosi 319,08 €.

Navedeni troškovi 2019. godine ostvareni su u iznosu od 815,00 €, u 2020. godini u iznosu od 790,00 € dok je u 2021. godini ostvareno 678,34 €. Prosjek ostvarenog troška u navedenom periodu iznosi 761,11 €. Prosjek ostvarenog troška veći je u odnosu na prosjek odobrenog troška u navedenom periodu za iznos od 442,03 €.

CGES je u Zahtjevu naveo da povećanje navedenog troška u iznosu od **116,11€** predstavlja trajnu promjenu troškova, jer je trošak nastao kao posljedica obavezne kontrole lifta od strane sertifikovanog dobavljača u skladu sa Pravilnikom o

tehničkim zahtjevima za redovan servis i kontrolu bezbjednosti liftova u upotrebi ("Sl. list Crne Gore", br. 38/19), te je stoga, predložio kao sastavni dio parametra Z_{s3}^0 , dok je u okviru parametra Zj predložen

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Zs odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Promjena troškova održavanja lifta koju je CGES predložio kao dio parametra Z_{s3}^0 predstavlja promjenu troškova nastalu u toku 2019, 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona, odnosno stupanja na snagu novog propisa - Pravilnik o tehničkim zahtjevima za redovan servis i kontrolu bezbjednosti liftova u upotrebi ("Službeni list Crne Gore", br. 38/19).

Prosječno utvrđeni troškovi održavanja lifta iznose 319,12 €, dok prosječno ostvarenje, utvrđeno na osnovu dostavljenih analitičkih kartica broj 53202, odnosno 53200 - Troškovi usluga za tekuće održavanje, iznosi 761,11 €. Dakle, razlika između prosječno ostvarenih i prosječno utvrđenih troškova za 2019, 2020. i 2021. godinu iznosi 441,99€, od čega je dio u iznosu od 225,00 € predložen od strane CGES-a kao jednokratna promjena troškova nastala usljed okolnosti koje operator nije mogao predvidjeti, spriječiti i kontrolisati. Polazeći od navedenog, a u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 2 Metodologije za prenos, iznos od **216,99 €** utvrđuje se kao dio parametra Z_{s3}^0 .

b.1.4. Usluge održavanje i ažuriranja - transparency platform – Ostvarenja ovog troška u 2019. godini nije bilo, u 2020. godini iznosio je 9.999,96 € (Usluge održavanja i ažuriranja modula za dostavljanje podataka), dok je u 2021. godini iznosio 19.999,92 €.

Prosječno ostvarenje ovog troška u periodu 2019-2021. godine iznosi 9.999,96 € i predloženo je od strane CGES-a kao trajna promjena troškova koja čini sastavni dio parametra Z_{s3}^0 . Trošak je nastao potpisivanjem ugovora, Okvirnog sporazuma 17.06.2020. godine nakon isteka prethodnog okvirnog sporazuma.

U prilog navedenom, u Zahtjevu se navodi da je CGES, u skladu sa Zakonom o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa, odnosno Pravilnikom o podacima koje obezbjeđuje operator prenosnog sistema električne energije i

načinu dostavljanja i objavljivanja podataka od značaja za tržište električne energije („Službeni list Crne Gore”, br. 14/18), obavezan da prikuplja obrađuje i dostavlja sve relevantne podatke od značaja za tržište električne energije na ENTSO-e transparency platformu (TP). Predmetni podaci se dostavljaju u tačno predefinisanim vremenskim okvirima i formatima (xml-ovi) u skladu sa regulativom 543/2013.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona, u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Promjena troškova koju je CGES predložio u iznosu od 9.999,96 € (evidentirano na analitičkim karticama 53202, odnosno 53200 Troškovi usluga za tekuće održavanje), kao dio parametra Z_{s3}^0 predstavlja promjenu troškova nastalu u toku 2019, 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona odnosno stupanja na snagu novog propisa - Pravilnika o podacima koje obezbjeđuje operator prenosnog sistema električne energije i načinu dostavljanja i objavljivanja podataka od značaja za tržište električne energije („Službeni list Crne Gore”, br. 14/18). Polazeći od navedenog, a u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 2 Metodologije za prenos, **iznos od 9.999,96 € utvrđuje se kao dio parametra Z_{s3}^0** , kao razlika između prosjeka ostvarenih i prosjeka utvrđenih troškova u 2019, 2020. i 2021. godini (9.999,96 € - 0 €).

b.1.5. Usluge održavanja i ažuriranja modula ESP za potrebe FSkar metodologije –

Ostvarenje ovog troška u 2021. godini iznosilo je 15.000,00 € bez PDV-a. Prosječno ostvarenje ovog troška u periodu 2019-2021. godine iznosi **5.000,00 €** i predloženo je od strane CGES-a kao trajna promjena troškova, odnosno sastavni dio parametra Z_{s3}^0 .

U Zahtjevu se navodi da je, u skladu sa EU Regulativom 2017/2195, u okviru sinhronizacije zone Kontinentalna Evropa, 01.06.2021. godine počela primjena ENTSO-e Metodologije za poravnanje neželjenih odstupanja (“FSkar”) kojom se zamijenio dosadašnji mehanizam obračuna kompenzacionih programa. Izmjenama i dopunama SAFA sporazuma, mehanizam za poravnanje neželjenih odstupanja (“FSkar”) postao je obavezujući za sve zemlje članice ENTSO-e koje pripadaju

sinhronoj zoni Kontinentalna Evropa. CGES napominje da je implementacija navedene metodologije uticala na cjelokupan proces količinskog obračuna odstupanja balansno odgovornih subjekata, na proračun cijene odstupanja, troškova, prihoda operatora prenosnog sistema prilikom balansiranja prenosnog sistema, kao i na finansijski obračun i finansijsko poravnanje.

S tim u vezi OPS je bio obavezan da izvrši unapređenje postojećeg aplikativnog softvera ESP modul u svrhu primjene predmetne metodologije koji služi za obračun poravnanja, što je CGES realizovao zaključenjem Ugovora br. 10593 od 11.11.2021. godine sa „Novita“ DOO Podgorica, čija vrijednost iznosi 15.000,00 € bez PDV-a.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Promjena troškova koju je CGES predložio u iznosu od 5.000,00 €, na osnovu Ugovora broj 10593 od 11.11.2021. godine zaključenog sa „Novita“ DOO Podgorica, kao dio parametra Z_{s3}^0 predstavlja promjenu troškova nastalu u toku 2019, 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona, odnosno stupanja na snagu novog propisa - ENTSO-E Metodologije za finansijsko poravnanje neželjenih odstupanja, koju je CGES dužan da primjenjuje po osnovu Okvirnog sporazuma o radu sinhronne zone za regionalnu grupu "Kontinentalna Evropa". Polazeći od navedenog, a u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 2 Metodologije za prenos, **iznos od 5.000,00 € utvrđuje se kao dio parametra Z_{s3}^0** , kao razlika između prosjeka ostvarenih i prosjeka utvrđenih troškova u 2019, 2020. i 2021. godini (5.000,00 € - 0 €).

b.1.6. Redovno održavanje SBN sistema – U Zahtjevu se navodi da su troškovi usluge redovnog održavanja SBN Sistema odobreni od strane Agencije u 2019. godini u iznosu od 23.640,00 €, u 2020. godini u iznosu od 23.640,00 € i u 2021. godini u iznosu od 23.640,00 €, odnosno u prosjeku od 23.640,00 €.

Ukupno ostvarenje po osnovu ovog troška u 2019. godini iznosi 57.252,00 €, u 2020. godini 32.089,96 €, dok u 2021. godini iznosi 30.565,80 € (iskazano na analitičkoj kartici broj 53200, odnosno broj 53202 – Troškovi usluga za tekuće

održavanje). Prosječno ostvarenje ovog troška u periodu 2019-2021. godine iznosi 39.969,25 €.

Prosječno ostvarenog troška je veći u odnosu na prosjek odobrenih troškova u periodu 2019-2021. godine za iznos od **16.329,25 €**, što je CGES predložio kao sastavni dio parametra Z_{s3}^0 . Navedeni trošak predstavlja redovno održavanje opreme za besprekidno napajanje i testiranje stanja baterija u objektima CGES-a i predstavlja obavezu propisanu Zakonom, Pravilima za funkcionisanje prenosnog sistema električne energije („Službeni list Crne Gore”, br. 80/17, 90/17) (dalje u tekstu: Pravila za funkcionisanje prenosnog sistema el.energije) i Pravilnikom o održavanju elektroenergetskih objekata (5710 od 25.05.2017. godine).

U Zahtjevu je navedeno da je uvećanje pomenutog troška posljedica redovnog održavanja opreme za besprekidno napajanje u trafostanicama CGES-a.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona, u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Promjena troškova redovnog održavanja SBN sistema koju je CGES predložio kao dio parametra Z_{s3}^0 predstavlja promjenu troškova nastalu u toku 2019, 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona, odnosno stupanja na snagu novog propisa - Pravilnik o održavanju elektroenergetskih objekata, budući da ista nije zahtijevana niti utvrđena kao parametar Z_s u postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za period 2020-2022. godina.

Prosječno utvrđeni iznos za 2019, 2020. i 2021. godinu iznosi 24.569,48 €. Prosječno ostvarenje utvrđeno na osnovu dostavljenih analitičkih kartica broj 53202 i 53200 – Troškovi usluga za tekuće održavanje iznosi 39.969,25 € (2019. godina – 57.252,00 €, 2020. godina - 32.089,96 €, 2021. godina – 30.565,80 €). Polazeći od navedenog, a u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 2 Metodologije za prenos, iznos od **15.399,78 €** utvrđuje se kao **dio parametra Z_{s3}^0** , kao razlika između prosjeka ostvarenih i prosjeka utvrđenih troškova u 2019, 2020. i 2021. godini (39.969,25 € - 24.569,47€).

b.1.7. Usluge redovnog održavanja AMR sistema – U Zahtjevu se navodi da su troškovi usluge redovnog održavanja AMR sistema odobreni od strane Agencije u 2019.

godini u iznosu od 7.500,00 €, u 2020. godini u iznosu od 7.500,00 € i u 2021. godini u iznosu od 7.500,00 €, odnosno u prosjeku od 7.500,00 €.

Ostvarenje ovog troška u 2019. godini iznosi 14.000,00 €, u 2020. godini 7.000,00 €, dok u 2021. iznosi 13.995,00 €. Prosječno ostvarenje ovog troška u periodu 2019-2021. godine iznosi 11.653,00 €.

U Zahtjevu je navedeno da je prosjek ostvarenog troška veći u odnosu na prosjek odobrenih troškova u periodu 2019-2021. godine za iznos od **4.153,00 €**, što je CGES predložio kao sastavni dio parametra Z_{s3}^0 .

U Zahtjevu je navedeno da postgarantno održavanje sistema za daljinsko očitavanje brojila - AMR obuhvata polugodišnje testiranje performansi serverske i komunikacione opreme na lokacijama Nacionalni i Rezervni dispečerski centar, testiranje funkcionalnosti i održavanje softvera Meridijan i Galaxy (kompaktiranje baze i polugodišnje arhiviranje podataka, instalacija update-a), online tehničku podršku u rješavanju problema, kao i eventualne intervencije preko daljinskog pristupa. Ovom uslugom se obezbjeđuje ispravan i kontinuiran rad sistema za daljinsko očitavanje brojila AMR.

Dalje se navodi da je do povećanja troška došlo uslijed potrebe za adekvatnim funkcionisanjem novog instalisanog AMR sistema (servera u Rezervnom Dispečerskom Centru), u smislu da je napravljena redundansa, u slučaju da jedan sistem otkáže, postoji rezervni, a sve u cilju unaprijeđenja pouzdanosti rada AMR Sistema. U skladu sa Pravilima za funkcionisanje prenosnog sistema električne energije, postoje pravila o mjerenjima za operatore prenosnog sistema.

S tim u vezi, svake tri godine nastaje trošak "Ovjere ispitnih uređaja za AMR". U periodu 2019-2021. godina, ostvarenje ovog troška iznosi **1.649,2 €** i, prema Zahtjevu CGES-a, predstavlja trajnu promjenu parametra Z_s i sastavni je dio predloženog parametra Z_{s3}^0 . Trošak podrazumijeva periodičnu ovjeru ispitnih uređaja koji služe za ispitivanje brojila, koja je potrebno provjeriti da su u ispravnom stanju, svake treće godine.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu uslijed promjene zakona, u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim

godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Budući da promjene troškova koje je CGES predložio u iznosima od 4.153,00 € i 1.649,2 €, kao dio parametra Z_{s3}^0 , ne predstavljaju promjene troškova nastale u toku 2019, 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona, **djelovi parametra Z_{s3}^0 zahtijevani u navedenim iznosima su ocijenjeni kao neopravdani.**

Uzimajući u obzir naprijed navedeno, u skladu sa članom 8 st. 2 i stav 3 tačka 2 Metodologije **utvrđen je parametar Z_{s3}^0 u iznosu od 30.616,73 €** (9.999,96 € + 216,99 € + 5.000,00 € + 15.399,78 €).

b.2. Troškovi usluga obezbjeđenja – 53900

U Zahtjevu je navedeno da su troškovi usluga obezbjeđenja odobreni od strane Agencije u 2019. godini u iznosu od 423.955,56 €, u 2020. godini u iznosu od 490.703,40 € i u 2021. godini u iznosu od 491.930,16 €, pa prosjek odobrenog iznosa u periodu od 2019-2021. godine iznosi 468.863,04 €.

Navedeni troškovi u 2019. godini ostvareni su u iznosu od 507.675,04 €, u 2020. godini u iznosu od 513.962,64 €, dok je u 2021. godini ostvaren trošak u iznosu od 514.573,44 €. Prosječno ostvarenje troškova usluga obezbjeđenja u navedenom periodu iznosi 512.070,37 €.

Prosjek ostvarenog troška je veći u odnosu na odobrene troškove u periodu 2019-2021. godine za iznos od 43.207,33 €, od čega je povećanje navedenog troška za iznos od **23.328,00 €** nastalo uslijed zakonske obaveze fizičkog obezbjeđenja svih trafostanica CGES-a, te je U Zahtjevu predložen kao trajna promjena troškova, odnosno parametar Z_{s4}^0 .

U Zahtjevu je navedeno da je Zakonom o zaštiti lica i imovine ("Službeni list Crne Gore", br. 43/18) propisano da su objekti za proizvodnju, prenos i distribuciju električne energije obavezno šticeeni objekti. S obzirom da troškovi usluga obezbjeđenja nastaju kao posljedica postojanja zakonske obaveze, zahtijeva se uvećanje navedenog troška kao trajne promjene troška poslovanja nastale usljed obezbjeđenja obavezno šticeenih objekata.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona, u posljednjoj

godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Budući da su objekti za proizvodnju, prenos i distribuciju električne energije bili obavezno šticeeni objekti saglasno Zakonu o zaštiti lica i imovine ("Službeni list CG", broj 1/14), dakle i prije stupanja na snagu Zakona o zaštiti lica i imovine ("Službeni list Crne Gore", br. 43/18), to promjena troškova koje je CGES predložio u iznosu od 23.328,00 €, kao parametar Z_{s4}^0 , ne predstavlja promjenu troškova nastalu u toku 2019, 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona, pa je u Izvještaju parametar Z_{s4}^0 ocijenjen kao neopravdan.

CGES je iznio primjedbu tokom javne rasprave ukazujući na sljedeće:

„Ukazujemo da je CGES je zahtijevao parametar Z_{s4}^0 u iznosu od 23.328,00 € i da isti obuhvata trošak obezbjeđenja novogozgrađenog objekta TS Brezna, nastao uslijed zakonske obaveze fizičkog obezbjeđenja svih trafostanica CGES-a. Napominjemo da je CGES zahtijevao i Z_j parametar u iznosu od 60.391,48 € koji se odnosi na trošak obezbjeđenja TS Kotor, TS Kličevo i TS Lastva u 2019. godini, koje su stavljene u funkciju u periodu 2016-2018. godine, te je Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD za period 2020-2022. godine ocijenjeno da se radi o troškovima koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, da su nastali usljed realizacije odobrenih investicija, kojom prilikom je utvrđen odnosni parametar Z_s kao opravdan. Dodatno, napominjemo da je u toku 2020. i 2021. godine došlo do više pokušaja krađe opreme iz TS Podgorica 1 i TS Podgorca 2 u kojima se skladišti oprema kako za održavanja tako i investicije CGES-a. Svi događaji koji su za posljedicu imali otuđivanje opreme su prijavljeni i MUP-u Crne Gore.

Iako je dio opreme otuđen obezbjeđenje je spriječilo značajnije otuđivanje iz navedenih objekata. Uz sve navedeno, treba imati u vidu da troškovi usluga obezbjeđenja nastaju kao posljedica postojanja zakonske obaveze, i da CGES ne može uticati na dinamiku i vrijeme nastanka ovih obaveza. Iz toga razloga mišljenja smo da je predloženo povećanje troškova usluga obezbjeđenja u potpunosti opravdano i da isto nije u suprotnosti sa važećom Metodologijom.”

Agencija je razmotrila primjedbu, u odnosu na šta je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba nije prihvaćena i Agencija je ostala pri stavu da **predložena promjena troškova ne ispunjava uslov iz člana 8 stav 2 Metodologije** za prenos da bi se smatrala parametrom Z_s^0 , budući da povećanje troška usluga obezbjeđenja nije nastalo

usljed promjene zakona, već kao posljedica uvećanog broja elektroenergetskih objekata i realizacije investicija CGES-a.

b.3. Održavanje FMIS softvera ERP4ME-53200

U Zahtjevu je navedeno da je održavanje FMIS softvera odobreno od strane Agencije u 2019. godini u iznosu od 24.000,00 €, u 2020. godini u iznosu od 24.000,00 €, dok je u 2021. godini odobren iznos od 24.000,00 €, što u prosjeku iznosi 24.000,00 €.

Ostvarenje ovog troška u 2019. godini iznosi 27.474,37 €, u 2020. godini 29.116,70 €, dok u 2021. iznosi 5.833,34 €, iz čega proizilazi da je prosječno ostvarenje ovog troška u periodu 2019-2021. godine 20.824,80€.

Dalje se navodi da se navedeni trošak odnosi na uslugu održavanja i razvoja pojedinih instanci postojećeg FMIS softvera. Ovaj sistem obuhvata više programskih modula među kojima su glavna knjiga, kupci, dobavljači, osnovna sredstva, finansijsko praćenje, robno-materijalno knjigovodstvo, kadrovska evidencija i slično. Dakle, prosjek ostvarenog troška je manji u odnosu na prosjek odobrenih troškova u periodu 2019-2021. godina za iznos od 3.175,20€. Navedeno smanjenje je nastalo uslijed ukidanja troška, koji više ne postoji. Naime, implementacijom novog ERP-a i prelaskom na novi sistem stari je ugašen, što je, prema Zahtjevu CGES-a negativna trajna promjena Z_{s11}^0 za iznos **24.000,00 €**.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Budući da je Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD podgorica ("Službeni list CG", broj 67/15) utvrđen trošak usluga održavanja FMIS softvera u iznosu od 24.000,00 €, i da je kao sastavni dio troškova poslovanja na koje se može uticati bio uključen u regulatorno dozvoljeni prihod u periodu od 2016. do 2022. godine, a da ovaj trošak više ne postoji, parametar Z_{s11}^0 se utvrđuje u iznosu od **-24.000,00 €**.

b.4. Troškovi istraživanja za potrebe razvoja – 53940

U Zahtjevu je navedeno da je na osnovu Sporazuma o poslovno tehničkoj saradnji kojim je utvrđena obaveza CGES-a u iznosu od 10.000 € na godišnjem nivou, i u kojem je navedeno da se saradnja sastoji u članstvu, tematskom djelovanju studijskih komiteta i savjetovanja CG KO CIGRE (Crnogorskog Komiteta CIGRE) i učešću stručnjaka iz CG KO CIGRE u razvojnim, investicionim i eksploatacionim aktivnostima CGES, navedeni trošak je

do 2021. godine knjižen kao trošak istraživanja i razvoja. Nakon donošenja Odluke o članarini od strane Upravnog odbora CG KO CIGRE za 2021. godinu, a na osnovu pristigle fakture, trošak je za predmetnu godinu knjižen na kontu 55400 – Troškovi članarina poslovnim udruženjima koji su u funkciji regulisane djelatnosti. Kako se radi o trošku koji je knjižen u skladu sa dokumentom koji je dostavio CG KO CIGRE, CGES smatra da je potrebno preusmjeriti odobreni iznos sa troškova istraživanja za potrebe razvoja (konto 53940) na troškove članarina poslovnim udruženjima koji su u funkciji regulisane djelatnosti (konto 53940).

U skladu sa gorenavedenim, CGES je predložio trajno umanjeње odobrenog iznosa za 10.000,00 € na troškovima istraživanja za potrebe razvoja, odnosno negativni Z_{s12}^0 parametar, te preusmjeravanje odobrenog iznosa na troškove članarina poslovnim udruženjima koji su u funkciji regulisane djelatnosti (konto 53940).

Utvrđivanje od strane Agencije:

Budući da je CGES zahtijevao trošak članarine CIGRE 10.000,00 € i da je na osnovu dostavljenih obrazloženja i dokumentacije ovaj trošak utvrđen u predloženom iznosu u okviru kategorije troškova poslovanja na koje se ne može uticati, ovaj trošak više nije sastavni dio troškova poslovanja na koje se može uticati, te se parametar Z_{s12}^0 utvrđuje u iznosu od **-10.000,00 €**.

c. Nematerijalni troškovi osim troškova poreza, doprinosa i reprezentacije

c.1. Troškovi premija osiguranja - 55200

U Zahtjevu je navedeno da su troškovi premija osiguranja odobreni od strane Agencije u iznosu od 276.798,09 € u 2019. godini, u 2020. godini u iznosu od 276.382,90 € i u 2021. godini u iznosu od 277.073,85 €, što prosječno iznosi 276.751,61 €.

Navedeni troškovi 2019. godine ostvareni su u iznosu od 288.773,90 €, u 2020. godini u iznosu od 369.010,18 €, dok je u 2021. godini ostvareno 400.027,78 €. Prosjek ostvarenog troška u navedenom periodu iznosi 352.603,95 € i veći je u odnosu na prosjek odobrenog troška za iznos od **75.852,34 €**, za koliko CGES predlaže trajnu promjenu navedenog troška i parametar Z_{s5}^0 .

U Zahtjevu je dalje navedeno da je, od 2020. godine, a kao posljedica zemljotresa u regionu, premijom osiguranja obuhvaćen i rizik od zemljotresa, što je značajno uvećalo trošak. Visina premije osiguranja zavisi i od tržišnih kretanja na koja CGES ne može uticati.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona, u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Budući da promjena troškova koju je CGES predložio u iznosu od 75.852,34 €, kao parametar Z_{s5}^0 , ne predstavlja promjenu troškova nastalu u toku 2019, 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona, u Izvještaju je parametar Z_{s5}^0 zahtijevan u navedenom iznosu ocijenjen kao neopravdan.

CGES je iznio primjedbu tokom javne rasprave ukazujući na sljedeće:

„Smatramo, ipak, da Agencija treba da dodatno razmotri opravdanost predmetnog parametra, imajući u vidu da je, sem premije rizika od zemljotresa, na povećanje troška uticalo i povećanje broja objekata, od kojih neki predstavljaju infrastrukturu od strateškog značaja za Državu, a koje je u skladu sa zakonom potrebno zaštititi od značajnog broja rizika.“

Agencija je razmotrila primjedbu, u odnosu na šta je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba nije prihvaćena i Agencija je ostala pri stavu da **predložena promjena troškova ne ispunjava uslov iz člana 8 stav 2 Metodologije** za prenos da bi se smatrala parametrom Z_s^0 , budući da povećanje troška premije osiguranja nije nastalo usljed promjene zakona. Agencija u skladu sa Metodologijom za prenos utvrđuje troškove poslovanja na koje se može uticati, među kojima su i troškovi osiguranja koji se nadoknađuju kroz cijene za korišćenje prenosnog sistema, dok CGES raspolaže svojim prihodima u skladu sa Zakonom o privrednim društvima. Dakle, time što je ocijenila da parametar Z_{s5}^0 ne ispunjava uslove propisane članom 8 stav 2 Metodologije za prenos, Agencija nije onemogućila CGES da osigura svoje objekte na način koji smatra adekvatnim.

c.3. Troškovi revizorskih usluga – 55030

U Zahtjevu je navedeno da su troškovi revizorskih usluga odobreni od strane Agencije u iznosu od 10.055,87 € u 2019. godini, u 2020. godini u iznosu od 10.040,79 € i u 2021. godini u iznosu od 10.065,89 €, što u prosjeku iznosi 10.054,18 €.

Navedeni troškovi 2019. godine ostvareni su u iznosu od 23.600,00 €, u 2020. godini u iznosu od 13.800,00 € dok je u 2021. godini ostvareno 23.690,51 € (iskazani na analitičkim karticama broj 5503 i 55030 – Troškovi revizorskih usluga). Prosjek ostvarenog troška u navedenom periodu iznosi 20.363,50 € i veći je u odnosu na prosjek odobrenog troška za iznos od 10.309,32 €.

U Zahtjevu je navedeno da je članom 29 Zakona o reviziji propisana obaveznost revizije za matična pravna lica, koja zajedno sa zavisnim pravnim licima ispunjavaju uslove za svrstavanje u grupu velikih pravnih lica. Članom 11 Zakona o računovodstvu ("Službeni list Crne Gore", br. 145/21) propisano je da je veliko pravno lice, srednje pravno lice i pravno lice koje emituje hartije od vrijednosti i druge finansijske instrumente kojima se trguje na regulisanom tržištu, dužno da sastavlja godišnji izvještaj menadžmenta i konsolidovani izvještaj menadžmenta. Članom 24 Zakona o reviziji je propisano da izvještaj o reviziji za pravna lica, koja su u skladu sa Zakonom o računovodstvu dužna da sačine godišnji izvještaj menadžmenta o poslovanju, sadrži mišljenje da li je izvještaj menadžmenta o poslovanju usklađen sa finansijskim izvještajem za istu finansijsku godinu i da li je sačinjen u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu.

Povećanje navedenog troška u iznosu od **10.309,32 €** CGES predlaže kao trajnu promjenu troška, odnosno parametar Z_{s6}^0 , imajući u vidu da je trošak nastao kao posljedica promjene zakona, odnosno obavezne izrade i revizije izvještaja menadžmenta uz finansijske iskaze.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Zakonom o računovodstvu i reviziji ("Službeni list RCG", br. 69/05 i "Službeni list CG", br. 80/08 i 32/11) bilo je propisano da se revizija odnosi na finansijske iskaze, koji saglasno članu 2 stav 1 navedenog zakona i članu 2 tačka 1 Zakona o računovodstvu ("Službeni list CG", broj 52/16), obuhvataju bilans stanja, bilans uspjeha, izvještaj o novčanim tokovima, izvještaj o promjenama na kapitalu, napomene uz finansijske iskaze. Stupanjem na snagu Zakona o reviziji ("Službeni list CG", br. 1/17) promijenjen je obuhvat revizije, na način što je propisano da revizija predstavlja postupak provjere i ocjene finansijskih izvještaja kao i podataka i metoda koji se primjenjuju pri sastavljanju finansijskih izvještaja, dok je Zakonom o računovodstvu ("Službenom list CG", broj 145/21) propisano da finansijski izvještaji predstavljaju skup finansijskih iskaza i drugih pratećih izvještaja koji obuhvataju i izvještaje menadžmenta, mišljenja i druge isprave.

Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona, u posljednjoj

godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Promjena troškova revizorskih usluga predložena kao parametar Z_{s6}^0 predstavlja promjenu troškova nastalu u toku 2019, 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona, imajući u vidu da ista nije zahtijevana niti utvrđena kao parametar Z_s u postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za period 2020-2022. godina.

Prosječno utvrđeni troškovi revizorskih usluga iznose 10.055,42 €, a prosječno ostvarenje utvrđeno na osnovu dostavljenih analitičkih kartica broj 5503 i 55030 – Troškovi revizorskih usluga) iznosi 20.363,50 €. Polazeći od navedenog, a u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 2 Metodologije za prenos, iznos od **10.308,08 € utvrđuje se kao dio parametra Z_{s6}^0** , kao razlika između prosjeka ostvarenih i prosjeka utvrđenih troškova u 2019, 2020. i 2021. godini (20.363,50 € - 10.055,42 €).

c.4. Troškovi savjetovanja i drugih intelektualnih usluga pravnih lica koji su u funkciji regulisane djelatnosti - 55040

U Zahtjevu je navedeno da su troškovi savjetovanja i drugih intelektualnih usluga pravnih lica koji su u funkciji regulisane djelatnosti odobreni od strane Agencije u iznosu od 145.407,91 € u 2019. godini, u 2020. godini u iznosu od 145.189,80 € i u 2021. godini u iznosu od 145.552,77 €, što u prosjeku iznosi 145.383,49 €.

Navedeni troškovi 2019. godine ostvareni su u iznosu od 172.216,97 €, u 2020. godini u iznosu od 159.896,82 €, dok je u 2021. godini ostvareno 164.599,4 €. Prosjek ostvarenog troška u navedenom periodu iznosi 165.571,06 € i veći je u odnosu na prosjek odobrenog troška za iznos od **20.187,57 €**, koji CGES predlaže kao parametar Z_{s7}^0 .

Odobreni troškovi odnose na konsultansko-projektantske usluge i održavanje linkova od strane Elektroenergetskog koordinacionog centra iz Beograda. Usluge koje na osnovu ugovora pruža Elektroenergetski koordinacioni centar iz Beograda odnose na usluge tehno-ekonomske analize u planiranju razvoja i izrada odgovarajućih studija, tehno-ekonomske analize operativnog rada elektroenergetskog sistema, ažuriranje i održavanje dinamičkog modela elektroenergetskog sistema Crne Gore, kao i niz drugih usluga koje pomažu CGES u izradi planskih dokumenata i postavljanju strateških ciljeva razvoja. Prosječno odstupanje ovih troškova, prema CGES-ovom Zahtjevu predstavlja trajnu promjenu troškova, odnosno parametar Z_{s7}^0 , i posljedica je primjene Kolektivnog ugovora Kompanije, kojim je utvrđena obaveza poslodavca da zaposlenom omogući obrazovanje,

stručno osposobljavanje i usavršavanje kada to zahtijeva potreba procesa rada zbog uvođenja novog načina i organizacije rada, a posebno kada dođe do usvajanja i primjene novih metoda u organizaciji i tehnologiji rada, dok je istim aktom propisano da troškove stručnog osposobljavanja zaposlenih na zahtjev poslodavaca, snosi poslodavac. U skladu sa Zakonom o zaštiti i zdravlju na radu ("Službeni list Crne Gore", br. 34/14, 44/18) i Uputstvom za bezbjedan rad u elektroenergetskim postrojenjima i dalekovodima neophodno je vršiti obuku zaposlenih za zaštitu od požara i evakuacija, obuku za osposobljavanje zaposlenih za bezbjedan rad, obuku za pružanju prve pomoći. Iznos ovih troškova varira zavisno od broja novozaposlenih, navedeno je u Zahtjevu.

CGES ističe da se jedna od obuka odnosila na procjenu uticaja novih računovodstvenih standarda MSFI 9, MSFI 15 i MSFI 16 i njihove implementacije. Organizovane su radionice na temu primjene navedenih novih računovodstvenih standarda, izvršena procjena tačnosti obračunatih efekata implementacije novih računovodstvenih standarda na finansijske izvještaje CGES-a i u skladu sa zahtjevima novih računovodstvenih standarda napravljena analiza obračunatih efekata i date preporuke za unapređenje procesa implementacije standarda.

Zatim, vršene su obuke zaposlenih za upravljanje projektima i za pripremu projekata u programskom paketu Microsoft Project. Dobavljač je po ugovoru organizovao i održao kurs u trajanju od četiri dana na temu planiranja i izvršavanja projekata, praćenja, kontrole i izvještavanja, kao i upravljanja vremenom, troškovima, kvalitetom, ljudskim resursima, komunikacijom i rizicima. U drugom dijelu kursa su zaposleni obučeni za korišćenje Microsoft Office Project 2016 sa fokusom na izgled programa, kalendar projekta, podešavanje aktivnosti i resursa, poređenje projekta sa osnovnim planom, kritični put projekta, troškove projekta i izvještavanje.

Takođe, u Zahtjevu se navodi da su ostvareni troškovi učešća na VII Savjetovanju Crnogorskog Komiteta CIGRE na kojem su razmatrane teme od značaja za CGES kroz brojne sesije (STK A1 – Obrtne električne mašine; STK A2 – Transformatori i reaktori; STK A3 – Prenosna i distributivna oprema; STK B1 – Kablovi; STK B4 – Jednosmjerni sistemi i energetska elektronika; STK B5 – Zaštita i automatizacija; STK C1 – Razvoj i ekonomija EES-a; STK C2 – Eksploatacija i upravljanje EES-om; STK C3 - Performanse sistema zaštite životne sredine; STK C4 – Tehničke performanse EES; STK C5 – Tržišta električne energije i deregulacija; STK C6 – Distributivni sistemi i decentralizovana proizvodnja; STK D2 – Informacioni sistemi i telekomunikacije). Predstavnici CGES-a su učestvovali na Savjetovanju sa radovima po temama od značaja za regulisanu djelatnost (R A1-03

Regulacija brzine motora jednosmjernih struja primjenom PID regulatora; R A2-01 Revitalizacija izolacionog Sistema energetskog autotransformatora 150/150/50MVA, 220/115/10.5kV, u online režimu primjenom sintetičkih adsorbenata; R A2-02 Fonometrija transformatora u pogonu; R A3-03 Primjena uređaja za kontrolisano uključanje i uticaj na produženje životnog vijeka prekidača; R B5-04 - Problemi u radu relejne zaštite uzrokovani povezivanjem HVDC kablova na crnogorsku elektroprenosnu mrežu; R C1-01 - Dugoročna prognoza nacionalnih energetskih potreba u uslovima energetske tranzicije ka potpunoj dekarbonizaciji; R C1-03 - Tehno-ekonomska analiza potencijalnih lokacija za priključenje obnovljivih izvora energije u kontekstu crnogorskog elektroprenosnog sistema; R C2-01 - Analiza uticaja kratkoročnih proračuna prekograničnih prenosnih kapaciteta na smanjenje neželjenih tokova snaga; R C2-04 - Finansijsko poravnanje neželjenih odstupanja - Fskar; R C3-03 - Trasiranje dalekovoda s aspekta ekoloških zahtjeva; R D2-01 - Instalirana oprema i upotreba različitih protokola za prikupljanje podataka za potrebe novog SCADA/EMS sistema u CGES-u; R D2-02 - Struktura novog SCADA/EMS SISTEMA instaliranog u CGES-u).

U Zahtjevu se navodi da je navedeni trošak nastao usljed obaveze primjene novih tehnologija, procesa i metodologija u radu (kroz članstvo u ENTSO-e) i rad u interkonekciji, kao i usljed potrebe za stručnim usavršavanjem kako bi se radnim zadacima odgovorilo na adekvatan način.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona, u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Budući da promjena troškova koju je CGES predložio u iznosu od 20.187,57 €, kao parametar Z_{s7}^0 , ne predstavlja promjenu troškova nastalu u toku 2019, 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona, **parametar Z_{s7}^0 zahtijevan u navedenom iznosu je ocijenjen kao neopravdan.**

c.5. Troškovi usluga notara – 55011

U Zahtjevu je navedeno da su troškovi usluga notara u 2019. godini odobreni u iznosu od 1.337,26 €, u 2020. godini 1.335,25 €, dok su u 2021. godini odobreni u iznosu od 1.338,59 €, što u prosjeku iznosi 1.337,04 €.

Ostvarenje ovih troškova u 2019. godini iznosilo je 1.781,41 €, u 2020. godini 1.939,40 €, dok ostvarenje u 2021. godini iznosi 1.808,62 € (iskazano na analitičkim karticama broj

55011 – Troškovi usluga notara). Prosječno ostvarenje ovih troškova u navedenom periodu iznosi 1.843,14 €. Troškovi notarskih usluga u navedenom periodu u prosjeku su veći za **506,11 €** u odnosu na prosječno odobrene troškove. U Zahtjevu je navedeno da povećanje ovih troškova predstavlja trajnu promjenu nastalu uslijed okolnosti koje CGES nije mogao predvidjeti, spriječiti i kontrolisati, odnosno parametar Z_{s8}^0 .

Imajući u vidu stupanje na snagu novog Zakona o radu ("Službeni list Crne Gore", br. 074/19), te obaveze ovjere sporazuma i drugih ugovornih obaveza o prestanku radnog odnosa u Društvu primjenom odredbi člana 165 ovog zakona, za Društvo je nastao obavezni trošak ovjere sporazuma o prestanku radnog odnosa, što je obaveza koja se nije mogla predvidjeti, istaknuto je u Zahtjevu. Takođe, nastala je obaveza izrade akata Društva odnosno usaglašavanje istih sa novim Zakonom o radu pa je i iz ovog razloga prouzrokovao trošak ovjere od strane nadležnih notara. Članom 127 stav 1 Zakona o notarima („Službeni list Crne Gore“, br. 68/05, 49/08, 55/16 i 84/18) propisano je da notar ima pravo na naknadu za rad i naknadu troškova u vezi sa obavljanjem notarskih poslova prema Tarifi o naknadama za rad i naknadama troškova notara, zaključeno je u Zahtjevu.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona, u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Promjena troškova usluga notara koju je CGES predložio kao parametar Z_{s8}^0 predstavlja promjenu troškova nastalu u toku 2019, 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona, budući da je Zakonom o radu (Službeni list Crne Gore", br. 074/19) prvi put predviđena obaveza notarske ovjere sporazuma. Prethodni Zakon o radu ("Službeni list CG", br. 49/08, 59/11, 66/12 i 31/14) ovu obavezu nije predviđao.

Prosječno utvrđeni troškovi usluga notara iznose 1.337,20 €, a prosječno ostvarenje utvrđeno na osnovu dostavljenih analitičkih kartica broj 55011 – Troškovi usluga notara, iznosi 1.843,14 €. Polazeći od navedenog, a u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 2 Metodologije za prenos, iznos od **505,94 € utvrđuje se kao parametar Z_{s8}^0** , kao razlika između prosjeka ostvarenih i prosjeka utvrđenih troškova u 2019, 2020. i 2021. godini (1.843,14 € - 1.337,20 €).

c.6. Troškovi po osnovu usluga Centralnog klirinškog depozitarnog društva – 550920

U Zahtjevu je navedeno da su troškovi „Centralnog klirinškog depozitarnog društva“ AD Podgorica (CDA) u 2019. godini odobreni u iznosu od 6.869,86 €, u 2020. godini 6.859,56 €, dok su u 2021. godini odobreni u iznosu od 6.876,70 €, što u prosjeku iznosi 6.868,71 €.

Ostvarenje ovih troškova u 2019. godini iznosi 11.568,95 €, u 2020. godini 10.668,60 €, dok ostvarenje u 2021. godini iznosi 11.238,60 €. Prosječno ostvarenje ovih troškova u navedenom periodu iznosi 11.158,72 €, što je za 4.290,01 € veće u odnosu na prosječno odobrene troškove.

Povećanje navedenog troška u iznosu od **3.906,60 €**, prema Zahtjevu CGES-a predstavlja trajnu promjenu troška, odnosno parametar Z_{s9}^0 , imajući u vidu da je trošak nastao uslijed promjene cjenovnika „Centralnog klirinškog depozitarnog društva“ AD Podgorica br. 06-480 od dana 12.12.2018. godine i Odluke o izmjenama cjenovnika CKKD AD Podgorica broj 06-189 od dana 29.05.2019. godine (trošak održavanje registra se povećao sa 500 € mjesečno na 825,55 € mjesečno).

U Zahtjevu se navodi da na osnovu člana 374 Zakona o tržištu kapitala („Službeni List Crne Gore“, br. 1/18) CDA usvaja cjenovnik i naplaćuje naknadu po pojedinim vrstama usluga koje vrši u svom poslovanju. U skladu sa ovim cjenovnikom, a da na osnovu Ugovora o članstvu u Centralnoj depozitarnoj agenciji, broj 72 od 02.04.2009. godine, koji je zaključen između CGES kao emitenta i člana CDA, i AD „Centralna depozitarna agencija“ Podgorica, CGES ima obavezu da plaća naknadu za usluge održavanja registra, E-računa za emitente, kao i registra za kapital.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona, u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Promjena troškova po osnovu usluga Centralnog klirinškog depozitarnog društva koju je CGES predložio kao parametar Z_{s9}^0 predstavlja promjenu troškova nastalu u toku 2019, 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona. Prosječno utvrđeni troškovi usluga CDA iznose 6.869,55 €, a prosječno ostvarenje utvrđeno na osnovu dostavljenih analitičkih kartica broj 55091 i 550920 – Troškovi po osnovu usluga Centralne depozitarne agencije, iznosi 11.158,72 €. Polazeći od navedenog, a u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 2 Metodologije

za prenos, iznos od **4.289,17 €** utvrđuje se kao parametar Z_{s9}^0 , kao razlika između prosjeka ostvarenih i prosjeka utvrđenih troškova u 2019, 2020. i 2021. godini (11.158,72 € - 6.869,55 €).

d.7. Troškovi po osnovu špediterskih usluga – 55960

U Zahtjevu je navedeno da su troškovi po osnovu špediterskih usluga odobreni od strane Agencije u 2019. godini u iznosu od 201,12 €, u 2020. godini u iznosu od 200,82 € i u 2021. godini u iznosu od 201,32 €, što u prosjeku iznosi 201,08 €.

Navedeni troškovi u 2019. godini ostvareni su u iznosu od 408,96 €, u 2020. godini u iznosu od 887,26 €, dok je u 2021. godini ostvaren trošak u iznosu od 641,88 €. Prosječno ostvarenje troškova špediterskih usluga u navedenom periodu iznosi 646,03 €, što je veće u odnosu na prosjek odobrenog troška za iznos od **444,95 €**, predložen od strane CGES-a kao trajna promjena navedenog troška i parametar Z_{s10}^0 .

Kako se navodi u Zahtjevu, razlog zbog kog je došlo do povećanja predmetnog troška je povećan broj prekograničnih transakcija koje se odnose na angažovanje prekogranične tercijarne regulacije kao i nabavke električne energije za pokrivanje gubitaka od učesnika na tržištu čije je sjedište van Crne Gore. Polazeći od člana 63 Zakona, Metodologijom za utvrđivanje cijena, rokova i uslova za pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja ("Službeni list Crne Gore", br. 044/16, 040/17, 050/19 i 052/21) propisano je da uslugu tercijarne regulacije za dio rezerve koji se ne može obezbjeđiti u Crnoj Gori operator prenosnog sistema obezbjeđuje zaključivanjem ugovora sa drugim operatorima ili energetskim subjektima u drugoj kontrolnoj oblasti, zaključeno je u Zahtjevu.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Članom 8 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se parametar Z_s odnosi na promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed promjene zakona, u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama tekućeg regulatornog perioda za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). Budući da promjena troškova koju je CGES predložio u iznosu od 444,95 €, kao parametar Z_{s10}^0 , ne predstavlja promjenu troškova nastalu u toku 2019, 2020. i 2021. godine usljed promjene zakona, **parametar Z_{s10}^0 zahtijevan u navedenom iznosu je ocijenjen kao neopravdan.**

* * *

Parametar Z_s^0 koji se odnosi na troškove materijala, troškove proizvodnih usluga, nematerijalne troškove osim troškova poreza, doprinosa i reprezentacije i ostale rashode

CGES je obračunao i predložio parametar Z_s^0 koji se odnosi na troškove materijala, troškove proizvodnih usluga, nematerijalne troškove osim troškova poreza, doprinosa i reprezentacije i ostale rashode, u iznosu od **460.769,52 €** (38.568,15 € + 193.151,48 € + 128.515,52 € + 23.328,08 € + 75.852,34 € + 10.309,32 € + 20.187,57 € + 506,11 € + 3.906,00 € + 444,95 € - 24.000,00 € - 10.000,00 €).

Imajući u vidu sve prethodno navedeno, Agencija je u skladu sa članom 8 stav 3 tačka 2, a u vezi sa stavom 2 istog člana Metodologije za prenos utvrdila **parametar Z_s^0 koji se odnosi na troškove materijala, troškove proizvodnih usluga, nematerijalne troškove osim troškova poreza, doprinosa i reprezentacije i ostale rashode, u iznosu od 11.719,92 €** (216,99 € + 9.999,96 € + 5.000,00 € + 15.399,78 € - 24.000,00 € - 10.000,00 € + 10.308,08 € + 505,94 € + 4.289,17 €).

* * *

Parametar Z_s koji se odnosi na trajnu promjenu troškova poslovanja na koje se može uticati nastala usljed promjena zakona u 2019, 2020. i 2021. godini u odnosu na utvrđene troškove u odnosnim godinama

CGES je obračunao i predložio parametar Z_s u iznosu od **842.251,29 €**, kao zbir parametra Z_s^{tz} u iznosu od 381.481,77 € i parametra Z_s^0 u iznosu od 460.769,52 €.

Na otvorenom dijelu XXXV/22 sjednice Odbora Agencije, održane 29.11.2022. godine, ovlašćeni predstavnici CGES-a su istakli da ostaju pri primjedbama datim tokom javne rasprave u vezi sa predloženim parametrom Z_s , jer smatraju da je predlog osnovan i opravdan, a istovremeno i u saglasju sa onim što je propisano Metodologijom za prenos i prepoznato dosadašnjom regulatornom praksom. Iskazali su zahtjev da Agencija još jednom razmotri primjedbe date u toku javne rasprave po ovom osnovu. Predstavnici CGES-a smatraju da Agencija nije ispravno cijenila ispunjenost uslova iz člana 8 stav 2 Metodologije kada su u pitanju parametri koji se odnose na troškove na koje se može uticati, odnosno na uvećanja ovih troškova usljed promjene zakona tj. okolnosti na koje operator nije mogao uticati, navodeći uglavnom kroz obrazloženja da nije došlo do promjene zakona, već samo do primjene istog usljed stavljanja u funkciju novih

energetskih objekata. Smatraju da je, upravo ovakvim obrazloženjem, dijelom i potvrđenja teza CGES-a o opravdanosti ovih parametara, jer su stavljanjem u pogon ovih objekata stvoreni uslovi za postupanje u skladu sa zakonom, odnosno za primjenu imperativnih zakonskih odredbi koje sa sobom povlače i navedena uvećanja troškova. Dalje zaključuju da Agencija ne osporava opravdanost ovih troškova, već navodi da se ostvarena povećanja ne mogu odobriti, jer Metodologija ne prepoznaje tu mogućnost, odnosno nije došlo do promjene zakona. Međutim, kako su istakli, neupitno je došlo do promjene normativnih okolnosti, jer su se stavljanjem u pogon ovih objekata, ispunili formalno-pravni uslovi za primjenu zakonskih normi. U vezi sa navedenim, CGES ponavlja iskazani stav i poziva Agenciju da još jednom razmotri ovo pitanje, jer troškovi koji nijesu rezultat neefikasnosti operatora sistema, već neminovno i neupitno posljedica primjene propisa, odnosno okolnosti na koje operator nije mogao uticati, ne mogu biti isključeni iz regulatorno dozvoljenog prihoda.

Agencija je razmotrila argumentaciju predstavnika CGES-a iznijetu tokom otvorenog dijela XXXV/22 sjednice Odbora Agencije, koja predstavlja ponavljanje primjedbi dostavljenih tokom javne rasprave, o kojima je, u svim pojedinostima, Agencija dala stavove u Izvještaju sa javne rasprave. Konkretno, kako je to i CGES naveo u svojim obrazloženjima, promjene u troškovima poslovanja na koje se može uticati koje su predložene kao parametri Z_{s5}^{tz} , Z_{s8}^{tz} , Z_{s9}^{tz} , Z_{s13}^{tz} , Z_{s1}^0 , Z_{s2}^0 , Z_{s3}^0 , Z_{s4}^0 i Z_{s5}^0 nijesu nastale usljed promjene zakona, već usljed drugih okolnosti, poput formalizacije postojećih obligaciono-pravnih odnosa, uvećanog broja elektroenergetskih objekata, realizacije investicija CGES-a i uvođenja novih tehnologija. Dakle, riječ je o nenormativnim okolnostima, a ne o promjeni zakona, koja je saglasno članu 8 stav 2 Metodologije predstavlja jedini pravni osnov za priznavanje trajne promjene troškova poslovanja na koje se može uticati. Kod ovako postavljene norme, nema prostora za drugačije tumačenje. Argument pozivanja na dosadašnju regulatornu praksu je neosnovan, kod činjenice da se u postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda Agencija, pored ostalog, mora voditi načelom zakonitosti.

Imajući u vidu sve prethodno navedeno, Agencija je u skladu sa članom 8 st. 2 i 3 Metodologije za prenos utvrdila **parametar Z_s** , u iznosu od **211.970,12 €**, kao zbir parametara Z_s^{tz} u iznosu od 200.250,20 € i parametara Z_s^0 u iznosu od 11.719,92 €.

* * *

Parametar Z_j koji se odnosi na jednokratnu promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed više sile, odnosno okolnosti koje operator nije mogao predvidjeti, spriječiti i kontrolisati

CGES je obračunao i predložio parametar **Z_j** koji se odnosi na jednokratnu promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed više sile, odnosno okolnosti koje operator nije mogao predvidjeti, spriječiti i kontrolisati, u iznosu od **167.600,46 €** (35.725,00 € + 60.391,48 € + 71.483,98 €), a analiza zahtjeva pojedinačnih djelova ovog parametra je prikazana u nastavku.

1. Troškovi usluga zamjene dihtunga na transformatoru T1 u TS Kotor i troškovi usluge održavanja lifta

U Zahtjevu je navedeno da se troškovi usluga zamjene dihtunga na transformatoru T1 u TS Kotor odnose se na transformator koji je nabavljen u sklopu investicionog projekta IPI001 Izgradnja TS110/35kV Kotor. Neposredno nakon isteka garantnog roka, došlo je do curenja ulja na glavnom zaptivaču, usljed čega je bilo neophodno hitno saniranje. Trošak po ovom osnovu iznosio je **35.500,00 €** i CGES ga predlaže kao jednokratno povećanje, nastalo usljed okolnosti koje operator nije mogao predvidjeti, spriječiti i kontrolisati, a koji je bilo neophodno realizovati shodno Zakonu (održavanje novoizgrađenih objekata) koje, prema CGES-ovom Zahtjevu, ulazi u vrijednost vrijednost **Z_j¹**. Navedeni trošak je evidentiran na analitičkoj kartici broj 53200 – Troškovi usluga za tekuće održavanje u iznosu od 35.500,00 €.

CGES je, takođe, predložio u iznos od **225,00 €** kao sastavni dio parametra **Z_j¹**, jer je navedeni trošak posljedica vanredne popravke havarije na liftu i popravki shodno Izvještaju o nađenim primjedbama i nedostacima od strane sertifikovanog dobavljača „Instituta za transport“ DOO. CGES je dostavio račun broj 151-U od 19.07.2019. godine, izdat od strane „Tri best“ DOO Podgorica, koji se odnosi na popravku havarije na liftu, na kome je iskazana vrijednost od 225,00 €.

Ukupno jednokratna promjena koju CGES predlaže kao **Z_j¹** iznosi **35.725,00 €**.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da je riječ o jednokratnim promjenama troškova koje su nastale usljed okolnosti koje operator nije mogao predvidjeti, spriječiti i kontrolisati, budući da dostavljena dokumentacija potvrđuje redovno održavanje ovih sredstava, utvrđen je

parametar Z_j^1 u iznosu od **35.725,00 €**, na osnovu dostavljenih podataka, obrazloženja i dokumentacije, a u skladu sa članom 8 st. 2 i 4 Metodologije za prenos.

2. Troškovi usluga obezbjeđenja objekata

CGES ističe da je u 2019. godini ostvarenje troškova usluga obezbjeđenja objekata premašilo odobreni iznos za 83.719,48 €, od čega se iznos od 23.328,00 € odnosi na trajnu promjenu troška koja je predložena kao parametar Z_s , dok je preostali iznos od **60.391,48 €** predložen kao jednokratna promjena ovih troškova, odnosno parametar Z_j^2 . Isto se odnosi na trošak obezbjeđenja TS Kotor, TS Kličevo i TS Lastva u 2019. godini, koje su stavljene u funkciju u periodu 2016-2018. godina, te je Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica za period 2020-2022. godina ocijenjeno da se radi o troškovima koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, da su nastali usljed realizacije odobrenih investicija i utvrđen je parametar Z_s .

Zakonom o zaštiti lica i imovine ("Službeni list Crne Gore", broj 43/18), propisano je da su objekti za proizvodnju, prenos i distribuciju električne energije obavezno štićeni objekti. S obzirom da troškovi usluga obezbjeđenja nastaju kao posljedica postojanja zakonske obaveze, CGES zahtijeva uvećanje navedenog troška kao trajne i jednokratne promjene troška poslovanja nastale usljed obezbjeđenja obavezno štićenih objekata.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da dostavljenim podacima, obrazloženijima i dokumentacijom nije dokazana opravdanost ovog troška u smislu člana 8 st. 2 i 4 Metodologije za prenos, predloženi **parametar Z_j^2 je ocijenjen kao neopravdan.**

3. Troškovi platnog prometa u zemlji, bankarska provizija - 55300 + 55330

U Zahtjevu je navedeno da su troškovi platnog prometa u zemlji, bankarska provizija odobreni od strane Agencije u 2019. godini u iznosu od 38.427,19 €, u 2020. godini u iznosu od 38.369,55 € i u 2021. godini u iznosu od 38.465,47 €, što u prosjeku iznosi 38.420,73 €.

Navedeni troškovi u 2019. godini ostvareni su u iznosu od 34.323,18 €, u 2020. godini u iznosu od 38.676,88 €, dok je u 2021. godini ostvaren trošak u iznosu od 120.883,40 €, odnosno u prosjeku 64.627,82 €.

Povećanje navedenog troška za iznos od **59.263,00 €** CGES je predložio kao jednokratnu promjenu troška, odnosno dio parametra Z_j^3 koji proističe iz ugovora sa KFW-om br. 5974 od dana 08.05.2013. godine (Loan Agreement "400 kV transmission line Lastva – Pljevlja and Associated Substations" in the framework of "Regional Programme for Energy Efficiency in Transmission Networks") i koristiti će se za finansiranje TS Lastva i TS Pljevlja 1.

Povećanje navedenog troška za iznos od **12.220,98 €** CGES predlaže kao jednokratnu promjenu troška, odnosno dio parametra Z_j^3 i odnosi se na bankarske provizije prilikom plaćanja faktura za nabavku energije za pokrivanje gubitaka, kao posljedica nabavke od učesnika na tržištu električne energije koji nemaju sjedište u Crnoj Gori (GEN-I i EFT). Shodno članu 111 stav 4 Zakona, OPS električnu energiju za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu kupuje na tržištu u transparentnom postupku. CGES je putem javnih poziva izabrao ponude EFT i GEN-i kao najpovoljnije za odnosne periode. U Zahtjevu se navodi da je članom 28 stav 1 Zakona o platnom prometu ("Službeni list Crne Gore", br. 62/13 i 6/14) propisano da pružalac platnih usluga može korisniku platnih usluga naplatiti naknadu za pružanje platnih usluga.

Ukupno jednokratna promjena koju CGES predlaže kao Z_j^3 iznosi **71.483,98 €**.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da dostavljenim podacima, obrazloženijima i dokumentacijom nije dokazana opravdanost ovog troška u smislu člana 8 st. 2 i 4 Metodologije za prenos, **parametar Z_j^3 je ocijenjen kao neopravdan.**

* * *

CGES je obračunao i predložio parametar Z_j koji se odnosi na jednokratnu promjenu troškova na koje se može uticati nastalu usljed više sile, odnosno okolnosti koje operator nije mogao predvidjeti, spriječiti i kontrolisati, u iznosu od **167.600,46 €** (35.725,00 € + 60.391,48 € + 71.483,98 €),

Imajući u vidu sve prethodno navedeno, Agencija je na osnovu dostavljenih podataka, obrazloženija i dokumentacije, u skladu sa članom 8 st. 2 i 4 Metodologije za prenos utvrdila **parametar Zj**, u iznosu od **35.725,00 €**.

- c) Projektovana inflacija (I_{t+1}) u skladu sa članom 4 stav 2 tačka 8 Metodologije za prenos predstavlja projektovanu inflaciju u Crnoj Gori, koju objavljuje nadležna institucija. Prema podacima objavljenih od strane Ministarstva finansija Crne Gore u dokumentu „Smjernice makroekonomske i fiskalne politike za period od 2022-2025. godine“, projektovana inflacija iznosi **3,50%** za 2023. godinu, **2,20%** za 2024. godinu i **2,00%** za 2025. godinu.⁵
- d) Faktor efikasnosti (X) se, u skladu sa članom 8 stav 8 Metodologije za prenos, izračunava primjenom formule:

$$X = X_1 + X_2$$

gdje je:

X_1 - mjera neefikasnosti koji se izračunava primjenom sljedeće formule:

$$X_1 = \frac{TPu^{os}}{TPu^{ut}} * \frac{1}{100}$$

gdje je:

TPu^{os} - prosječno ostvareni troškovi poslovanja na koje se može uticati u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda i svim godinama regulatornog perioda u kojem se podnosi zahtjev za koje postoje konačni podaci,

TPu^{ut} - prosječno utvrđeni troškovi poslovanja na koje se može uticati za posljednju godinu prethodnog regulatornog perioda i sve godine regulatornog perioda u kojem se podnosi zahtjev za koje postoje konačni podaci,

X_2 - mjera efikasnosti postignuta primjenom novih tehnologija i iznosi 0,005.

Prosječno ostvareni troškovi poslovanja na koje se može uticati u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i svim godinama regulatornog perioda u kojem se podnosi zahtjev za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina) (TPu^{os})

⁵ Izvor: <https://www.gov.me/clanak/saopstenje-sa-14-sjednice-vlade-crne-gore-2>

iznose **9.155.736,27 €**, a izračunati su na osnovu analitičkih kartica troškova na koje se može uticati dostavljenih uz Zahtjev.

Prosječno utvrđeni troškovi poslovanja na koje se može uticati za posljednju godinu prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i za sve godine regulatornog perioda u kojem se podnosi zahtjev za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina) (**TPu^m**) iznose **7.492.512,11 €**, u skladu sa Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica ("Službeni list Crne Gore", 76/16) i Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica ("Službeni list Crne Gore", broj 66/19).

Na osnovu navedenog, a u skladu sa članom 8 stav 8 Metodologije za prenos, izračunata je mjera neefikasnosti (x_1) u iznosu od **0,0122** ($9.155.736,27 \text{ €} / 7.492.512,11 \text{ €} * 1/100$), kao i faktor efikasnosti ($\bar{X}$) u iznosu od **0,0172** ($0,0122 + 0,005$).

Polazeći od svega izloženog, a na osnovu, kako je to to prethodno prikazano, utvrđenog parametra Z_s , parametra Z_j , projektovane inflacije (I_{t+1}), faktora efikasnosti ($\bar{X}$), ukupnih troškovi poslovanja na koje se može uticati za 2022. godinu (**TPu_t^m**) utvrđenih od strane Agencije Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica za period 2020-2022. godina ("Službeni list Crne Gore", broj 66/19), pri nespornoj činjenici da je suma ukupnih troškova poslovanja na koje se može uticati u posljednjoj godini prethodnog regulatornog perioda i svim godinama regulatornog perioda u kojem se podnosi zahtjev za koje postoje konačni podaci, ostvarena u iznosu većem od sume utvrđenih za navedeni period, za prvu godinu regulatornog perioda troškovi poslovanja na koje se može uticati (**TPu_{t+1}**) utvrđeni su, u skladu sa članom 8 stav 5 Metodologije za prenos, u iznosu od **8.062.240,45 €** ($7.674.172,00 \text{ €} \pm 211.970,12 \text{ €} * (1 + 0,0350 - 0,0172) + 35.725,00 \text{ €}$).

U narednoj tabeli prikazani su utvrđeni troškovi poslovanja na koje se može uticati za 2023. godinu.

Tabela 3. Utvrđeni troškovi poslovanja na koje se može uticati za prvu godinu regulatornog perioda

Elementi za utvrđivanje troškova poslovanja na koje se može uticati za 2023.		Utvrđeno (€)
1	TPu_t^{ut}	7.674.172,00
2	Z_s	211.970,12
3	I_{t+1}	0,0350
4	X	0,0172
5	Z_j	35.725,00
$TPu_{t+1} = (TPu_t^{ut} \pm Z_s) * (1 + I_{t+1} - X) \pm Z_j$		8.062.240,45

U skladu sa članom 8 stav 6 Metodologije za prenos, utvrđeni su troškovi poslovanja na koje se može uticati za drugu godinu regulatornog perioda (TPu_{t+2}) u iznosu od **8.065.042,72 €** $((8.062.240,45 \text{ €} \mp 35.725,00 \text{ €}) * (1 + 0,0220 - 0,0172))$.

U skladu sa članom 8 stav 7 Metodologije za prenos, utvrđeni su troškovi poslovanja na koje se može uticati za treću godinu regulatornog perioda (TPu_{t+3}) u iznosu od **8.087.624,84€** $(8.065.042,72 \text{ €} * (1 + 0,0200 - 0,0172))$.

U Tabeli 4. je dat pregled predloženih i utvrđenih troškova na koje se može uticati za regulatorni period 01.01.2023-31.12.2025. godina.

Tabela 4. Pregled zahtijevanih i utvrđenih troškova poslovanja na koje se može uticati za period 2023-2025. godina

Troškovi poslovanja na koje se može uticati	Zahtijevano (€)	Utvrđeno (€)	Razlika (€)	Razlika (%)
	1.	2.	2.-1.	(2./1.)-1
2023. godina	8.823.751,79	8.062.240,45	-761.511,34	-8,63%
2024. godina	8.685.641,93	8.065.042,72	-620.599,21	-7,15%
2025. godina	8.697.861,71	8.087.624,84	-610.236,87	-7,02%
Ukupno	26.207.255,43	24.214.908,01	-1.992.347,42	-7,60%

2) Troškovi poslovanja na koje se djelimično može uticati

CGES je zahtijevao troškove poslovanja na koje se djelimično može uticati za period od 01.01.2023 - 31.12.2025. godina u sljedećem iznosu:

1. regulatorna godina (2023. godina) – **12.935.180 €**,
2. regulatorna godina (2024. godina) – **13.801.077 €**,
3. regulatorna godina (2025. godina) – **13.678.983 €**.

Članom 9 stav 1 Metodologije za prenos propisano je da troškovi poslovanja na koje se djelimično može uticati obuhvataju trošak za nabavku električne energije za pokrivanje opravdanih gubitaka u prenosnom sistemu, dok je stavom 2 istog člana propisano da se troškovi opravdanih gubitaka izračunavaju primjenom sljedeće formule:

$$TPg_{t+n} = Ce_{t+n}^{ut} * \frac{g_p}{100 - g_p} * E_{t+n}^{os}$$

gdje je:

- Ce_{t+n}^{ut}** - cijena električne energije za pokrivanje opravdanih gubitaka iz stava 6 ovog člana, koja je predmet korekcija u skladu sa pravilima kojima se uređuje način vršenja korekcija, (€/MWh),
- g_p** - opravdana stopa gubitaka u prenosnom sistemu, (%),
- E_{t+n}^{os}** - količina električne energije planirana energetske bilansom za svaku kalendarsku godinu regulatornog perioda za isporuku iz prenosnog sistema na mjestima isporuke ostalim korisnicima iz člana 1 stav 2 tačka 2 ove metodologije. Količina električne energije operatora distributivnog sistema se izračunava na osnovu veličina iz energetske bilansa kao zbir količina električne energije za potrebe distributivnih kupaca i pokrivanje gubitaka u distributivnom sistemu, umanjeno za količine električne energije proizvedene u objektima priključenim na distributivni sistem, (MWh),
- n** - 1, 2, ..., k,
- k** - broj godina regulatornog perioda.

U skladu članom 9 stav 6 Metodologije za prenos, za potrebe utvrđivanja troškova opravdanih gubitaka koristi se cijena električne energije za pokrivanje opravdanih gubitaka za svaku godinu regulatornog perioda koja se izračunava primjenom sljedeće formule:

$$C_{e^{ut}} = \frac{C_{t-1}^{DT} + \sum_{n=1}^k \frac{1}{3 * K} * (2 * C_{t+n}^b + C_{t+n}^p)}{2}$$

gdje je:

- C_{t-1}^{DT} - prosječna ponderisana cijena električne energije koju je dominantni trgovac sa crnogorskog tržišta ostvario u godini koja prethodi godini podnošenja zahtjeva,
- C_{t+n}^b - šestomjesečni prosjek cijena godišnjih fjučersa band energije, za godinu t+n, objavljenih na dnevnom nivou u periodu januar-jun u godini podnošenja zahtjeva na berzi u Budimpešti – Hungarian Derivative Energy Exchange (HUDEX)⁶,
- C_{t+n}^p - šestomjesečni prosjek cijena godišnjih fjučersa peak energije, za godinu t+n, objavljenih na dnevnom nivou u periodu januar-jun u godini podnošenja zahtjeva na berzi u Budimpešti – Hungarian Derivative Energy Exchange (HUDEX)⁷,
- n** - 1, 2, ...k,
- k** - broj godina regulatornog perioda.

Na osnovu podataka o tržišnim udjelima učesnika na tržištu električne energije u Crnoj Gori u 2021. godini, dostavljenim od strane COTEE dopisom broj 22/864-5 od 30. maja 2022. godine, u Agenciji zavedenim po brojem 22/1872-24 istog dana, utvrđeno je da je dominantni trgovac na crnogorskom tržištu u 2021. godini bila „Elektroprivreda Crne Gore“ AD Nikšić. Prosječna ponderisana cijena električne energije koju je EPCG ostvarila u godini koja prethodi godini podnošenja zahtjeva (2021. godina) iznosi 72,58 €/MWh, kako je navedeno u dopisu

⁶ Izvor: <https://hudex.hu/en/market-data/power/daily-data#year>

⁷ Izvor: <https://hudex.hu/en/market-data/power/daily-data#year>

EPCG, broj 10-00-29405 od 21.06.2022. godine, zavedenim u Agenciji pod brojem 22/2359-2 istog dana.

Šestomjesečni prosjek cijena godišnjih fjučersa band energije objavljenih na dnevnom nivou u periodu januar – jun u godini podnošenja zahjeva na berzi u Budimpešti – Hungarian Derivative Energy Exchange (HUDEX) iznosi 192,4497 €/MWh za 2023. godinu, 143,0375 €/MWh za 2024. godinu i 125,1551 €/MWh za 2025. godinu, dok šestomjesečni prosjek cijena godišnjih fjučersa peak energije objavljenih na dnevnom nivou u periodu januar – jun u godini podnošenja zahjeva, na istoj berzi, iznosi 239,3322 €/MWh za 2023. godinu, 178,4478 €/MWh za 2024. godinu i 156,2930 €/MWh za 2025. godinu.

S tim u vezi, primjenom formule iz člana 9 stav 6 Metodologije za prenos, za potrebe utvrđivanja troškova opravdanih gubitaka, cijena električne energije za pokrivanje opravdanih gubitaka izračunata je u vrijednosti od **119,3654 €/MWh** za 2023, 2024. i 2025. godinu.

Članom 9 stav 3 Metodologije za prenos propisano je da opravdanu stopu gubitaka u prenosnom sistemu za svaku godinu regulatornog perioda Agencija utvrđuje uzimajući u obzir rezultate studije gubitaka, revidovane i ažurirane u skladu sa Zakonom, koju je operator dužan da dostavi uz zahtjev za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda. CGES je uz Zahtjev dostavio „Studiju gubitaka električne energije u prenosnoj mreži elektroenergetskog sistema Crne Gore“, izrađenu od strane „Elektroenergetskog koordinacionog centra“ DOO Beograd u maju 2022. godine, sa „Izveštajem o reviziji Studije gubitaka električne energije u prenosnoj mreži elektroenergetskog sistema Crne Gore“, izrađenim od strane „Instituta za razvoj i istraživanja u oblasti zaštite na radu“ Podgorica. Studijom je utvrđeno da nivo tehničkih (opravdanih) gubitaka u prenosnom sistemu za 2023. godinu iznosi **3,92%**, za 2024. godinu **4,19%**, dok za 2025. godinu iznosi **4,19%**, od bruto električne energije prenesene za potrebe konzuma u Crnoj Gori u odnosnim godinama.

Dugoročnim energetske bilansom Crne Gore za period 2023-2025. godine („Službeni list CG“, broj 87/22) (u daljem tekstu: Dugoročni energetski bilans) za isporuku kupcima priključenim na prenosni sistem planirano je 141.854,00 MWh za 2023. godinu, 142.056,00 MWh za 2024. godinu i 144.303,00 MWh za 2025. godinu, dok je količina električne energije planirana za isporuku iz prenosnog sistema operatoru distributivnog sistema izračunata u vrijednosti od 2.514.209,00 MWh za 2023. godinu, 2.501.745,00 MWh za 2024. godinu i 2.476.109,00 MWh za 2025. godinu, i saglasno članu 9 stav 2 Metodologije, predstavlja zbir količina električne energije planiranih Dugoročnim bilansom, i to:

- količina električne energije planiranih za isporuku kupcima priključenim na distributivni sistem (2.455.244,00 MWh za 2023. godinu, 2.479.791,00 MWh za 2024. godinu i 2.504.585,00 MWh za 2025. godinu) i
- planiranih gubitaka u distributivnom sistemu (315.600,00 MWh za 2023. godinu, 303.050,00 MWh za 2024. godinu, i 290.400,00 MWh za 2025. godinu),

umanjenih za količinu električne energije planiranu za proizvodnju od strane objekata priključenih na distributivni sistem (256.635,00 MWh za 2023. godinu, 281.096,00 MWh za 2024. godinu i 318.876,00 MWh za 2025. godinu).

Uzimajući u obzir prethodno navedene količine električne energije planirane za isporuku kupcima priključenim na prenosni sistem i količine električne energije planirane za isporuku operatoru distributivnog sistema, količina električne energije planirana za isporuku ostalim korisnicima priključenim na prenosni sistem iz člana 1 stav 2 tačka 2 Metodologije za prenos je utvrđena u vrijednosti od **2.656.063,00 MWh** (141.854,00 MWh + 2.514.209,00 MWh) za 2023. godinu, **2.643.801,00 MWh** (142.056,00 MWh + 2.501.745,00 MWh) za 2024. godinu i **2.620.412,00 MWh** (144.303,00 MWh + 2.476.109,00 MWh) za 2025. godinu.

Na kraju, primjenom formule iz člana 9 stav 2 Metodologije za prenos na prethodno utvrđene veličine, troškovi opravdanih gubitaka se utvrđuju u iznosu od:

- **12.935.103,33 €** za 2023. godinu ($119,3654 \cdot 2.656.063,00 \cdot 3,92\% / (100 - 3,92\%)$),
- **13.800.995,14 €** za 2024. godinu ($119,3654 \cdot 2.643.801,00 \cdot 4,19\% / (100 - 4,19\%)$) i
- **13.678.901,43 €** za 2025. godinu ($119,3654 \cdot 2.620.412,00 \cdot 4,19\% / (100 - 4,19\%)$).

Troškovi poslovanja na koje se djelimično može uticati podliježu vršenju korekcija u skladu sa članom 13 stav 1 tačka 1 Pravila za korekcije, što znači da će svako odstupanje u ostvarenju ovih troškova, po osnovu količine opravdanih gubitaka i cijene ostvarene u postupcima nabavke električne energije za pokrivanje gubitaka u sistemu u odnosu na količinu i cijenu korišćenu prilikom utvrđivanja ovih troškova, biti uzeto u obzir u postupku utvrđivanja korekcija prilikom utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda za naredni regulatorni period.

3) Troškovi poslovanja na koje se ne može uticati

CGES je zahtijevao troškove poslovanja na koje se ne može uticati za period od 01.01.2023 - 31.12.2025. godina u sljedećem iznosu:

1. regulatorna godina (2023. godina) – **10.039.116 €**,
2. regulatorna godina (2024. godina) – **10.185.963 €**,
3. regulatorna godina (2025. godina) – **10.182.570 €**.

U skladu sa članom 10 Metodologije za prenos troškovi poslovanja na koje se ne može uticati izračunavaju kao zbir:

- troškova koji se odnose na poreze na nepokretnosti, takse i naknade u skladu sa zakonom,
- troškova utvrđenih u skladu sa metodologijom kojom se uređuje pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja,
- troškova koji nastaju na osnovu međunarodnih ugovora,
- troškova za zaštitu životne sredine,
- troškova koji se odnose na naknadu za rad operatora tržišta,
- troškova ili dijela troškova koji nastaju povezivanjem tržišta dan-unaprijed i unutardnevnih tržišta koje operator prenosnog sistema električne energije pokriva nominovanom operatoru tržišta električne energije,
- troškova rezervisanja sudskih sporova, koji se odnose na troškove poreza, naknade štete trećim licima i/ili eksproprijacije, i
- ostalih troškova poslovanja na koje se ne može uticati u skladu sa zakonom.

Članom 7 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se troškovi poslovanja za energetske djelatnosti, kojima pripadaju i troškovi poslovanja na koje se ne može uticati saglasno članu 7 stav 5 tačka 3 navedene metodologije, utvrđuju na osnovu dokumentacije dostavljene u skladu sa članom 32 Metodologije za prenos, kao i dokumentacije i podataka kojima Agencija raspolaže. Članom 7 stav 3 Metodologije za prenos propisano je da se troškovi poslovanja evidentiraju u skladu sa regulatornim kontnim planom i dokazuju računovodstvenom dokumentacijom i evidencijama, koja se vodi u skladu sa zakonom kojim je uređeno računovodstvo, odnosno računovodstvenim standardima koji se primjenjuju u Crnoj Gori i računovodstvenim politikama operatora.

U skladu sa navedenim izvršena je analiza zahtijevanih troškova na koje se ne može uticati na sljedeći način:

- a) Troškovi poreza na nepokretnosti, takse i naknade u skladu sa zakonom** predloženi su u iznosu od **2.022.144,25 €** za 2023. godinu, **2.033.821,63 €** za 2024. godinu i **2.037.821,63 €** za 2025. godinu.

Zahtijevani iznosi ovih troškova veći su od utvrđenog iznosa od 717.311,00 € za 2022. godinu, i to za:

- 1.304.833,25 € ili 181,91% za 2023. godinu;
- 1.316.510,63 € ili 183,53% za 2024. godinu;
- 1.320.510,63 € ili 184,09 % za 2025. godinu.

Zahtijevani iznosi ovih troškova manji su od ostvarenog iznosa u 2021. godinu od 2.397.644,91 €, i to za:

- 375.500,66 € ili 15,66 % za 2023. godinu;
- 363.823,28 € ili 15,17 % za 2024. godinu;
- 359.823,28 € ili 15,01 % za 2025. godinu.

CGES je uz Zahtjev dostavio analitičke kartice, pojašnjenja i strukturu ovih troškova, u vezi sa kojima je izvršena sljedeća analiza:

- i. Troškovi poreza na imovinu** predloženi su u iznosu od **1.214.958,05 € godišnje**, za sve godine regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da su ovi troškovi planirani uzimajući u obzir vrijednost imovine CGES i primjenjive stope poreza na nepokretnosti, shodno Zakonu o porezu na nepokretnosti ("Službeni list Crne Gore", br. 25/19). Ova vrsta troška nastaje kao posljedica zakonske obaveze plaćanja poreza na nepokretnosti. Naime, članom 15 st. 1 i 2 Zakona o porezu na nepokretnosti propisano je da se porez na nepokretnosti utvrđuje rješenjem nadležnog organa lokalne uprave do 30. aprila tekuće godine, a da porez na nepokretnosti poreski obveznik plaća u dvije jednake rate, od kojih prva dospijeva 30. juna, a druga 31. oktobra godine za koju se porez utvrđuje.

Troškovi poreza na imovinu ostvareni su u 2019. godini u iznosu od 200.861,36 €, u 2020. godini u iznosu od 198.564,86 € i u 2021. godini u iznosu od 1.752.136,57€ (1.009.147,94 € na analitičkoj kartici 55509506 + 742.988,63€ na analitičkoj kartici

57940 (troškovi prethodnih godina)). Prosječno ostvarenje troškova poreza na imovinu u navedenom periodu iznosi 717.187,60 €. Trogodišnji prosjek ostvarenja ovog troška je veći u iznosu od 537.187,60 € u odnosu na prosječno utvrđeni iznos.

U Zahtjevu je navedeno da je povećanje ostvarenih u odnosu na utvrđene troškove posledica utvrđivanja poreza na nepokretnosti na dalekovodima, opremi na dalekovodima i u trafostanicama u vlasništvu CGES-a na teritoriji opština: Podgorica, Mojkovac, Plužine, Kolašin, Bar i Pljevlja, a shodno zauzetim stavovima Upravnog suda Crne Gore i Vrhovnog suda Crne Gore u predmetima sa ovim činjeničnim i pravnim osnovom. Naime, naplata utvrđenog poreza je izvršena prinudnim putem jer, shodno zakonskoj regulativi, žalba izjavljena na prvostepeno rješenje kojim se utvrđuje porez na nepokretnosti ne odlaže njegovo izvršenje. Polazeći od zauzetih stavova navedenih sudova može se očekivati da će ova obaveza plaćanja nastaviti da egzistira i u budućnosti, ističe CGES.

Za naredni regulatorni period 2023-2025. godine CGES je planirao trošak poreza na imovinu u iznosu od 1.214.958,05 € godišnje na osnovu vrijednosti nepokretnosti iz poslovnih knjiga CGES-a i rješenja opštinskih organa kojima je utvrđen porez na nepokretnost.

Uz dopis broj 300-RAE/22-1899/4 od 23.09.2022. godine, u Agenciji zaveden istog dana pod brojem 22/3136-3, CGES je dostavio obračun poreza na nepokretnosti, kao i rješenja o utvrđivanju poreza na nepokretnosti i rješenja o prinudnoj naplati.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Uvažavajući iznesena obrazloženja, dostavljenu dokumentaciju i činjenicu da se radi o troškovima koji proizilaze iz zakonske obaveze, koji su neophodni za obavljanje energetske djelatnosti, troškovi poreza na imovinu su utvrđeni u predloženom iznosu od **1.214.958,05 €** godišnje, za sve tri godine regulatornog perioda.

- ii. **Troškovi naknada za licencu** predloženi su u iznosu od **585.850,00 €** za 2023. godinu, **588.850,00 €** za 2024. godinu i **597.850,00 €** za 2025. godinu. Ovi troškovi su utvrđeni u iznosu od 341.725,00 €, a ostvareni su u iznosu od 433.804,29 € u 2021. godini. U dokumentu "Detaljan obračun predloženog regulatorno dozvoljenog prihoda", CGES je dao pojašnjenja i strukturu troškova naknada za licence, u vezi sa kojima je izvršena sljedeća analiza:

- **Trošak licence za obavljanje djelatnosti prenosa električne energije** predloženi su u iznosu od **144.000,00 €** za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da su ovi troškovi planirani na osnovu njegovog ostvarenja u prvoj polovini 2022. godine u iznosu od 71.763,14 €, po rješenjima broj 18/22 od 10.01.2022. godine i broj 3089/22 od 07.04.2022. godine. Takođe je navedeno da, na osnovu člana 51 stav 6 Zakona, člana 19 Pravila o licencama za obavljanje energetske djelatnosti ("Službeni list Crne Gore", br. 31/21 i 48/21), člana 3 Odluke o utvrđivanju naknada za licence i za zatvoreni distributivni sistem za 2022. godinu ("Službeni list Crne Gore", broj 141/21) i člana 19 stav 1 tačka 7 Statuta Regulatorne agencije za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti ("Službeni list Crne Gore", broj 135/21), u postupku po službenoj dužnosti, Agencija kvartalno donosi rješenja o utvrđivanju iznosa naknada za licence. Zakonom je propisano da se energetske djelatnosti mogu obavljati samo na osnovu licence koju izdaje Agencija i da je energetski subjekat dužan da plati godišnju naknadu za korišćenje licence u visini koju utvrdi Agencija, navodi CGES.

U Zahtjevu se ističe da je CGES imalac Licence za obavljanje djelatnosti prenosa električne energije, iz čega proizilazi zakonska obaveza da plaća naknadu za izdatu licencu. Godišnji trošak CGES-a po ovom osnovu iznosio je 129.117,20 € u 2019. godini, 154.799,11 € u 2020. godini i 122.529,39 € u 2021. godini.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Uvažavajući iznesena obrazloženja i činjenicu da se radi o troškovima koji proizilaze iz zakonske obaveze, koji su neophodni za obavljanje energetske djelatnosti, isti su utvrđeni u predloženom iznosu od **144.000,00 €** godišnje, za sve tri godine regulatornog perioda.

- **Godišnja rata za OVS (Microsoft)** predloženi su u iznosu od **150.000,00 €** za svaku godinu regulatornog perioda, što predstavlja godišnju ratu za sistemski softver (OVS) koja se plaća kompaniji Microsoft za licencirane softvere na računarima i neophodna je za normalno funkcionisanje rada CGES-a. U Zahtjevu je navedeno da je ovaj trošak neophodan za korišćenje softvera koji su u upotrebi, a to su operativni sistemi (MS Windows, MS Windows Server itd.) klijentski i serverski, kao i drugi aplikativni softveri (MS Office, MS Project, MsSQL server MS Visio itd). Takođe je navedeno da prosječno ostvarenje troškova godišnje rate za OVS iznosi 117.201,69 € u prethodnom trogodišnjem periodu. Konkretno, u 2019. godini ovaj

trošak ostvaren je u iznosu od 124.162,86 €, u 2020. godini u iznosu od 97.475,25 € i u iznosu od 129.966,96 € u 2021. godini. Ovaj trošak zavisi od broja korisničkih licenci, a s obzirom da se očekuje povećanje broja licenci i porast cijena na IT tržištu CGES je planirao uvećanje ovog troška za regulatorni period 2023-2025. godina. Predloženi iznos ovih troškova u narednom trogodišnjem periodu iznosi **150.000,00 €** godišnje.

U cilju dokazivanja opravdanosti navedenog troška, CGES je uz dopis broj 13306-3 od 26.09.2019. godine, dostavio ugovore o javnim nabavkama, br. 7889 od 18.07.2016. godine, 6277 od 06.06.2017. godine, 6394 od 14.06.2018. godin i 7722 od 13.06.2019. godine, zaključene sa "Čikom" DOO Podgorica, na osnovu kojih je utvrđeno da predmetni trošak na nivou godine iznosi 129.168,04 € bez PDV.

U dopisu broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, navedeno je da je došlo do povećanja broja licenci sa 174 na 220, prema potrebama informacionih sistema CGES-a, za čije zadovoljenje je u toku postupak javne nabavke predmetne licence, čija je procijenjena vrijednost 150.000 €, a podaci o pozivu su dostupni na sljedećem linku: <https://cejn.gov.me/tenders/view-tender/19396>.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljenom dokumentacijom potvrđena opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u iznosu od **129.168,04 €** godišnje, za sve tri godine regulatornog perioda, na osnovu dostavljenih ugovora.

- **Troškovi licenci za monitoring mreže** predloženi su u iznosu od **10.000,00 €** godišnje, za sve tri godine regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je zbog značajnog broja korisnika informacionog sistema, kao i zbog broja lokacija (objekata CGES-a), računarska mreža CGES-a opremljena sa velikim brojem mrežnih uređaja kroz koje se odvija mrežni saobraćaj. Kompleksnost mreže je uslovlila implementaciju softvera za nadzor mreže preko kojeg se brzo i efikasno otkrivaju problemi u funkcionisanju mreže i mrežnih uređaja, ali i identifikuju problematični korisnici priključeni na mrežu. Ovaj trošak se odnosi na godišnju licencu za ovaj softver, koja između ostalog obuhvata podršku i sva ažuriranja od

strane proizvođača u toku godine bez kojih bi ovaj softver bio smanjene funkcionalnosti i efikasnosti, pojašnjava CGES.

Prosječno ostvarenje troškova licenci za monitoring iznosi 5.360,00 € u periodu 2019-2021. godine, odnosno u 2019. godini iznosi 872,50 €, u 2020. godini 6.067,50 € i 9.140,00 € u 2021. godini, navodi CGES.

U cilju dokazivanja opravdanosti navedenog troška, CGES je dostavio Ugovor br. 203 JN/22-643/10 od 10.06.2022. godine koji je sklopljen na vrijednost od 9.680,00 €. U Zahtjevu je navedeno da je rast ovih troškova posljedica nabavke dva softvera (Desktop Central i Log analizer) od kojih se očekuje da unaprijede nadzor i funkcionalnosti računarske mreže.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, isti su utvrđeni u iznosu od **9.680,00 €** godišnje, za sve tri godine regulatornog perioda, na osnovu dostavljenog ugovora.

- **Naknada za korišćenje softvera SCALAR (Institut "Milan Vidmar")** predložena je u iznosu od **36.000,00 €** godišnje, za sve tri godine regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da SCALAR predstavlja softver za detekciju i lokaciju atmosferskih pražnjenja sa korelatorom koji se koristi od strane Nacionalnog dispečerskog centra. Ova usluga je neophodna kako bi operateri sistema, kao i ekipe održavanja imali precizniju informaciju o intenzitetu atmosferskih pražnjenja i mjestu kvara na dalekovodu i time unaprijedili operativno upravljanje i vrijeme potrebno za otklanjanje kvara sveli na minimum.

Prosječno ostvarenje predmetnog troška iznosi 36.000,00 € u navedenom periodu. Konkretno, u 2019. godini iznosio je 36.000,00 €, u 2020. godini 36.000,00 € i 36.000,00 € u 2021. godini.

U cilju dokazivanja opravdanosti navedenog troška, CGES je uz Zahtjev, dostavio Ugovor o javnoj nabavci usluge naknade za korišćenje softvera SCALAR, broj 937 od 04.02.2022. godine, zaključen sa "Elektroinštitut Milan Vidmar" Ljubljana, u kome je navedena vrijednost ugovora od 36.000,00 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljenom dokumentacijom potvrđeno da su ovi troškovi planirani u realnom iznosu, isti su utvrđeni u predloženom iznosu od **36.000,00 €** godišnje, za sve tri godine regulatornog perioda, na osnovu dostavljenog ugovora.

- **Troškovi licenci za checkpoint firewall (Enterprise Services and Support for Check Point Products)** predloženi su u iznosu od **60.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da su ovi troškovi neophodi za funkcionisanje check point firewall sistema u data centrima CGES-a (Dispečerski centar, Uprava CGES-a i Disaster Recovery Data Centar), čime se podiže stepen zaštite, sigurnosti i pouzdanosti rada mrežnih sistema i resursa. Check point firewall je uređaj preko kojeg je obezbijeđena sigurna konekcija tehničkog informacionog sistema CGES - računarska mreža SCADA sistema, sa spoljnim subjektima (npr. Institut Milan Vidmar, CEDIS, HOPS, EMS, itd.). Takođe, putem ovog uređaja osiguran je servis WEB SCADA. Ovaj trošak se odnosi na godišnju licencu za softver ovih uređaja, koja između ostalog obuhvata podršku i sva ažuriranja ovog softvera od strane proizvođača u toku godine bez kojih bi ovi uređaji bili nefunkcionalni, ističe CGES.

U 2019. godini ovi troškovi su ukupno ostvareni u iznosu od 1.735,00 €, ostvarenje u 2020. godini iznosilo je 21.010,00 € i 30.175,87 € u 2021. godini, navodi CGES.

U cilju dokazivanja opravdanosti navedenog troška, CGES je dostavio Ugovor broj 203-JN/22-32/16 od 11.07.2022. godine, zaključen sa "Čikom" DOO Podgorica, u kome je navedeno da vrijednost ugovora bez PDV-a iznosi 59.280,00 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u iznosu od **59.280,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljenog ugovora.

- **Troškovi Iconics licenci** predloženi su u iznosu od **1.500,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da se ovi troškovi odnose

na godišnju licencu neophodnu za vizuelizaciju podataka iz EES-a, odnosno odnosi se na prikaz SCADA sistema koji dopunjuje opservabilnost prenosnog sistema. U Zahtjevu je navedeno da prosječno ostvarenje troškova Iconics licenci iznosi 1.169,20 € u periodu 2019-2021. godine. Konkretno, ovaj trošak ostvaren je u iznosu od 1.169,20 € za svaku godinu navedenog perioda). Planirani iznos ovih troškova u periodu 2023-2025. godine iznosi 1.500,00 € godišnje, zbog rasta cijena predmetne licence na IT tržištu.

U cilju dokazivanja opravdanosti navedenog troška, CGES je uz dopis broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, dostavio račun broj 111759 od 26.09.2022. godine, u kome je naveden iznos od 756,40 €, račun broj 111760 od 26.09.2022. godine, u kome je naveden iznos od 312,80 €, račun broj 111761 od 26.09.2022. godine, u kome je naveden iznos od 100,00 €, izdati od strane „Iconics“ DOO SAD. Navedeni računi ukupno iskazuju trošak od 1.169,20 € u 2022. godini.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u iznosu od **1.169,20 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljene dokumentacije i ostvarenja u prethodnom periodu.

- **Troškovi licenci softvera za back-up** predloženi su u iznosu od **19.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je neophodno obezbijediti automatski back-up podataka, imajući u vidu značaj podataka informacionog sistema CGES-a. Automatski back-up svih značajnih podataka se vrši pomoću specijalizovanog softvera za koji je potrebna licenca. Iznos godišnje licence softvera za back-up se povećava shodno povećanju broja licenci koje su neophodne za funkcionisanje rada u CGES-u, ističe CGES.

Prosječno ostvarenje troškova licence softvera za back-up u periodu 2019-2021. godine iznosi 8.486,67 €. Konkretno, u 2019. godini iznosi 7.710,00 €, u 2020. godini 6.157,50 € i 11.592,51 € u 2021. godini.

Dalje je navedeno da je trošak softvera za back-up neophodan za bezbjedno funkcionisanje poslovnih aplikacija i operativnih podataka korporativnih informacionih sistema CGES-a. Cijena licenci sistema za backup proporcionalna je

broju fizičkih servera ali i samom broju instaliranih CPU-ova u njima. Implementacijom projekta nadogradnje serverske i mrežne infrastrukture u data centrima CGES-a, ali i drugih infrastrukturnih projekata kao što su nabavka i implementacija ERP-a i DMS-a, došlo je do povećanja broja CPU-ova i fizičkih servera na tri lokacije Data centra CGES-a (Dispečerski centar, Uprava CGES-a i Disaster Recovery Data Centar) i zbog rasta cijena na IT tržištu, kao i povećanja broja korisnika licence došlo je do povećanja ovog troška, iz kog razloga je isti planiran u većem iznosu u odnosu na ostvarenje tekućeg regulatornog perioda.

Planirani iznos ovih troškova u periodu 2023-2025. godina je 19.000,00 € godišnje, dok je Ugovorom broj 203-JN/22-355/9 od 07.06.2022. godine, zaključenim sa „Čikom“ DOO Podgorica, iskazana vrijednost od 18.720,00 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u iznosu od **18.720,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljenog ugovora.

- **Troškovi za licence web proxy** predloženi su u iznosu od **22.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je korporativna računarska mreža CGES povezana na internet preko Web-proxy servera, kojim se definišu prava pristupa korisnika određenim lokacijama na internetu. Na ovaj način se zabranjuje pristup svim rizičnim lokacijama i vrši inspekcija internet saobraćaja, kako bi se osigurao bezbjedan rad informacionog sistema.

Prosječno ostvarenje troškova licence web proxy iznosi 7.127,66 € u periodu 2019-2021. godine. Konkretno, u 2019. godini iznosi 7.496,25 €, u 2020. godini 12.064,00 € i 1.822,73 € u 2021. godini.

U cilju dokazivanja opravdanosti navedenog troška, CGES je dostavio Ugovor broj 11327 od 30.11.2021. godine, zaključen sa "Čikom" DOO Podgorica, na osnovu koga je utvrđeno da trošak na nivou godine iznosi 21.872,70 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena

dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u iznosu od **21.872,70 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljenog ugovora.

- **Troškovi licenci zaštitnog softvera** predložen je u iznosu od **200,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je, zbog kompleksnosti SCADA sistema kao i autonomije rada istog, neophodno postojanje antivirus programa radi efikasnijeg i sigurnijeg funkcionisanja. Navedeni trošak se odnosi na jednogodišnju licencu korporativnog antivirusnog softvera koji se koristi na odvojenim SCADA računarima, i koji je neophodan za bezbjedan rad poslovnog informacionog sistema CGES. Prosječno ostvarenje troškova licenci zaštitnog softvera iznosi 110,05 € u periodu 2019-2021. godina. Konkretno, u 2019. godini iznosi 113,28 €, u 2020. godini 113,28 € i 103,58 € u 2021. godini. Ostvarenje ovog troška u 2022. godini iznosi 125,33 €.

Uz dopis broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, dostavljen je račun broj 50/2022 od 14.02.2022. godine, izdat od strane „Digit Montenegro“ DOO Podgorica, u kome je iskazan iznos od 125,33 € koji se odnosi na godišnju pretplatu. Povećanje ovog troška je planirano zbog planiranog većeg broja antivirus licenci.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u predloženom iznosu od **200,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda.

- **Troškovi za korporativni antivirus softver i Endpoint Direction and Response** predloženi su u iznosu od **25.000,00 €** za 2023. godinu i po **28.000,00 €** za 2024. godinu i 2025. godinu. U Zahtjevu je navedeno da CGES koristi korporativno antivirusno rješenje, u cilju zaštite i bezbjednosti informacionog sistema, koje je neophodno obzirom na broj korisnika sistema i značaj djelatnosti kompanije.

Prosječno ostvarenje troška za korporativni antivirusni softver iznosi 11.893,79 € u periodu 2019-2021. godine. Konkretno, u 2019. godini iznosi 15.043,40 €, u 2020. godini 3.760,85 € i 16.877,13 € u 2021. godini. Dodatno, 2020. godine je ostvaren trošak Endpoint Direction and response (EDR) u iznosu od 1.793,25 €, dok su 2021.

godine integrisane dvije stavke u jednu (Korporativni antivirus softver i Endpoint Direction and Response).

Ukupno prosječno ostvarenje goorenavedenih troškova iznosi 12.491,54 € u periodu 2019-2021. godina. Konkretno, u 2019. godini iznosi 15.043,40 €, u 2020. godini 5.554,10 € i 16.877,13 € u 2021. godini.

U cilju dokazivanja opravdanosti navedenog troška, CGES je dostavio Ugovor broj 6876 od 22.07.2021. godine, zaključen sa "Čikom" DOO Podgorica, na osnovu koga je utvrđeno da trošak na nivou godine iznosi 22.994,75 €. U dopisu broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, pojašnjeno je da je planirano povećanje broja licenci zbog potreba informacionog sistema. U prilogu navedenog dopisa je dostavljen Ugovor o nabavci godišnje licence za antivirus, broj 6049 od 06.06.2018. godine, zaključen sa „Čikom“ DOO Podgorica, čija je vrijednost 15.043,40 €, kao i tehničku specifikaciju i Ugovor o nabavci licence za korporativni antivirus softver i Endpoint Direction and Response, broj 203-JN/22-1260/6 od 06.10.2022. godine, čija je vrijednost 24.951,75 €.

U Zahtjevu je navedeno da Endpoint Detection and Response (EDR) predstavlja vid nadogradnje AVS softvera. Softver obavlja detekciju, lov, izolaciju i eliminisanje prijetnji na svim endpointima. Detaljnije analizira sve potencijalne maliciozne aktivnosti na mreži, a zajedno sa AVS, pruža snažnu zaštitu od naprednih prijetnji. Došlo je do povećanja broja klijentske opreme (povećanje broja računara uslijed umrežavanja trafostanica u korporativnu mrežu, servisnih računara za tehničke sisteme CGES-a, novih korisnika itd.) i serverske opreme (gorenavedeni rast opreme kroz investicione projekte) koja zahtijeva dodatne licence, ukazuje CGES. Kako takođe postoji i potreba za povećanjem broja licenci potrebnih za siguran rad servera i radnih stanica, uz povećanje troška licenci, planirani iznos ovih troškova u periodu 2023-2025. godine iznosi 25.000,00 € za 2023. godinu i po 28.000,00 € za 2024. godinu i 2025. godinu.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti i obezbjeđenje zaštite i bezbjednosti informacionog sistema operatora prenosnog sistema, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su

utvrđeni u iznosu od **24.951,75 €** za 2023. godinu i u iznosu od **28.000,00 €** za 2024. i 2025. godinu.

- **Troškovi za Malwarebytes Premium softver** predloženi su u iznosu od **500,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da Malwarebytes Premium softver predstavlja security antimalware softver koji se koristi u paru sa Symantec antivirusom na web servisima i servisnim računarima. U 2019. godini ovaj trošak nije ostvaren, dok ostvarenje u 2020. godini iznosi 195,00 € i 154,60 € u 2021. godini. Planirano je povećanje ovih troškova u periodu 2023-2025. godine, na osnovu ukupnog broja licenci za postojeće rješenje.

U dopisu broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, pojašnjeno je da je povećanje ovog troška planirano zbog većeg broja potrebnih licenci. U prilogu navedenog dopisa dostavljen je račun broj 1385/2020 od 11.09.2020. godine, izdat od strane „Čikom“ DOO Podgorica, u kome je iskazana vrijednost od 195,00 € na ime godišnje pretplate za pet uređaja, narudžbenica, broj 203-JN/22-1844/1 od 23.08.2022. godine, u kojoj je navedena vrijednost od 500€, račun broj 1357/2022 od 30.08.2022. godine, izdat od strane „Čikom“ DOO Podgorica, na kome je iskazana vrijednost od 463,80 €, koja se odnosi na godišnju pretplatu za pet uređaja.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u predloženom iznosu od **463,80 €** godišnje, na osnovu dostavljene dokumentacije.

- **Troškovi za SSL sertifikat** predloženi su u iznosu od **500,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da su SSL sertifikati neophodni za postizanje veće bezbjednosti web servisa CGES-a kao što su ERP, DMS, Email, SharePoint, SMG itd.

U 2019. godini ovaj trošak nije ostvaren, dok njegovo ostvarenje u 2020. godini iznosi 130,49 € i 330,64 € u 2021. godini.

Planirano je povećanje ovih troškova u periodu 2023-2025. godine na osnovu ukupnog broja implementiranih sertifikata.

U dopisu broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, pojašnjeno je da je povećanje ovog troška planirano zbog većeg broja potrebnih sertifikata. U prilogu navedenog dopisa dostavljen je račun broj 913945148 od 06.08.2021. godine, izdat od strane „GoDaddy” DOO SAD, u kome je iskazana vrijednost od 279,97 € na ime godišnje pretplate i račun broj 2299077957 od 25.08.2022. godine, izdat od strane „GoDaddy” DOO SAD, na kome je iskazana vrijednost od 347,62 €, koja se odnosi na godišnju pretplatu. Iz navedenih računa je evidentan trend rasta troškova po ovom osnovu, zbog čega su planirani u iznos od 500,00 € od strane CGES-a.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti i postizanje veće bezbjednosti web servisa CGES-a, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u predloženom iznosu od **500,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda.

- **Troškovi licence za podršku za sistem centralizovane štampe** predloženi su u iznosu od **1.500,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da su ove licence potrebne za sistem centralizovane štampe koji se koristi u CGES-u zbog normalnog funkcionisanja ovog sistema.

U 2019. godini ovaj trošak nije ostvaren, a njegovo ostvarenje u 2020. godini iznosi 1.988,00 €, dok u 2021. godini nije bilo ostvarenja.

Planirani iznos ovih troškova u periodu 2023-2025. godina iznosi 1.500,00 € godišnje. U Zahtjevu je navedeno da se nabavkom nove opreme i povlačenjem stare mijenja broj licenci. Cijena licenci i opreme je porasla, a porastao je i broj štampača u sistemu centralne štampe za lokaciju dispečerske sale, zgrade održavanja i Upravne zgrade CGES-a, istaknuto je u Zahtjevu.

U dopisu broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, pojašnjeno je da se uz nabavku novih štampača obezbjeđuju i licence za podršku za sistem centralizovane štampe, dok se stari štampači izbacuju iz upotrebe. Planirana je nabavka u svim godinama regulatornog perioda, a varijabilnost ovog troška u prethodnom periodu je bila uslovljena drugačijom dinamikom nabavke štampača.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, kojima se unapređuje obavljanje regulisane djelatnosti, isti su utvrđeni u predloženom iznosu od **1.500,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda.

- **Troškovi za Web Application Firewall (WAF)** predloženi su u iznosu od **30.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da se ovi troškovi odnose na licence za WAF koje su veoma bitne sa aspekta sigurnosti, jer omogućava zaštitu ključnih servisa CGES-a koji su izloženi internetu: mail, ERP, ESS i web SCADA. Savremeno WAF rješenje implementirano je 2021. godine u CGES-u, po osnovu čega je u toj godini realizovan trošak u iznosu od 62.950,00 €.

Ovi troškovi su planirani za period 2023-2025. godine na osnovu Ugovora broj 1183/22 od 11.02.2022. godine, zaključenog sa „Čikom“ DOO Podgorica, čija je vrijednost 29.480,00 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u iznosu od **29.480,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljenog ugovora.

- **Troškovi za licencu GoToMeeting** predloženi su u iznosu od **500,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je licenca potrebna za softver koji se koristi za online web konferencije, čime se omogućava organizovanje online sastanaka, s obzirom da organizacija posla obuhvata i rad od kuće.

U 2019. godini ovaj trošak nije ostvaren, dok ostvarenje u 2020. godini iznosi 160,00 € i 213,00 € u 2021. godini. Faktura za navedeni trošak u 2022. godini je iznosila 426,00 €.

Planirani iznos ovih troškova u periodu 2023-2025. godine iznosi 500,00 € godišnje i podrazumijeva dvije business licence kako bi bio moguć istovremeni online sastanak i snimanje sastanka.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, isti su utvrđeni u iznosu od **500,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda.

- **Troškovi Mc Afee licence (80 nodova)** predloženi su u iznosu od **4.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da se ovi troškovi odnose na produženje licenci antivirusnog softvera McAfee koji se koristi na novom SCADA sistemu, a koji je implementiran kroz projekat nabavke SCADA/EMS sistema tokom 2019. godine. Ovaj trošak je realizovan u iznosu od 1.416,00 € u 2021. godini.

Iznos ovih troškova za period 2023-2025. godina planiran je na osnovu sprovedenog postupka nabavke i fakture broj 22-3000-000104 od 07.06.2022. godine, izdate od strane „It Security“ DOO Podgorica, na osnovu kojih se može utvrditi vrijednost licence za dijagnostički alat koji se koristi za servere u mreži tehničkog informacionog sistema (Iconics, Observability) od 3.939,00 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u iznosu od **3.939,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljene fakture.

- **Troškovi za softver za arhiviranje mailova** predloženi su u iznosu od **6.600,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da se ovaj trošak odnosi na licencu za softver za automatsko arhiviranje mejlova korisnika, kao i da je ovaj alat instaliran krajem 2021. godine u cilju čuvanja i arhiviranja email podataka korisnika sa email servera. Ovaj trošak nije realizovan u 2019. i 2020. godini, dok je u 2021. godini realizovan u iznosu od 829,17 €. Prema Ugovoru broj 10918 od 19.11.2021. godine, zaključenom sa „Čikom“ DOO Podgorica, realizacija ovog troška će u 2022. godini iznositi 9.950,00 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su potrebni za unapređenje obavljanja regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena

dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u predloženom iznosu od **6.600,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda.

- **Troškovi za Veeam licencu** predloženi su u iznosu od **9.000,00 €** za 2025. godinu. U Zahtjevu je navedeno da se ovi troškovi odnose na licencu za back up sistem novog SCADA sistema koji je implementiran kroz projekat nabavke SCADA/EMS sistema tokom 2019. godine. Trošak nije realizovan u periodu 2019-2021. Prema Ugovoru broj 112 od 12.01.2021. godine, realizacija navedenog troška će iznositi 8.960,00 €.

Navedeni trošak je u periodu 2023-2025. godine planiran samo za 2025. godinu u iznosu od 9.000,00 € godišnje, jer je gorenavedenim ugovorom nabavljena licenca za tri godine (prosječno 3.000,00 € godišnje).

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u iznosu od **8.960,00 €** za 2025. godinu, na osnovu dostavljenog ugovora.

- **Troškovi za VM WARE licence** predloženi su u iznosu od **28.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da se Softver VM WARE koristi za virtuelizaciju na novim SCADA serverima. Kroz licencu se postiže puna funkcionalnost ovog virtualizacionog rešenja. Ovaj trošak nije realizovan u 2019. i 2020. godini, dok je u 2021. godini realizovan u iznosu od 4.620,06 €. Prema Ugovoru broj 9908/1 od 26.10.2021. godine, zaključen sa „Čikom“ DOO Podgorica, realizacija navedenog troška će iznositi 27.720,40 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u iznosu od **27.720,40 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljenog ugovora.

- **Troškovi za licencu za Solar winds** predloženi su u iznosu od **2.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da se ovi troškovi

odnose na licencu za monitoring računarskog sistema nove SCADA-e koji je implementiran kroz projekat nabavke SCADA/EMS sistema tokom 2019. godine. Trošak nije realizovan u periodu 2019-2021. godine. Jednogodišnje licence su planirane na isteku garantnog perioda novog SCADA sistema.

U dopisu broj 300-RAE/22-1899/4 od 23.09.2022. godine, u Agenciji zaveden istog dana pod brojem 22/3136-3, CGES je naveo da je, tokom implementacije SCADA sistema, instaliran Solarwinds alat za monitoring SCADA sistema, kao i da je trošak njegove licence planiran na osnovu cjenovnika sa zvanične internet stranice proizvođača Solar Winds i očekivane marže zvaničnog vendora koji mora biti domaći distributer sa sertifikatima za isporuku

(<https://www.solarwinds.com/onlinequotes/#/addLicense>).

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u predloženom iznosu od **2.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda.

- **Troškovi licence za bekap ključnih radnih stanica** predloženi su u iznosu od **1.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da se navedeni trošak odnosi na licence za produžetak rada softvera za bekap podataka na najvažnijim klijentskim stanicama u mreži CGES-a. Ovaj trošak je realizovan u iznosu od 460,02 € u 2021. godini. Planirani iznos ovih troškova u periodu 2023-2025. godina iznosi 1.000,00 € godišnje, u skladu sa fakturom br. UF21-1186 od 21.07.2021. godine čija je vrijednost 920,00 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u iznosu od **920,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljene fakture.

- **Troškovi licence za PLS Cadd i PLS Pole** predloženi su u iznosu od **3.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je

korišćenje softvera PLS Cadd i PLS Pole neophodno sa stanovišta održavanja dalekovoda. Ova dva softvera su nabavljena kroz odobrene projekte (projekat IPD015 Nabavka softvera PLS CADD odobren 2019. godine, dok je PLS Pole nabavljen kroz projekat IPD004 Nabavka havarijskih stubova koji je odobren 2015. i 2016. godine). U Zahtjevu je istaknuto da je softver PLS Pole nezaobilazna alatka u havarijskim situacijama kada se problem prevazilazi upotrebom havarijskih stubova. Dodatno, korišćenje softvera PLS Cadd omogućava prebacivanje postojeće projektne dokumentacije u digitalnu formu i pravljenje analiza o neophodnosti rekonstrukcije dalekovoda CGES-a, što održavanje dalekovoda čini kvalitetnijim.

Trošak predmetne licence nije ostvaren u 2019. godini, dok je ostvarenja ovog troška u 2020. godini iznosilo 749.75 €, a u 2021. godini 3,453.43 €.

Za naredni regulatorni period CGES je planirao trošak nabavke licenci za PLS Cadd i PLS Pole, prema fakturi broj UF22-0626 od 26.04.2022. godine čija je vrijednost 3.000,00 €.

Uz Zahtjev je dostavljen Ugovor o nabavci usluge obnove licence za PLS Cadd i PLS Pole, broj 9253/20 od 10.09.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Baranka export-import Pejanović" DOO Bar, u kome je navedeno da je vrijednost ugovora 2.999,00 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u iznosu od **2.999,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljenog ugovora.

- **Troškovi održavanja licenci za DMS sistem** predloženi su u iznosu od **12.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je implemenatcija DMS sistema realizovana 2022. godine, u skladu sa ugovorom o isporuci i implementaciji ERP sistema i DMS sistema. Ovaj trošak podrazumijeva pravo na preuzimanje i implemenatciju hot fix-eva, patch-eva i service pack-ova za bezbjedno, sigurno i stabilno funkcionisanje DMS sistema. Ovaj trošak podrazumijeva i pravo na korišćenje novih funkcionalnosti DMS sistema. Takođe omogućava kompatibilnost u radu sa integrisanim softverima podržanih verzija MS

Dynamics 365BC, MS Office, MS Exchange i operativnim sistemom MS Windows server na kojem DMS sistem radi. Trošak nije realizovan u periodu 2019-2021. godine.

U dopisu broj 300-RAE/22-1899/4 od 23.09.2022. godine, u Agenciji zaveden istog dana pod brojem 22/3136-3, CGES je naveo da je zahtijevani iznos planiran na osnovu preliminarne ponude od strane isporučioca i vlasnika prava za DMS Origami softverskog rješenja u Crnoj Gori. U cilju dokazivanja opravdanosti ovog troška CGES je dostavio Ponudu 1005-1/2022 za održavanje softverskog rješenja eDMS-Origami i održavanje pripadajućih licenci eDMS sistema za trogodišnji period (2022, 2023 i 2024. godina) izdatu od strane „Čikom“ DOO Podgorica, u kojoj je navedeno da se iznos od 12.000,00 € godišnje odnosi na održavanje licenci za DMS sistem.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, kojim se unapređuje obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u iznosu od **12.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljene ponude.

- **Troškovi održavanja licenci za BI** predloženi su u iznosu od **3.500,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je implementacija BI sistema se planirana tokom 2023. godine, a da ovaj trošak podrazumijeva pravo na preuzimanje i implemenatciju hot fix-eva, patch-eva i service pack-ova za bezbjedno, sigurno i stabilno funkcionisanje BI sistema. Ovaj trošak podrazumijeva i pravo na korišćenje novih funkcionanosti BI sistema. Takođe omogućava kompatibilnost u radu sa integrisanim softverima podržanih verzija MS Dynamics 365BC, MS Office, MS Exchange i operativnim sistemom MS Windows server na kojem DMS sistem radi. Trošak nije realizovan u periodu 2019-2021. godine.

Planirani iznos ovog troška u periodu 2023-2025. godina je procijenjen u skladu sa tržišnom cijenom po korisniku za odgovarajuće rješenje. U dopisu broj 300-RAE/22-1899/4 od 23.09.2022. godine, u Agenciji zaveden istog dana pod brojem 22/3136-3, CGES je naveo da je trošak licence za Business Intelligence (BI) vezan za integraciju ERP sistema sa sistemom BI, a isti je procijenjen na osnovu preliminarne

ponude jednog od mogućih kompatibilnih rješenja za postojeći ERP sistem. Prilikom procjene ovog troška u obzir je uzeta tržišna cijena po korisniku, shodno ponudi isporučioaca ERP rješenja.

U cilju dokazivanja opravdanosti ovog troška CGES je dostavio Ponudu za održavanje (Enhancement Plan) BI licence datu 18.06.2022. godine od strane „NPS“ DOO Beograd, u kojoj je prikazana vrijednost održavanja BI licence od 3.500,00 € godišnje.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, kojim se unapređuje obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u predloženom iznosu od **3.500,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljene ponude.

- **Troškovi obnavljanja licence za softver za analizu mreže za planove razvoja** predloženi su u iznosu od **25.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je riječ o novom trošku, koji je vezan za projekat IPD018 Nabavka softvera za analizu mreže za potrebe planova razvoja, te ga stoga nije ni bilo u periodu 2019-2021. godina. Namjera nabavke softvera je da se vrše brze analize koje se tiču mogućnosti priključenja novih korisnika na mrežu i optimalnog načina priključka, kao i daljeg razvoja visokonaponske mreže.

Za naredni regulatorni period 2023-2025. godine ovaj trošak je planiran na osnovu pribavljene ponude renomiranog dobavljača. Uz dopis broj 300-RAE/22-1899/4 od 23.09.2022. godine, u Agenciji zaveden istog dana pod brojem 22/3136-3, CGES je dostavio Ponudu za održavanje PSS E softverskih licenci u 2023. godini, datu od strane „Siemens“ DOO Beograd, u kojoj je navedena vrijednost od 24.500,00 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da se radi o troškovima koji se javljaju u toku redovnog poslovanja, koji su neophodni za obavljanje regulisane djelatnosti, kao i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje opravdanost ovih troškova, isti su utvrđeni u iznosu od **24.500,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljene ponude.

Uzimajući sve navedeno u obzir, troškovi naknada za licencu utvrđeni su u iznosu od:

- **561.663,89 €** za 2023. godinu (144.000,00 € + 129.168,04 € + 9.680,00 € + 36.000,00 € + 59.280,00 € + 1.169,20 € + 18.720,00 € + 21.872,70 € + 200,00 € + 24.951,75 € + 463,80 € + 500,00 € + 1.500,00 € + 29.480,00 € + 500,00 € + 3.939,00 € + 6.600,00 € + 27.720,40 € + 2.000,00 € + 920,00 € + 2.999,00 € + 12.000,00 € + 3.500,00 € + 24.500,00 €),
- **564.712,14 €** za 2024. godinu (144.000,00 € + 129.168,04 € + 9.680,00 € + 36.000,00 € + 59.280,00 € + 1.169,20 € + 18.720,00 € + 21.872,70 € + 200,00 € + 28.000,00 € + 463,80 € + 500,00 € + 1.500,00 € + 29.480,00 € + 500,00 € + 3.939,00 € + 6.600,00 € + 27.720,40 € + 2.000,00 € + 920,00 € + 2.999,00 € + 12.000,00 € + 3.500,00 € + 24.500,00 €), i
- **573.672,14 €** za 2025. godinu (144.000,00 € + 129.168,04 € + 9.680,00 € + 36.000,00 € + 59.280,00 € + 1.169,20 € + 18.720,00 € + 21.872,70 € + 200,00 € + 28.000,00 € + 463,80 € + 500,00 € + 1.500,00 € + 29.480,00 € + 500,00 € + 3.939,00 € + 6.600,00 € + 8.960,00 € + 27.720,40 € + 2.000,00 € + 920,00 € + 2.999,00 € + 12.000,00 € + 3.500,00 € + 24.500,00 €).

- iii. **Troškovi korišćenja gradskog zemljišta** predloženi su iznosu od **4.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je CGES u skladu sa Zakonom o putevima ("Službeni list Crne Gore", broj 82/20) dužan da plaća naknadu za korišćenje komercijalnih objekata kojima je omogućen pristup sa puta, kao i drugih naknada u skladu sa ovim zakonom. Članom 20 stav 1 tač. 7, 8 i 9 ovog zakona propisano je da se za korišćenje javnih puteva plaćaju naknade, i to: naknada za postavljanje cjevovoda, vodovoda, kanalizacije, električnih vodova, elektronskih komunikacionih vodova, gasovoda i naftovoda na javnom putu i druge sa njima povezane infrastrukture (trafostanice, bazne stanice, antenski stubovi, pumpne stanice i drugo), godišnja naknada za cjevovode, vodovode, kanalizaciju, električne vodove, elektronsko komunikacione vodove, gasovode i naftovode ugrađene na javnom putu i druge sa njima povezane infrastrukture (trafostanice, bazne stanice, antenski stubovi, pumpne stanice i drugo) i godišnja naknada za korišćenje komercijalnih objekata kojima je omogućen pristup sa javnog puta, zavisno od vrste, kategorije i površine objekta.

Troškovi korišćenja gradskog zemljišta za 2019. godinu bili su utvrđeni u iznosu od 4.000,00 €, za 2020. godinu u iznosu od 7.000,00 € i za 2021. godinu u iznosu od 7.000,00 €.

U 2019. godini ostvaren je trošak u iznosu od 9.057,65 € (2.060,00 € na analitičkoj kartici 55539506 + 6.997,65 € na analitičkoj kartici 57940 (troškovi prethodnih godina)), u 2020. godini u iznosu od 4.345,70 € (1.310,00 € na analitičkoj kartici 55539506 + 3.035,70 € na analitičkoj kartici 57940 (troškovi prethodnih godina)), dok je u 2021. godini ostvaren trošak u iznosu od 6.248,95 €.

CGES planira troškove za postavljanje i ugradnju elektronskih, telefonskih, antenskih uređaja i opreme na opštinskim i nekategorisanim putevima i naknadu za kablovski vod ugrađen ili postavljen u trupu i van trupa puta koji pripada opštinskom i nekategorisanom putu, i to u iznosu od 4.000,00 € godišnje za regulatorni period 2023-2025. godine.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Uvažavajući iznesena obrazloženja, dostavljenu dokumentaciju i činjenicu da se radi o troškovima koji proizilaze iz zakonske obaveze, koji su neophodni za obavljanje energetske djelatnosti, isti su utvrđeni u predloženom iznosu od **4.000,00 €**, za svaku godinu regulatornog perioda.

- iv. Troškovi komunalnih usluga** predloženi su u iznosu od **46.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da su ovi troškovi posljedica zakonske obaveze. Naime, članom 2 stav 1 Zakona o lokalnim komunalnim taksama („Službeni list Crne Gore”, broj 18/19) propisano je da lokalne komunalne takse uređuju se, uvode i utvrđuju propisom nadležnog organa opštine, Glavnog grada, opštine u okviru Glavnog grada i Prijestonice, uz saglasnost Vlade Crne Gore. Takođe, članom 3 ovog zakona propisano je da se lokalne komunalne takse, na javnim površinama, mogu uvesti i utvrditi do sljedećih iznosa, za:

- 1) korišćenje prostora na javnim površinama, osim radi postavljanja podzemnih i nadzemnih vodova i antenskih stubova koji se koriste za pružanje elektronskih komunikacionih usluga, uključujući i pripadajuće uređaje i opremu koji su građeni ili izgrađeni na istim i koji omogućavaju njihovo funkcionisanje i cjelishodno korišćenje (izvodni ormarić, outdoor kabineti, okna, stubovi, armature, antenski sistemi), trafostanica, ormara i elektro-energetskih stubova, prodaje štampe, knjiga

i drugih publikacija, proizvoda starih i umjetničkih zanata i domaće radinosti, do 15 € po m², mjesečno;

- 2) korišćenje reklamnih panoa i bilborda van poslovnog prostora, kao i na objektima i javnim površinama koji pripadaju opštini, osim pored magistralnih i regionalnih puteva do iznosa koji se utvrđuju za postavljanje reklamnih panoa ili bilborda na državnim putevima u skladu sa zakonom;
- 3) korišćenje prostora za parkiranje motornih i priključnih vozila, motocikala i bicikala, na uređenim i obilježenim mjestima, do iznosa 10 € za mjesečno korišćenje obilježenih mjesta, do 0,5 € po započetom času korišćenja po vozilu, odnosno do 300 €, ako se obračun vrši na godišnjem nivou na izdate licence.

Ostvarenje ovog troška u 2019. godini iznosilo je 45.580,68 € (44.959,55 € na analitičkoj kartici 53950506 + 621,13 € na analitičkoj kartici 57940 (troškovi prethodnih godina)), u 2020. godini 41.432,23 € (40.653,83 € na analitičkoj kartici 53950506 + 778,40 € na analitičkoj kartici 57940 (troškovi prethodnih godina)) i u 2021. godini 43.493,05 € (40.323,05 € na analitičkoj kartici 53950506 + 3.170,00 € na analitičkoj kartici 57940 (troškovi prethodnih godina)).

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da je riječ o troškovima koji su nastali usljed postojanja zakonske obaveze, a koji su neophodno za obavljanje djelatnosti, troškovi komunalnih usluga su utvrđeni u iznosu od **43.501,99 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, kao prosjek ostvarenja u tri godine koje prethode godini podnošenja Zahtjeva.

- v. **Troškovi naknada za postavljanje energetske infrastrukture uz/pri željezničkoj infrastrukturi** predloženi su u iznosu od **1.939,20 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da se ovi troškovi odnose na mjesečne naknade za korišćenje pružnog pojasa i zemljišta koje pripada željezničkoj infrastrukturi, a u skladu sa članom 32 stav 6 Zakona o željeznici („Službeni list Crne Gore”, br. 27/13, 43/13) i Odlukom Vlade Crne Gore o visini mjesečne naknade za korišćenje pružnog pojasa i zemljišta koje pripada infrastrukturi i poslovnog prostora br. 08- 2342/2 od 09.10.2014. godine.

Troškovi naknada za postavljanje energetske infrastrukture uz/pri željezničkoj infrastrukturi utvrđeni su od strane Agencije u 2020. i 2021. godini u iznosu od 1.939,00 € godišnje.

Troškovi naknada za postavljanje energetske infrastrukture uz/pri željezničkoj infrastrukturi u 2019. godini imali su ostvarenje od 10.442,40 € (1.777,60 € na analitičkoj kartici 55549506 + 8.664,80 € na analitičkoj kartici 57940 (troškovi prethodnih godina)), u 2020. godini ostvarenje je iznosilo 1.939,20 € (1.777,60 € na analitičkoj kartici 55549506 + 161,60 € na analitičkoj kartici 57940 (troškovi prethodnih godina)), i u 2021. godini 1.939,20 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Uvažavajući iznesena obrazloženja, dostavljenu dokumentaciju i činjenicu da se radi o troškovima koji proizilaze iz zakonske obaveze, koji su neophodni za obavljanje energetske djelatnosti, isti su utvrđeni u predloženom iznosu od **1.939,20 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda.

- vi. Troškovi naknada za elektronske komunikacije** predloženi su u iznosu od **1.500,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, a nastaju po osnovu obaveze CGES da plaća naknadu za korišćenje dodijeljenih radio-frekvencija Agenciji za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost. U Zahtjevu je navedeno da je CGES, u skladu sa Zakonom o elektronskim komunikacijama ("Službeni list Crne Gore", br. 40/13, 2/17 i 49/19), dužan da plaća naknadu za elektronske komunikacije. Naime, shodno članu 24 stav 1 tačka 1 Zakona o elektronskim komunikacijama sredstva za rad Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost se obezbjeđuju iz prihoda od naknada koje plaćaju Agenciji za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost operatori na tržištu elektronskih komunikacija, a koja se koriste za vršenje poslova regulacije i nadzora tržišta. Takođe, na osnovu člana 51 Zakona o elektronskim komunikacijama, za vršenje poslova regulacije i nadzora tržišta u oblasti elektronskih komunikacija Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost od operatora naplaćuje godišnju naknadu, a visina te naknade iznosi 1,5% ukupnog prihoda operatora ostvarenog u prethodnoj godini po osnovu pružanja javnih elektronskih komunikacionih usluga i davanja na korišćenje elektronskih komunikacionih mreža, elektronske komunikacione infrastrukture i povezane opreme, do nivoa koji pokriva troškove vršenja poslova regulacije i nadzora tržišta, u sektoru elektronskih komunikacija, utvrdjenih finansijskim planom Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost. Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, shodno stavu 3 istoga člana, visinu predmetne naknade utvrđuje rješenjem za svaku kalendarsku godinu.

Troškovi naknada za elektronske komunikacije utvrđeni su od strane Agencije za 2020. i 2021. godinu u iznosu od 6.250,00 € godišnje, a nastaju po osnovu obaveze CGES-a da plaća naknadu za korišćenje dodijeljenih radio-frekvencija Agenciji za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

Ostvarenje ovog troška u 2019. godini iznosi 6.244,02 €, u 2020. godini 6.688,35 € i 2021. godini 1.437,95 €. Prosječno ostvarenje troška naknada za elektronske komunikacije iznosi 4.790,10 € u periodu 2019-2021. godine.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Uvažavajući iznesena obrazloženja, dostavljenu dokumentaciju i činjenicu da se radi o troškovima koji proizilaze iz zakonske obaveze, koji su neophodni za obavljanje energetske djelatnosti, isti su utvrđeni u predloženom iznosu od **1.500,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda.

- vii. Troškovi taksi** predloženi su u iznosu od **6.500,00 €** za 2023. godinu, **6.500,00 €** za 2024. godinu i **1.500,00 €** za 2025. godinu. U Zahtjevu je navedeno da se ovi troškovi odnose se na administrativne takse koje se plaćaju u skladu sa zakonom i javljaju se u toku redovnog poslovanja, kao i na naknadu za ažuriranje investicionog plana. Članom 7 Zakona o administrativnim taksama („Službeni list Crne Gore”, br. 18/19) propisano je da ako Taksonom tarifom nije drukčije određeno taksena obaveza nastaje za:

- 1) podneske - u trenutku kada se predaju, a za zahtjeve date na zapisnik - kada se zapisnik sastavi;
- 2) rješenja, dozvole i druge isprave - u trenutku podnošenja zahtjeva za njihovo izdavanje;
- 3) upravne radnje - u trenutku podnošenja zahtjeva za izvršenje tih radnji.

Članom 10 ovog Zakona propisano je da se taksa plaća u trenutku nastanka takse ne obaveze. Takođe, članom 43 stav 4 tačka 13 Zakona, propisano je da Agencija donosi Pravila za izradu i praćenje realizacije desetogodišnjih planova razvoja prenosnog sistema električne energije, dok je članom 43 stav 7 istog Zakona propisano da se pomenutim pravilima, između ostalog, utvrđuje i naknada koju je operator sistema dužan da plati za svako ažuriranje plana razvoja, odnosno ažuriranje investicionog plana. Polazeći od navedenog, odredbom člana 13 stav 5 Pravila za izradu i praćenje realizacije desetogodišnjih planova razvoja prenosnog sistema električne energije

("Službeni list Crne Gore", br. 51/21) je propisano da je operator dužan da u slučaju ažuriranja investicionog plana plati Agenciji jednokratnu naknadu u iznosu od 5.000,00 €.

Ostvarenje ovog troška u 2019. godini iznosilo je 767,00 €, u 2020. godinu 2.877,05 € i za 2021. godinu 7.705,00 €. Prosječno ostvarenje troškova taksi u navedenom periodu iznosi 3.783,02 €. Ako se iz ostvarenja ovih troškova izuzme naknada za ažuriranje planova, prosjek iznos 2.116,35 €.

Utvrđeno je da je trogodišnji prosjek ostvarenja ovog troška u odnosu na odobreni prosjek veći u iznosu od 1.948,63 €, dominantno zbog uvećanja troška u 2021. godini, nastalog kao posljedica promjene Pravila za izradu i praćenje realizacije planova razvoja prenosnog sistema, kojim je operatoru propisana obaveza plaćanja naknade u slučaju ažuriranja investicionog plana.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Izmjenama i dopunama Zakona iz 2020. godine ukinuta je obaveza godišnjeg ažuriranja planova od strane operatora prenosnog sistema, a uvedena je mogućnost ažuriranja planova ukoliko se za tim ukaže potreba. Polazeći od navedenog, a uzimajući u obzir činjenicu da ovi troškovi podliježu vršenju korekcija, naknada za ažuriranje planova je izuzeta prilikom utvrđivanja troškova taksi.

Budući da se ostali troškovi taksi odnose na zakonske obaveze i da su neophodni za obavljanje djelatnosti, ovi troškovi su utvrđeni u iznosu od **2.116,35 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu prosječnog ostvarenja troškova taksi u tri godine koje prethode godini podnošenja zahtjeva izuzimajući naknadu za ažuriranje planova.

- viii. Troškovi naknada za korišćenje dobara nacionalnih parkova** predloženi su u iznosu od **132.397,00 €** u 2023. godini i po **141.074,38 €** u 2024. i 2025. godini. U Zahtjevu je navedeno da je Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore, uz prethodnu saglasnost Vlade Crne Gore, donijelo Odluku o visini i načinu obračuna i plaćanja naknada za korišćenje dobara nacionalnih parkova ("Službeni list CG", broj 52/2019). Članom 4 stav 1 navedene odluke određena je visina naknade koja se plaća za korišćenje prostora nacionalnog parka za dalekovode 110, 220 i 400 kV, dok je stavom 2 istog člana određeno da se naknada plaća na osnovu zaključenog ugovora ili na osnovu fakture i da se ista uplaćuje na žiro račun Javnog preduzeća nacionalni parkovi Crne Gore.

Troškovi naknada za korišćenje dobara nacionalnih parkova utvrđeni su od strane Agencije za 2020. i 2021. godinu u iznosu od po 132.397,00 € godišnje. Prosječno ostvarenje ovog troška u navedenom periodu iznosi 132.397,00 €.

Planirani troškovi za naredni regulatorni period iznose 132.397,00 € u 2023. godini i po 141.074,38 € u 2024. godini i 2025. godini. U Zahtjevu je navedeno da je trošak planiran u ovom iznosu, sve dok se, na teritoriji dobara nacionalnih parkova, ne izgrade i puste u pogon drugi objekti (DV 400kV Čevo-Pljevlja), što će dovesti do uvećanja troška.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da je riječ o troškovima na koje se ne može uticati, koji su neophodni za obavljanje djelatnosti, troškovi naknada za korišćenje dobara nacionalnih parkova utvrđeni su u predloženom iznosu od **132.397,00 €** u 2023. godini i po **141.074,38 €** u 2024. i 2025. godini.

- ix. Troškovi članarine BELEN-a** predloženi su u iznosu od **12.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je, shodno izmjeni Zakona, CGES u obavezi da vrši nabavku električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu na berzanskom tržištu. Takođe, definisano je da berzanskim tržištem upravlja pravno lice koje je osnovano u skladu sa zakonom – Berza električne energije DOO Podgorica – BELEN. BELEN je donio set akata koja definišu iznos naknade za učešće na berzanskom tržištu. CGES je planirao ove troškove za naredni regulatorni period na bazi zvaničnog cjenovnika BELEN-a i iznose 12.000,00 € godišnje.

U cilju dokazivanja opravdanosti opravdanosti ovih troškova CGES je dostavio račun u iznosu od 12.000,00 €, broj 12421 od 23.12.2021. godine, izdat od strane "Berza električne energije" DOO Podgorica. Pored toga, dostavljen je i akt „Iznos naknada trgovine električnom energijom na berzanskom tržištu Crne Gore“, donijet od strane "Berza električne energije" DOO Podgorica, Ugovor o registraciji na berzanskom tržištu električne energije u Crnoj Gori, broj 13198 od 14.12.2020. godine, zaključen između CGES-a i "Berza električne energije" DOO Podgorica.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Uvažavajući iznesena obrazloženja, dostavljenu dokumentaciju i činjenicu da se radi o troškovima koji proizilaze iz zakonske obaveze, koji su neophodni za obavljanje

energetske djelatnosti, isti su utvrđeni u predloženom iznosu od **12.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda.

- x. Trošak sprovođenja postupaka nabavke električne energije za pokrivanje gubitaka posredstvom BELEN-a** planiran je u iznosu od **17.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. Kao što je već rečeno, shodno izmjeni Zakona, CGES je u obavezi da vrši nabavku električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu na berzanskom tržištu. BELEN je donio set akata, i između ostalog Pravila berzanskog tržišta koja definišu jediničnu cijenu naknade za realizovani volumen. Ostvarenje troškova u 2020. godini iznosi 27.863,60 €, dok je u 2021. godini ostvaren trošak u iznosu od 6.483,20 €. CGES je planirao troškove u narednom regulatornom periodu 2023-2025. godina, na bazi očekivanih količina električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu.

U cilju dokazivanja opravdanosti ovih troškova CGES je dostavio Pravila trgovanja električnom energijom na berzanskom tržištu Crne Gore, Pravila dugoročne trgovine električnom energijom na berzanskom tržištu Crne Gore, Specifikaciju proizvoda trgovine električnom energijom na berzanskom tržištu Crne Gore, kao i „Iznos naknada trgovine električnom energijom na berzanskom tržištu Crne Gore“, donijete od strane „Berza električne energije“ DOO Podgorica.

Utvrđivanje od strane Agencije:

U dokumentu „Iznos naknada trgovine električnom energijom na berzanskom tržištu Crne Gore“, navedeno je da je naknada za realizovani volumen 0,1 €/MWh. Na osnovu podataka prikazanih u Poglavlju - Troškovi na koje se djelimično može uticati, utvrđena je količina energije za pokrivanje opravdanih gubitaka u iznosu od 108.365,60 MWh za 2023. godinu ($2.656.063,00 * 3,92\% / (100 - 3,92\%)$), 115.619,73 MWh za 2024. godinu ($2.643.801,00 * 4,19\% / (100 - 4,19\%)$) i 114.596,87 MWh ($2.620.412,00 * 4,19\% / (100 - 4,19\%)$) za 2025. godinu.

Polazeći od navedenog, a s obzirom na to da je riječ o troškovima koji su nastali usljed postojanja zakonske obaveze, ovi troškovi su u Izvještaju ocijenjeni kao opravdani u iznosu od 10.836,56 € za 2023. godinu ($0,1 \text{ €/MWh} * 108.365,60 \text{ MWh}$), 11.561,97 € za 2024. godinu ($0,1 \text{ €/MWh} * 115.619,73 \text{ MWh}$) i 11.459,69 € 2025. godinu ($0,1 \text{ €/MWh} * 114.596,87 \text{ MWh}$).

CGES je tokom javne rasprave iznio primjedbu ukazujući na sljedeće:

„Ukazujemo da je CGES u obavezi da, pored nabavke električne energije za pokrivanje opravdanih gubitaka u prenosnom sistemu (gubitaka izazvanih usljed prenosa električne energije za potrebe korisnika CGES-a), vrši i nabavku gubitaka koji su posljedica tranzita, odnosno da izvrši nabavku ukupnih količina od 140 860,4 MWh; 150 541,7MWh i 150 541,7MWh, za 2023, 2024 i 2025, respektivno u skladu sa Studijom gubitaka, i to na berzanskom tržištu električne energije. Na osnovu gore navedenog, CGES ima obavezu da pored opravdanih gubitaka nabavi i energiju za pokrivanje gubitaka usljed tranzita u iznosu od 32.494,8MWh, 34.921,97MWh i 35.944,83MWh, što će rezultirati dodatnim troškom u iznosima od 3.249,48€, 3.492,2€ i 3.594,48€ za 2023. 2024 i 2025, respektivno. U vezi sa navedenim, cijenimo u postupnosti opravdanim i osnovanim da ovi troškovi budu priznati u skladu sa zahtijevanim iznosom.“

Agencija je razmotrila primjedbu i dodatna obrazloženja, u odnosu na koje je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba je prihvaćena, a troškovi sprovođenja postupka nabavke električne energije za pokrivanje gubitaka posredstvom BELEN-a su utvrđeni na sljedeći način:

U BELENOV-om dokumentu „Iznos naknada trgovine električnom energijom na berzanskom tržištu Crne Gore“, navedeno je da je naknada za realizovani volumen 0,1 €/MWh, dok je Dugoročnim energetske bilansom Crne Gore za period od 2023. do 2025. godine („Službeni list „CG“, broj 87/22), utvrđena količina energije gubitaka usljed prekograničnih tranzita u iznosu od 25.750,00 MWh za 2023. godinu, 27.520,00 MWh za 2024. godinu i 27.520,00 MWh za 2025. godinu. Polazeći od navedenog, a s obzirom na to da je riječ o troškovima koji su nastali usljed postojanja zakonske obaveze iz člana 241c Zakona, ovi troškovi su utvrđeni u iznosu od **13.411,56 €** za 2023. godinu ($0,1 \text{ €/MWh} * (108.365,60 \text{ MWh} + 25.750,00 \text{ MWh})$), **14.313,97 €** za 2024. godinu ($0,1 \text{ €/MWh} * (115.619,73 \text{ MWh} + 27.520,00 \text{ MWh})$) i **14.211,69 €** 2025. godinu ($0,1 \text{ €/MWh} * (114.596,87 \text{ MWh} + 27.520,00 \text{ MWh})$).“

Regulativom (EU) br. 838/2010 o utvrđivanju smjernica koje se odnose na mehanizam naknade između operatora prenosnih sistema i zajednički regulatorni pristup naplati prenosa, koju CGES primjenjuje kao članica ENTSO-E, predviđeno je da se kroz ENTSO-E fond za ITC obezbjeđuje, između ostalog, naknada troškova zbog gubitaka koji su u nacionalnim prenosnim sistemima nastali kao posljedica prihvatanja prekograničnih

tokova električne energije. Stoga se očekuje da će naknada BELEN-a za realizovani volumen po osnovu tranzita biti nadoknađena kroz ITC mehanizam, što će biti uzeto u obzir prilikom utvrđivanja korekcija ostalih prihoda po osnovu ovog mehanizma, ili u postupku utvrđivanja korekcija u toku regulatornog perioda 2023-2025. godina ukoliko se ispune Zakonom propisani uslovi, ili u postupku utvrđivanja novih cijena za korišćenje prenosnog sistema za naredni regulatorni period.

* * *

Agencija je ocjenjujući predložene troškove vodila računa da isti budu opravdani i dokumentovani u skladu sa odredbama Metodologije za prenos, pa je uvažavajući priloženu dokumentaciju i obrazloženja data u svrhu pojašnjenja pojedinih troškova, utvrdila **troškove poreza na nepokretnosti, takse i naknade u skladu sa zakonom** u iznosu od:

- **1.987.488,04 €** za 2023. godinu (i. 1.214.958,05 € + ii. 561.663,89 € + iii. 4.000,00 € + iv. 43.501,99 € + v. 1.939,20 € + vi. 1.500,00 € + vii. 2.116,35 € + viii. 132.397,00 € + ix. 12.000,00 € + x. 13.411,56€),
- **2.000.116,08 €** za 2024. godinu (i. 1.214.958,05 € + ii. 564.712,14 € + iii. 4.000,00 € + iv. 43.501,99 € + v. 1.939,20 € + vi. 1.500,00 € + vii. 2.116,35 € + viii. 141.074,38 € + ix. 12.000,00 € + x. 14.313,97€),
- **2.008.973,80 €** za 2025. godinu (i. 1.214.958,05 € + ii. 573.672,14 € + iii. 4.000,00 € + iv. 43.501,99 € + v. 1.939,20 € + vi. 1.500,00 € + vii. 2.116,35 € + viii. 141.074,38 € + ix. 12.000,00 € + x. 14.211,69€).

b) Troškovi za obezbjeđenje pomoćnih i usluga balansiranja

Troškovi za obezbjeđenje pomoćnih i usluga balansiranja predloženi su u iznosu od **3.826.697 €** za 2023. godinu, **3.910.885 €** za 2024. godinu i **3.989.102 €** za 2025. godinu.

Odlukom o utvrđivanju cijena za pomoćne usluge i usluge balansiranja za period 01.01.2023 – 31.12.2025. godine, broj 22/3135-10 od 30.11.2022. godine, donijetom u skladu sa Metodologijom za utvrđivanje cijena, rokova i uslova za pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja prenosnog sistema električne energije („Službeni list Crne Gore“, broj 71/22) (u daljem tekstu: Metodologija za pomoćne usluge), utvrđeni su troškovi za obezbjeđenje pomoćnih usluga i usluga balansiranja u ukupnom iznosu od **3.826.697,42 €** za 2023. godinu, **3.910.884,75 €** za 2024. godinu i **3.989.102,54 €** za 2025. godinu.

- c) **Troškovi koji proizilaze iz međunarodnih ugovora** predloženi su u iznosu od **967.769,87 €** za 2023. godinu, u iznosu od **956.418,82 €** za 2024. godinu i u iznosu od **958.409,19 €** za 2025. godinu.

U dokumentu "Detaljan obračun predloženog regulatorno dozvoljenog prihoda", CGES je dao pojašnjenja i strukturu troškova koji proizilaze iz međunarodnih ugovora, u vezi sa kojima je izvršena sljedeća analiza:

- i. **Trošak članarine u ENTSO-E⁸ i SECI** se odnosi na godišnju članarinu, koja se utvrđuje proporcionalno glasačkim pravima CGES u organizaciji, a na osnovu godišnjeg budžeta organizacije, koji utvrđuje Generalna skupština ENTSO-E. Zakonom o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa, član 8, propisano je da je operator prenosnog sistema električne energije dužan da sarađuje sa drugim operatorima prenosnih sistema u okviru ENTSO-E, u cilju promocije uspostavljanja i omogućavanja funkcionisanja regionalnog tržišta i tržišta električne energije Zajednice, prekogranične trgovine, kao i obezbjeđenja optimalnog upravljanja, koordiniranog rada i odgovarajućeg tehničkog razvoja crnogorskog i evropskog elektroprenosnog sistema. Ovaj trošak je utvrđen od strane Agencije za 2019. godinu u iznosu od 170.618,49 €, za 2020. godinu u iznosu od 276.864,00 € i 2021. godinu u iznosu od 293.738,00 €. U Zahtjevu je navedeno da je ovaj trošak u 2019. godini ostvaren u iznosu od 268.531,00 €, u 2020. godini u iznosu od 312.005,07 €, dok je u 2021. godini ostvaren u iznosu od 336.230,09 €. Dakle, prosječno ostvarenje troškova koji se odnosi na godišnju članarinu ENTSO-e u navedenom periodu iznosi 305.588,72 €.

Trošak članarine u ENTSO-E za naredni regulatorni period je planiran od strane CGES-a na osnovu projekcija troška godišnje članarine u periodu od 2022-2025. godina, dostavljene od strane ENTSO-E, u sljedećim iznosima:

- 1) 2022. godina – 309.000 €;
- 2) 2023. godina – 309.000 €;
- 3) 2024. godina – 309.000 €;

⁸ ENTSO-E (European Network of Transmission System Operators for Electricity - Evropska mreža operatora prenosnih sistema električne energije) je osnovan u skladu sa Trećim energetske paketa EU za unutrašnje tržište električne energije u 2009. godini, koji ima za cilj liberalizaciju tržišta gasa i električne energije u EU.

4) 2025. godina – 309.000 €;

Kad se navedenom doda i trošak ušesća u inicijativi Southeast Europe Cooperation Initiative Transmission System Planning Project (SECI TSP), koja je od 2017. godine pod okriljem ENTSO-E, planiran iznos ovih troškova je sledeći:

1) 2022. godina – 317.333,34 €;

2) 2023. godina – 317.333,34 €;

3) 2024. godina – 317.333,34 €;

4) 2025. godina – 317.333,34 €.

Predloženi trošak članarine u ENTSO-E i SECI iznosi **317.333,34 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda.

U cilju dokazivanja opravdanosti ovog troška, CGES je dostavio Obavještenje o iznosu naknade za članstvo u ENTSO-E za 2019. godinu, broj 392/10-20-1 od 17.01.2019. godine, poslato od strane ENTSO-E, račun, broj 392/1 od 17.01.2019. godine, račun, broj 392/2 od 17.01.2019. godine, račun, broj 392/3 od 17.01.2019. godine, Obavještenje o iznosu naknade za članstvo u ENTSO-E za 2020. godinu, broj 654 od 22.01.2020. godine, račun, broj 756/10-20 od 23.01.2020. godine, Obavještenje o iznosu naknade za članstvo u ENTSO-E za 2021. godinu, broj 654/10-20 od 26.01.2021. godine, račun, broj FEE 2021-27 od 19.01.2021. godine, Obavještenje o iznosu naknade za članstvo u ENTSO-E za 2022. godinu, broj 882-200 od 03.02.2022. godine, račun, broj 883-200 od 03.02.2022. godine, račun, broj 2510 od 16.03.2021. godine, izdate od strane ENTSO-E. Uz dopis broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, dostavljeni su podaci o pokrivanju budžeta ENTSO-E od strane operatora prenosnih sistema, na osnovu kojih je predložen iznos od 309.000,00 € godišnje, koji pokriva CGES. Članstvo u SECI je predloženo u iznosu od 8.333,34 € godišnje na osnovu ostvarenja ovog troška u prethodnom periodu.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Zakon o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa, kroz transponovanje Regulative EC 714/2011, propisuje nove obaveze za CGES u pogledu saradnje sa drugim operatorima prenosnog sistema u okviru ENTSO-E. S obzirom da ovaj trošak proizilazi iz zakonske obaveze i da je dostavljena dokumentacija koja

potvrđuje njegovu opravdanost isti se utvrđuje u predloženim iznosima od **317.333,34 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljene dokumentacije.

- ii. **Trošak po osnovu članarine u MEDTSO⁹** se odnosi na godišnju članarinu, koja se utvrđuje proporcionalno glasačkim pravima CGES u organizaciji, a na osnovu godišnjeg budžeta organizacije, koji utvrđuje Generalna skupština.

U Zahtjevu je navedeno da je ostvarenje ovog troška za period 2019-2021. godine iznosilo 10.000,00 € godišnje, kao i to da je ovaj trošak utvrđen u iznosu od 10.000,00 € godišnje za period 2019-2021. godine. Za regulatorni period 2023-2025. godina CGES je predložio trošak po osnovu ove članarine u iznosu od **10.000,00 €** godišnje.

U cilju dokazivanja opravdanosti opravdanosti ovog troška, CGES je dostavio račun, broj 1639 od 15.02.2019. godine, račun, broj 1727 od 11.02.2020. godine, račun, broj 2835 od 26.03.2021. godine, izdat od strane MED-TSO, račun, broj 2327 od 16.03.2022. godine, izdate od strane MED-TSO. Iznosi navedenih računa su 10.000,00 € na godišnjem nivou.

Utvrdjivanje od strane Agencije:

Uvažavajući iznesena obrazloženja i dostavljenu dokumentaciju ocijenjeno je da je trošak opravdan i isti je utvrđen u iznosu od **10.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda.

- iii. **Troškovi usluga prekogranične dodjele kapaciteta** predloženi su u iznosu od **94.398,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da se usluga koordinisane dodjele prekograničnih prenosnih kapaciteta obavlja na nivou regiona Jugoistočne Evrope (JIE), koju vrši Kancelarija za koordinisane aukcije u JIE (u daljem tekstu: SEE CAO), za potrebe operatora prenosnih sistema Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Albanije, Kosova, Grčke, Turske i Crne Gore, a u skladu principima definisanim EU Regulativom 2009/714. Uz to, nakon stavljanja podvodnog kabla između Crne Gore i Italije u komercijalnu upotrebu, crnogorski i italijanski regulator su 2020. godine pozvali CGES i Ternu da izaberu SEE CAO za aukcijsku kuću za prvi period upotrebe kabla, odnosno 2020. i 2021. godine. Dodatno, u skladu sa Sporazumom

⁹ MEDTSO (Mediterranean Transmission System Operators – Operatori prenosnog sistema Mediterana) je asocijacija koja udružuje sve operatore zemalja Mediterana sa ciljem definisanja zajedničkih smjernica za saradnju i razvoj prenosnih sistema.

zaključenim između pomenutih regulatora u decembru 2021. godine, CGES i TERNA su i u 2022. godini angažovali SEE CAO za dodjelu kapaciteta na granici Italija – Crna Gora.

U Zahtjevu je istaknuto da je potrebno imati u vidu da je u toku postupak prilagođavanja evropske regulative, konkretno Uredbe 2016/1719 o uspostavljanju smjernica za dugoročnu alokaciju kapaciteta (FCA), čijim prilagođenim tekstom se predviđa da se za članice Energetske zajednice formira regionalna platforma za alokaciju kapaciteta, koja bi bila otvorena i za uključenje operatora prenosnih sistema iz EU kao i trećih zemalja. Takođe je predviđeno da regionalna platforma treba da obavlja svoju djelatnost u bliskoj saradnji sa JAO i da uskladi svoje operativne i alokacijske procedure sa jedinstvenom platformom, usljed čega dvije platforme mogu i formalno uspostaviti partnerske odnose.

U vezi sa prethodno navedenim, važno je istaći da su SEE CAO i JAO potpisali Memorandum o razumijevanju i tokom prošle i ove godine održali sastanke s ciljem uspostavljanja saradnje koja obuhvata razmjenu informacija i iskustava u kontekstu priprema buduće integracije.

Imajući u vidu dinamiku priagođavanja i implementacije FCA regulative i očekivanu dinamiku integracije SEE CAO i JAO, kao i Sporazumom italijanskog i crnogorskog regulatora iz decembra 2021. godine, CGES je opredjeljenja da se nastavi angažovanje SEE CAO kao aukcijske kuće koja će pružati usluge koordinisane alokacije prekograničnih kapaciteta tokom relevantnog regulatornog perioda (2023-2025. godina).

Ostvarenje ovog troška iznosilo je 70.704,00 € u 2019. godini, 88.713,86 € u 2020. godini i 94.398,00 € u 2021 godini.

Utvrđivanje od strane Agencije:

U skladu sa članom 10 stav 2 Metodologije za prenos, troškovi usluga prekogranične dodjele kapaciteta, utvrđuju se uzimajući u obzir opciju dodjele kapaciteta koja ispunjava neophodne tehničke zahtjeve i koja ima najpovoljniji uticaj na korisnike prenosnog sistema. Za usluge dodjele prekograničnih kapaciteta postoje dvije opcije koje ispunjavaju neophodne tehničke zahtjeve (SEE CAO i JAO), a budući da korišćenje usluga Kancelarije za koordinisane aukcije u Jugoistočnoj Evropi (SEE CAO) za dodjelu prekograničnih kapaciteta ima povoljniji uticaj na korisnike prenosnog sistema, troškovi usluga prekogranične dodjele kapaciteta utvrđeni su u iznosu od **94.398,00**

€ godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu ostvarenja ovog troška u 2021. godini.

- iv. Trošak po osnovu usluga RSCI¹⁰** (Regional Security Coordination Initiative) se odnosi na usluge koordinisanih proračuna sigurnosti rada EES na nivou regiona JIE, koju obavlja "Centar za koordinaciju sigurnosti SCC" DOO Beograd, za potrebe operatora prenosnih sistema Srbije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Makedonije, Albanije, Grčke i Bugarske, a u skladu sa pravilima ENTSO-E, Operativnim priručnikom i zaključcima ENTSO-E Komiteta za upravljanje sistemom. RSCI je organizacija čiji je cilj da razvije neophodne servise propisane evropskim mrežnim pravilima i ENTSO-E internom regulativom. Velika uzajamna zavisnost nacionalnih prenosnih sistema koji rade u interkonekciji, u uslovima povećanja udjela obnovljivih intermitentnih izvora električne energije i sve kraćeg vremenskog intervala u kojima se organizuje rad tržišta električne energije, nameće potrebu za pojačanjem koordinacije rada na regionalnom nivou.

Ovi troškovi su predloženi u iznosu od **150.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je ostvarenje ovog troška u 2019. godini iznosilo 162.500,00 € (150.000,00 € na analitičkoj kartici 55079506 + 12.500,00 € na analitičkoj kartici 57940 (troškovi prethodnih godina)), u 2020. godini 147.000,00 € i u 2021. godini 150.000,00 €. Takođe je navedeno da se cijena korišćenja usluga definiše godišnjim ugovorom, čiji je trenutni iznos 12.500,00 € mjesečno, odnosno 150.000,00 € godišnje.

U cilju dokazivanja opravdanosti opravdanosti ovih troškova, CGES je dostavio Ugovor o korišćenju usluga, broj 12746 od 30.12.2021. godine, zaključen između CGES-a i Centra za koordinaciju sigurnosti DOO Beograd (SCC), čija je vrijednost 150.000,00 € godišnje.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Uvažavajući iznesena obrazloženja, dostavljenu dokumentaciju i činjenicu da se radi o troškovima koji su neophodni za obavljanje energetske djelatnosti, isti su utvrđeni u

¹⁰ RSCI (Regional Security Coordination Initiative – Centar za koordinaciju sigurnosti) je organizacija čiji je cilj da razvije neophodne servise propisane evropskim mrežnim pravilima i ENTSO-E internom regulativom. Velika uzajamna zavisnost nacionalnih prenosnih sistema koji rade u interkonekciji, u uslovima povećanja udjela obnovljivih intermitentnih izvora električne energije i sve kraćeg vremenskog intervala u kojima se organizuje rad tržišta električne energije, nameće potrebu za pojačanjem koordinacije rada na regionalnom nivou.

predloženom iznosu od **150.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljenog ugovora.

- v. Troškovi usluga koordinacije SMM regulacionog bloka**, koje za kontrolne oblasti Srbija, Makedonija i Crna Gora obavlja EMS. Rad u evropskoj elektroenergetskoj interkonekciji podrazumijeva i definisanje kontrolnih oblasti, koje predstavljaju osnovu organizacione strukture ENTSO-E interkonekcije. Crnogorski elektroenergetski sistem čini jednu kontrolnu oblast, kojom upravlja CGES, a koja sa kontrolnim oblastima Srbije i Makedonije čini SMM kontrolni blok. Koordinaciju rada kontrolnog bloka sa interkonekcijom obavlja "Elektromreža Srbije" (EMS). To se u dosadašnjem radu, prije svega, odnosilo na koordinaciju razmjene odgovarajućih dokumenta, u skladu sa ENTSO-E procedurama. Obzirom da je došlo do značajnih izmjena u ENTSO-E propisima, članice rade na prilagođavanju rada SMM bloka novonostaloj situaciji, tako da će osnovna funkcija SMM bloka biti koordinacija regulacije, u cilju što kvalitetnijeg rada ovog bloka, uz minimum troškova.

Navedeni trošak, za period 2019-2021. godine utvrđen je u iznosu od 24.000,00 € godišnje. Ostvarenje ovog troška u periodu 2019-2021. godina iznosilo je 24.000,00 € godišnje, koliko je CGES i predložio za regulatorni period 2023-2025. godina.

Uz Zahtjev CGES je, u cilju dokazivanja opravdanosti opravdanosti ovog troška, dostavio Sporazum o radu kontrolnog SMM bloka, broj 11297 od 23.09.2015. godine, zaključen između CGES-a, "Elektromreža Srbije" JP Beograd i "MEPSO" AD Skoplje, u kome je naveden iznos od 2.000,00 € mjesečno, odnosno 24.000,00 € na godišnjem nivou.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Uvažavajući iznesena obrazloženja, dostavljenu dokumentaciju i činjenicu da se radi o troškovima koji su neophodni za obavljanje energetske djelatnosti, isti su utvrđeni u predloženom iznosu od **24.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljenog ugovora.

- vi. Troškovi po osnovu multilateralnog sporazuma (RSC MLA)**, zaključenog između ENTSO-E, operatora prenosnih sistema članica i regionalnih koordinacionih centara o regionalnoj koordinaciji sigurnosnih proračuna, predloženi u iznosu od **62.351,30 €** za 2023. godinu, **54.466,32 €** za 2024. godinu i **55.975,10 €** za 2025. godinu. U Zahtjevu je navedeno da su troškovi po ovom osnovu ostvareni, počev od 29.05.2020.

godine, u iznosu od 22.043,64 € u 2020. godini i iznosu od 65.378,30 € u 2021. godini, na osnovu projekcija troška dostavljenih od strane ENTSO-E.

U cilju dokazivanja opravdanosti ovih troškova, CGES je dostavio Multilateralni Sporazum o uslugama Regionalnog koordinacionog centra za sigurnost (RSC), od 16.03.2020. godine, zaključen između ENTSO-E, operatora prenosnih sistema električne energije članica ENTSO-E i regionalnih koordinacionih centara za sigurnost.

Uz dopis broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, dostavljeni su podaci ENTSO-E o iznosima sredstava koje su operatori prenosnih sistema članica ove organizacije dužni da pokriju po osnovu navedenog multilateralnog ugovora, a na osnovu kojih su predloženi iznosi troškova RSC MLA od 62.351,30 € za 2023. godinu, 54.466,32 € za 2024. godinu i 55.975,10 € za 2025. godinu.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da ovaj trošak proizilazi iz zakonske obaveze i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje njegovu opravdanost isti se utvrđuje u predloženim iznosima od **62.351,30 €** za 2023. godinu, **54.466,32 €** za 2024. godinu i **55.975,10 €** za 2025. godinu, na osnovu dostavljene dokumentacije.

- vii. Troškovi po osnovu multilateralnog sporazuma (CN MLA),** zaključenog između ENTSO-E, operatora prenosnih sistema članica i regionalnih koordinacionih centara o komunikacionim mrežama, koji je usaglašen i čiji se početak primjene očekuje tokom 2022. godine, predloženi u iznosu od **112.563,68 €** za 2023. godinu, **110.579,88 €** za 2024. godinu i **109.892,84 €** za 2025. godinu. U Zahtjevu je navedeno da ovi troškovi nijesu postojali u prethodnom periodu.

Uz dopis broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, dostavljeni su podaci ENTSO-E o iznosima sredstava koje su operatori prenosnih sistema članica ove organizacije dužni da pokriju po osnovu navedenog multilateralnog ugovora, a na osnovu kojih su predloženi iznosi troškova RSC MLA od 112.563,68 € za 2023. godinu, 110.579,88 € za 2024. godinu i 109.892,84 € za 2025. godinu.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da ovaj trošak proizilazi iz zakonske obaveze i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje njegovu opravdanost isti se utvrđuje u predloženim

iznosima od **112.563,68 €** za 2023. godinu, **110.579,88 €** za 2024. godinu i **109.892,84 €** za 2025. godinu, na osnovu dostavljene dokumentacije.

- viii. Troškovi po osnovu multilateralnog sporazuma (VPS MLA)**, zaključenog između ENTSO-E, operatora prenosnih sistema članica i regionalnih koordinacionih centara, predloženi u iznosu od **36.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je svrha ovih troškova ispunjenje obaveza propisanih od strane ENTSO-E koje se odnose na dostavljanje podataka vezanih za planiranje rada elektroenergetskog sistema, a koji su u nadležnosti operatora prenosnih sistema.

Navedeni trošak u 2019. nije imao ostvarenje, u 2020. godini je ostvarenje navedenog troška u iznosu od 92.475,36 €, prikazno na analitičkoj kartici konta 53200, dok je u 2021. godini trošak ostvaren u ukupnom iznosu od 22.623,36 € (19.437,76 € na analitičkoj kartici konta 55079506 i 3.185,60 € na analitičkoj kartici konta 53200). Ostvarenje navedenog troška je u skladu sa ugovornim obavezama iz ugovora „Verification Platform Multilateral Agreement“, zaključenog 24.06.2020. godine sa ENTSO-E.

U cilju dokazivanja opravdanosti opravdanosti ovih troškova, CGES je dostavio Multilateralni sporazum o verifikacionoj platformi, od 01.01.2020. godine, zaključen između ENTSO-E, operatora prenosnih sistema električne energije članica ENTSO-E i regionalnih koordinacionih centara za sigurnost.

Uz dopis broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, dostavljeni su podaci ENTSO-E o iznosima sredstava koje su operatori prenosnih sistema članica ove organizacije dužni da pokriju po osnovu navedenog multilateralnog ugovora. Iz navedenih podataka zaključuje se da troškovi po ovom osnovu iznose 35.889,33 € u 2022. godini, 29.007,45 € u 2023. godini, 27.616,50 € u 2024. godini i 28.897,62 € u 2025. godini.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da ovaj trošak proizilazi iz zakonske obaveze i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje njegovu opravdanost isti se utvrđuje u iznosu od **29.007,45 €** za 2023. godinu, **27.616,50 €** za 2024. godinu i **28.897,62 €** za 2025. godinu, na osnovu dostavljene dokumentacije.

- ix. Troškovi „SLA FSKar“** predloženi su u iznosu od **5.360,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je svrha ovih troškova ispunjenje

obaveza propisanih od strane ENTSO-E koje se odnose finansijsko poravnanje za odstupanja regulacione oblasti Crna Gora u nadležnosti CGES-a.

Navedeni trošak nije imao ostvarenje u 2019. i 2020. godini, dok je u 2021. godini ostvaren u iznosu od 9.541,06 €, u skladu sa ugovornim obavezama iz Ugovora broj 9453, zaključenog 13.10.2021. godine između JAO, ENTSO-E i operatora prenosnih sistema električne energije zemlaja članica ove organizacije.

U cilju dokazivanja opravdanosti opravdanosti ovih troškova, CGES je dostavio Ugovor o pružanju usluga fakturisanja za potrebe "Fskar" procesa, od 28.09.2021. godine, zaključen između JAO, Ampriion GmbH, operatora prenosnih sistema i CREOS Luksemburg S.A, fakturu, broj 9194 od 06.10.2021. godine, izdatu od strane ENTSO-E kao i fakturu, broj 12685 od 29.12.2021. godine, i fakturu, broj 12684 od 29.12.2021. godine, izdate od strane JAO.

Uz dopis broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, dostavljen je Ugovor o dopuni Licence i Ugovor o uslugama za FSKar razmjenu podataka na Platformi za transparentnost, zaključen 01.02.2022. godine između ENTSO-E i operatora prenosnih sistema članica, u kome je iskazan dio troškova koje je dužan da pokrije CGES u iznosu od 5.152,05 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da ovaj trošak proizilazi iz zakonske obaveze i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje njegovu opravdanost isti se utvrđuje u iznosu od **5.152,05 €** godišnje, na osnovu dostavljene dokumentacije.

- x. **Troškovi eksterne revizije MVS Audit ENTSO-E** predloženi su u iznosu od **10.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je CGES potpisao Sporazum sa ENTSO-E „Minimum Viable Solution (MVS)” 2017. godine, iz koga je proistekla obaveza sprovođenja eksterne revizije po ISO standardima (primarno po ISO27001), ali i reviziju istih svake godine. Takođe je navedeno da je ovaj trošak realizovan u iznosu od 18.900,00 € u 2021. godini.

U cilju dokazivanja opravdanosti opravdanosti ovih troškova, CGES je dostavio Ugovor o nabavci usluge revizije MVS Audita, broj 203-JN/22-147/8 od 18.07.2022. godine, zaključen između CGES-a i "ISO MONT" DOO Podgorica, u kome je navedena vrijednost ugovora u iznosu od 9.630,00 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da ovaj trošak proizilazi iz zakonske obaveze i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje njegovu opravdanost isti se utvrđuje u iznosu od **9.630,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljenog ugovora.

- xi. Troškovi rada ENTSO-E regionalne grupe Kontinentalna Evropa (Regional Group Continental Europe support - RGCE)** predloženi su u iznosu od **6.756,09 €** za 2023. godinu, **6.664,78 €** za 2024. godinu i **6.552,29 €** za 2025. godinu. U Zahtjevu je navedeno da se troškovi rada RGCE zasnivaju na odobrenom budžetu ENTSO-E. Ove aktivnosti tiču se dodatne eksterne podrške Sekretarijatu RGCE, koje proističu iz sve složenijih procesa koje ova grupa prati, nadzire i dalje razvija. Svi zadaci grupe su jasno definisani aktima ENTSO-E organizacije, pa i dodatni troškovi direktno proističu iz potreba usaglašenih na nivou organa ENTSO-E (Generalne skupštine i Borda).

Navedeni trošak nije imao realizaciju u 2019. i 2020. godini, dok je u 2021. godini realizovan u iznosu od 15.006,07 €. Projekcija troška urađena je na osnovu okvirnih procjena ENTSO-E RGCE, korišćenih za potrebe srednjeročnog budžetiranja organizacije ENTSO-E. Posebna podgrupa RGCE-a zadužena za planiranje i praćenje realizacije budžeta organizacije, izradila je procjenu za svaku pojedinačnu članicu.

U cilju dokazivanja opravdanosti ovih troškova, CGES je dostavio fakturu u iznosu od 8.297,47 €, broj 8914 od 29.09.2021. godine, i fakturu u iznosu od 6.708,60 €, broj 655 od 28.01.2022. godine, izdate od strane ENTSO-E, što ukupno iznosi 15.006,07 €.

Uz dopis broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, dostavljeni su podaci ENTSO-E o iznosima sredstava koje su operatori prenosnih sistema članica ove organizacije dužni da pokriju po osnovu navedenog multilateralnog ugovora, a na osnovu kojih su predloženi iznosi troškova RGCE od 6.756,09 € za 2023. godinu, 6.664,78 € za 2024. godinu i 6.552,29 € za 2025. godinu.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da ovaj trošak proizilazi iz zakonske obaveze i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje njegovu opravdanost isti se utvrđuje u predloženom iznosu od **6.756,09 €** za 2023. godinu, **6.664,78 €** za 2024. godinu i **6.552,29 €** za 2025. godinu, na osnovu dostavljene dokumentacije.

- xii. Trošak članarine CIGRE** predložen je u iznosu od **10.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da Sporazumom o poslovno tehničkoj saradnji broj 5898, zaključenim 25.04.2019. godine između CGES i CIGRE, utvrđena obaveza plaćanja članarine od strane CGES-a u iznosu od 10.000,00 € na godišnjem nivou. Sporazumom je definisano da se saradnja sastoji u članstvu, tematskom djelovanju studijskih komiteta i savjetovanja CG KO CIGRE i učešću stručnjaka iz CG KO CIGRE u razvojnim, investicionim i eksploatacionim aktivnostima CGES-a.

U cilju dokazivanja opravdanosti opravdanosti ovog troška CGES je uz Zahtjev dostavio račun, broj 3411/10-20 od 14.04.2021. godine, izdat od strane CG KO CIGRE, kao i Sporazum o poslovno tehničkoj saradnji, broj 5898 od 25.04.2019. godine, zaključen između CGES-a i CG KO CIGRE, u kojima je naveden iznos troška od 10.000,00 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Uvažavajući iznesena obrazloženja, dostavljenu dokumentaciju, troškovi članarine CIGRE utvrđeni su u predloženom iznosu od **10.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda.

- xiii. Trošak vezan za International Grid Control Cooperation (IGCC)** predložen je u iznosu od **100.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da International Grid Control Cooperation (IGCC) predstavlja implementacioni projekat, koji je ENTSO-E pokrenuo 2016. godine, čime je uspostavljena Evropska platforma za proces netovanja debalansa sistema (IN-Platforma), u skladu sa smjernicama za balansiranje električne energije (Regulativa Komisije (EU) 2017/2195 o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja, član 22). TSO-ovi, članovi IGCC-a su ili operativni članovi, oni koji učestvuju (tj. oni koji su fizički povezani sa IGCC-om i koji obavljaju proces netovanja putem platforme), ili neoperativni članovi (tj. oni koji aktivno učestvuju u donošenju odluka u okviru IGCC-a, ali još ne sprovode postupak netovanja debalansa sistema). CGES trenutno ima status posmatrača, a u planu je dobijanje statusa prvo neoperativnog, a zatim operativnog člana do kraja 2023. godine.

Ovaj trošak će proisteći iz međunarodnog ugovora SAFA, a u vezi sa obavezama operatora prenosnog sistema za balansiranjem sistema. Trošak nije realizovan u periodu 2019-2021. godine.

Iznos ovog troška planiran od strane CGES-a za naredni period 2023-2025. godine je 100.000,00 € godišnje. U Zahtjevu je navedeno da je ovaj trošak planiran na osnovu informacija o očekivanim troškovima koje će u vezi sa pristupom IGCC platformi imati „Elektromreža Srbije” AD Beograd. Uz dopis broj 300-RAE/22-1899/4 od 23.09.2022. godine, u Agenciji zaveden istog dana pod brojem 22/3136-3, CGES je dostavio Odluku o dodjeli ugovora za nabavku usluge iznajmljivanja telekomunikacijskih linija za IGCC, naručioca „Elektromreža Srbije” AD Beograd, u kojoj je navedena vrijednost ugovora od 99.993,92 €.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da ovaj trošak proizilazi iz zakonske obaveze i da je dostavljena dokumentacija koja potvrđuje njegovu opravdanost isti se utvrđuje u iznosu od **99.993,92 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu ugovora.

Agencija je ocjenjujući predložene troškove vodila računa da isti budu opravdani i dokumentovani u skladu sa odredbama Metodologije za prenos, pa je uvažavajući priloženu dokumentaciju i obrazloženja data u svrhu pojašnjenja pojedinih troškova, **troškove koji nastaju na osnovu međunarodnih ugovora** utvrdila u iznosu od:

- **931.185,83 €** za 2023. godinu (i. 317.333,34 € + ii. 10.000,00 € + iii. 94.398,00 € + iv. 150.000,00 € + v. 24.000,00 € + vi. 62.351,30 € + vii. 112.563,68 € + viii. 29.007,45 € + ix. 5.152,05 € + x. 9.630,00 € + xi. 6.756,09 € + xii. 10.000,00 € + xiii. 99.993,92 €),
- **919.834,79 €** za 2024. godinu (i. 317.333,34 € + ii. 10.000,00 € + iii. 94.398,00 € + iv. 150.000,00 € + v. 24.000,00 € + vi. 54.466,32 € + vii. 110.579,88 € + viii. 27.616,50 € + ix. 5.152,05 € + x. 9.630,00 € + xi. 6.664,78 € + xii. 10.000,00 € + xiii. 99.993,92 €),
- **921.825,16 €** za 2025. godinu (i. 317.333,34 € + ii. 10.000,00 € + iii. 94.398,00 € + iv. 150.000,00 € + v. 24.000,00 € + vi. 55.975,10 € + vii. 109.892,84 € + viii. 28.897,62 € + ix. 5.152,05 € + x. 9.630,00 € + xi. 6.552,29 € + xii. 10.000,00 € + xiii. 99.993,92 €).

d) Troškovi za zaštitu životne sredine predloženi su u iznosu od **37.000,00 €** za 2023. godinu, **32.000,00 €** za 2024. godinu i **32.000,00 €** za 2025. godinu. U Zahtjevu je navedeno da se upravljanje otpadom vrši od 2013. godine na osnovu „Plana upravljanja otpadom CGES AD” na koji je Agencija za zaštitu prirode i životne sredine dala sljedeće saglasnosti:

- 02 broj: UPI-1268/8 od 11.11.2013. godine;

- 02 broj: UPI-1513/2 od 14.09.2015. godine;
- broj: UPI-101/2-02-1566/3 od 21.09.2018. godine;
- broj: 02-UPI-1228/2 od 19.10.2021. godine.

U Zahtjevu je navedeno da se troškovi za zaštitu životne sredine odnose, između ostalog na sprovođenje mjera kompenzacije ili mjera za smanjenje uticaja elektroenergetskih objekata na životnu sredinu (pošumljavanje, postavljanje odbijača ptica, postavljanje kućica za slijepe miševе i dr.). Navedene mjere se propisuju elaboratima o procjeni uticaja na životnu sredinu, baznim studijama biodiverziteta, monitoringom uticaja projekata na životnu sredinu i sl. CGES je dužan da sprovede mjere utvrđene elaboratom procjene uticaja određenog projekta na životnu sredinu shodno Zakonu o procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list Crne Gore", broj 75/18). Takođe, ukoliko je obaveza propisana elaboratom, CGES je dužan da vrši monitoring određenih aspekata životne sredine prepoznatih baznim studijama rađenim za područje na kojem se projekat realizuje, nakon realizacije projekta tj. puštanja objekta u rad.

U cilju dokazivanja opravdanosti ovog troška, CGES je uz dopis broj 13306-3 od 26.09.2019. godine, dostavio Ugovor broj 12791 od 11.11.2016. godine, zaključen između CGES i "Štit Company" DOO Nikšić i Rješenje broj UPI-101/2-02-1566/3 od 21.09.2018. godine, kojim se daje saglasnost na Plan upravljanja otpadom CGES, izdato od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma – Agencija za zaštitu prirode i životne sredine.

Uz dopis broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, dostavljena su dodatna pojašnjenja planiranih troškova za zaštitu životne sredine. U navedenom dopisu dat je analitički prikaz planiranih troškova na način prikazan u Tabeli 5.

Tabela 5. Analitički prikaz zahtijevanih troškova za zaštitu životne sredine

Trošak zaštite životne sredine	2023	2024	2025
Sanacija i rekultivacija terena u objektima CGES-a	2.000	2.000	2.000
Mjere kompenzacije ili mjere za smanjenje uticaja el.energetskih objekata na životnu sredinu (pošumljavanje, postavljanje odbijača ptica, postavljanje kućica za slijepe miševе i dr.)	15.000	10.000	10.000
Preuzimanje i zbrinjavanje opasnog otpada	10.000	10.000	10.000

Eko naknada za stvaranje opasnog otpada na osnovu Zakona o životnoj sredini "Službeni list CG" br. 52/16 zavisi od količine proizvedenog otpada u godini za koju se vrši obračun	10.000	10.000	10.000
Ukupno	37.000	32.000	32.000

Vezano za sanaciju i rekultivaciju terena u objektima CGES-a navedeno je da, iako se incidentne situacije rijetko dešavaju, neophodno je planirati navedene troškove u slučaju da se desi incident sa izlivanjem transformatorskog ulja u životnu sredinu ili iz drugih razloga kada je potrebno urediti teren unutar trafostanica.

Dalje je navedeno da se mjere kompenzacije ili mjere za smanjenje uticaja elektroenergetskih objekata na životnu sredinu (pošumljavanje, postavljanje odbijača ptica, postavljanje kućica za slijepe miševе i dr.) propisuju elaboratima o procjeni uticaja na životnu sredinu, baznim studijama biodiverziteta, monitoringom uticaja projekata na životnu sredinu i sl. Takođe, obuhvataju i finansiranje studija monitoringa uticaja određenog projekta na životnu sredinu, nakon izgradnje projekta, koje vrše ovlašćene organizacije. CGES je dužan da sprovede mjere utvrđene elaboratom procjene uticaja određenog projekta na životnu sredinu shodno Zakonu o procjeni uticaja na životnu sredinu ("Sl. list Crne Gore", br. 75/18). Takođe, ukoliko je obaveza propisana elaboratom, CGES je dužan da vrši monitoring određenih aspekata životne sredine prepoznatih baznim studijama rađenim za područje na kojem se projekat realizuje, nakon realizacije projekta tj. puštanja objekta u rad. Ovaj trošak u prethodnom periodu nije ostvaren, ali je planiran za naredni period. Trošak je planiran na osnovu cijena na tržištu i obaveza koje predstoje u narednim godinama, i to:

- monitoring biodiverziteta na trasi DV 400 kV Lastva-Čevo: planirano 15.000,00 € u 2023. godini);
- nabavka odbijača ptica za ugradnju na za to predviđenim lokacijama u 2024. godini na DV 400 kV Čevo-Pljevlja, u ukupnoj dužini od oko 8 km. Potrebno je oko 100 odbijača/1 km dalekovoda, pri čemu je tržišna cijena jednog odbijača 12,00 eura, tako da je ukupna orjentaciona cijena 10.000,00 eura;
- monitoring ornitofaune na DV 400 kV Čevo-Pljevlja: planirano 10.000,00 € u 2025. godini.

Što se tiče preuzimanja i zbrinjavanja opasnog otpada, navedeno je da se uravljanje otpadom vrši od 2013. godine na osnovu „Plana upravljanja otpadom CGES AD“ na koji

je Agencija za zaštitu prirode i životne sredine dala saglasnost. Neopasni otpad se reciklira, kao i određena vrsta opasnog otpada koja se u većoj mjeri proizvodi. Međutim, određenim vrstama opasnog otpada je propisano trajno zbrinjavanje (SF6 gasu, otpadu iz uljnih jama, zauljanom zemljištu...), a CGES je sveo proizvodnju ovih vrsta otpada na najmanju moguću mjeru.

Dalje je navedeno da troškovi za zaštitu životne sredine obuhvataju i eko naknadu za stvaranje opasnog otpada na osnovu Zakona o životnoj sredini ("Službeni list Crne Gore", br. 52/16 i 73/19) koja zavisi od količine proizvedenog otpada u godini za koju se vrši obračun. Ostvarenje ovog troška u 2019. godini iznosi 557,52 € (na analitičkoj kartici 57940 (troškovi prethodnih godina), u 2020. godini 17.973,72 €, a u 2021. godini 3.827,00 €. CGES je planirao trošak u narednim godima prema velikom obimu investicionih projekata zamjene opreme u postrojenjima i planiranih rekonstrukcija na dalekovodima, gdje se očekuje značajno povećanje količine proizvedenog otpada, a samim tim i povećanje iznosa Eko naknada.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da troškovi za zaštitu životne sredine nastaju po osnovu zakonske obaveze, kao i da je subjekat obrazložio i dokumentovao njegovu opravdanost, isti se utvrđuju u predloženom iznosu od **37.000,00 €** za 2023. godinu, **32.000,00 €** za 2024. godinu i **32.000,00 €** za 2025. godinu.

- e) Naknada za rad operatora tržišta** predložena je u iznosu od **193.126,44 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, prema utvrđenom, odnosno ostvarenom iznosu ovog troška u 2021. godini.

Naknadu za rad operatora tržišta električne energije, saglasno članu 43 stav 3 tačka 4 Zakona, utvrđuje Agencija u postupku odlučivanja po zahtjevu ovog subjekta (u daljem tekstu: COTEE). Na sjednici Odbora Agencije, održanoj 29.11.2022. godine povodom razmatranja *Izveštaja o analizi dokumentacije po Zahtjevu za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad "Crnogorskom operatoru tržišta električne energije" DOO Podgorica za regulatorni period od 01.01.2023. do 31.12.2025. godine*, od 01.11.2022. godine, i *Izveštaja o stavovima po primjedbama na Izveštaj o analizi dokumentacije po Zahtjevu za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad "Crnogorskom operatoru tržišta električne energije" DOO Podgorica za regulatorni period od 01.01.2023. do 31.12.2025. godine*, broj 22/3134-16 od 18. novembra 2022.

godine, COTEE je iznio primjedbu, koja je ocijenjena osnovanom pa je ista prihvaćena, što je uslovilo promjenu visine regulatorno dozvoljenog prihoda za COTEE, a time i promjenu naknade za rad ovog subjekta koju plaća CGES u odnosu na naknadu prikazanu u Izvještaju sa javne rasprave.

Naknada za rad operatora tržišta za 2023, 2024. i 2025. godinu, koju na godišnjem nivou plaća Operator prenosnog sistema električne energije, utvrđena je Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad operatora tržišta električne energije za period 01.01.2023 – 31.12.2025. godina, broj 22/3134-24 od 30.11.2022. godine, donijetom u skladu sa Zakonom i Metodologijom za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad operatora tržišta ("Službeni list Crne Gore", 71/22), u iznosu od **226.064,14 €** za 2023. godinu ($18.838,68 \text{ €} * 12$), **221.082,20 €** za 2024. godinu ($18.423,52 \text{ €} * 12$) i **220.675,40 €** za 2025. godinu ($18.389,62 \text{ €} * 12$).

- f) Troškovi rezervisanja sudskih sporova, koji se odnose na troškove poreza, naknade štete trećim licima i/ili eksproprijacije** predloženi su iznosu od **740.138,24 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da CGES vrši rezervisanje za odlive sredstava koji mogu nastati po osnovu aktivnih sudskih sporova koji se vode protiv CGES-a na dan sastavljanja finansijskih iskaza, a prema očekivanom ishodu pojedinačnih sudskih sporova, nakon prvostepene presude i do iznosa koji je potreban da se obaveza izmiri u cjelosti.

Trošak rezervisanja za sudske sporove gdje je predmet spora bila naknada štete je realizovan u iznosu od 232.353,41 € u 2019. godini, u 2020. godini nije imao realizaciju, dok je u 2021. godini realizovan u iznosu od 18.935,80 €.

Navedeni trošak je planiran na osnovu prosjeka ostvarenja istog u prethodnom trogodišnjem periodu i za period 2023-2025. godine iznosi **83.763,07 €** godišnje.

Trošak rezervisanja za sudske sporove gdje je predmet spora bio porez na imovinu nije realizovan u prethodnom trogodišnjem periodu.

Planirani trošak rezervisanja za sudske sporove gdje je predmet spora porez na imovinu u narednom regulatornom periodu 2023-2025. godina iznosi **656.375,17 €** godišnje.

U Zahtjevu je navedeno da je stanovište pojedinih lokalnih samouprava da se porez na nepokretnosti plaća na trafostanice uključujući građevinski dio i opremu, kao i na dalekovode (građevinski dio i oprema). U poslovnim knjigama CGES-a dalekovodi se

vode kao jedinstveni objekti (sa podjelom na opremu i građevinski dio) i ne vodi se evidencija o vrijednostima koje se odnose na pojedine opštine. Pored toga, oprema trafostanica sadrži svu opremu koja se nalazi u njoj i CGES ne posjeduje informacije o dijelu opreme koja je neodvojivo vezana za objekat i kao takva bi po tumačenju poreskih organa trebala biti predmet oporezivanja. Posljednjih godina sve veći broj opština pokreće proces utvrđivanja poreza na opremu trafostanica i na dalekovode za posljednjih pet godina, i vrši prinudnu naplatu istog, pa su u toku i sudski postupci sa njima.

Prema tendenciji ishoda sudskih postupaka, shodno zauzetim stavovima Upravnog suda Crne Gore i Vrhovnog suda Crne Gore u predmetima sa ovim činjeničnim i pravnim osnovom i uslovima za obaveznost primjene MRS 37, napravljena je procjena planiranog troška rezervisanja sudskih sporova koji se odnose na troškove poreza na imovinu.

Uz dopis broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, dostavljen je analitički prikaz planiranog troška rezervisanja na osnovu očekivane realizacije sudskih sporova u kojima je predmet spora porez na imovinu.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da troškovi rezervisanja sudskih sporova, koji se odnose na troškove poreza, naknade štete trećim licima i/ili eksproprijacije nastaju po osnovu zakonske obaveze, kao i da je subjekat obrazložio i dokumentovao njegovu opravdanost, isti se utvrđuju u predloženom iznosu od **740.138,24 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda.

g) Ostali troškovi poslovanja na koje se ne može uticati predloženi su u iznosu od **2.252.239,43 €** za 2023. godinu, **2.319.573,52 €** za 2024. godinu i **2.231.971,85 €** za 2025. godinu. U dokumentu "Detaljan obračun predloženog regulatorno dozvoljenog prihoda", CGES je dao pojašnjenja i strukturu ostalih troškova poslovanja na koje se ne može uticati, u vezi sa kojima je izvršena sljedeća analiza:

i. Troškovi naknade štete drugim licima predloženi su u iznosu od **92.000,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da je članom 219 stav 1 Zakona propisano sljedeće:

- 1) Vlasnici, odnosno držaoci nepokretnosti dužni su da omoguće energetske subjektima nesmetan pristup do nepokretnosti i na nepokretnostima na kojima se nalaze ili grade energetske objekti, radi izvođenja radova na izgradnji, održavanju,

kontroli ispravnosti objekata, uređaja, postrojenja ili opreme i izvođenja drugih neophodnih radova.

- 2) Energetski subjekat iz stava 1 ovog člana dužan je da plati vlasniku nepokretnosti naknadu za eventualno pričinjenu štetu izvođenjem radova i u slučajevima iz člana 204 stav 4 ovog zakona, čiju visinu utvrđuju sporazumno.
- 3) Ako vlasnik nepokretnosti i energetski subjekat ne postignu sporazum iz stava 2 ovog člana, visina naknade štete utvrđuje se u skladu sa opštim pravilima o naknadi štete.

CGES navodi da je ostvarenje troškova naknade štete drugim licima u 2019. godini iznosi 40.508,50 €, u 2020. godini 60.835,00 €, dok je u 2021. godini ostvaren trošak u iznosu od 74.229,70 €, što prosječno iznosi 65.114,50 €.

Ovi troškovi su planirani za naredni regulatorni period 2023-2025. godina na osnovu planiranih rekonstrukcija i održavanja postojećih dalekovoda. Usljed radova potrebno je pristupiti predmetnim dalekovodima, a prolaskom mašina dolazi do štete na imanjima u vlasništvu fizičkih lica, koju je potrebno nadoknaditi shodno Zakonu o energetici. Planiranom sječom šume nastaje šteta na drvnom asortimentu koji se nalazi takođe u privatnom vlasništvu i istu je neohodno nadoknaditi. Obračun se vrši po važećem cjenovniku Uprave za šume Crne Gore na osnovu Zakona o šumama i za drvne asortimente u dubjećem stanju koji iznosi:

1. Trupci od 35,00 € do 60,00 € po m³
2. Trupci hrasta od 33,00 € do 115,00 € po m³
3. Jamsko od 30,00 € do 37,00 € po m³
4. Tehničko drvo 100,00 € po metru dužnom
5. Ogrevno drvo 20,00 € po m³.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da ovi troškovi nastaju po osnovu zakonske obaveze, isti su opravdani. Kako CGES nije obrazložio planirano povećanje ovog troška u narednom periodu na jasan i provjerljiv način, isti se utvrđuju u iznosu od **58.524,40 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu prosječnog ostvarenja u tri godine koje prethode godini podnošenja Zahtjeva utvrđenog na osnovu dostavljenih analitičkih kartica (broj 57930 i 57930506).

- ii. **Troškovi po osnovu javnog oglašavanja** predloženi su u iznosu od **11.800,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da se ovi troškovi odnose na troškove objavljivanja finansijskih izvještaja, podsticaj, organizovanje i preduzimanje mjera za efikasno funkcionisanje finansijskih tržišta, kao i troškove objave obavještenja o sazivanju Skupštine akcionara i isplati dividende.

Ostvarenje navedenog troška u 2019. godini iznosi 2.276,00 €, u 2020. godini 2.361,79 € (2.305,79 € na analitičkoj kartici 55910506 + 56,00 € na analitičkoj kartici 57940 (troškovi prethodnih godina)), dok je u 2021. godini ostvaren trošak u iznosu od 4.670,13 €. Prosječno ostvarenje troška u navedenom periodu iznosi 3.083,97 €.

U Zahtjevu se takođe navodi da je analizom podataka utvrđeno da je prosjek ostvarenja ovog troška u navedenom periodu u odnosu na prosjek utvrđenih iznosa veći za iznos od 310,28 €. U cilju dokazivanja opravdanosti ovog troška dostavljaju se analitičke kartice.

Planirani troškovi za naredni regulatorni period 2023-2025. godine, iznose 11.800,00 € godišnje. Planirano je povećanje ovog troška za naredni regulatorni period zbog promjene cjenovnika Komisije za hartije od vrijednosti i nove naknade za podsticaj, organizovanje i preduzimanje mjera za efikasno funkcionisanje finansijskih tržišta, planiranog objavljivanja Pravila za funkcionisanje prenosnog sistema električne energije u Službenom listu Crne Gore, kao i obaveze objavljivanja obavještenja o sazivanju Skupštine.

Zakonom o tržištu kapitala, član 47 ("Službeni list Crne Gore", br. 1/18), propisano je da se sredstva za rad Komisije ostvaruju iz: naknada koje se plaćaju uz podnošenje zahtjeva Komisiji i naknada koje se plaćaju za registraciju i prenos hartija od vrijednosti kod lica ovlašćenog za registraciju hartija od vrijednosti, kao i da Komisija utvrđuje visinu navedenih naknada.

Naknadu za objavljivanje finansijskih izvještaja emitenta i naknadu za podsticaj, organizovanje i preduzimanje mjera za efikasno funkcionisanje finansijskih tržišta fakturiše Komisija za hartije od vrijednosti po osnovu Pravilnika o naknadama za rad Komisije za tržište kapitala – Cjenovnik ("Službeni list Crne Gore", br. 83/18, 32/19, 36/19, 29/21, 114/21). Članom 3 ovog Pravilnika je propisano da svi emitenti hartija od vrijednosti plaćaju kvartalno naknadu u iznosu od 300 € radi podsticanja, organizovanja i preduzimanja mjere za efikasno funkcionisanje finansijskih tržišta, najkasnije 30 dana od dana isteka kvartala za koji se plaća naknada. Članom 6 ovog

Pravilnika je propisano da emitenti čije su hartije od vrijednosti uključene na trgovanje na regulisanom tržištu kvartalno plaćaju naknadu za objavljivanje finansijskih izvještaja u iznosu od 400 €, najkasnije 30 dana od dana isteka kvartala za koji se plaća naknada.

U skladu sa gorenavedenim, naknada za objavljivanje finansijskih izvještaja emitenta i naknada za podsticaj, organizovanje i preduzimanje mjera za efikasno funkcionisanje finansijskih tržišta iznosi 2.800,00 € godišnje.

Članom 136 stav 2 Zakona o privrednim društvima propisano je da se obavještenje o sazivanju skupštine akcionara dostavlja putem pošte, osim za društva koja imaju 100 i više akcionara, kod kojih je odbor direktora, odnosno nadzorni odbor dužan da obavještenje o sazivanju skupštine objavi dva puta u najmanje jednom dnevnom štampanom mediju koji se izdaje u Crnoj Gori i na svojoj internet stranici.

Konačno, shodno zakonskim propisima, operator prenosnog sistema je obavezan da određene akte koje donosi, poput Pravila za funkcionisanje prenosnog sistema električne energije, objavljuje u Službenom listu Crne Gore.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da ovi troškovi nastaju po osnovu zakonske obaveze, isti su opravdani. Kako CGES nije obrazložio planirano povećanje ovog troška u narednom periodu na jasan i provjerljiv način, u Izvještaju je iznos od **5.902,64 €** godišnje ocijenjen opravdanim, na šta je CGES iznio primjedbu u toku javne rasprave ukazujući na sljedeće:

„CGES je predložio troškove po osnovu javnog oglašavanja u iznosu od 11.800,00 € godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. S obzirom da ovi troškovi nastaju po osnovu zakonske obaveze, Agencija je utvrdila da su isti opravdani. Međutim, kako CGES nije obrazložio planirano povećanje ovog troška u narednom periodu na jasan i provjerljiv način, ovi troškovi su utvđeni u iznosu od 5.902,64 € godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu prosječnog ostvarenja u tri godine koje prethode godini podnošenja Zahtjeva za koje postoje konačni podaci u iznosu od 3.102,64 € i iznosa od 2.800,00 € koji se odnosi na nove naknade za objavljivanje finansijskih izvještaja emitenta i naknade za podsticaj, organizovanje i preduzimanje mjera za efikasno funkcionisanje finansijskih tržišta.

Ističemo da je, shodno zakonskim propisima, operator prenosnog sistema obavezan da određene akte koje donosi, poput Pravila za funkcionisanje prenosnog sistema električne energije, objavljuje u Službenom listu Crne Gore, usljed čega nastaje trošak koji se obračunava u skladu sa cjenovnikom ove javne ustanove, koji dostavljamo u

prilogu. Imajući u vidu broj strana koje imaju akti koje je CGES obavezan objaviti u Službenom listu CG (npr. Pravila za funkcionisanje imaju oko 130 strana), kao i cijene ovakvog načina oglašavanja (45 € po strani), smatramo da troškove javnog oglašavanja treba utvrditi u zahtijevanom iznosu od 11.800,00 € godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda."

Agencija je razmotrila primjedbu i dodatna obrazloženja, u odnosu na koje je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba je djelimično prihvaćena.

Na osnovu analitičke kartice broj 5592 – troškovi javnog oglašavanja zaključuje se da su ovi troškovi ostvareni u 2019. godini u iznosu od 2.276,00 €, kao i da je naknada za objavljivanje finansijskih izvještaja iznosila 250 € po kvartalu.

Na osnovu analitičke kartice broj 5592 – troškovi javnog oglašavanja zaključuje se da su ovi troškovi ostvareni u 2020. godini u iznosu od 2.305,79 €, kao i da je naknada za objavljivanje finansijskih izvještaja iznosila 250 € po kvartalu, dok se ostatak ostvarenih troškova odnosi na oglašavanje u sredstvima javnog informisanja.

Na osnovu analitičke kartice broj 55910506 – troškovi javnog oglašavanja koje nije moguće kontrolisati zaključuje se da su ovi troškovi ostvareni u 2021. godini u iznosu od 4.670,13 €, kao i da je naknada za objavljivanje finansijskih izvještaja iznosila 700 € po kvartalu. Saglasno Pravilniku o naknadama za rad Komisije za tržište kapitala – Cjenovnik ("Službeni list Crne Gore", br. 83/18, 32/19, 36/19, 29/21, 114/21), naknada od 700 € po kvartalu se odnosi na naknadu za objavljivanje finansijskih izvještaja emitenta i naknadu za podsticaj, organizovanje i preduzimanje mjera za efikasno funkcionisanje finansijskih tržišta, što je ukupno 2.800,00 € godišnje. Ostatak ostvarenih troškova iskazanih na navedenoj analitičkoj kartici odnosi se na oglašavanje u sredstvima javnog informisanja i obavještenja o sazivima Skupštine akcionara i druga obavještenja.

Troškovi iskazani na analitičkim karticama ne obuhvataju troškove objavljivanja akata u Službenom listu Crne Gore.

Uzimajući navedeno u obzir, utvrđuju se troškovi javnog oglašavanja za 2023. godinu u iznosu od **10.520,13 €**, kao zbir:

- ostvarenih troškova u 2021. godini u iznosu od 4.670,13 €, čime su obuhvaćene obaveze plaćanja naknada za objavljivanje finansijskih izvještaja emitenta i za

podsticaj, organizovanje i preduzimanje mjera za efikasno funkcionisanje finansijskih tržišta, kao i troškovi oglašavanja u sredstvima javnog informisanja, i

- iznosa od 5.850,00 €, koji se odnosi na troškove objavljivanja akata u Službenom listu Crne Gore (130 * 45 €).

Uzimajući u obzir da CGES nije imao trošak po osnovu objavljivanja akata u Službenom listu Crne Gore u 2019, 2020. i 2021. godini, kao i da je zahtijevao trošak po ovom osnovu planirajući donošenje i objavljivanje pravila za funkcionisanje prenosnog sistema, koji je utvrđen za 2023. godinu, troškovi javnog oglašavanja za 2024. i 2025. godinu utvrđeni su u iznosu od **4.670,13 €**, na osnovu ostvarenja ovih troškova u 2021. godini.

- iii. **Troškovi zaštite i ispitivanja** predloženi su u iznosu od **85.150,00 €** za 2023. godinu, u iznosu od **73.500,00 €** za 2024. godinu i **70.250,00 €** za 2025. godinu. U Zahtjevu je navedeno da se analiza ulja iz energetskih transformatora, prema Pravilniku o održavanju elektroenergetskih postrojenja, vrši periodično svakih godinu, dvije ili četiri, zavisno od tipa ispitivanja odnosno naponskog nivoa. Prema navedenom pravilniku, ispitivanje sigurnosnih ventila obavlja se jednom godišnje, provjera stanja uzemljivača se vrši svakih 5 ili 10 godina zavisno od materijala uzemljivača, dok se ispitivanje protivpožarnih aparata obavlja dva puta godišnje.

Mjerenje nivoa elektromagnetnih zračenja prema obavezama koje proističu iz elaborata procjene uticaja na životnu sredinu je zakonska obaveza investitora projekta prema Zakonu o zaštiti od nejonizujućih zračenja („Službeni list Crne Gore”, broj 35/13) i radi se nakon izgradnje novih objekata kao i nakon rekonstrukcije postojećih. Očekuje se da Agencija za zaštitu životne sredine inicira izradu studije zatečenih izvora elektromagnetnih zračenja, dok je plaćanje izrade studije obaveza CGES-a. Takođe, odredbama navedenog zakona predviđena je i izrada drugih dokumenata. U cilju sprovođenja odredbi pomenutog zakona Ekološka inspekcija je donijela Rešenja broj: UPI-0303/2018-570 i UPI-0303/2018-573 od 21.06.2018. godine kojima je naložila CGES-u da uđe u proceduru prvih mjerenja elektromagnetnih zračenja za izvore nejonizujućeg zračenja koje posjeduje i da uđe u proceduru za dobijanje dozvole za njihovo korišćenje.

U Zahtjevu se takođe navodi da su dalekovodi CGES-a, uglavnom, u eksploataciji više od 40 godina sa istim stubovima koji se nijesu mijenjali u ovom eksploatacionom periodu, te da je zbog toga potrebno obezbijediti sredstva radi ispitivanja svojstava

čelične konstrukcije ovih stubova. Stubne konstrukcije je posebno važno ispitati prije većih revitalizacija dalekovoda koje podrazumijevaju zamjenu ostale opreme (provodnika, izolatora, spojne i ovjesne opreme...).

Pravilnik o postupku i rokovima za vršenje periodičnih pregleda i ispitivanja sredstava za rad, sredstava i opreme lične zaštite na radu i uslova radne sredine ("Službeni list Crne Gore", br. 71/05), definiše postupak i rokove ispitivanja električnih i gromobranskih instalacija (radi se svake treće godine), usluge ispitivanja uslova radne sredine (radi se svake pete godine), usluga ispitivanja sredstava za rad (radi se svake treće godine), kao i izdavanje atesta za alat za dalekovodne ekipe.

U skladu sa Zakonom o zaštiti i zdravlju na radu, član 11, prethodni i periodični pregledi i ispitivanja tehnoloških procesa i sredstava za rad vrše se u cilju obezbjeđivanja kvaliteta izvedenih radova i rada na propisan način u toku izvođenja procesa rada. Poslodavac je dužan da zaposlenima sredstva za rad da na upotrebu, samo ako posjeduje stručni nalaz, odnosno izvještaj o njihovim izvršenim pregledima i ispitivanjima, sa ocjenom da su na njima obezbijeđene propisane mjere zaštite.

U skladu sa Zakonom o zaštiti i zdravlju na radu, član 17, poslodavac je dužan da donese akt o procjeni rizika za sva radna mjesta, utvrdi način i mjere za otklanjanje rizika i obezbijedi njihovo sprovođenje. U aktu o procjeni rizika poslodavac određuje radna mjesta sa povećanim rizikom, zdravstvene zahtjeve za određeni rad koje moraju da ispunjavaju zaposleni u radnom procesu ili za korišćenje pojedinih sredstava za rad na osnovu stručne ocjene ovlašćene ustanove za zdravstvenu zaštitu zaposlenih.

Na osnovu člana 36 stav 2 Zakona o zaštiti i zdravlju na radu i člana 42 i 49 Pravilnika o zaštiti i zdravlju na radu, br. 7132/1 od 03.07.2020. godine je donijeta Procedura o postupku provjere alkoholisanosti i prisustva drugih psihoaktivnih supstanci i opojnih sredstava zavisnosti. Baždarenje se vrši na pola godine (naznačeno na uvjerenju o ovjeravanju mjerila - alkometra).

Troškovi zaštite i ispitivanja ostvareni su u 2019. godini u iznosu od 43.165,04 €, u 2020. godini 40.700,84 €, dok je ostvarenje u 2021. godini iznosilo 26.666,61 €, što u prosjeku iznosi 36.844,16 €.

U Zahtjevu su navedeni razlozi zbog kojih je planirano povećanje troškova zaštite i ispitivanja u narednom periodu, i to:

- Povećanje troškova zaštite i ispitivanja za naredni regulatorni period potiče uglavnom iz rasta troškova po osnovu: ispitivanja sredstava kolektivne zaštite na radu, mjerenja nivoa elektromagnetnih zračenja prema obavezama koje proističu iz elaborata procjene uticaja na životnu sredinu, analize ulja iz energetskih transformatora i izrade studije zatečenih izvora elektromagnetnih zračenja.
- Planirani trošak ispitivanja sredstava kolektivne zaštite na radu je u prosjeku 18.509,00 € veći u odnosu na ostvarenje u prethodnom trogodišnjem periodu. Kako bi bili ispunjeni uslovi predviđeni Normativom kolektivnih sredstava zaštite na radu, bilo je neophodno obezbijediti veću količinu određenih sredstava kolektivne zaštite za trafostanice i dalekovodne ekipe. Navedeni Normativ je proistekao iz Akta o procjeni rizika br. 6195 od 10.06.2020. godine.
- Planirani trošak mjerenja nivoa elektromagnetnih zračenja prema obavezama koje proističu iz elaborata procjene uticaja na životnu sredinu je u prosjeku 7.046,67 € veći u odnosu na ostvarenje u prethodnom trogodišnjem periodu. Mjerenja su izvršena u 2018. godini za dvije trafostanice, a u 2019. i 2020. godini mjerenja nijesu izvršena jer je rađena rekonstrukcija trafostanica. U 2021. godini je izvršeno mjerenje u pet trafostanica. CGES je planirao mjerenja u ostalim objektima u narednim godinama. Nakon prvih mjerenja, a u zavisnosti od njihovih rezultata, mjerenja će se raditi periodično.
- Planirani trošak analize ulja iz energetskih transformatora je u prosjeku 6.245,00 € veći u odnosu na ostvarenje u prethodnom trogodišnjem periodu uslijed povećanja broja transformatora u kojima je potrebno redovno ispitivati ulje u skladu sa Pravilnikom o održavanju VN opreme.
- Planirani trošak izrade studije zatečenih izvora elektromagnetnih zračenja je u prosjeku 3.666,67 € veći u odnosu na ostvarenje u prethodnom trogodišnjem periodu jer se očekuje da istu inicira Agencija za zaštitu životne sredine.

Uz dopis broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, dostavljen je analitički prikaz planiranih troškova zaštite i ispitivanja.

Utvrđivanje od strane Agencije:

S obzirom da troškovi zaštite i ispitivanja nastaju po osnovu zakonskih obaveza, kao i da je subjekat obrazložio i dokumentovao njegovu opravdanost, ocijenjeno je da su

isti opravdani i utvrđuju se u predloženim iznosima od **85.150,00 €** za 2023. godinu, u iznosu od **73.500,00 €** za 2024. godinu i **70.250,00 €** za 2025. godinu, na osnovu dostavljene dokumentacije.

- iv. Troškovi poreza na dobit pravnih lica** predloženi su u iznosu od **2.063.289,43 €** za 2023. godinu, **2.142.273,52 €** za 2024. godinu i **2.057.921,85 €** za 2025. godinu.

U skladu sa članom 10 stav 5 Metodologije za prenos troškovi poreza na dobit pravnih lica se utvrđuju kao proizvod utvrđenog povrata na sredstva iz člana 13 ove metodologije i stope poreza na dobit utvrđene zakonom kojim se uređuje porez na dobit pravnih lica koja se primjenjuje na iznos dobiti koja je jednaka utvrđenom povratu na sredstva. Utvrđeni povrat na sredstva iznosi 13.742.855,37 € za 2023. godinu, 13.190.370,97 € za 2024. godinu i 12.648.342,01 € za 2025. godinu. Zakonom o porezu na dobit pravnih lica ("Službeni list RCG", br. 65/01, 12/02, 80/04 i "Službeni list CG", br. 40/08, 86/09, 40/11, 14/12, 61/13, 55/16 i 146/21), član 28, propisane su stope poreza na dobit, prema kome se, saglasno stavu 2 tačka 3 navedenog člana, na dobit veću od 1.500.000,01 € primjenjuje stopa poreza od 177.000,00 € + 15% na iznos preko 1.500.000,01 €.

U skladu sa navedenim, utvrđeni su troškovi poreza na dobit pravnih lica u iznosu od:

- **2.013.428,31 €** ($177.000,00 \text{ €} + 15\% * (13.742.855,38 \text{ €} - 1.500.000,01 \text{ €})$) za 2023. godinu,
- **1.930.555,65 €** ($177.000,00 \text{ €} + 15\% * (13.190.370,98 \text{ €} - 1.500.000,01 \text{ €})$) € za 2024. godinu i
- **1.849.251,30 €** ($177.000,00 \text{ €} + 15\% * (12.648.342,02 \text{ €} - 1.500.000,01 \text{ €})$) za 2025. godinu.

Agencija je ocjenjujući predložene troškove vodila računa da isti budu opravdani i dokumentovani u skladu sa odredbama Metodologije za prenos, pa je uvažavajući priloženu dokumentaciju i obrazloženja data u svrhu pojašnjenja pojedinih troškova, **ostale troškove na koje se ne može uticati** utvrdila u iznosu od:

- **2.167.622,84 €** za 2023. godinu (i. 58.524,40 € + ii. 10.520,13 € + iii. 85.150,00 € + iv. 2.013.428,31 €),

- **2.067.250,18 €** za 2024. godinu (i. 58.524,40 € + ii. 4.670,13 € + iii. 73.500,00 € + iv. 1.930.555,65 €), i
- **1.982.695,83 €** za 2025. godinu (i. 58.524,40 € + ii. 4.670,13 € + iii. 70.250,00 € + iv. 1.849.251,30 €).

Troškovi poslovanja na koje se ne može uticati su predloženi u iznosu od **10.039.115,67 €** za 2023. godinu, **10.185.963,43 €** za 2024. godinu i **10.182.569,83 €** za 2025. godinu.

Agencija je, ocjenjujući predložene troškove, vodila računa da isti budu opravdani i dokumentovani u skladu sa odredbama Metodologije za prenos, pa je, uvažavajući priloženu dokumentaciju i obrazloženja data u svrhu pojašnjenja pojedinih troškova, troškove poslovanja na koje se ne može uticati utvrdila u iznosu od:

- **9.916.196,51 €** za 2023. godinu (1.987.488,04 € + 3.826.697,42 € + 931.185,83 € + 37.000,00 € + 226.189,98 € + 740.138,24 € + 2.167.622,84 €),
- **9.891.306,24 €** za 2024. godinu (2.000.116,08 € + 3.910.884,75 € + 919.834,79 € + 32.000,00 € + 221.208,04 € + 740.138,24 € + 2.067.250,18 €), i
- **9.895.410,97 €** za 2025. godinu (2.008.973,80 € + 3.989.102,54 € + 921.825,16 € + 32.000,00 € + 220.801,24 € + 740.138,24 € + 1.982.695,83 €).

Troškovi poslovanja na koje se ne može uticati podliježu vršenju korekcija u skladu sa članom 6 stav 1 tačka 1 i članom 13 stav 1 tačka 2 Pravila za korekcije, što znači da će svako odstupanje u ostvarenju ovih troškova u odnosu na utvrđeni iznos biti uzeto u obzir u postupku utvrđivanja korekcija u toku regulatornog perioda, ukoliko se ispune Zakonom propisani uslovi, ili prilikom utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda za naredni regulatorni period.

* * *

Troškovi poslovanja za energetske djelatnosti su predloženi u iznosu od **31.798.047,85 €** za 2023. godinu, **32.672.682,72 €** za 2024. godinu i **32.559.414,46 €** za 2025. godinu.

Saglasno članu 7 stav 5 Metodologije za prenos, troškovi poslovanja se dijele na: troškove poslovanja na koje se može uticati, troškove poslovanja na koje se djelimično uticati i troškove poslovanja na koje se ne može uticati. Agencija je u skladu sa čl. 7, 8, 9 i 10 Metodologije za prenos utvrdila navedene kategorije troškova, što je sadržano u Poglavlju A, potpoglavlja 1, 2

i 3, obrazloženja ove odluke, na osnovu čega se utvrđuju troškovi poslovanja za energetske djelatnosti u iznosu od:

- **30.913.540,29 €** za 2023. godinu (8.062.240,45 € + 12.935.103,33 € + 9.916.196,51 €), pa je odlučeno kao u tački 2 podtačka a dispozitiva ove odluke,
- **31.757.344,10 €** za 2024. godinu (8.065.042,72 € + 13.800.995,14 € + 9.891.306,24 €), pa je odlučeno kao u tački 11 podtačka a dispozitiva ove odluke,
- **31.661.937,24 €** za 2025. godinu (8.087.624,84 € + 13.678.901,43 € + 9.895.410,97 €), pa je odlučeno kao u tački 20 podtačka a dispozitiva ove odluke.

B. Trošak amortizacije

Trošak amortizacije predložen je u iznosu od **8.231.630,00 €** za 2023. godinu, **8.582.900,00 €** za 2024. godinu i **8.524.714,00 €** za 2025. godinu.

U dokumentu "Detaljan obračun predloženog regulatorno dozvoljenog prihoda", CGES je naveo da je trošak amortizacije za regulatorni period obračunat na osnovu:

- nabavne vrijednosti osnovnih sredstava koja su u funkciji na kraju 2021., 2022. i 2023. godine obračunate u skladu sa Zakonom i Metodologijom za prenos,
- korisnog vijeka upotrebe osnovnih sredstava, i
- primjene proporcionalnog metoda amortizacije.

U skladu sa članom 32 stav 4 Metodologije za prenos, Agencija je CGES-u dostavila tabelu sa obračunom regulatorne osnove sredstava iz člana 14 Metodologije za prenos, zasnovano na posljednjoj procjeni vrijednosti imovine operatora prihvaćenoj od strane Agencije. Odlukom, broj 16/1618-27 od 31.10.2016. godine, Agencija je usvojila Izvještaj "Analiza prinostne snage sredstava CGES AD Podgorica sa stanjem na dan 01.01.2015. godine sa procjenom vrijednosti imovine u skladu sa MRS 16, 36 i 38 sa stanjem na dan 01.01.2015. godine", broj 16/1618-23 od 25.10.2016. godine, urađen od strane "Appraisal Associates" DOO Beograd. Navedenim izvještajem utvrđena je struktura i vrijednost imovine i sredstava koja se koriste za obavljanje djelatnosti CGES na dan 01.01.2015. godine. Navedena procjena predstavlja posljednju procjenu imovine CGES-a prihvaćenu od strane Agencije i kao takva ona predstavlja osnovu za utvrđivanje vrijednosti osnovnih sredstava koja je sastavni dio regulatorne osnove sredstava za period 2023-2025. godina. Dokument „Obrazac za ROS CGES“, koji je CGES-u dostavljen u skladu sa članom 32 stav 4 Metodologije za prenos, sadrži pregled neto

vrijednosti osnovnih sredstava na kraju 2018. godine, koji je, saglasno članu 32 stav 3 tačka 2 Metodologije za prenos, CGES popunio podacima o vrijednosti aktiviranih sredstava koja služe za obavljanje regulisane djelatnosti u periodu od 01.01.2019. godine do 31.12.2021. godine.

Korisni vijek upotrebe osnovnih sredstava obračunat je na osnovu tehničkog i ekonomskog vijeka upotrebe različitih grupa osnovnih sredstava, koji je korišćen u posljednjoj procjeni vrijednosti imovine operatora prihvaćenoj od strane Agencije, u skladu sa članom 12 stav 2 Metodologije za prenos.

U skladu sa članom 12 stav 1 tačka 1 Metodologije, u obračunati trošak amortizacije uključena je i amortizacija sredstava koja su stečena iz kapitalnih doprinosa.

Polazeći od navedenih podataka, u skladu sa članom 12 Metodologije, trošak amortizacije za 2023. godinu je obračunat u iznosu od **8.070.329,70 €** na osnovu vrijednosti osnovnih sredstava na kraju 2021. godine, uključujući osnovna sredstva nabavljena iz donacija, korisnog vijeka upotrebe osnovnih sredstava i primjene proporcionalnog metoda amortizacije, pa je odlučeno kao u tački 2 podtačka b dispozitiva ove odluke.

Polazeći od navedenih podataka, u skladu sa članom 12 Metodologije, trošak amortizacije za 2024. godinu je obračunat u iznosu od **7.874.494,77 €** na osnovu vrijednosti osnovnih sredstava na kraju 2022. godine, uključujući osnovna sredstva nabavljena iz donacija, korisnog vijeka upotrebe osnovnih sredstava i primjene proporcionalnog metoda amortizacije, pa je odlučeno kao u tački 11 podtačka b dispozitiva ove odluke.

Polazeći od navedenih podataka, u skladu sa članom 12 stav Metodologije, trošak amortizacije za 2025. godinu je obračunat u iznosu od **7.694.773,02 €** na osnovu vrijednosti osnovnih sredstava na kraju 2023. godine, uključujući osnovna sredstva nabavljena iz donacija, korisnog vijeka upotrebe osnovnih sredstava i primjene proporcionalnog metoda amortizacije, pa je odlučeno kao u tački 20 b dispozitiva ove odluke.

C. Povrat na sredstva

Povrat na sredstva predložen je u iznosu od **13.755.263,00 €** za 2023. godinu, **14.281.823,00 €** za 2024. godinu i **13.719.479,00 €** za 2025. godinu, što predstavlja primjenu stope povrata na kapital od **7,17 %** na vrijednost regulatorne osnove sredstava CGES od **191.939.414,00 €** za 2023. godinu, **199.286.981,00 €** za 2024. godinu i **191.440.089,00 €** za 2025. godinu, iz koje je, u skladu sa članom 14 stav 2 Metodologije za prenos, isključena

vrijednost sredstava koja nijesu odobrena od strane Agencije u postupku davanja saglasnosti na investicione planove, vrijednost sredstava stečenih stavljenih van upotrebe i vrijednost sredstava stečenih putem kapitalnih doprinosa (poklon, donacija i druga bespovratna sredstva).

U dokumentu "Detaljan obračun predloženog regulatorno dozvoljenog prihoda" predloženi su elementi regulatorne osnove sredstava, sa obrazloženjem na koji način su izračunati, i to:

- 1. Neto vrijednost osnovnih sredstava OS_{t+n-2}^{net}** , iznosi **189.461.517,00 €** za 2023. godinu, **196.742.780,00 €** za 2024. godinu, **188.898.298,00 €** za 2025. godinu. Navedeno je da su za svaku godinu regulatornog perioda iz neto vrijednosti osnovnih sredstava isključene vrijednosti sredstava stavljenih van upotrebe i vrijednost sredstava pribavljenih putem kapitalnog doprinosa.
- 2. Investicije (I_{t+n})**, koje se u skladu sa članom 14 stav 4 Metodologije za prenos mogu odnositi samo na investicije na koje je Agencija dala saglasnost i koje se odnose na projekte od zajedničkog interesa za Zajednicu i projekte od uzajamnog interesa, predložene su u iznosu od 0 € za sve godine regulatornog perioda, budući da investicionim planom nije predviđeno stavljanje u upotrebu sredstava koja pripadaju navedenoj grupi projekata u periodu 2022-2024. godina.
- 3. Radni kapital (RK_{t+n})** je predložen u iznosu od **2.477.896,00 €** za 2023. godinu, **2.544.201,00 €** za 2024. godinu i **2.541.791,00 €** za 2025. godinu, a izračunat je, u skladu sa članom 14 stav 8 Metodologije za prenos, kao 1/12 ukupnih troškova poslovanja, isključujući troškove poreza na dobit pravnih lica, koji su predloženi u iznosu od 29.734.758,00 € za 2023. godinu, 30.530.409,00 € za 2024. godinu i 30.501.492,00 € za 2025. godinu.
- 4. Stopa povrata na kapital (SPK)** koju je CGES koristio u obračunu povrata na sredstva, saglasno članu 15 Metodologije za prenos, iznosi **7,17 %**.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Metodologijom za prenos, članom 13, propisano je da je povrat na sredstva dio prihoda koji se ostvaruje po osnovu uloženog kapitala, a izračunava se kao proizvod regulatorne osnove sredstava i stope povrata na kapital.

Metodologijom za prenos, članom 14 stav 1, propisano je da je regulatorna osnova sredstava vrijednost sredstava u odnosu na koju se računa povrat na sredstva za regulatornu godinu, a sastoji se od neto vrijednosti osnovnih sredstava, investicija i radnog kapitala.

Elementi koji čine regulatornu osnovu sredstava utvrđeni su na sljedeći način:

a) Regulatorna osnova sredstava (ROS_{t+1}) za 2023. godinu

Neto vrijednost osnovnih sredstava za 2023. godinu, u skladu sa članom 14 stav 1 Metodologije za prenos, utvrđuje se kao neto vrijednost osnovnih sredstava na kraju 2021. godine, utvrđena na osnovu posljednje procjene prihvaćene od strane Agencije, uljučujući neto vrijednost osnovnih sredstava stavljenih u upotrebu do kraja 2021. godine koja su odobrena od strane Agencije u postupku davanja saglasnosti na investicione planove.

Odlukom, broj 16/1618-27 od 31.10.2016. godine, Agencija je usvojila Izvještaj "Analiza prinostne snage sredstava CGES AD Podgorica sa stanjem na dan 01.01.2015. godine sa procjenom vrijednosti imovine u skladu sa MRS 16, 36 i 38 sa stanjem na dan 01.01.2015. godine", broj 16/1618-23 od 25.10.2016. godine, urađen od strane "Appraisal Associates" DOO Beograd. Navedenim izvještajem utvrđena je struktura i vrijednost imovine i sredstava koja se koriste za obavljanje djelatnosti CGES na dan 01.01.2015. godine. Navedena procjena predstavlja posljednju procjenu imovine CGES prihvaćenu od strane Agencije i kao takva ona predstavlja osnovu za utvrđivanje vrijednosti osnovnih sredstava koja je sastavni dio regulatorne osnove sredstava za period 2023-2025. godina.

U skladu sa članom 14 stav 1 Metodologije za prenos, vrijednost osnovnih sredstava na kraju 2021. godine je utvrđena u iznosu od **189.263.280,48 €**, na osnovu procjene usvojene Odlukom broj 16/1618-27 od 31.10.2016. godine, kao i vrijednosti sredstava koja služe obavljanju regulisane djelatnosti stavljenih u upotrebu u periodu 2015-2021. godina, vrijednosti sredstava isključenih iz upotrebe u periodu 2015-2021. godina i vrijednosti sredstava stečenih putem kapitalnih doprinosa.

Vrijednost investicija za 2023. godinu utvrđena je u skladu sa članom 14 stav 4 Metodologije za prenos u iznosu od 0 € za 2023. godinu, budući da investicionim planom CGES-a nije predviđeno stavljanje u upotrebu sredstava koja se odnose na projekte od zajedničkog interesa za Zajednicu i projekte od uzajamnog interesa.¹¹

¹¹ Izvor za listu projekata od zajedničkog interesa za Zajednicu i projekata od uzajamnog interesa: <https://www.energy-community.org/regionalinitiatives/infrastructure/selection/2020.html>

Radni kapital za 2023. godinu utvrđen je, saglasno članu 14 stav 8 Metodologije za prenos, u iznosu od 1/12 utvrđenih troškova poslovanja iz člana 7 ove metodologije, isključujući troškove poreza na dobit pravnih lica iz člana 10 stav 5 ove metodologije, u iznosu od **2.408.342,67 €** $((30.913.540,29 \text{ €} - 2.013.428,31 \text{ €}) / 12)$.

Regulatorna osnova sredstava za 2023. godinu, izračunata u skladu sa članom 14 Metodologije za prenos, iznosi **191.671.623,15 €** za 2023. godinu, a sastoji se od neto vrijednosti osnovnih sredstava u iznosu od 189.263.280,48 €, investicija u iznosu od 0 € i radnog kapitala u iznosu od 2.408.342,67 €.

b) Regulatorna osnova sredstava (ROS_{t+2}) za 2024. godinu

Neto vrijednost osnovnih sredstava za 2024. godinu, u skladu sa članom 14 stav 1 Metodologije za prenos, utvrđuje se kao neto vrijednost osnovnih sredstava na kraju 2022. godine. Vrijednost osnovnih sredstava na kraju 2022. godine je utvrđena u iznosu od **181.480.556,82 €**, na osnovu neto vrijednosti sredstava na kraju 2021. godine, kao i vrijednosti sredstava koja služe obavljanju regulisane djelatnosti stavljenih u upotrebu u 2022. godini, vrijednosti sredstava isključenih iz upotrebe tokom 2022. godine i vrijednosti sredstava stečenih putem kapitalnih doprinosa.

Vrijednost investicija za 2024. godinu utvrđena je u skladu sa članom 14 stav 4 Metodologije za prenos u iznosu od 0 €, budući da investicionim planom CGES-a nije predviđeno stavljanje u upotrebu sredstava koja se odnose na projekte od zajedničkog interesa za Zajednicu i projekte od uzajamnog interesa.

Radni kapital za 2024. godinu utvrđen je, saglasno članu 14 stav 8 Metodologije za prenos, u iznosu od 1/12 utvrđenih troškova poslovanja iz člana 7 ove metodologije, isključujući troškove poreza na dobit pravnih lica iz člana 10 stav 5 ove metodologije, u iznosu od **2.485.565,70 €** $((31.757.344,10 \text{ €} - 1.930.555,65 \text{ €}) / 12)$.

Regulatorna osnova sredstava za 2024. godinu, izračunata u skladu sa članom 14 Metodologije za prenos, iznosi **183.966.122,52 €** za 2024. godinu, a sastoji se od neto vrijednosti osnovnih sredstava u iznosu od 181.480.556,82 €, investicija u iznosu od 0 € i radnog kapitala u iznosu od 2.485.565,70 €.

c) Regulatorna osnova sredstava (ROS_{t+3}) za 2025. godinu

Neto vrijednost osnovnih sredstava za 2025. godinu, u skladu sa članom 14 stav 1 Metodologije za prenos, utvrđuje se kao neto vrijednost osnovnih sredstava na kraju 2023. godine. Vrijednost osnovnih sredstava na kraju 2023. godine je utvrđena u iznosu od

173.922.053,35 €, na osnovu neto vrijednosti sredstava na kraju 2022. godine, kao i vrijednosti sredstava koja služe obavljanju regulisane djelatnosti stavljenih u upotrebu u 2023. godini, vrijednosti sredstava isključenih iz upotrebe tokom 2023. godine i vrijednosti sredstava stečenih putem kapitalnih doprinosa.

Vrijednost investicija za 2024. godinu utvrđena je u skladu sa članom 14 stav 4 Metodologije za prenos u iznosu od 0 €, budući da investicionim planom CGES-a nije predviđeno stavljanje u upotrebu sredstava koja se odnose na projekte od zajedničkog interesa za Zajednicu i projekte od uzajamnog interesa.

Radni kapital za 2025. godinu utvrđen je, saglasno članu 14 stav 8 Metodologije za prenos, u iznosu od 1/12 utvrđenih troškova poslovanja iz člana 7 ove metodologije, isključujući troškove poreza na dobit pravnih lica iz člana 10 stav 5 ove metodologije, u iznosu od **2.484.390,50 €** ((31.661.937,24 € - 1.849.251,30€) / 12).

Regulatorna osnova sredstava za 2025. godinu, izračunata u skladu sa članom 14 Metodologije za prenos, iznosi **176.406.443,85 €** za 2025. godinu, a sastoji se od neto vrijednosti osnovnih sredstava u iznosu od 173.922.053,35 €, investicija u iznosu od 0 € i radnog kapitala u iznosu od 2.484.390,50 €.

Članom 8 stav 3 Zakona propisano je da, radi ostvarivanja ciljeva energetskog razvoja, maksimalni dozvoljeni rast vrijednosti osnovnih sredstava iz člana 60 stav 1 ovog zakona, po osnovu investicija i programa otkupa, za period planiranja razvoja sistema, za operatora prenosnog sistema utvrđuje organ državne uprave nadležan za poslove finansija. CGES je uz dopis broj 93 od 12.01.2022. godine, u Agenciji zaveden istog dana pod brojem 22/188-1, dostavio akt Ministarstva finansija i socijalnog staranja kojim se utvrđuje maksimalni dozvoljeni rast vrijednosti osnovnih sredstava operatora prenosnog sistema po osnovu investicija i programa otkupa u iznosu od 35% po godini, odnosno 50 miliona eura godišnje, u zavisnosti od toga koja je od ovih vrijednosti niža.

Članom 14 stav 6 Metodologije za prenos propisano je da zbir vrijednosti osnovnih sredstava koja su postala dio prenosnog sistema električne energije u skladu sa zaključenim ugovorima o otkupu i programom otkupa infrastrukture na koji je Agencija dala saglasnost i vrijednosti investicija iz stava 5 ovog člana, ne može biti veći od maksimalnog dozvoljenog rasta osnovnih sredstava utvrđenog od strane organa državne uprave nadležnog za poslove finansija, ako je odluka o tome donijeta.

S obzirom da je regulatorna osnova sredstava izračunata u skladu sa članom 14 Metodologije za prenos ne sadrži osnovna sredstva koja su postala dio prenosnog sistema električne

energije u skladu sa zaključenim ugovorima o otkupu i programom otkupa infrastrukture na koji je Agencija dala saglasnost, kao i da zahtijevana i utvrđena vrijednosti investicija saglasno članu 14 stav 4 Metodologije za prenos iznosi 0 eura, ispoštovane su odredbe člana 8 stav 3 Zakona i člana 14 stav 6 Metodologije za prenos.

Imajući u vidu sve prethodno navedeno, utvrđena je **regulatorna osnova sredstava** u iznosu od:

- **191.671.623,15 €** za 2023. godinu,
- **183.966.122,52 €** za 2024. godinu i
- **176.406.443,85 €** za 2025. godinu.

Metodologijom za prenos, članom 15 stav 1, propisano je da se stopa povrata na kapital (SPK) utvrđuje za svaku godinu regulatornog perioda kao ponderisani prosjek troška kapitala (PPTK), koji uključuje trošak vlasničkog kapitala i trošak pozajmljenog kapitala, ponderisanih prema njihovom udjelu u ukupnom kapitalu operatora prenosnog sistema. U skladu sa navedenim članom, stopa povrata na kapital utvrđena je u iznosu od **7,17 %** kao ponderisani prosjek troška kapitala, izračunat na osnovu elemenata propisanih članom 15 Metodologije za prenos, prikazanih u tabelama 6 i 7.

Tabela 6. Elementi za obračun stope povrata na kapital

Obračun stope povrata na kapital SPK	
Elementi	2023-2025
rf	0
Vkudio	0,5
Dudio	0,5
β_{bd}	0,52
β	1,04
PRRT	6,01
PRZ	6,29
SPvk	12,54
SP	0,15
SPpk	2,127
PPTK	7,17

Tabela 7. Prikaz stope oslobođene rizika, premije rizika zemlje, premije razvijenog tržišta i bete kompanije bez duga

Mjesec	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Maj	Jun	Jul	Avg.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
Stopa oslobođena rizika - rf (Njemačke obveznice)	-0,58	-0,45	-0,36	-0,33	-0,22	-0,29	-0,45	-0,54	-0,36	-0,21	-0,31	-0,38
Prosjeck stopa oslobođena rizika za 2021. godinu¹²										0,00		
Premija rizika zemlje (PRZ) ¹³										6,29		
Premija rizika razvijenog tržišta (PRRT)¹⁴										6,01		
Beta bez duga (power sektor)¹⁵										0,52		

Članom 15 stav 4 Metodologije za prenos je propisano da je stopa oslobođena rizika rf jednaka prosječnoj godišnjoj stopi prinosa na njemačke državne obveznice za godinu koja prethodi godini podnošenja zahtjeva sa rokom dospeljeća od deset godina, koju objavljuje Evropska centralna banka (ECB), ako se ona ne može utvrditi na osnovu parametara raspoloživih u Crnoj Gori (državne obveznice emitovane u godini koja prethodi godini podnošenja zahtjeva sa rokom dospeljeća od deset godina). Članom 15 stav 5 Metodologije za prenos je propisano da je stopa oslobođena rizika rf jednaka nuli ako je prosječna godišnja stopa prinosa na njemačke državne obveznice za godinu koja prethodi godini podnošenja zahtjeva sa rokom dospeljeća od deset godina, koju objavljuje Evropska centralna banka (ECB), niža od nule. S obzirom da je prosječna godišnja stopa prinosa na njemačke državne obveznice sa rokom dospeljeća od deset godina u 2021. godini, koju objavljuje Evropska centralna banka (ECB), niža od nule, stopa oslobođena rizika rf, koja se koristi za potrebe utvrđivanja stope povrata na kapital, jednaka je nuli za period 2023-2025. godina.

Stopa povrata vlasničkog kapitala od **12,54%** utvrđena je primjenom formule iz člana 15 stav 2 Metodologije za prenos, a na osnovu parametara sa razvijenih tržišta, iz izvora navedenih u članu 15 st. 4 – 7, i to: 1) stope oslobođene rizika od 0%; 2) bete kompanije od 1,04; 3) premije rizika razvijenog tržišta od 6,01 % i 4) premije rizika zemlje od 6,29 %.

Stopa povrata na pozajmljeni kapital utvrđena je u iznosu od **2,127%**, u skladu sa članom 15 stav 9 Metodologije za prenos, kao trogodišnji ponderisani prosjek kamatnih stopa

¹² Izvor podataka: <http://www.ecb.int/stats/money/long/html/index.en.html>

¹³ Izvor podataka: <https://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/pc/datasets/ctrypremJuly22.xlsx>

¹⁴ Izvor podataka: <https://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/pc/datasets/ctrypremJuly22.xlsx>

¹⁵ Izvor podataka: <http://www.stern.nyu.edu/~adamodar/pc/datasets/betaemerg.xls>

ugovorenih na aktivna dugoročna kreditna zaduženja mrežnih operatora u Crnoj Gori na kraju 2021, 2020. i 2019. godine. Pri obračunu ove stope korišćeni su podaci koje su CGES i CEDIS dostavljali kroz godišnje izvještajne obrasce. Obračun je izvršen u skladu sa metodom sadržanom u dokumentu "Obračun stope zaduženja na pozajmljeni kapital energetskih kompanija u Crnoj Gori", od 12.06.2015. godine, koji je urađen od strane konsultanta koga je angažovala Agencija, po Ugovoru broj 15/1794-1 od 01.06.2015. godine.

Polazeći od navedenog, utvrđen je povrat na sredstva saglasno članu 13 Metodologije za prenos u iznosu od:

- **13.742.855,38 €** za 2023. godinu ($191.671.623,15 \text{ €} * 7,17\%$), pa je odlučeno kao u tački 2 podtačka c dispozitiva ove odluke,
- **13.190.370,98 €** za 2024. godinu ($183.966.122,52 \text{ €} * 7,17\%$), pa je odlučeno kao u tački 11 podtačka c dispozitiva ove odluke, i
- **12.648.342,02 €** za 2025. godinu ($176.406.443,85 \text{ €} * 7,17\%$), pa je odlučeno kao u tački 20 podtačka c dispozitiva ove odluke.

D. Korekcije prethodnog perioda

Članom 59 stav 7 Zakona propisano je da je regulatorno dozvoljeni prihod operatora prenosnog i operatora distributivnog sistema ukupni godišnji prihod od regulisane energetske djelatnosti koji pokriva ukupne opravdane troškove poslovanja, uključujući i obaveze iz potvrđenih međunarodnih ugovora, koji Agencija utvrđuje na osnovu analize zahtijevanih troškova poslovanja, amortizacije i povrata na sredstva, uz primjenu odgovarajuće korekcije po osnovu odstupanja energetskih i finansijskih vrijednosti u odnosu na primijenjene u prethodnom periodu. Stavom 9 istog člana propisano je da se korekcije utvrđuju za posljednju godinu prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i sve godine regulatornog perioda u kojem se podnosi zahtjev za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina) i primjenjuju se tokom regulatornog perioda za koji se utvrđuje regulatorno dozvoljeni prihod (2023-2025. godina).

Članom 6 stav 1 Metodologije za prenos propisano je da su jedan od elementa regulatorno dozvoljenog prihoda korekcije po osnovu odstupanja ostvarenih energetskih i finansijskih veličina od utvrđenih izračunate u skladu sa pravilima kojima se uređuje način vršenja korekcija, tj. Pravilima za korekcije cijena i naknada („Službeni list Crne Gore“, broj 71/22) (u daljem tekstu: Pravila za korekcije).

Članom 13 Pravila za korekcije propisano je da se u postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena ili naknada operatora prenosnog i distributivnog sistema električne energije korekcija utvrđuje po osnovu odstupanja ostvarenih energetske i finansijske vrijednosti u odnosu na utvrđene na godišnjem nivou, i to:

- 1) troškova poslovanja na koje energetski subjekat može djelimično uticati i prihoda od regulisane djelatnosti po osnovu opravdanih gubitaka (fakturisana realizacija);
- 2) troškova poslovanja na koje energetski subjekat ne može uticati;
- 3) prihoda od regulisane djelatnosti, koji se odnose na angažovanje kapaciteta za operatora prenosnog sistema, odnosno operatora distributivnog sistema (fakturisana realizacija);
- 4) amortizacije i povrata na sredstva po osnovu realizacije investicionih planova; i
- 5) ostalih prihoda.

Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica za period 01.01.2017-31.12.2019. godina ("Službeni list Crne Gore", broj 76/16) (u daljem tekstu: Odluka za period 2017-2019. godine) utvrđene su navedene kategorije troškova i prihoda za 2019. godinu, dok su za 2020. i 2021. godinu utvrđene Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD Podgorica za period 01.01.2020-31.12.2022. godina ("Službeni list Crne Gore", broj 66/19) (u daljem tekstu: Odluka za period 2020-2022. godine).

Dodatno, Odlukom o utvrđivanju iznosa korekcija regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije tokom regulatornog perioda 2020-2022. godina ("Službeni list CG", br. 125/21) (u daljem tekstu: Odluka o korekcijama 2020. godine) utvrđen je iznos korekcije regulatorno dozvoljenog prihoda od 5.669.542,13 €, u korist korisnika prenosnog sistema električne energije, po osnovu odstupanja troškova na koje energetski subjekat ne može uticati, prihoda od regulisane djelatnosti, ostalih prihoda, amortizacije i povrata na sredstva, koje je kumulativno bilo veće od 10% u odnosu na regulatorno dozvoljeni prihod za 2020. godinu utvrđen Odlukom za period 2020-2022. godine. Ovom odlukom je, takođe, utvrđeno da se ukupna korekcija od 5.669.542,13 € primjenjuje na više regulatornih godina, od čega se dio korekcije u iznosu od 585.917,45 € primjenjuje tokom 2022. godine, dok će se o primjeni preostalog iznosa od 5.083.624,69 € donijeti posebna odluka.

Polazeći od navedenog, utvrđene su korekcije troškova poslovanja na koje energetski subjekat može djelimično uticati i prihoda od regulisane djelatnosti po osnovu opravdanih

gubitaka (fakturisana realizacija), troškova poslovanja na koje energetski subjekat ne može uticati, prihoda od regulisane djelatnosti, koji se odnose na angažovanje kapaciteta za operatora prenosnog sistema (fakturisana realizacija), amortizacije i povrata na sredstva po osnovu realizacije investicionih planova i ostalih prihoda, i to za 2019. i 2021. godinu, kao i korekcije troškova poslovanja na koje energetski subjekat može djelimično uticati i prihoda od regulisane djelatnosti po osnovu opravdanih gubitaka (fakturisana realizacija) za 2020. godinu, budući da ova kategorija troškova i prihoda nije korigovana u postupku utvrđivanja korekcija u toku perioda za 2020. godinu, saglasno članu 61 stav 2 Zakona.

Na osnovu dokumentacije dostavljene uz Zahtjev, utvrđena su ostvarenja kategorija troškova i prihoda koje podliježu vršenju korekcija, a korekcije tih kategorija su utvrđene na način prikazan u nastavku.

1) Korekcija po osnovu razlike utvrđenih i ostvarenih troškova poslovanja na koje se djelimično može uticati i korekcija prihoda od regulisane djelatnosti po osnovu opravdanih gubitaka

a) Korekcija troškova poslovanja na koje se može djelimično uticati

Članom 23 stav 1 Pravila za korekcije propisano je da se korekcija troškova poslovanja na koje operator prenosnog sistema električne energije može djelimično uticati za 2019, 2020, 2021. i 2022. godinu, utvrđuje primjenom sljedeće formule:

$$KTPg^P = TPg_{ut} - TPg_{os}^{op}$$

gdje je:

TPg_{ut} - troškovi poslovanja na koje se djelimično može uticati, utvrđeni za godinu za koju se vrši korekcija, (€)

TPg_{os}^{op} - troškovi poslovanja na koje se djelimično može uticati za godinu za koju se vrši korekcija, izračunati primjenom sljedeće formule (€):

$$TPg_{os}^{op} = Ce_{op} * Eg_{os}^P$$

gdje je:

- C_{eop}** - cijena električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu za godinu za koju se vrši korekcija, izračunata primjenom sljedeće formule (€/MWh):

$$C_{eop} = \frac{C^{oDT} + \frac{1}{3} * (2 * C^{ob} + C^{op})}{2}$$

- C^{oDT}** - prosječna ponderisana cijena električne energije koju je dominantni trgovac sa crnogorskog tržišta ostvario u godini za koju se vrši korekcija i dvije godine koje joj prethode, (€/MWh)

- C_{t+n}^{ob}** - ostvarena prosječna ponderisana cijena godišnjih fjučersa u godini za koju se vrši korekcija (band energija), objavljena na berzi u Budimpešti - Hungarian Derivative Energy Exchange (HUDEX)¹⁶, (€/MWh)

- C_{t+n}^{op}** - ostvarena prosječna ponderisana cijena godišnjih fjučersa u godini za koju se vrši korekcija (peak energija), objavljena na berzi u Budimpešti - Hungarian Derivative Energy Exchange (HUDEX)¹⁷, (€/MWh)

- E_{os}^P** - opravdani gubici u prenosnom sistemu koji nastaju usljed prenosa električne energije za potrebe domaće potrošnje, izračunati primjenom sljedeće formule (MWh):

$$E_{os}^P = \frac{g_p}{100 - g_p} * E_{os}^P$$

gdje je:

- g_p** - opravdana stopa gubitaka u prenosnom sistemu električne energije, koju Agencija utvrđuje uzimajući u obzir rezultate ažurirane studije gubitaka, revidovane u skladu sa Zakonom, (%)

¹⁶ Izvor: <https://hudex.hu/en/market-data/power/reports>

¹⁷ Izvor: <https://hudex.hu/en/market-data/power/reports>

E_{os}^P - električna energija isporučena korisnicima prenosnog sistema električne energije, (MWh).

Troškovi poslovanja na koje se može djelimično uticati utvrđeni su Odlukom za period 2017-2019. godine u iznosu od **4.822.145,15 €** za 2019. godinu, dok su Odlukom za period 2020-2022. godine ovi troškovi utvrđeni u iznosu od **6.692.179,00 €** za 2020. godinu i **6.407.681,00 €** za 2021. godinu.

Prosječna ponderisana cijena električne energije koju je dominantni trgovac (EPCG) ostvarila u godini za koju se vrši korekcija i dvije godine koje joj prethode, prema podacima dostavljenim od strane EPCG dopisom, broj 10-00-38290 od 18.08.2022. godine, u Agenciji zavedenim pod brojem 22/3061-2 istog dana, iznosi:

- 50,06 €/MWh za period 2017-2019. godine,
- 49,68 €/MWh za period 2018-2020. godine,
- 56,97 €/MWh za period 2019-2021. godine.

Ostvarena prosječna ponderisana cijena godišnjih fjučersa u godini za koju se vrši korekcija (band energija), objavljena na berzi u Budimpešti - Hungarian Derivative Energy Exchange (HUDEX) iznosila je 62,88 €/MWh za 2019. godinu, 54,02 €/MWh za 2020. godinu i 54,65 €/MWh za 2021. godinu, dok je ostvarena prosječna ponderisana cijena godišnjih fjučersa u godini za koju se vrši korekcija (peak energija), objavljena na istoj berzi, iznosila 76,65 €/MWh za 2019. godinu, 65,34 €/MWh za 2020. godinu i 65,36 €/MWh za 2021. godinu.

S tim u vezi, primjenom formule iz člana 23 stav 1 Pravila za korekcije u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje cijene električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu, ova cijena se utvrđuje u iznosu od **58,7650 €/MWh** za 2019. godinu, **53,7367 €/MWh** za 2020. godinu i **57,5950 €/MWh** za 2021. godinu.

Uvidom u „Studiju gubitaka električne energije u prenosnoj mreži elektroenergetskog sistema Crne Gore“ (u daljem tekstu: Studija gubitaka), izrađenu od strane „Elektroenergetskog koordinacionog centra“ DOO Beograd u maju 2022. godine i revidovanu od strane „Instituta za razvoj i istraživanja u oblasti zaštite na radu“ Podgorica, utvrđena je opravdana stopa tehničkih gubitaka u prenosnom sistemu za 2019. godinu u iznosu od **3,77%**, za 2020. godinu **3,90%**, dok za 2021. godinu utvrđena u iznosu od **4,12%**, u odnosu na bruto električnu energiju prenesenu za potrebe konzuma u Crnoj Gori u odnosnim godinama.

Prema podacima dostavljenim od strane CGES-a, električna energija isporučena korisnicima prenosnog sistema električne energije je iznosila **3.261.731,20 MWh** u 2019. godini, **3.075.039,31 MWh** u 2020. godini i **3.219.901,33 MWh** u 2021. godini.

Primjenom formule iz člana 23 stav 1 Pravila za korekcije u dijelu koji se odnosi na utvđivanje energije opravdanih gubitaka u prenosnom sistemu koji nastaju usljed prenosa električne energije za potrebe domaće potrošnje, ova energija je izračunata u vrijednosti od **127.757 MWh** za 2019. godinu, **124.627 MWh** za 2020. godinu i **138.241 MWh** za 2021. godinu, što je u skladu sa podacima o ostvarenim gubicima iz Studije gubitaka.

Na kraju, primjenom formule člana 23 stav 1 Pravila za korekcije u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje troškova poslovanja na koje se djelimično može uticati za godinu za koju se vrši korekcija (TPg_{os}^{op}), ovi troškovi su izračunati u vrijednosti od **7.507.640,11 €** za 2019. godinu, **6.697.043,71 €** za 2020. godinu i **7.961.990,40 €** za 2021. godinu.

U skladu sa članom 23 stav 1 Pravila za korekcije, korekcija troškova poslovanja na koje operator može djelimično uticati utvrđuje se u iznosu od:

- **2.685.494,96 € u korist operatora prenosnog sistema** za 2019. godinu (4.822.145,15 € - 7.507.640,11 €),
- **4.864,71€ u korist operatora prenosnog sistema** za 2020. godinu (6.692.179,00 € - 6.697.043,71 €) i
- **1.554.309,40 € u korist operatora prenosnog sistema** za 2021. godinu (6.407.681,00 € - 7.961.990,40 €).

S tim u vezi, ukupna korekcija troškova na koje se može djelimično uticati za period 2019-2021. godine utvrđuje se u vrijednosti od **4.244.669,07 € (2.685.494,96 € + 4.864,71 € + 1.554.309,40 €) u korist operatora prenosnog sistema.**

b) Korekcija prihoda od regulisane djelatnosti po osnovu opravdanih gubitaka

Članom 23 stav 2 Pravila za korekcije je propisano da se korekcija prihoda operatora prenosnog sistema od regulisane djelatnosti po osnovu opravdanih gubitaka za 2019, 2020, 2021. i 2022. godinu, utvrđuje primjenom sljedeće formule:

$$K^{FR} = K^{FRgok} + K^{FRgProiz}$$

gdje je:

$$K^{FRgok} = Cg^{os} * E_{ost}^{os} - Cg^{os} * E_{ut}^{os}$$

- Cg^{os} - cijena gubitaka koju plaćaju ostali korisnici prenosnog sistema, utvrđena za godinu za koju se vrši korekcija, (€/MWh),
- E_{ost}^{os} - električna energija isporučena ostalim korisnicima prenosnog sistema u godini za koju se vrši korekcija, (MWh),
- E_{ut}^{os} - električna energija planirana za isporuku ostalim korisnicima prenosnog sistema za godinu za koju se vrši korekcija, koja je korišćena prilikom utvrđivanja cijene gubitaka za ostale korisnike (MWh).

$$K^{FRgProiz} = Cg^{Proiz} * E_{os}^{Proiz} - Cg^{Proiz} * E_{ut}^{Proiz}$$

- Cg^{Proiz} - cijena gubitaka koju plaćaju proizvođači priključeni na prenosni sistem, izračunata na osnovu utvrđenih troškova gubitaka koje pokrivaju proizvođači priključeni na prenosni sistem i planirane proizvodnje električne energije od strane proizvođača priključenih na prenosni sistem, koja je korišćena prilikom utvrđivanja cijene za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače koja se naplaćuje po osnovu tarifnog elementa aktivna električna energija, (€/MWh),
- E_{os}^{Proiz} - ostvarena proizvodnja električne energije od strane proizvođača priključenih na prenosni sistem u godini za koju se vrši korekcija, (MWh),
- E_{ut}^{Proiz} - planirana proizvodnja električne energije za godinu za koju se vrši korekcija, koja je korišćena prilikom utvrđivanja cijene gubitaka za proizvođače priključene na prenosni sistem, (MWh).

Cijena gubitaka koju plaćaju ostali korisnici prenosnog sistema utvrđena je Odlukom za period 2017-2019. godine u iznosu od **0,1465 €/kWh** za 2019. godinu, dok je Odlukom za period 2020-2022. godine ova cijena utvrđena u iznosu od **0,1370 €/kWh** za 2020. godinu i **0,1442 €/kWh** za 2021. godinu. Navedene cijene su utvrđene korišćenjem sljedećih količina električne energije planirane za isporuku ostalim korisnicima prenosnog sistema u odnosnim godinama: **3.291.875 MWh** za 2019. godinu, **3.170.151 MWh** za 2020. godinu i **3.168.001 MWh** za 2021. godinu.

Prema podacima dostavljenim od strane CGES-a, električna energija isporučena korisnicima prenosnog sistema električne energije je iznosila **3.261.731,20 MWh** u 2019. godini, **3.075.039,31 MWh** u 2020. godini i **3.219.901,33 MWh** u 2021. godini.

Primjenom formule iz člana 23 stav 2 Pravila za korekcije u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje korekcije fakturisane realizacije od ostalih korisnika po osnovu opravdanih gubitaka (K^{FRgok}), ova korekcija se utvrđuje u iznosu od **44.160,67 €** za 2019. godinu u korist operatora prenosnog sistema, **130.303,02 €** za 2019. godinu u korist operatora prenosnog sistema i **74.840,28 €** za 2021. godinu u korist korisnika prenosnog sistema.

Cijena gubitaka koju plaćaju proizvođači priključeni na prenosni sistem, izračunata na osnovu utvrđenih troškova gubitaka koje pokrivaju proizvođači priključeni na prenosni sistem (0€ za 2019. godinu, 3.011.369 € za 2020. godinu i 3.157.710 € za 2021. godinu) i planirane proizvodnje električne energije od strane proizvođača priključenih na prenosni sistem koja je korišćena prilikom utvrđivanja cijene za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače koja se naplaćuje po osnovu tarifnog elementa aktivna električna energija (**3.184.840 MWh** za 2020. godinu i **2.974.840 MWh** za 2021. godinu) iznosi 0,00 €/MWh¹⁸ za 2019. godinu, **0,9455 €/MWh** za 2020. godinu i **1,0615 €/MWh** za 2021. godinu.

Prema podacima dostavljenim od strane CGES-a, ostvarena proizvodnja električne energije od strane proizvođača priključenih na prenosni sistem je iznosila **3.123.733,60 MWh** u 2020. godini i **3.480.566,55 MWh** u 2021. godini.

Primjenom formule iz člana 23 stav 2 Pravila za korekcije u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje korekcije fakturisane realizacije od proizvođača priključenih na prenosni sistem po osnovu opravdanih gubitaka ($K^{FRgProiz}$), ova korekcija se utvrđuje u iznosu od **0,00 €** za 2019. godinu, **57.776,10 €** za 2019. godinu u korist operatora prenosnog sistema i **536.828,73 €** za 2021. godinu u korist korisnika prenosnog sistema.

¹⁸ Metodologijom za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije („Službeni list Crne Gore”, br. 43/16 i 61/16), koja je bila na snazi kada su utvrđivani regulatorno dozvoljeni prihod i cijene za 2019. godinu, nije bilo propisano utvrđivanje cijene za proizvođače po aktivnoj električnoj energiji.

Primjenom formule iz člana 23 stav 2 Pravila za korekcije, korekcija prihoda operatora prenosnog sistema od regulisane djelatnosti po osnovu opravdanih gubitaka utvrđuje se u iznosu od:

- **44.160,67 € u korist operatora prenosnog sistema** za 2019. godinu (- 44.160,67 € + 0,00 €),
- **188.079,12 € u korist operatora prenosnog sistema** za 2020. godinu (-130.303,02 € - 57.776,10 €) i
- **611.669,01 € u korist korisnika prenosnog sistema** za 2021. godinu (74.840,28 € + 536.828,73 €).

S tim u vezi, ukupna korekcija prihoda operatora prenosnog sistema od regulisane djelatnosti po osnovu opravdanih gubitaka za period 2019-2021. godine utvrđuje se u vrijednosti od **379.429,22 € u korist korisnika prenosnog sistema**.

2) Korekcija po osnovu razlike utvrđenih i ostvarenih troškova poslovanja na koje se ne može uticati

U skladu sa članom 16 stav 1 Pravila za korekcije, korekcije troškova poslovanja na koje se ne može uticati utvrđuju se kao razlika između utvrđenih i ostvarenih troškova u godini za koju se vrši korekcija, dok je stavom 2 istog člana propisano da se pri utvrđivanju korekcija troškova poslovanja na koje se ne može uticati za 2019, 2020, 2021. i 2022. godinu ne uzimaju u obzir troškovi nastali po osnovu poreza na dobit pravnih lica.

Odlukom za period 2017-2019. godine utvrđeni su troškovi poslovanja na koje se ne može uticati u iznosu od 2.306.000,54 € za 2019. godinu, dok su Odlukom za period 2020-2022. godine ovi troškovi utvrđeni u iznosu od 3.147.541,00 € za 2021. godinu, što ukupno iznosi **5.453.541,54 €**.

Struktura troškova na koje se ne može uticati i ostvarenje troškova koji pripadaju ovoj kategoriji u 2019. i 2021. godini prikazani su u Tabeli 8.

Tabela 8. Realizacija troškova na koje se ne može uticati u toku 2019. i 2021. godine¹⁹

Troškovi poslovanja na koje se ne može uticati		2019	Broj konta	2021	Broj konta
1	Troškovi koji se odnose na poreze na nepokretnosti, takse i naknade u skladu sa zakonom	714.539,82	55500506 55510506 55530506 5395 55540506 55550506 55580506	1.651.486,28	55509506 55519506 55539506 53950506 55549506 55588506 55580506 55599506
2	Troškovi za obezbjeđenje pomoćnih usluga i usluga balansiranja	780.490,76	50193 50194 61227 501992	893.861,82	50191506 50192506 61224 501992
3	Troškovi koji nastaju na osnovu međunarodnih ugovora	525.035,00	5540 5507	742.891,28	55400506 55079506
4	Troškovi za zaštitu životne sredine	0	-	3.827,00	55520506
5	Troškovi koji se odnose na naknadu za rad operatora tržišta	0	-	193.126,44	55599506
6	Ostali troškovi poslovanja na koje se ne može uticati	85.949,54	5793 57930 5592 53901	105.566,44	57930506 55910506 53909506
UKUPNO (1+2+3+4+5+6)		2.106.015,12		3.590.759,26	

¹⁹ Izvor: analitičke kartice konta glavne knjige, koje su dostavljene uz Zahtjev.

Analizom dokumentacije i analitičkih kartica dostavljenih uz Zahtjev, utvrđeno je da su troškovi poslovanja na koje se ne može uticati ostvareni u iznosu od **5.696.774,38 €** u 2019. i 2021. godini (2.106.015,12 € + 3.590.759,26 €).

S obzirom da su utvrđeni troškovi poslovanja na koje se ne može uticati manji od ostvarenih troškova u 2019. i 2021. godini, a u skladu sa članom 16 Pravila za korekcije, utvrđuje se korekcija u iznosu od **243.232,84 € u korist operatora prenosnog sistema** (5.453.541,54 € - 5.696.774,38 €).

Odlukom o utvrđivanju korekcija za 2020. godinu utvrđena je korekcija troškova poslovanja na koje se ne može uticati u iznosu od **913.126,29 € u korist korisnika prenosnog sistema**. Ova korekcija nije primijenjena u 2022. godini, već je navedenom odlukom predviđeno da će se o primijeni preostalog dijela korekcije koji, između ostalog, obuhvata i korekciju troškova poslovanja na koje se ne može uticati, donijeti posebna odluka.

Uzimajući sve navedeno u obzir, utvrđeno je da korekcija troškova poslovanja na koje se ne može uticati koja će se primjenjivati u periodu 2023-2025. godina iznosi **669.893,45 € u korist korisnika prenosnog sistema** (913.126,29 € - 243.232,84 €).

3) Korekcija prihoda od regulisane djelatnosti, koji se odnose na angažovanje kapaciteta za operatora prenosnog sistema

Članom 25 Pravila za korekcije propisano je da se korekcija prihoda operatora prenosnog sistema iz člana 13 stav 1 tačka 3 ovih pravila za 2019, 2020, 2021. i 2022. godinu utvrđuje primjenom sljedeće formule:

$$K_{ak}^{FR} = K_{ak}^{FRok} + K_{ak}^{FRproiz}$$

gdje je:

$$K_{ak}^{FRok} = \sum_m C_k * MK_{os}^m - 12 * C_k * MK_{ut}$$

- C_k - tarifa za tarifni element aktivna snaga za ostale korisnike, utvrđena za godinu za koju se vrši korekcija, (€/MW),
- m - 1, 2, 3, ..., 12,

- MK_{os}^m** - maksimalna snaga ostalih korisnika priključenih na prenosni sistem ostvarena u mjesecu „m“ u godini za koju se vrši korekcija, (MW),
- MK_{ut}** - planirana maksimalna snaga ostalih korisnika priključenih na prenosni sistem, koja je korišćena prilikom utvrđivanja cijene za angažovanje prenosnog kapaciteta za godinu za koju se vrši korekcija, (MW),
- $$K_{ak}^{FRproiz} = (12 * C_{ks}^{Proiz} * MK_{os}^{proiz} - 12 * C_{ks}^{Proiz} * MK_{ut}^{proiz}) + (C_{ake}^{Proiz} * E_{os}^{proiz} - C_{ake}^{Proiz} * E_{ut}^{proiz})$$
- C_{ks}^{Proiz}** - cijena za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače koja se naplaćuje po osnovu tarifnog elementa maksimalno raspoloživa aktivna snaga, utvrđena za godinu za koju se vrši korekcija, (€/MW),
- MK_{os}^{proiz}** - maksimalno raspoloživa snaga svih proizvodnih objekata priključenih na prenosni sistem u godini za koju se vrši korekcija, (MW),
- MK_{ut}^{proiz}** - planirana maksimalno raspoloživa snaga proizvodnih objekata priključenih na prenosni sistem, koja je korišćena prilikom utvrđivanja cijena za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače koja se naplaćuje po osnovu tarifnog elementa maksimalno raspoloživa aktivna snaga za godinu za koju se vrši korekcija, (MW),
- C_{ake}^{Proiz}** - cijena za angažovanje prenosnog kapaciteta za proizvođače koja se naplaćuje po energiji, izračunata na osnovu utvrđenih troškova poslovanja na koje se može i ne može uticati koje pokrivaju proizvođači i planirane proizvodnje električne energije korišćene prilikom utvrđivanja cijena za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače koja se naplaćuje po osnovu tarifnog elementa aktivna električna energija, (€/MWh),
- E_{os}^{proiz}** - električna energija proizvedena od strane proizvođača priključenih na prenosni sistem u godini za koju se vrši korekcija, (MWh),
- E_{ut}^{proiz}** - planirana proizvodnja električne energije od strane proizvođača priključenih na prenosni sistem, koja je korišćena prilikom utvrđivanja

cijene za angažovanje prenosnog kapaciteta za godinu za koju se vrši korekcija, (MWh).

Tarifa za tarifni element aktivna snaga za ostale korisnike utvrđena je Odlukom za period 2017-2019. godine u iznosu od **1,8076 €/kW/mjesec** za 2019. godinu, dok je Odlukom za period 2020-2022. godine ova tarifa utvrđena u iznosu **2,0805 €/kW/mjesec** za 2021. godinu. Navedene tarife su utvrđene korišćenjem sljedećih planiranih maksimalnih snaga ostalih korisnika priključenih na prenosni sistem u odnosnim godinama: **534.849,00 kW** za 2019. godinu i **559.515,00 kW** za 2021. godinu.

U sljedećoj tabeli su prikazane maksimalne snage ostalih korisnika koje su ostvarene u 2019. i 2021. godini, dostavljene od strane CGES-a.

Tabela 9. Mjesečna ostvarenja maksimalne snage ostalih korisnika u 2019. i 2021. godini

Maksimalna snaga korisnika priključenih na prenosni sistem (kW)		
mjesec	2019	2021
januar	576.859,23	599.982,27
februar	568.919,34	574.325,28
mart	510.644,96	530.760,04
april	447.441,28	476.451,72
maj	452.665,68	392.937,48
jun	543.934,23	530.384,00
jul	597.059,71	623.679,88
avgust	638.073,33	640.424,40
septembar	533.592,10	459.529,16
oktobar	451.780,50	470.060,52
novembar	497.189,61	527.475,84
decembar	591.868,75	583.425,16

Primjenom formule iz člana 25 stav 1 Pravila za korekcije u dijelu koji se odnosi na utvđivanje korekcije fakturisane realizacije za angažovanje kapaciteta od ostalih korisnika (K_{ak}^{FRok}), ova

korekcija se utvrđuje u iznosu od **14.748,71 €** za 2019. godinu u korist operatora prenosnog sistema i **634.020,41 €** za 2021. godinu u korist operatora prenosnog sistema.

Cijena za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače koja se naplaćuje po osnovu tarifnog elementa maksimalno raspoloživa aktivna snaga utvrđena je Odlukom za period 2017-2019. godine u iznosu od **849,5877 €/MW/mjesec** za 2019. godinu, dok je Odlukom za period 2020-2022. godine ova tarifa utvrđena u iznosu **200,9417 €/MW/mjesec** za 2021. godinu. Navedene cijene su utvrđene korišćenjem sljedećih planiranih maksimalno raspoloživih snaga proizvodnih objekata priključenih na prenosni sistem u odnosnim godinama: **966,00 MW** za 2019. godinu i **1.020,00 MW** za 2021. godinu.

Prosječna ostvarena maksimalno raspoloživa snaga svih proizvodnih objekata priključenih na prenosni sistem, uzimajući u obzir odredbu člana 25 stav 2 Pravila za korekcije, iznosi **964,29 MW** za 2019. godinu i **970 MW** za 2021. godinu.

Cijena za angažovanje prenosnog kapaciteta za proizvođače koja se naplaćuje po energiji, izračunata na osnovu utvrđenih troškova poslovanja na koje se može i troškova na koje se ne može uticati koje pokrivaju proizvođači (0 € za 2019. godinu i 4.960.850 € za 2021. godinu) i planirane proizvodnje električne energije korišćene prilikom utvrđivanja cijena za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače koja se naplaćuje po osnovu tarifnog elementa aktivna električna energija (**2.974.840 MWh** za 2021. godinu) iznosi 0,00 €/MWh²⁰ za 2019. godinu i **1,6676 €/MWh** za 2021. godinu.

Prema podacima dostavljenim od strane CGES-a, ostvarena proizvodnja električne energije od strane proizvođača priključenih na prenosni sistem je iznosila **3.480.566,55 MWh** u 2021. godini.

Primjenom formule iz člana 25 stav 1 Pravila za korekcije u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje korekcije fakturisane realizacije za angažovanje kapaciteta od proizvođača priključenih na prenosni sistem ($K_{ak}^{FRproiz}$), ova korekcija se utvrđuje u iznosu od **17.442,04 €** za 2019. godinu u korist operatora prenosnog sistema (-17.442,04€ + 0 €) i **722.784,57 €** za 2021. godinu u korist korisnika prenosnog sistema (-120.565,02 € + 843.349,59 €).

²⁰ Metodologijom za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije („Službeni list Crne Gore”, br. 43/16 i 61/16), koja je bila na snazi kada su utvrđivani regulatorno dozvoljeni prihod i cijene za 2019. godinu, nije bilo propisano utvrđivanje cijene za proizvođače po aktivnoj električnoj energiji.

Primjenom formule iz člana 25 stav 1 Pravila za korekcije, korekcija prihoda od regulisane djelatnosti koji se odnose na angažovanje kapaciteta utvrđuje se u iznosu od:

- **32.190,75 € u korist operatora prenosnog sistema** za 2019. godinu (-14.748,71 € - 17.442,04 €) i
- **88.764,16 € u korist korisnika prenosnog sistema** za 2021. godinu (-634.020,41€ + 722.784,57 €).

Odlukom o utvrđivanju korekcija za 2020. godinu utvrđena korekcija prihoda od regulisane djelatnosti koji se odnose na angažovanje kapaciteta za 2020. godinu u iznosu od **1.105.346,03 € u korist operatora prenosnog sistema** (- 998.930,31 € - 9.709,27 € - 96.706,45 €).

S tim u vezi, ukupna korekcija prihoda od regulisane djelatnosti koji se odnose na angažovanje kapaciteta za period 2019-2021. godine utvrđuje se u vrijednosti od **1.048.772,62 € u korist operatora prenosnog sistema** (-32.190,75 € + 88.764,16 € - 1.105.346,03 €).

4) Korekcija po osnovu razlike utvrđenih i ostvarenih ostalih prihoda

U skladu sa članom 20 Pravila za korekcije, korekcije ostalih prihoda utvrđuju se kao razlika između ostvarenih i utvrđenih ostalih prihoda za godinu za koju se vrši korekcija.

U Izveštaju je korekcija ostalih prihoda utvrđena uzimajući u obzir i ostvarenja prihoda od donacije, po osnovu čega je CGES tokom javne rasprave iznio primjedbu ukazujući na sljedeće:

„U vezi sa utvrđenim korekcijama, a u skladu sa važećim normativno-regulatornim okvirom, kao i prethodnim Odlukama Agencije, želimo da istaknemo da smatramo neopravdanim da se prihod od donacije u iznosu od 299.667,28 koristi kao odbitna stavka prilikom utvrđivanja korekcija ostalih prihoda.

Naime, kako što je prethodno upoznata Agencija, radi se o prihodu koje je posljedica primjene računovodstvenih standarda (neutralisanje efekta donacije na poslovni rezultat), a koji se odnosi na iznos godišnje amortizacije sredstava koje se finansiraju putem kapitalnog doprinosa. Kako je Agencija važećom Metodologijom uključila u dozvoljenu amortizaciju i amortizaciju sredstava finansiranih putem kapitalnog doprinosa, smatramo da je to jos jedan

od argumenata koji ide u prilog tezi da ovaj prihod ne treba odbijati kroz korekcije, odnosno da se isti ne tretira kao ostali prihod."

Agencija je razmotrila primjedbu i dodatna obrazloženja, u odnosu na koje je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba je prihvaćena, a korekcija ostalih prihoda je utvrđena na način prikazan u nastavku.

Odlukom za period 2017-2019. godine utvrđeni su ostali prihodi za 2019. godinu u iznosu od 10.304.117,83 €, dok su Odlukom za period 2020-2022. godine utvrđeni u iznosu od 6.830.650,00 € za 2021. godinu, što ukupno iznosi **17.134.767,83 €**.

Struktura ostalih prihoda, kao i ostvarenje prihoda koji pripadaju ovoj kategoriji u 2019. i 2021. godini su prikazani u Tabeli 10.

Tabela 10. Realizacija ostalih prihoda u toku perioda 2019. i 2021. godina

Ostali prihodi		2019	Broj konta	2021	Broj konta
1	Prihodi iz ranijih godina - osim naplate potraživanja iz ranijih godina	223.080,86	6920	56.778,58	69200
2	Prihodi po osnovu prefakturisanja (priznatih) troškova	13.984,34	65901	19.590,20	65901
3	Prihodi od zakupa optičkih vlakana	130.249,725	6702 5706	49.910,385	67030 67020 57060
4	Prihodi premija	57.969,49	6400	44.415,00	64000
5	Prihodi od alokacija kapaciteta	3.745.044,95	61220511	18.638.599,93	61220511
6	Neto prihod od ITC mehanizma	312.930,855	61223 50400506 50190	1.794.169,637	61222 50190
7	Prihod po osnovu neadekvatne usluge i neraspoloživosti (tercijalna)	145.334,03	612295	508.449,87	612294

8	Prihod po osnovu viška sredstava iz balansnog mehanizma	0,00	-	224.929,42	61225
9	Prihodi od zakupnina	16.729,44		14.362,41	
UKUPNO (1+2+3+4+5+6+7+8+9)		4.645.323,69		21.351.205,43	

Analizom dokumentacije i analitičkih kartica dostavljenih uz Zahtjev, utvrđeno je da su ostali prihodi ostvareni u iznosu od **25.996.529,12 €** u 2019. i 2021. godini (4.645.323,69 € + 21.351.205,43 €).

S obzirom da su utvrđeni ostali prihodi manji od ostvarenih u 2019. i 2021. godini, a u skladu sa članom 20 Pravila za korekcije, utvrđuje se korekcija u iznosu od **8.861.761,29 € u korist korisnika prenosnog sistema** (25.996.529,12 € - 17.134.767,83 €).

Odlukom o utvrđivanju korekcija za 2020. godinu utvrđena je korekcija ostalih prihoda u iznosu od 5.859.174,45 € u korist korisnika prenosnog sistema. Ova korekcija nije primijenjena u 2022. godini u cjelokupnom iznosu, već samo dio od 585.917,45 €, a navedenom odlukom je definisano da će se o primijeni preostalog dijela korekcije u iznosu od **5.273.257,00 € u korist korisnika prenosnog sistema**, donijeti posebna odluka.

Uzimajući sve navedeno u obzir, utvrđeno je da korekcija ostalih prihoda koja će se primjenjivati u periodu 2023-2025. godina iznosi **14.135.018,29 € u korist korisnika prenosnog sistema** (8.861.761,29 € + 5.273.257,00 €).

5) Korekcije povrata na sredstva po osnovu realizacije investicija koje su ušle u regulatornu osnovu sredstava za 2019. i 2021. godinu

Članom 13 Pravila propisano je da se u postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena ili naknada operatora prenosnog i distributivnog sistema električne energije utvrđuje korekcija amortizacije i povrata na sredstva po osnovu realizacije investicionih planova, dok je članom 27 definisan način utvrđivanja ovih korekcija za 2019, 2020, 2021. i 2022. godinu.

Članom 59 stav 9 Zakona propisano je da se korekcije utvrđuju za posljednju godinu prethodnog regulatornog perioda (2019. godina) i sve godine regulatornog perioda u kojem se podnosi zahtjev za koje postoje konačni podaci (2020. i 2021. godina). S obzirom na to da su Odlukom o korekcijama 2020. godine utvrđene korekcije povrata na sredstva i amortizacije

za 2020. godinu, predmet vršenja korekcija po ovom osnovu u ovom postupku su amortizacija i povrat na sredstva po osnovu realizacije investicionih planova, koji su utvrđeni za 2019. i 2021. godinu.

Odlukom za period 2017-2019. godina utvrđeni su amortizacija i povrat na sredstva za 2019. godinu, dok su ove kategorije za 2021. godinu utvrđene Odlukom za period 2020-2022. godine. U nastavku su prikazane utvrđene korekcije navedenih elemenata regulatorno dozvoljenog prihoda za 2019. i 2021. godinu.

5.1. Korekcije amortizacije i povrata na sredstva po osnovu realizacije investicionih planova za 2019. godinu

Odlukom za period 2017-2019. godina utvrđeni su:

- povrat na sredstva za 2019. godinu, na osnovu neto vrijednost osnovnih sredstava na kraju 2017. godine i investicija koje čine zbir odobrenih investicija u toku na kraju 2015. godine, odobrenih investicija za 2016. i 2017. godinu i polovine odobrenih investicija za 2018. godinu.
- trošak amortizacije za 2019. godinu, na osnovu vrijednosti osnovnih sredstava na kraju 2017. godine, korisnog vijeka upotrebe osnovnih sredstava i primjene proporcionalnog metoda amortizacije.

Kako je postupak utvrđivanja cijena za period 2017-2019. godina vođen 2016. godine, iznos investicija u toku na kraju 2015. godine je predstavljao konačan podatak. Stoga se korekcija povrata na sredstva i amortizacije za 2019. godinu vrši po osnovu realizacije odobrenih investicija za 2016, 2017. i 2018. godinu.

5.1.1. Korekcija povrata na sredstva po osnovu investicije čija je finansijska realizacija manja od 75% od odobrenog iznosa

Članom 27 stav 6 Pravila za korekcije propisano je da se korekcija utvrđenog povrata na sredstva i amortizacije po osnovu ostvarenja investicija koje su ušle u regulatornu osnovu sredstva za 2019. godinu, vrši u skladu sa st. 7 do 12 navedenog člana, uzimajući u obzir:

- 1) početak realizacije i vrijednost svake investicije pojedinačno ili grupe povezanih investicija ako su one utvrđene odobrenim planom;

- 2) polovinu kamatne stope po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica objavljena od strane nadležne institucije.

Članom 27 stav 7 Pravila za korekcije propisano je da vrijednost i dinamiku realizacije investicija iz stava 6 ovog člana u odnosu na odobreni investicioni plan, Agencija utvrđuje na osnovu analize godišnjeg izvještaja o realizaciji investicija (u daljem tekstu: godišnji izvještaj).

Za potrebe utvrđivanja korekcija povrata na sredstva za 2019. godinu korišćeni su podaci o kamatnoj stopi po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica objavljena od strane nadležne institucije na internet strani Vlade Crne Gore, a ona iznosi 2,8750%, odnosno njena polovina iznosi 1,4375%.²¹

Članom 27 stav 8 Pravila za korekcije propisano je da će se vrijednost investicije iz stava 6 ovog člana isključiti iz osnovice za obračun povrata i amortizacije do stavljanja sredstva u funkciju, uzimajući u obzir kamatnu stopu iz stava 6 tačka 2 ovog člana ako se investicija:

- 1) čija je realizacija planirana na period do tri godine ostvari u vrijednosti manjoj od 75% od odobrene za tu godinu i koja nije rezultirala završetkom izgradnje i aktiviranjem sredstva; ili
- 2) čija je realizacija planirana na period od tri ili više godina, ostvaruje u toku prve dvije godine u vrijednosti manjoj od 75% od odobrene za odnosni period.

Provjera ispunjenosti uslova za isključenje investicija iz regulatorne osnove sredstava do stavljanja sredstva u funkciju vršena je u postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda za period 2020-2022. godina, kao i u postupku utvrđivanja korekcija u toku navedenog perioda za 2020. godinu.

U tabeli koja slijedi prikazan je obračun korekcija po osnovu investicija u 2016, 2017. i 2018. godini, koje su Odlukom za period 2017-2019. godina utvrđene kao sastavni dio regulatorne osnove sredstava za 2019. godinu, a koje se isključene iz regulatorne osnove sredstava do stavljanja sredstva u funkciju Odlukom za period 2020-2021. godina.

²¹ Izvor: <https://www.gov.me/clanak/237268-saopstenje-o-odluci-vlade-donijete-14-decembra-2020-godine-bez-odrzavanja-sjednice>

Tabela 11. Pregled investicija koje su isključene iz regulatorne osnove sredstava do stavlja sredstva u funkciju

R.B.	ID broj	NAZIV INVESTICIJE	Vrijednost investicija koje su ušle u ROS za 2019. godinu	Stopa povrata na kapital utvrđena za 2019. godinu	Utvrđena korekcija za 2019. godinu
			000 €	%	000 €
			1.	2.	1.*2.
Investicije iz 2016. godine					
1.	IPI030	Izgradnja TS 110/35 kV Luštica i njeno povezivanje na prenosnu mrežu	10	5,86%	0,586
2.	IPR015	Rekonstrukcija TS Podgorica 2 (priprema tenderske dokumentacije, nabavka i instalacija transformatora 400/110 kV, 300 MVA)	400	5,86%	23,440
3.	NDC009	Integralni informacijski sistem OPS-a	100	5,86%	5,860
4.	NDC002	Hardver i softver za re-implementaciju informacionog sistema finansijskog upravljanja (FMIS)-DataCode	60	5,86%	3,516
5.	NDC010	Modul za dostavljanje podataka na Transparency platformu r2	4	5,86%	0,234
UKUPNO INVESTICIJE 2016. GODINA			574	5,86%	33,636
Investicije iz 2017. godine					
1.	IPI030	Izgradnja TS 110/35 kV Luštica sa priključkom na 110 kV mrežu	402	5,86%	23,557
2.	IPR015	Rekonstrukcija TS Podgorica 2(nabavka i instalacija transformatora 400/110 kV , 300 MVA)-I faza	600	5,86%	35,160
3.	IPR058	Rekonstrukcija DV 110 kV Berane-Andrijevića	5	5,86%	0,293
4.	IPR052	Nabavka mjernih transformatora	115	5,86%	6,739
5.	IPR066	Revitalizacija trafostanica-građevinski dio	156	5,86%	9,142
6.	NDC120	Nabavka i implementacija ERP sistema	200	5,86%	11,720
7.	NDC002	Nabavka i implementacija hardvera i softvera za FMIS	92	5,86%	5,391
8.	NDC102	Invertori za trafostanice	90	5,86%	5,274
9.	NDC100	Zamjena agregata u NDC i rezervnom dispečerskom centru	45	5,86%	2,637

10.	NDC114	Realizacija sistema za daljinski pristup procesnim mrežama i uključanje novih objekata u NDC SCADA sistem	50	5,86%	2,930
11.	NDC010	Modul za dostavljanje podataka na Transparency platformu r2	20	5,86%	1,172
12.	IPI013	Izgradnja TS 110/35 kV Žabljak	100	5,86%	5,860
UKUPNO INVESTICIJE 2017. GODINA			1.875	5,86%	109,875
Investicije iz 2018. godine					
1.	IPI030	Izgradnja TS 110/35 kV Luštica sa priključkom na 110 kV mrežu	2.310	5,86%	135,366
2.	IPR015	Rekonstrukcija TS Podgorica 2(nabavka i instalacija transformatora 400/110 kV , 300 MVA)-I faza	1.000	5,86%	58,600
3.	IPR058	Rekonstrukcija DV 110 kV Berane-Andrijevića	295	5,86%	17,287
4.	IPR066	Revitalizacija trafostanica-građevinski dio	93	5,86%	5,450
5.	NDC120	Nabavka i implementacija ERP sistema	300	5,86%	17,580
6.	NDC002	Nabavka i implementacija hardvera i softvera za FMIS	14	5,86%	0,820
7.	NDC102	Invertori za trafostanice	90	5,86%	5,274
8.	NDC114	Realizacija sistema za daljinski pristup procesnim mrežama i uključanje novih objekata u NDC SCADA sistem	50	5,86%	2,930
9.	NDC010	Modul za dostavljanje podataka na Transparency platformu r2	14	5,86%	0,820
10.	IPI013	Izgradnja TS 110/35 kV Žabljak	630	5,86%	36,918
11.	IPR059	Rekonstrukcija DV 110 kV Podgorica 2-Virpazar	5	5,86%	0,293
12.	IPI051	Izgradnja 110 kV DV Podgorica 5-Virpazar	50	5,86%	2,930
13.	IPR031	Rekonstrukcija 110 kV DV HE Perućica - Nikšić, vod 3	5	5,86%	0,293
UKUPNO INVESTICIJE 2018. GODINA			4.856	5,86%	284,562
UKUPNO			7.305	5,86%	428,07300

Korekcija povrata na sredstva po osnovu realizacije investicija u 2016, 2017. i 2018. godini, koje su isključene iz osnovice za obračun povrata na sredstva i amortizacije do stavljanja sredstva u funkciju Odlukom za period 2020-2022. godina, izračunata je u iznosu od 428.073,00 €. U skladu sa članom 27 stav 6 tačka 2 Pravila, na navedeni iznos primijenjena je polovina kamatne stope po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica i **korekcija**

je utvrđena u iznosu od 434.226,55 € ($428.073,00 \text{ €} * (1 + 1,4375 \%)$), **u korist korisnika prenosnog sistema.**

Kao što je naprijed navedeno, Odlukom za period 2020-2022. godina utvrđene su korekcije investicija čija je realizacija planirana na period od tri ili više godina, na osnovu njihove realizacije u toku prve dvije godine, čime su obuhvaćene provjere stepena realizacije u 2015. i 2016. godini, 2016. i 2017. godini, 2017. i 2018. godini.

Polazeći od navedenog, a saglasno članu 27 stav 8 Pravila za korekcije, preostalo je da se izvrši provjera ispunjenosti uslova za isključenje iz regulatorne osnove sredstava višegodišnjih investicija čija je realizacija započeta u 2018. godini. U skladu sa članom 27 stav 8 Pravila za korekcije, provjera ispunjenosti ovog uslova se vrši na osnovu realizacije investicija u 2018. i 2019. godini.

Dodatno, član 13 stav 4 Pravila za izradu i praćenje realizacije desetogodišnjih planova razvoja prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", br. 43/2016, 90/2017 i 85/2018), kao i član 14 stav 4 Pravila za izradu i praćenje realizacije desetogodišnjih planova razvoja prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", br. 51/2021), propisuje da program, koji sadrži više pojedinačnih investicija koje ne moraju biti fizički direktno povezane i čija koordinisana realizacija doprinosi ostvarenju ciljeva razvoja prenosnog sistema definisanih u planu razvoja, koji je odobren kao višegodišnja investicija, u pogledu praćenja realizacije, tretira se kao niz jednogodišnjih investicija.

Polazeći od navedenog, a u skladu sa članom 27 stav 8 Pravila za korekcije, utvrđene su korekcije povrata na sredstva utvrđenog za 2019. godinu po osnovu investicija koje su odobrene kao program za 2018. godinu.

Tabela 12. Pregled investicija iz 2018. godine koje su bile sastavni dio regulatorne osnove sredstava za 2019. godinu, koje se tretiraju kao niz jednogodišnjih investicija

R.B.	ID broj	NAZIV INVESTICIJE	Odobreno	Realizacija	Stepen realizacije	Osnovica za korekciju	Stopa povrata na kapital utvrđena za 2019.	Utvrđena korekcija za 2019.
			000 €	000 €	%	000 €	%	000 €
			1.	2.	3.	4.=1./2	5.	4.*5.
Investicije iz 2018. godine								

1.	IPR060 Program	Izrada Idejnog projekta sa geomehničkim istraživanjima rekonstrukcije DV 110 kV Podgorica1-Trebješica-Andrijevice	30	1	2,27%	15	5,86%	0,879000
2.	NDC109 Program	DR Data Centar (Disaster Recovery Data Centar)	14	0	0,00%	7	5,86%	0,410200
UKUPNO			44	0		22	5,86%	1,28920

S obzirom da je u regulatornu osnovu sredstava za 2019. godinu ušla samo polovina odobrenih planiranih investicija za 2018. godinu, korekcija povrata na sredstva po osnovu realizacije ovih investicija se utvrđuje kao proizvod stope povrata na kapital utvrđene za 2019. godinu i polovine odobrenih planiranih investicija za 2018. godinu, što iznosi 1.289,20 €. U skladu sa članom 27 stav 8 tačka 2 Pravila za korekcije 27 stav 6 tačka 2 Pravila, na navedeni iznos primijenjena je polovina kamatne stope po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica i **korekcija je utvrđena u iznosu od 1.307,73 €** ($1.289,20 \text{ €} * (1 + 1,4375 \%)$), u korist korisnika prenosnog sistema.

5.1.2. Korekcija povrata na sredstva po osnovu investicija čija je finansijska realizacija manja od odobrenog iznosa

Članom 27 stav 10 Pravila za korekcije propisano je da, ako se investicija iz stava 6 ovog člana realizuje u vrijednosti većoj od 75% a manjoj od 100% u odnosu na odobrenu, Agencija na osnovu analize godišnjeg izvještaja utvrđuje korekcije utvrđenog povrata na sredstva i amortizacije, na sljedeći način:

- 1) za investicije čija je realizacija planirana na period do tri godine, Agencija obračunava iznos korekcije odobrenog povrata i amortizacije na razliku između odobrene i realizovane investicije, uzimajući u obzir kamatnu stopu iz stava 6 tačka 2 ovog člana,
- 2) za investicije planirane u trajanju od tri i više godina, ako se realizacija u toku prve dvije godine ostvaruje u vrijednosti većoj od 75% a manjoj od 100% u odnosu na odobrenu, iznos korekcije odobrenog povrata i amortizacije obračunava se na razliku odobrene i realizovane investicije, uzimajući u obzir kamatnu stopu iz stava 6 tačka 2 ovog člana.

U tabeli koja slijedi prikazan je obračun korekcija po osnovu investicija u 2016, 2017. i 2018. godini, koje su bile sastavni dio regulatorne osnove sredstava za 2019. godinu, a koje su realizovane u vrijednosti većoj od 75%, a manjoj od 100% u odnosu na odobrenu.

Tabela 13. Pregled investicija koje su realizovane u vrijednosti većoj od 75%, a manjoj od 100% u odnosu na odobrenu

KOREKCIJA POVRATA NA SREDSTVA ZA 2019. GODINU								
R.B.	ID broj	NAZIV INVESTICIJE	Odobreno	Realizovano	Realizacija	Osnovica za korekciju	Stopa povrata na kapital utvrđena za 2019. godinu	Korekcija
			000 €	000 €	(%)	000 €	%	000 €
			1.	2.	2./1.	3.	4.	3.*4.
2016. godina								
1.	IPI016	Izgradnja110 kV DV Vilusi - Herceg Novi	5	3	67,29%	2	5,86%	0,095841
2017. godina								
1.	IPI009	Konekcija sa Srbijom/Bosnom	60	37	61,40%	23	5,86%	1,357
2.	IPR054	Nabavka prekidača snage 35 kV	30	1	2,39%	29	5,86%	1,716
3.	NDC005b	SCADA za novi dispečerski centar sa EMS sistemom(uključujući i procjenu N-1 faktora sigurnosti u EES u realnom vremenu)	1.010	955	94,51%	55	5,86%	3,252
UKUPNO			1.100	992	90,19%	108	5,86%	6,325444
2018. godina								
1.	IPI016	Izgradnja110 kV DV Vilusi-Herceg Novi	10	8	81,65%	2	5,86%	0,054
2.	NDC005b	SCADA za novi dispečerski centar sa EMS sistemom(uključujući i procjenu N-1 faktora sigurnosti u EES u realnom vremenu)	855	589	68,88%	266	5,86%	7,797
UKUPNO			865	597	69,03%	268	5,86%	7,850381
UKUPNO			1.970	1.592	80,84%	377,509	5,86%	14,271666

Korekcija povrata na sredstva koji je utvrđen za 2019. godinu, po osnovu odobrenih investicija za 2016, 2017. i 2018. godinu, izračunata je u skladu sa članom 27 stav 10 Pravila za korekcije u iznosu od 14.272,00 €. U skladu sa članom 27 stav 6 tačka 2 Pravila za korekcije, na navedeni iznos primijenjena je polovina kamatne stope po kojoj je emitovana posljednja crnogorska

obveznica i **korekcija je utvrđena u iznosu od 14.476,82 €** ($14.271,666\text{€} * (1 + 1,4375 \%)$),
u korist korisnika prenosnog sistema.

5.1.3. Korekcija povrata na sredstva i amortizacije za 2019. godinu, obračunatih po osnovu realizacije planirane aktivacije sredstava

Odlukom za period 2017-2019. godine, za 2019. godinu utvrđeni su povrat na sredstva i amortizacija po osnovu vrijednosti osnovnih sredstava na kraju 2017. godine. Kako je postupak utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda za 2019. godinu sproveden 2016. godine, vrijednost osnovnih sredstava na kraju 2017. godine i njihova amortizacija računati su, između ostalog, na osnovu konačnih podataka iz 2015. godine i podataka o planiranoj aktivaciji sredstava, koja se odnose na investicije koje nijesu prethodno isključene iz regulatorne osnove sredstava, u 2016. i 2017. godini, kao i njihovoj amortizaciji. Stoga se korekcija povrata na sredstva i amortizacije, obračunatih po osnovu realizacije planirane aktivacije sredstava, za 2019. godinu odnosi na obračunati povrat na sredstva i amortizaciju po osnovu planirane aktivacije sredstava u 2016. i 2017. godini. Pregled navedenog obračuna je dat u tabelama koje slijede.

Tabela 14. Pregled korekcija povrata na sredstva i amortizacije po osnovu aktivacije investicija čija je finansijska realizacija različita od ulaganja za 2016. i 2017. godinu koja su uključena u regulatornu osnovu sredstava za 2019. godinu

R.B.	ID broj	NAZIV INVESTICIJE	Planirana vrijednost sredstva na kraju 2017. godine, čija je aktivacija u 2016. i 2017.	Ostvarena vrijednost sredstva na kraju 2017. godine, čija je aktivacija planirana za 2016. i 2017.	Osnovica za korekciju povrata po osnovu sredstva	Stopa amortizacije	Stopa povrata	Korekcija amortizacije	Korekcija povrata na sredstva
			€	€	€	%	%	€	€
			1.	2.	3.=2.-1.	4.	5.	3.*4.	3.*5.
1.	IPR012	Razvoj, rekonstrukcija, mjerenje i zaštita u TS	1.411.342	346.756	-1.064.586	2,78%	5,86%	-29.595	-62.385
2.	IPI002	Proširenje TS 220/110/35kV Mojkovac i priključak na 220kV DV Podgorica1-Pljevlja2 po principu „ulaz-izlaz“	1.014.186	938.533	-75.653	2,78%	5,86%	-2.103	-4.433
3.	NDC008	Proširenje SCADA sistema modulom za observabilnost spoljnog sistema	56.598	3.950	-52.648	20,00%	5,86%	-10.530	-3.085

4.	IPR017	Zamjena transformatora 30MVA u TS Nikšić	776.620	680.751	-95.869	2,78%	5,86%	-2.665	-5.618
5.	IPD004	Stubovi za havarijske situacije	560.117	718.033	157.916	2,00%	5,86%	3.158	9.254
6.	IPI005	Projekat izgradnje TK sistema (OPGW+TK)	0	30.570	30.570	2,00%	5,86%	611	1.791
7.	NDC006	Unapređenje hardvera i softvera u NDC SCADA sistemu	0	912	912	20,00%	5,86%	182	53,4432
8.	IPR013	Rekonstrukcija 400 kV postrojenja u TS Pljevlja 2 i TS Ribarevine i ugradnja odvodnika prenapona u svim DV poljima u prenosnoj mreži i mjernih transformatora	0	1.321.872	1.321.872	2,78%	5,86%	36.748	77.462
9.	IPI010	Izmještanje 110 kV DV Nikšić-Bileća iz Dragove Luke	0	617.028	617.028	2,00%	5,86%	12.341	36.158
10.	IPI012	Izgradnja TS 110/10(20)kV Nikšić (Kličevo) i priključni vodovi 110kV	0	7.845.322	7.845.322	2,78%	5,86%	218.100	459.736
11.	IPR066	Revitalizacija trafostanica-građevinski dio	0	16.447	16.447	2,78%	5,86%	457	964
12.	IPR015	Rekonstrukcija TS Podgorica 2	0	1.543.491	1.543.491	2,78%	5,86%	42.909	90.449

13.	IPI001	Izgradnja TS 110/35/10kV Kotor (Škaljari) i 110kV DV Tivat-Kotor	4.762.925	3.234.275	-1.528.650	2,78%	5,86%	-42.496	-89.579
14.	IPR004	Revitalizacija 110 kV dalekovoda (zamijena opreme i rekonstrukcija)	1.974.008	507.941	-1.466.067	2,00%	5,86%	-29.321	-85.912
15.	IPR036	Revitalizacija DV 110 kV Budva -Podgorica 2-oprema	553.000	0	-553.000	2,00%	5,86%	-11.060	-32.406
16.	IPR053	Nabavka odvodnika prenapona	143.000	0	-143.000	2,78%	5,86%	-3.975	-8.380
17.	IPR062	Nabavka i ugradnja dizel agregata u TS Virpazar i TS Danilovgrad-oprema	34.000	0	-34.000	2,78%	5,86%	-945	-1.992
18.	IPR063	Sanacija klizišta kod stuba 174 na DV 220 kV Piva-Pljevlja vod 265-radovi	21.000	4.110	-16.890	2,00%	5,86%	-338	-989,754
19.	IPR064	Sanacija stuba broj 15 na DV 400kV Ribarevine-Peć	21.000	0	-21.000	2,00%	5,86%	-420	-1.231
20.	IPR065	Izmještanje dijela DV 400 kV Ribarevine-Peć	155.000	0	-155.000	2,00%	5,86%	-3.100	-9.083

21.	NDC116	Isporuka i ugradnja OPGW kabla na DV 110 Kličevo – Brezna i telekomunikacione opreme u TS Kličevo i TS Brezna-oprema	220.000	0	-220.000	2,00%	5,86%	-4.400	-12.892
UKUPNO			11.702.796	17.809.991	6.107.195		5,86%	173.557,34	357.881,63

Korekcija povrata na sredstva koji je utvrđen za 2019. godinu, po osnovu vrijednosti sredstava čija je aktivacija planirana za 2016. i 2017. godinu, izračunata je u iznosu od 357.881,63 €. U skladu sa članom 27 stav 6 tačka 2 Pravila za korekcije, na navedeni iznos primijenjena je polovina kamatne stope po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica i **korekcija je utvrđena u iznosu od 363.026,18 €** ($357.881,63 \text{ €} * (1 + 1,4375 \%)$), **u korist operatora prenosnog sistema.**

Korekcija amortizacije koja je utvrđena za 2019. godinu, po osnovu vrijednosti sredstava čija je aktivacija planirana za 2016. i 2017. godinu, izračunata je u iznosu od 173.557,34 €. U skladu sa članom 27 stav 6 tačka 2 Pravila za korekcije, na navedeni iznos primijenjena je polovina kamatne stope po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica i **korekcija je utvrđena u iznosu od 176.052,22 €** ($173.557,34 \text{ €} * (1 + 1,4375 \%)$), **u korist operatora prenosnog sistema.**

5.2. Korekcije amortizacije i povrata na sredstva po osnovu realizacije investicionih planova za 2021. godinu

Odlukom za period 2020-2021. godina utvrđeni su:

- povrat na sredstva za 2021. godinu, na osnovu neto vrijednost osnovnih sredstava na kraju 2019. godine i investicija za 2021. godinu, koje su utvrđene kao zbir:
 - vrijednosti osnovnih sredstava čije je stavljanje u upotrebu planirano za 2019. godinu, izračunate u skladu sa članom 14 stav 7 Metodologije za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", br. 32/19 i 50/19), a odnosi se na investicije koje do stupanja na snagu navedene metodologije nijesu ušle u regulatornu osnovu sredstava, i
 - vrijednosti investicija u toku na kraju 2018. godine, planirane vrijednosti investicija za 2019. godinu i polovina planirane vrijednosti investicija za 2020. godinu, koje su do stupanja na snagu Metodologije za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", br. 32/19 i 50/19) ušle u regulatornu osnovu sredstava, a na koje je saglasnost data Odlukom, broj 19/19-5 od 22.02.2019. godine i Odlukom, broj 19/3989-2 od 29.10.2019. godine.
- trošak amortizacije za 2021. godinu, na osnovu vrijednosti osnovnih sredstava na kraju 2019. godine, korisnog vijeka upotrebe osnovnih sredstava i primjene proporcionalnog metoda amortizacije.

Kako je postupak utvrđivanja cijena za period 2020-2021. godina vođen 2019. godine, iznos investicija u toku na kraju 2018. godine je predstavljao konačan podatak. Stoga se korekcija povrata na sredstva i amortizacije za 2021. godinu vrši po osnovu realizacije odobrenih investicija za 2019. i 2020. godine.

5.2.1. Korekcija povrata na sredstva i amortizacije za 2021. godinu iz člana 27 st. 1-5 Pravila za korekcije

5.2.1.1. Korekcija povrata na sredstva za 2021. godinu iz člana 27 stav 2 Pravila za korekcije

Članom 27 stav 1 Pravila za korekcije propisano je da se korekcija utvrđenog povrata na sredstva i amortizacije po osnovu ostvarenja investicija koje su ušle u regulatornu osnovu sredstava za 2020, 2021. i 2022. godinu na osnovu člana 14 stav 7 Metodologije za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije

("Službeni list Crne Gore", br. 32/19 i 50/19), vrši u skladu sa st. 2 do 5 ovog člana, uzimajući u obzir:

- 1) završetak i vrijednost svake investicije pojedinačno ili grupe povezanih investicija ako su one utvrđene odobrenim planom;
- 2) polovinu kamatne stope po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica objavljena od strane nadležne institucije.

Članom 27 stav 2 Pravila za korekcije propisano je da, ako investicija nije završena u roku iz odobrenog plana, odnosno sredstva nijesu stavljena u upotrebu u godini u kojoj je planirano, vrijednost te investicije će se isključiti iz osnovice za obračun povrata i amortizacije do stavljanja sredstva u funkciju, uzimajući u obzir kamatnu stopu po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica objavljena od strane nadležne institucije, osim u slučaju dejstva više sile.

U tabeli koja slijedi dat je prikaz investicija koje su ušle u regulatornu osnovu sredstva za 2021. godinu na osnovu člana 14 stav 7 Metodologije za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije ("Službeni list Crne Gore", br. 32/19 i 50/19), koje ispunjavaju uslov za isključivanje iz osnovice za obračun povrata i amortizacije do stavljanja sredstva u funkciju u skladu sa članom 27 stav 2 Pravila za korekcije.

Tabela 15. Pregled investicija koje se isključuju iz osnovice za obračun povrata i amortizacije do stavljanja sredstva u funkciju u skladu sa članom 27 stav 2 Pravila za korekcije

R.B.	ID broj	NAZIV INVESTICIJE	Odobreno	Realizacija	Osnovica za korekciju	Stopa povrata na kapital utvrđena za 2021. godinu	Utvrđena korekcija povrata na sredstva za 2021. godinu
			000 €	000 €	000 €	%	000 €
			1.	2.	3.=1./2	4.	3.*4.
Investicije čije je stavljanje u upotrebu planirano za 2019. godinu							
1.	IPR080 Program	Nabavka mjernih transformatora II faza	100	0	100	5,91%	5,910000
2.	IPD012	Nabavka kрана za potrebe Službe Održavanja	50	0	50	5,91%	2,955000
3.	IPD015	Nabavka softvera PLS CADD i obuka inženjera	20	0	20	5,91%	1,182000

4.	IPR084	Isporuca i ugradnja dizel električnih agregata, 60kVA, u TS Andrijevića i TS Vilusi	36	0	36	5,91%	2,127600
UKUPNO			206	0	206	5,91%	12,17460

Korekcija povrata na sredstva koji je utvrđen za 2021. godinu, po osnovu vrijednosti sredstava čija je aktivacija planirana za 2019. godinu, izračunata je u iznosu od 12.174,60 €. U skladu sa članom 27 stav 6 tačka 2 Pravila za korekcije, na navedeni iznos primijenjena je polovina kamatne stope po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica i **korekcija je utvrđena u iznosu od 12.349,61 €** ($12.174,60 \text{ €} * (1 + 1,4375 \%)$), **u korist korisnika prenosnog sistema.**

5.2.1.2. Korekcija povrata na sredstva za 2021. godinu iz člana 27 stav 4 Pravila za korekcije

Članom 27 stav 4 Pravila za korekcije propisano je da, ako je investicija završena u roku iz odobrenog investicionog plana, odnosno sredstva su stavljena u upotrebu u godini u kojoj je planirano, ali je investicija realizovana u manjoj vrijednosti od odobrene, Agencija na razliku odobrene i realizovane investicije obračunava iznos korekcije povrata na sredstva i amortizacije, uzimajući u obzir kamatnu stopu po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica objavljena od strane nadležne institucije.

U tabeli koja slijedi dat je prikaz investicija koje su ušle u regulatornu osnovu sredstva za 2021. godinu na osnovu člana 14 stav 7 Metodologije za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije ("Službeni list Crne Gore", br. 32/19 i 50/19), koje su završene u roku iz odobrenog investicionog plana, odnosno sredstva su stavljena u upotrebu u godini u kojoj je planirano, ali je investicija realizovana u manjoj vrijednosti od odobrene.

Tabela 16. Pregled investicija koje su realizovane u iznosu manjem od odobrenog

R.B.	ID broj	NAZIV INVESTICIJE	Odobreno	Realizacija	Osnovica za korekciju	Stopa povrata na kapital utvrđena za 2021. godinu	Utvrđena korekcija povrata na sredstva za 2021. godinu
			000 €	000 €	000 €	%	000 €
			1.	2.	3.=1./2	4.	3.*4.

Investicije čije je stavljanje u upotrebu planirano za 2019. godinu							
1.	NDC125	Nabavka mjernih transformatora II faza	45	43	2	5,91%	0,107739
UKUPNO			45	43	2	5,91%	0,10774

Korekcija povrata na sredstva koji je utvrđen za 2021. godinu, po osnovu vrijednosti aktiviranih sredstava u 2019. godini, čija je realizacija manja od odobrene, izračunata je u iznosu od 107,74 €. U skladu sa članom 27 stav 6 tačka 2 Pravila za korekcije, na navedeni iznos primijenjena je polovina kamatne stope po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica i **korekcija je utvrđena u iznosu od 109,29 €** ($107,74 \text{ €} * (1 + 1,4375 \%)$), u korist korisnika prenosnog sistema.

5.2.2. Korekcija povrata na sredstva i amortizacije za 2021. godinu iz člana 27 st. 6-12 Pravila za korekcije

5.2.2.1. Korekcija povrata na sredstva po osnovu investicije čija je finansijska realizacija manja od 75% od odobrenog iznosa

Članom 27 stav 6 Pravila za korekcije propisano je da se korekcija utvrđenog povrata na sredstva i amortizacije po osnovu ostvarenja investicija koje su ušle u regulatornu osnovu sredstva za 2019. godinu, vrši u skladu sa st. 7 do 12 navedenog člana, uzimajući u obzir:

- 3) početak realizacije i vrijednost svake investicije pojedinačno ili grupe povezanih investicija ako su one utvrđene odobrenim planom;
- 4) polovinu kamatne stope po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica objavljena od strane nadležne institucije.

Članom 27 stav 8 Pravila za korekcije propisano je da će se vrijednost investicije iz stava 6 ovog člana isključiti iz osnovice za obračun povrata i amortizacije do stavljanja sredstva u funkciju, uzimajući u obzir kamatnu stopu iz stava 6 tačka 2 ovog člana ako se investicija:

- 3) čija je realizacija planirana na period do tri godine ostvari u vrijednosti manjoj od 75% od odobrene za tu godinu i koja nije rezultirala završetkom izgradnje i aktiviranjem sredstva; ili
- 4) čija je realizacija planirana na period od tri ili više godina, ostvaruje u toku prve dvije godine u vrijednosti manjoj od 75% od odobrene za odnosni period.

Dodatno, član 13 stav 4 Pravilima za izradu i praćenje realizacije desetogodišnjih planova razvoja prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", br. 43/2016, 90/2017 i

85/2018), kao i član 14 stav 4 Pravila za izradu i praćenje realizacije desetogodišnjih planova razvoja prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", br. 51/2021), propisuje da program, koji sadrži više pojedinačnih investicija koje ne moraju biti fizički direktno povezane i čija koordinisana realizacija doprinosi ostvarenju ciljeva razvoja prenosnog sistema definisanih u planu razvoja, koji je odobren kao višegodišnja investicija, u pogledu praćenja realizacije, tretira se kao niz jednogodišnjih investicija. Polazeći od navedenog, a u skladu sa članom 27 stav 8 Pravila za korekcije, utvrđene su korekcije povrata na sredstva utvrđenog za 2021. godinu po osnovu investicija koje su odobrene kao program za 2019. i 2020. godinu.

Tabela 17. Pregled investicija iz 2019. i 2020. godine koje su bile sastavni dio regulatorne osnove sredstava za 2021. godinu, koje se tretiraju kao niz jednogodišnjih investicija

R.B.	ID broj	NAZIV INVESTICIJE	Odobreno	Realizacija	Stepen realizacije	Osnovica za korekciju	Stopa povrata na kapital utvrđena za 2021.	Utvrđena korekcija za 2021.
			000 €	000 €	%	000 €	%	000 €
			1.	2.	3.=1./2	4.	5.	4.*5.
Investicije iz 2019. godine								
1.	IPR060 Program	Izrada Idejnog projekta sa geomehaničkim istraživanjima rekonstrukcije DV 110 kV Podgorica1- Trebješica- Andrijevice	86,32	27,718	32,11%	86,32	5,91%	5,101496885
UKUPNO			86,32	27,72	32,11%	86,32	5,91%	5,10
Investicije iz 2020. godine								
1.	IPR060 Program	Izrada Idejnog projekta sa geomehaničkim istraživanjima rekonstrukcije DV 110 kV Podgorica1- Trebješica- Andrijevice	63	2,844	4,51%	31,5	5,91%	1,86165
2.	NDC109 Program	DR Data Centar (Disaster Recovery Data Centar)	215	61,016	28,38%	107,5	5,91%	6,35325
3.	IPI009	Izgradnja 400 kV DV Pljevlja 2- B.Bašta i 400 kV	87	14,698	16,89%	43,5	5,91%	2,57085

		Pljevlja 2-Višegrad ²²					
	UKUPNO		365	78,558	0,215227	182,5	5,91%
	UKUPNO		451	106	0,235478	269	5,91%
							10,78575
							15,88724689

Korekcija povrata na sredstva koji je utvrđen za 2021. godinu, po osnovu vrijednosti planiranih investicija u 2019. godini i 2020. godini, čija je realizacija manja od odobrene, izračunata je u iznosu od 15.887,25 €. U skladu sa članom 27 stav 6 tačka 2 Pravila za korekcije, na navedeni iznos primijenjena je polovina kamatne stope po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica i **korekcija je utvrđena u iznosu od 16.115,63 €** ($15.887,25 \text{ €} * (1 + 1,4375 \%)$), u korist korisnika prenosnog sistema.

5.2.2.2. Korekcija povrata na sredstva po osnovu investicije čija je finansijska realizacija manja od odobrenog iznosa

Članom 27 stav 10 Pravila za korekcije propisano je da, ako se investicija iz stava 6 ovog člana realizuje u vrijednosti većoj od 75% a manjoj od 100% u odnosu na odobrenu, Agencija na osnovu analize godišnjeg izvještaja utvrđuje korekcije utvrđenog povrata na sredstva i amortizacije, na sljedeći način:

- 3) za investicije čija je realizacija planirana na period do tri godine, Agencija obračunava iznos korekcije odobrenog povrata i amortizacije na razliku između odobrene i realizovane investicije, uzimajući u obzir kamatnu stopu iz stava 6 tačka 2 ovog člana,
- 4) za investicije planirane u trajanju od tri i više godina, ako se realizacija u toku prve dvije godine ostvaruje u vrijednosti većoj od 75% a manjoj od 100% u odnosu na odobrenu, iznos korekcije odobrenog povrata i amortizacije obračunava se na razliku odobrene i realizovane investicije, uzimajući u obzir kamatnu stopu iz stava 6 tačka 2 ovog člana.

U tabeli koja slijedi prikazan je obračun korekcija po osnovu investicija u 2016, 2017. i 2018. godini, koje su bile sastavni dio regulatorne osnove sredstava za 2019. godinu, a koje su realizovane u vrijednosti većoj od 75%, a manjoj od 100% u odnosu na odobrenu.

²² Investicija IPI009 predstavlja višegodišnju investiciju koja se isključuje iz osnovice za obračun povrata na sredstva i amortizaciju do stavljanja sredstva u funkciju u skladu sa članom 27 stav 8 tačka 2 Pravila za korekcije, po osnovu realizacije u 2020. i 2021. godini (6,98%)

Tabela 18. Pregled investicija koje su realizovane u vrijednosti većoj od 75%, a manjoj od 100% u odnosu na odobrenu

R.B.	ID broj	NAZIV INVESTICIJE	Odobreno	Realizacija	Stepen realizacije	Osnovica za korekciju	Stopa povrata na kapital utvrđena za 2021.	Utvrđena korekcija povrata na sredstva za 2021.
			000 €	000 €	%	000 €	%	000 €
			1.	2.	3.=1./2	4.	5.	4.*5.
Investicije iz 2019. godine								
1.	IPI016	Izgradnja110 kV DV Vilusi-Herceg Novi	20	16,233	81,17%	3,767	5,91%	0,222630
2.	IPR054	Nabavka prekidaca snage 35 kV	32	29,75	92,15%	2,533	5,91%	0,149700
UKUPNO			52	45,983	87,95%	6,3	5,91%	0,372330
Investicije iz 2020. godine								
1.	IPR077	Nova rekonstrukcija 110 kV DV Bar - Budva	230	206,393	89,74%	11,8035	5,91%	0,69758685
2.	IPR054	Nabavka prekidaca snage 35 kV	30	25,659	85,53%	2,1705	5,91%	0,12827655
3.	NDC005b	SCADA za novi dispečerski centar sa EMS sistemom(uključujući i procjenu N-1 faktora sigurnosti u EES u realnom vremenu)	174	10,384	5,97%	81,808	5,91%	4,8348528
UKUPNO			434	242,436	55,86%	95,782	5,91%	5,6607162
UKUPNO			486	288	59,31%	197,864	5,91%	6,0330462

Korekcija povrata na sredstva koji je utvrđen za 2021. godinu, po osnovu odobrenih investicija za 2019. i 2020. godinu, izračunata je u skladu sa članom 27 stav 10 Pravila u iznosu od 6.033,05 €. U skladu sa članom 27 stav 6 tačka 2 Pravila za korekcije, na navedeni iznos primijenjena je polovina kamatne stope po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica i **korekcija je utvrđena u iznosu od 6.119,77 €** ($6.033,05 \text{ €} * (1 + 1,4375 \%)$), u korist korisnika prenosnog sistema.

5.2.2.3. Korekcija povrata na sredstva i amortizacije za 2021. godinu, obračunatih po osnovu realizacije planirane aktivacije sredstava u 2019. godini

Odlukom za period 2020-2022. godine, za 2021. godinu utvrđeni su povrat na sredstva i amortizacija po osnovu vrijednosti osnovnih sredstava na kraju 2019. godine. Kako je postupak utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda za 2021. godinu sproveden 2019.

godine, vrijednost osnovnih sredstava na kraju 2019. godine i njihova amortizacija računati su, između ostalog, na osnovu konačnih podataka iz 2018. godine i podataka o planiranoj aktivaciji sredstava, koja se odnose na investicije koje nijesu prethodno isključene iz regulatorne osnove sredstava, u 2019. godini, kao i njihovoj amortizaciji.

Stoga se korekcija povrata na sredstva i amortizacije, obračunatih po osnovu realizacije planirane aktivacije sredstava, za 2021. godinu odnosi na obračunati povrat na sredstva i amortizaciju po osnovu planirane aktivacije sredstva u 2019. godini. Pregled navedenog obračuna je dat u tabelama koje slijede.

Tabela 19. Pregled korekcija povrata na sredstva i amortizacije po osnovu aktivacije investicija čija je finansijska realizacija različita od ulaganja za 2019. godinu koja su uključena u regulatornu osnovu sredstava za 2021. godinu

R.B.	ID broj	NAZIV INVESTICIJE	Planirana vrijednost sredstva na kraju 2019. godine, čija je aktivacija u 2019.	Ostvarena vrijednost sredstva na kraju 2019. godine, čija je aktivacija planirana za 2019.	Osnovica za korekciju povrata po osnovu sredstva	Stopa povrata	Korekcija povrata na sredstva	Stopa amortizacije	Korekcija amortizacije
			€	€	€	%	€	%	€
			1.	2.	3.=2.-1.	4.	5.=3.*4.	6.	7=3.*6.
1.	IPI018	Rekonstrukcija i proširenje TS 110/35kV Pljevlja1	220	0	-220	5,91%	-13,00	2,78%	-6,12
2.	NDC005b	SCADA za novi dispečerski centar sa EMS sistemom (uključujući i procjenu N-1 faktora sigurnosti u EES u realnom vremenu)	1.690	3.887	2.196,49	5,91%	129,81	20,00%	439,30
3.	NDC101	Ispravljači 24V i 48V DC za NDC	80	0	-79,67	5,91%	-4,71	8,33%	-6,64
	NDC103	Baterije 24V i 48 V za NDC	17	17	-0,47	5,91%	-0,03	10,00%	-0,05

4.	NDC106	Baterijsko spojno polje 220 VDC u NDC-u	21	21	-0,21	5,91%	-0,01	10,00%	-0,02
5.	NDC109	DR Data Centar (Disaster Recovery Data Centar)	5	18	13,44	5,91%	0,79	20,00%	2,69
6.	NDC119	Prosirenje I unapredjenje sistema daljinskog očitavanja brojila(AMR)	125	128	2,76	5,91%	0,16	12,50%	0,35
7.	IPR083	Revitalizacija transformatora	145	0	-145,19	5,91%	-8,58	2,78%	-4,04
8.	NDC125	Revitalizacija video zida u Nacionalnom Dispečerskom Centru	45	43	-1,82	5,91%	-0,11	20,00%	-0,36
9.	IPR080	Nabavka mjernih transformatora II faza	100	0	-100,00	5,91%	-5,91	2,78%	-2,78
10.	IPD012	Nabavka motornog vozila za potrebe Službe Održavanja	50	0	-50,00	5,91%	-2,96	12,50%	-6,25
11.	IPD015	Nabavka softvera PLS CADD i obuka inženjera	20	0	-20,00	5,91%	-1,18	20,00%	-4,00
12.	IPR084	Isporuca i ugradnja dizel električnih agregata, 60kVA, u TS Andrijevice i TS Vilusi	36	0	-36,00	5,91%	-2,13	2,78%	-1,00
13.	IPI001	Izgradnja TS 110/35/10kV Kotor (Škaljari) i 110kV DV Tivat-Kotor	1.396	1.337	-58,13	5,91%	-3,44	2,00%	-1,16
14.	IPI019	TS 400/110/35 kV Brezna	110	0	-110,43	5,91%	-6,53	2,78%	-3,07

15.	IPR006a	Rekonstrukcija sistema zaštita u cijeloj mreži	47	0	-46,51	5,91%	-2,75	2,78%	-1,29
16.	IPR034	Zamjena VN opreme u trafostanicama	656	122	-533,91	5,91%	-31,55	2,78%	-14,84
21.	IPI018	Rekonstrukcija TS 110/35 kV Pljevlja 1	26	0	-26,48	5,91%	-1,56	2,78%	-0,74
22.	IPI002	Proširenje TS 220/110/35 kV Mojkovac sa raspletom DV 220kV i 110 kV	105	0	-104,96	5,91%	-6,20	2,78%	-2,92
23.	IPI006a	Izgradnja DV 400 kV Lastva-Pljevlja	0	27.965	27.965,46	5,91%	1.652,76	2,00%	559,31
24.	NDC002	Nabavka i implementacija hardvera i softvera za FMIS	0	79	79,14	5,91%	4,68	20,00%	15,83
25.	NDC102	Inventori za trafostanice	0	197	196,69	5,91%	11,62	10,00%	19,67
26.	IPR056	Isporuca i zamjena motornih pogona regulacionih sklopki u TS Berane i TS Virpazar	0	59	59,01	5,91%	3,49	2,78%	1,64
27.	IPR054	Nabavka prekidača snage 35 kV	0	23	23,05	5,91%	1,36	2,78%	0,64
28.	IPR058	Rekonstrukcija DV 110 kV Berane-Andrijevića	0	289	288,88	5,91%	17,07	2,00%	5,78
29.	IPR004	Revitalizacija 110 kV dalekovoda (zamjena opreme i rekonstrukcija)	0	578	577,53	5,91%	34,13	2,00%	11,55

30.	IPR036	Revitalizacija DV 110 kV Budva - Podgorica 2	0	439	439,16	5,91%	25,95	2,00%	8,78
31.	IPR066	Revitalizacija trafostanica- građevinski dio	0	94	94,29	5,91%	5,57	1,25%	1,18
32.		Nabavka aku-baterija za objekte CGES-a	1	0	-0,61	5,91%	-0,04	10,00%	-0,06
33.	IPI051	Izgradnja TS 110/35 kV Zeta i 110kV DV Podgorica5-Zeta (Golubovci)	43	0	-42,67	5,91%	-2,52	2,78%	-1,19
34.	IPR024	Sanacija DV Bar-Budva	283	0	-282,85	5,91%	-16,72	2,00%	-5,66
35.		Ostale investicije	2.182	0	-2.181,53	5,91%	-128,93	2,78%	-60,65
36.	IPR012	Razvoj, rekonstrukcija, mjerenje i zaštita trafostanica	139	0	-139,23	5,91%	-8,23	2,78%	-3,87
37.	IPI012	Izgradnja TS 110/10(20)kV Nikšić (Kličevo) i priključni vodovi 110kV	29	0	-28,97	5,91%	-1,71	2,78%	-0,81
38.	NDC116	Isporučka i ugr. OPGW kabla na dv 110 Klicevo - Brezna i tel. op. u ts Klicevo i TS Brezna	228	0	-228,17	5,91%	-13,48	2,00%	-4,56
39.		Izgradnja DV 400 kV Podgorica - Tirana (ulaganje u opremu) - oprema	173	0	-173,08	5,91%	-10,23	2,00%	-3,46
40.	IPR002a	Rekonstrukcija postrojenja	14	0	-13,84	5,91%	-0,82	2,78%	-0,38

41.		Mjerni transformatori 400kV, 220kV, 110kV i 35 kV	9	0	-9,48	5,91%	-0,56	2,78%	-0,26
42.		Investicione nekretnine - eksproprijacija zemljišta	9	0	-8,62	5,91%	-0,51	0,00%	0,00
43.	IPR073	Sanacija stuba br.134 na DV Ribarevine Mojkovac	1	0	-1,45	5,91%	-0,09	2,00%	-0,03
UKUPNO			8.005	35.297	27.291,61	5,91%	1.612,93	-	930,51

Korekcija povrata na sredstva koji je utvrđen za 2021. godinu, po osnovu vrijednosti sredstava čija je aktivacija planirana za 2019. godinu, izračunata je u iznosu od 1.612.934,13 €. U skladu sa članom 27 stav 6 tačka 2 Pravila za korekcije, na navedeni iznos primijenjena je polovina kamatne stope po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica i **korekcija je utvrđena u iznosu od 1.636.120,05 €** ($1.612.934,13 \text{ €} * (1 + 1,4375 \%)$), **u korist operatora prenosnog sistema.**

Korekcija amortizacije koja je utvrđena za 2021. godinu, po osnovu vrijednosti sredstava čija je aktivacija planirana za 2019. godinu, izračunata je u iznosu od 930.505,19 €. U skladu sa članom 27 stav 6 tačka 2 Pravila za korekcije, na navedeni iznos primijenjena je polovina kamatne stope po kojoj je emitovana posljednja crnogorska obveznica i **korekcija je utvrđena u iznosu od 943.881,21 €** ($930.505,19 \text{ €} * (1 + 1,4375 \%)$), **u korist operatora prenosnog sistema.**

* * *

Na osnovu prethodno navedenog, utvrđena je korekcija povrata na sredstva po osnovu realizacije investicija za 2019. i 2021. godinu u iznosu od **1.514.440,83 € u korist operatora prenosnog sistema** (434.226,55 € + 1.307,73 € + 14.476,82 € + (-363.026,18 €) + 12.349,61 € + 109,29 € + 16.115,63 € + 6.119,77 € + (-1.636.120,05 €)), i korekcija amortizacije po osnovu realizacije investicija u iznosu od **1.119.933,43 € u korist operatora prenosnog sistema** ((-176.052,22 €)+(-943.881,21 €)).

Odlukom o utvrđivanju korekcija za 2020. godinu utvrđena je korekcija povrata na sredstva u iznosu od **2.587,42 € u korist korisnika prenosnog sistema**. Ova korekcija nije primijenjena u 2022. godini, a navedenom odlukom je definisano da će se o primijeni preostalog dijela korekcije donijeti posebna odluka.

Uzimajući sve navedeno u obzir, utvrđeno je da korekcija povrata na sredstva po osnovu realizacije investicija koja će se primjenjivati u periodu 2023-2025. godina iznosi **1.511.853,41€ u korist operatora prenosnog sistema** (2.587,42 € - 1.514.440,83 €), dok korekcija amortizacije po osnovu realizacije investicija u iznosu od **1.119.933,43 €, u korist operatora prenosnog sistema**.

8. Ukupne korekcije

Kumulativno odstupanje po osnovu troškova poslovanja na koje se djelimično može uticati, prihoda po osnovu opravdanih gubitaka, troškova poslovanja na koje se ne može uticati, ostalih prihoda, prihoda po osnovu angažovanja prenosnog sistema i povrata na sredstva, utvrđeno je kao zbir sljedećih stavki:

- 1) korekcija troškova poslovanja na koje se djelimično može uticati u iznosu od 4.244.669,07 € u korist operatora prenosnog sistema,
- 2) korekcija prihoda od regulisane djelatnosti po osnovu opravdanih gubitaka u iznosu od 379.429,22 € u korist korisnika prenosnog sistema (479.052,63 € - 99.623,41 €), koja se sastoji od:
 - a) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu opravdanih gubitaka, koja se odnosi na proizvođače električne energije iz člana 1 stav 2 tačka 1 Metodologije za prenos ($K_{t+n}^{FRgProiz}$), u iznosu od 479.052,63 €, u korist korisnika prenosnog sistema,

- b) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu opravdanih gubitaka, koja se odnosi na ostale korisnike iz člana 1 stav 2 tačka 2 Metodologije za prenos (K_{t+n}^{FRgok}), u iznosu od 99.623,41 €, u korist operatora prenosnog sistema,
- 3) korekcija po osnovu razlike utvrđenih i ostvarenih troškova poslovanja na koje se ne može uticati u iznosu od 669.893,45 € u korist korisnika prenosnog sistema, od čega se 913.126,29 € odnosi na dio korekcije utvrđene tačkom 5 Odluke o korekcijama za 2020. godinu u korist korisnika prenosnog sistema, a dio od 243.232,84 € na korekcije utvrđene u korist operatora prenosnog sistema za 2019. i 2021. godinu,
- 4) korekcija prihoda od regulisane djelatnosti, koji se odnose na angažovanje kapaciteta za operatora prenosnog sistema, u iznosu od 1.048.772,62 € u korist operatora prenosnog sistema (746.643,14 € - 147.716,33 € - 1.647.699,43 €), koja se sastoji od:
- a) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu angažovanja prenosnog kapaciteta, koja se odnosi na proizvođače električne energije iz člana 1 stav 2 tačka 1 Metodologije za prenos u dijelu odstupanja proizvedene električne energije proizvodnih objekata u odnosu na plan ($K_{t+n}^{FRsProiz}$), u iznosu od 746.643,14 €, u korist korisnika prenosnog sistema,
- b) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu angažovanja prenosnog kapaciteta, koja se odnosi na proizvođače električne energije iz člana 1 stav 2 tačka 1 Metodologije za prenos nastale usljed odstupanja maksimalno raspoloživih snaga proizvodnih objekata u odnosu na plan ($K_{t+n}^{FRsProiz}$), u iznosu od 147.716,33 €, u korist operatora prenosnog sistema,
- c) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija), koja se odnosi na ostale korisnike iz člana 1 stav 2 tačka 2 Metodologije za prenos (K_{t+n}^{FRos}), u iznosu od 1.647.699,43 €, u korist operatora prenosnog sistema,
- Korekcija prihoda od regulisane djelatnosti, koji se odnose na angažovanje kapaciteta za operatora prenosnog sistema, u iznosu od 1.048.772,62 € u korist operatora prenosnog sistema, obuhata iznos od 1.105.346,03 € koji se odnosi na dio korekcije utvrđene tačkom 5 Odluke o korekcijama za 2020. godinu u korist operatora prenosnog sistema, kao i dio od 56.573,41 € koji se odnosi na korekcije utvrđene u korist korisnika prenosnog sistema za 2019. i 2021. godinu,,
- 5) korekcija ostalih prihoda u iznosu od 14.135.018,29 € u korist korisnika prenosnog sistema, koja obuhata iznos od 5.273.257,00 € koji se odnosi na dio korekcije utvrđene tačkom 5

Odluke o korekcijama za 2020. godinu u korist korisnika prenosnog sistema, kao i dio od 8.861.761,29 € koji se odnosi na korekcije utvrđene u korist korisnika prenosnog sistema za 2019. i 2021. godinu,

- 6) korekcije povrata na sredstva po osnovu realizacije investicija u iznosu od 1.511.853,41€, u korist operatora prenosnog sistema, koja obuhata iznos od 2.587,42 € koji se odnosi na dio korekcije utvrđene tačkom 5 Odluke o korekcijama za 2020. godinu u korist korisnika prenosnog sistema, kao i dio od 1.514.440,83 € koji se odnosi na korekcije utvrđene u korist operatora prenosnog sistema za 2019. i 2021. godinu,
- 7) korekcije amortizacije po osnovu realizacije investicija u iznosu od 1.119.933,43 €, u korist operatora prenosnog sistema.

Shodno navedenom, utvrđena je ukupna korekcija u iznosu od **7.259.112,43 € u korist korisnika prenosnog sistema**, od čega se dio od 5.083.624,69 € odnosi na korekciju utvrđenu tačkom 5 Odluke o korekcijama za 2020. godinu u korist korisnika prenosnog sistema.

Članom 22 stav 1 Pravila za korekcije propisano je da se korekcije utvrđene u postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena ili naknada primjenjuju u regulatornom periodu za koji se utvrđuje regulatorno dozvoljeni prihod i cijene ili naknade, na način kojim se obezbjeđuje stabilnost cijena i/ili naknada. U skladu sa navedenim, utvrđene korekcije su raspoređene tokom regulatornog perioda 2023-2025. godina na sljedeći način:

- 1) u 2023. godini u iznosu od **3.396.393,00 € u korist korisnika prenosnog sistema**, pa je odlučeno kao u tački 2 podtačka d dispozitiva ove odluke. Od navedenog iznosa, 1.363.978,09 € se odnosi na korekcije u korist korisnika prenosnog sistema, utvrđene u predmetnom postupku u skladu sa Pravilima za korekcije. Preostali iznos od 2.032.414,91 € u korist korisnika prenosnog sistema se odnosi na dio korekcije utvrđene tačkom 5 Odluke o korekcijama za 2020. godinu, pa je odlučeno kao u tački 28 podtačka a dispozitiva ove odluke,
- 2) u 2024. godini u iznosu od **3.369.754,19 € u korist korisnika prenosnog sistema**, pa je odlučeno kao u tački 11 podtačka d dispozitiva ove odluke. Od navedenog iznosa, 1.337.339,28 € se odnosi na korekcije u korist korisnika prenosnog sistema, utvrđene u predmetnom postupku u skladu sa Pravilima za korekcije. Preostali iznos od 2.032.414,91 € u korist korisnika prenosnog sistema se odnosi na dio korekcije utvrđene tačkom 5 Odluke o korekcijama za 2020. godinu, pa je odlučeno kao u tački 28 podtačka b dispozitiva ove odluke,

- 3) u 2025. godini u iznosu od **492.965,24 € u korist korisnika prenosnog sistema**, pa je odlučeno kao u tački 20 podtačka d dispozitiva ove odluke. Od navedenog iznosa, 525.829,62 € se odnosi na korekcije u korist operatora prenosnog sistema, utvrđene u predmetnom postupku u skladu sa Pravilima za korekcije. Preostali iznos od 1.018.794,86 € u korist korisnika prenosnog sistema se odnosi na dio korekcije utvrđene tačkom 5 Odluke o korekcijama za 2020. godinu, pa je odlučeno kao u tački 28 podtačka c dispozitiva ove odluke.

Ukupna korekcija u iznosu od **3.396.393,00 € u korist korisnika prenosnog sistema**, koja se primjenjuje pri utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda **za 2023. godinu**, utvrđena je kao zbir sljedećih stavki:

- 1) korekcija troškova poslovanja na koje se djelimično može uticati u iznosu od 1.697.867,63 € u korist operatora prenosnog sistema,
- 2) korekcija prihoda od regulisane djelatnosti po osnovu opravdanih gubitaka u iznosu od 151.771,69 € u korist korisnika prenosnog sistema (191.621,05 € - 39.849,36 €), koja se sastoji od:
 - a) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu opravdanih gubitaka, koja se odnosi na proizvođače električne energije iz člana 1 stav 2 tačka 1 Metodologije za prenos ($K_{t+n}^{FRgProiz}$), u iznosu od 191.621,05 €, u korist korisnika prenosnog sistema,
 - b) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu opravdanih gubitaka, koja se odnosi na ostale korisnike iz člana 1 stav 2 tačka 2 Metodologije za prenos (K_{t+n}^{FRgok}), u iznosu od 39.849,36 €, u korist operatora prenosnog sistema,
- 3) korekcija po osnovu razlike utvrđenih i ostvarenih troškova poslovanja na koje se ne može uticati u iznosu od 267.957,38 € u korist korisnika prenosnog sistema,
- 4) korekcija prihoda od regulisane djelatnosti, koji se odnose na angažovanje kapaciteta za operatora prenosnog sistema, u iznosu od 419.509,04 € u korist operatora prenosnog sistema (298.657,26 € - 59.086,53 € - 659.079,77 €), koja se sastoji od:
 - a) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu angažovanja prenosnog kapaciteta, koja se odnosi na proizvođače električne energije iz člana 1 stav 2 tačka 1 Metodologije za prenos u dijelu odstupanja proizvedene električne energije proizvodnih objekata u odnosu na plan ($K_{t+n}^{FRgProiz}$), u iznosu od 298.657,26 €, u korist korisnika prenosnog sistema,

- b) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu angažovanja prenosnog kapaciteta, koja se odnosi na proizvođače električne energije iz člana 1 stav 2 tačka 1 Metodologije za prenos nastale usljed odstupanja maksimalno raspoloživih snaga proizvodnih objekata u odnosu na plan ($K_{t+n}^{FRsProiz}$), u iznosu od 59.086,53 €, u korist operatora prenosnog sistema,
- c) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija), koja se odnosi na ostale korisnike iz člana 1 stav 2 tačka 2 Metodologije za prenos (K_{t+n}^{FRos}), u iznosu od 659.079,77 €, u korist operatora prenosnog sistema,
- 5) korekcija ostalih prihoda u iznosu od 5.654.007,32 € u korist korisnika prenosnog sistema,
- 6) korekcije povrata na sredstva po osnovu realizacije investicija u iznosu od 0 €,
- 7) korekcije amortizacije po osnovu realizacije investicija u iznosu od 559.966,72 €, u korist operatora prenosnog sistema.

Ukupna korekcija u iznosu od **3.369.754,19 €** u korist korisnika prenosnog sistema, koja se primjenjuje pri utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda **za 2024. godinu**, utvrđena je kao zbir sljedećih stavki:

- 1) korekcija troškova poslovanja na koje se djelimično može uticati u iznosu od 848.933,81 € u korist operatora prenosnog sistema,
- 2) korekcija prihoda od regulisane djelatnosti po osnovu opravdanih gubitaka u iznosu od 151.771,69 € u korist korisnika prenosnog sistema (191.621,05 € - 39.849,36 €), koja se sastoji od:
 - a) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu opravdanih gubitaka, koja se odnosi na proizvođače električne energije iz člana 1 stav 2 tačka 1 Metodologije za prenos ($K_{t+n}^{FRgProiz}$), u iznosu od 191.621,05 €, u korist korisnika prenosnog sistema,
 - b) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu opravdanih gubitaka, koja se odnosi na ostale korisnike iz člana 1 stav 2 tačka 2 Metodologije za prenos (K_{t+n}^{FRgok}), u iznosu od 39.849,36 €, u korist operatora prenosnog sistema,
- 3) korekcija po osnovu razlike utvrđenih i ostvarenih troškova poslovanja na koje se ne može uticati u iznosu od 267.957,38 € u korist korisnika prenosnog sistema,

- 4) korekcija prihoda od regulisane djelatnosti, koji se odnose na angažovanje kapaciteta za operatora prenosnog sistema, u iznosu od 419.509,04 € u korist operatora prenosnog sistema (298.657,26 € - 59.086,53 € - 659.079,77€), koja se sastoji od:
- a) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu angažovanja prenosnog kapaciteta, koja se odnosi na proizvođače električne energije iz člana 1 stav 2 tačka 1 Metodologije za prenos u dijelu odstupanja proizvedene električne energije proizvodnih objekata u odnosu na plan ($K_{t+n}^{FReProiz}$), u iznosu od 298.657,26 €, u korist korisnika prenosnog sistema,
 - b) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu angažovanja prenosnog kapaciteta, koja se odnosi na proizvođače električne energije iz člana 1 stav 2 tačka 1 Metodologije za prenos nastale usljed odstupanja maksimalno raspoloživih snaga proizvodnih objekata u odnosu na plan ($K_{t+n}^{FReProiz}$), u iznosu od 59.086,53 €, u korist operatora prenosnog sistema,
 - c) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija), koja se odnosi na ostale korisnike iz člana 1 stav 2 tačka 2 Metodologije za prenos (K_{t+n}^{FRos}), u iznosu od 659.079,77 €, u korist operatora prenosnog sistema,
- 5) korekcija ostalih prihoda u iznosu od 5.654.007,32 € u korist korisnika prenosnog sistema,
- 6) korekcije povrata na sredstva po osnovu realizacije investicija u iznosu od 1.211.552,66 €, u korist operatora prenosnog sistema,
- 7) korekcije amortizacije po osnovu realizacije investicija u iznosu od 223.986,69 €, u korist operatora prenosnog sistema.

Ukupna korekcija u iznosu od **492.965,24 €** u korist korisnika prenosnog sistema, koja se primjenjuje pri utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda **za 2025. godinu**, utvrđena je kao zbir sljedećih stavki:

- 1) korekcija troškova poslovanja na koje se djelimično može uticati u iznosu od 1.697.867,63 € u korist operatora prenosnog sistema,
- 2) korekcija prihoda od regulisane djelatnosti po osnovu opravdanih gubitaka u iznosu od 75.885,84 € u korist korisnika prenosnog sistema (95.810,53 € - 19.924,69 €), koja se sastoji od:
 - a) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu opravdanih gubitaka, koja se odnosi na proizvođače električne energije iz člana 1 stav

- 2 tačka 1 Metodologije za prenos ($K_{t+n}^{FRgProiz}$), u iznosu od 95.810,53 €, u korist korisnika prenosnog sistema,
- b) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu opravdanih gubitaka, koja se odnosi na ostale korisnike iz člana 1 stav 2 tačka 2 Metodologije za prenos (K_{t+n}^{FRgok}), u iznosu od 19.924,69 €, u korist operatora prenosnog sistema,
- 3) korekcija po osnovu razlike utvrđenih i ostvarenih troškova poslovanja na koje se ne može uticati u iznosu od 133.978,69 € u korist korisnika prenosnog sistema,
- 4) korekcija prihoda od regulisane djelatnosti, koji se odnose na angažovanje kapaciteta za operatora prenosnog sistema, u iznosu od 209.754,54 € u korist operatora prenosnog sistema (149.328,62 € - 29.543,27 € - 329.539,89 €), koja se sastoji od:
- a) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu angažovanja prenosnog kapaciteta, koja se odnosi na proizvođače električne energije iz člana 1 stav 2 tačka 1 Metodologije za prenos u dijelu odstupanja proizvedene električne energije proizvodnih objekata u odnosu na plan ($K_{t+n}^{FRgProiz}$), u iznosu od 149.328,62 €, u korist korisnika prenosnog sistema,
- b) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija) po osnovu angažovanja prenosnog kapaciteta, koja se odnosi na proizvođače električne energije iz člana 1 stav 2 tačka 1 Metodologije za prenos nastale usljed odstupanja maksimalno raspoloživih snaga proizvodnih objekata u odnosu na plan ($K_{t+n}^{FRsProiz}$), u iznosu od 29.543,27 €, u korist operatora prenosnog sistema,
- c) korekcije prihoda od regulisane djelatnosti (fakturisana realizacija), koja se odnosi na ostale korisnike iz člana 1 stav 2 tačka 2 Metodologije za prenos (K_{t+n}^{FRos}), u iznosu od 329.539,89 €, u korist operatora prenosnog sistema,
- 5) korekcija ostalih prihoda u iznosu od 2.827.003,65 € u korist korisnika prenosnog sistema,
- 6) korekcije povrata na sredstva po osnovu realizacije investicija u iznosu od 300.300,75 €, u korist operatora prenosnog sistema,
- 7) korekcije amortizacije po osnovu realizacije investicija u iznosu od 335.980,02 €, u korist operatora prenosnog sistema.

Na osnovu prethodno navedenog, korekcije prihoda od regulisane djelatnosti po osnovu angažovanja kapaciteta i opravdanih gubitaka (fakturisana realizacija) za proizvođače ukupno

iznose: 431.191,78 € za 2023. godinu, 431.191,78 € za 2024. godinu i 215.595,88 € za 2025. godinu, u korist korisnika prenosnog sistema.

Na osnovu prethodno navedenog, korekcije prihoda od regulisane djelatnosti po osnovu angažovanja kapaciteta i opravdanih gubitaka (fakturisana realizacija) za ostale korisnike ukupno iznose: 698.929,13 € za 2023. godinu, 698.929,13 € za 2024. godinu i 349.464,58 € za 2025. godinu, u korist operatora prenosnog sistema.

E. Ostali prihodi

Članom 16 stav 1 Metodologije za prenos propisano je da ostali prihodi predstavljaju prihode po osnovu realizacije međunarodnih ugovora, prihode po osnovu dodjele prekograničnih kapaciteta, prihode od donacija, premija, subvencija i sl, prihode od naplate štete, prihode od ukidanja rezervisanja sudskih sporova, koji se odnose na troškove poreza, naknade štete trećim licima i/ili eksproprijacije, prihode po osnovu naknade za priključnu snagu, prihode ili dio prihoda od neenergetske djelatnosti ako nije moguće izvršiti razdvajanje troškova koji su zajednički za pružanje tih djelatnosti, kao i druge prihode koji nijesu posebno specificirani, a mogu se pojaviti u poslovanju, čiji su pripadajući troškovi priznati prilikom utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda.

U skladu sa članom 16 stav 2 Metodologije za prenos ostali prihodi utvrđuju se na osnovu dokumentacije iz člana 32 ove metodologije i dokumentacije i podataka kojima raspolaže Agencija i isti se, saglasno članu 6 stav 3 Metodologije za prenos, oduzimaju od utvrđenog regulatorno dozvoljenog prihoda prilikom transponovanja u cijene.

Ostali prihodi predloženi su u iznosu od **24.859.184,00 €** za 2023. godinu, **19.417.077,00 €** za 2024. godinu i **16.920.085,00 €** za 2025. godinu.

U dokumentu "Detaljan obračun predloženog regulatorno dozvoljenog prihoda", CGES je dao pojašnjenja i strukturu ostalih prihoda, u vezi sa kojima je izvršena sljedeća analiza:

1) Prihodi od zakupa optičkih vlakana predloženi su u iznosu od **48.798,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. Članom 16 stav 1 Metodologije za prenos propisano je da se ostalim prihodima smatra i dio prihoda od neenergetske djelatnosti ako nije moguće izvršiti razdvajanje troškova koji su zajednički za pružanje tih djelatnosti. Agencija je Odlukom broj 11/523-8 od 11.05.2011. godine, odobrila CGES obavljanje neenergetske djelatnosti - pružanje usluga iznajmljivanja optičkih vlakana (OPGW). Navedenom Odlukom propisano je da se, prihod ostvaren neenergetskom djelatnošću, dijeli u odnosu 50:50% između CGES i kupaca električne energije, zbog specifičnosti OPGW kabla uslijed kojih je teško izvršiti razdvajanje troškova poslovanja na regulisanu i neregulisanu

aktivnost. Imajući u vidu prethodno, i iznos neto prihoda od zakupa optičkih vlakana planiranih od strane CGES-a u iznosu od 97.596,00 €, polovina od neto prihoda od zakupa optičkih vlakana u iznosu od 48.798 € godišnje za svaku godinu regulatornog perioda je predložena kao odbitna stavka regulatorno dozvoljenog prihoda prilikom njegovog transponovanja u cijene.

U cilju dokazivanja opravdanosti predloženog iznosa prihoda od zakupa optičkih vlakana, CGES je uz Zahtjev dostavio podatke o ostvarenju ovih prihoda u tri godine koje prethode godini podnošenja zahtjeva i projekciji za naredni regulatorni period. Takođe su dostavljene kartice glavne knjige broj 6702 - Prihodi od zakupa optičkih vlakana za 2016, 2017. i 2018. godinu.

U dopisu broj 300-RAE/22-1899/6 od 17.10.2022. godine, u Agenciji zaveden 18.10.2022. godine pod brojem 22/3136-6, navedeno je da je planirani iznos prihoda od zakupa optičkih vlakana za naredni regulatorni period obračunat u iznosu od 104.692,56 € godišnje, što se odnosi na:

- Ugovor zaključen sa „MTEL“ DOO Podgorica, o zakupu 428 km optičke infrastrukture, broj 5958 od 04.06.2020. godine, i Aneks 1, broj 7698 od 21.07.2020. godine, u vrijednosti od 76.505,04 € godišnje,
- Ugovor zaključen sa AD „Crnogorski Telekom“ Podgorica, o zakupu 41km optičke infrastrukture, broj 16549 od 27.12.2019. godine, u vrijednosti od 28.187,52 € godišnje.

U navedenom dopisu je istaknuto da su postojeći ugovori potpisani na period od 15 godina, iz čega proizilazi da će i godišnji prihodi ostati na istom nivou. Takođe je navedeno da su planirani troškovi od zakupa optičkih vlakana na osnovu sljedećih ugovora i rješenja:

- Ugovor zaključen sa AD „Crnogorski Telekom“ Podgorica za zakup kablovskog prostora, broj 443 od 17.01.2012.godine, iz kog proizilaze troškovi od 3.596,16 € godišnje,
- Ugovor zaključen sa JP „Komunalne usluge“ Podgorica za zakup prostora u kablovskoj kanalizaciji, broj 14830 od 25.12.2012. godine, iz kog proizilaze troškovi od 780,48 € godišnje,
- Rješenje o davanju odobrenja CGES-u kao investitoru radova na polaganju optičke kanalizacije za korišćenje putnog pojasa za optiku za povezivanje TS Vilusi, broj 03-8431/2 od 01.08.2019. godine, izdato od strane Uprave za saobraćaj Crne Gore, iz kog proizilaze troškovi od 2.457 € godišnje,

- Ugovor zaključen sa „MTEL“ DOO Podgorica za uslugu održavanja optike na dionici Podgorica 3 – ŽS Podgorica u dužini od 1km, broj 5958 od 04.06.2020. godine, iz kog proizilaze troškovi od 259,20 € godišnje.

CGES navodi da će, zbog neophodnosti korišćenja usluga kod pomenutih operatera, ugovori biti na snazi i u narednom periodu, pa samim tim i troškovi.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Uvažavajući dostavljena pojašnjenja i dokumentaciju, prihodi od zakupa optičkih valakana su utvrđeni u iznosu od **48.799,86 €** godišnje ((104.692,56 € - 7.092,84 €)/2), za svaku godinu regulatornog perioda, na osnovu dostavljene dokumentacije i Odluke Agencije broj 11/523-8 od 11.05.2011. godine, na osnovu kojih je utvrđeno da ukupni prihodi iznose 104.692,56 €, dok ukupni troškovi iznose 7.092,84 €.

- 2) Prihodi od alokacija kapaciteta** predloženi su u iznosu od **23.966.395,00 €** za 2023. godinu, u iznosu od **18.524.288,00 €** za 2024. godinu i u iznosu od **16.027.296,00 €** za 2025. godinu. U Zahtjevu je navedeno da su polazne pretpostavke za navedene planirane prihode od alokacije kapaciteta, bazirane na činjenici da CGES raspolaže pravima 50% kapaciteta na granicama sa Albanijom, Kosovom, Bosnom i Hercegovinom i Srbijom, dok na podmorskoj interkonekciji između Italije i Crne Gore (MONITA) raspolaže sa 200 MW. Vrijednosti raspoloživog NTC-a u regulatornom periodu 2023-2025. godine zadržane su na nivou iz tekućeg regulatornog perioda. Predloženi prihod od zagušenja za 2023. godinu planiran je na osnovu trogodišnjeg prosjeka ostvarenih prihoda u 2020. i 2021. godini i ažurirane projekcije za 2022. godinu na osnovu ostvarenih prihoda za prvih pet mjeseci i očekivanog trenda kretanja do kraja tekuće godine, dok je od 2024. godine predviđeno smanjenje planiranih prihoda od zagušenja na osnovu trenda kretanja cijene električne energije na relevantnim berzama derivata odnosno očekivane stabilizacije/pada cijena na berzama električne energije. Imajući u vidu konstantan nivo raspoloživog NTC-a, ovo uzrokuje i smanjenje prihoda po osnovu dodjele prekograničnih kapaciteta, i to smanjenje od 23% za 2024. godinu u odnosu na 2023. godinu odnosno 33% za 2025. godinu u odnosu na 2023. godinu.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Ostvarenja prihoda od dodjele prekograničnih kapaciteta u prethodnom periodu značajno su odstupala od projekcija. Pored navedenog, pravni okvir koji uređuje način funkcionisanja tržišta u Evropi nije izmijenjen, niti su primijenjene mjere koje mijenjaju način funkcionisanja evropskih tržišta na osnovu kojih bi se moglo očekivati značajno

smanjenje cijena na veleprodajnim tržištima i prekogranične razmjene energije. Na osnovu dostavljene dokumentacije U Izvještaju su utvrđeni prihodi od alokacije kapaciteta u iznosu od 23.970.543,03 € godišnje, kao prosjek ostvarenih prihoda u godinama nakon puštanja u pogon podmorske interkonekcije između Italije i Crne Gore (2020. i 2021. godina) i projekcije ostvarenja do kraja 2022. godine.

CGES je tokom javne rasprave iznio primjedbu ukazujući na sljedeće:

„Predloženi prihod od zagušenja za 2023. godinu planiran je na osnovu trogodišnjeg prosjeka ostvarenih prihoda u 2020. i 2021. godini i ažurirane projekcije za 2022. godinu na osnovu ostvarenih prihoda za prvih pet mjeseci i očekivanog trenda kretanja do kraja tekuće godine, dok je od 2024. godine predviđeno smanjenje planiranih prihoda od zagušenja na osnovu trenda kretanja cijene električne energije na relevantnim berzama derivata odnosno očekivane stabilizacije/pada cijena na berzama električne energije. Imajući u vidu konstantan nivo raspoloživog NTC-a, ovo uzrokuje i smanjenje prihoda po osnovu dodjele prekograničnih kapaciteta, i to smanjenje od 23% za 2024. godinu u odnosu na 2023. godinu odnosno 33% za 2025. godinu u odnosu na 2023. godinu.

Kako su prihodi od alokacije kapaciteta, pored raspoloživog NTC-a (koji je identičan za sve predmetne godine u periodu 2023-2025.) direktno vezani za cijene derivata na berzama električne energije, a koji pokazuju značajna odstupanja za godine 2023-2025. (na dan 03.11.2022. fjučersi iznose 402,26 €/MWh; 261,63 €/MWh i 183,38 €/MWh, za 2023, 2024 i 2025. respektivno) smatramo da predlog utvrđenja prihoda od alokacija kapaciteta u iznosu od 23.970.543,03 € godišnje nije u skladu sa onim što su očekivanja i projekcije na evropskim berzama električne energije. Dodatno, napominjemo da je 06. oktobra 2022. godine donijeta EU regulativa 2022/1854 kojom je izvršena intervencija na cijene električne energije, čime je i izmijenjen pravni okvir koji uređuje način funkcionisanja tržišta u Evropi. Naime, navedenom regulativom između ostalog predviđeno je ograničenje cijene za inframarginalne generatore na 180 €/MWh, obaveza redukcije tražnje za električnom energijom u državama članicama EU, posebno u satima sa vršnim opterećenjem, kao i uvođenje poreza na ekstraprofit za proizvođače električne energije. Dakle, navedeno će neminovno dodatno usloviti smanjenje cijene električne energije na veleprodajnim tržištima, te samim tim i redukovati mogućnost trgovaca da finansiraju visoke cijene prekograničnih kapaciteta.

Stoga smo stava, da će prihodi od alokacije kapaciteta imati trend smanjenja u 2024. i u 2025. godini, te da iste treba projektovati u skladu sa iznosima predloženim u Zahtjevu CGES-a, odnosno 23.966.395,00 € za 2023. godinu, 18.524.288,00 € za 2024. godinu i 16.027.296,00 € za 2025. godinu. Imajući u vidu prethodno navedeno, želimo da ukažemo

na značaj utvrđivanja planiranih prihoda od alokacije kapaciteta u skladu sa dostupnim podacima i ažuriranim projekcijama, a sve u cilju kako bi se izbjegla značajna odstupanja u ostvarivanju ovih prihoda. Naime, odstupanje u ostvarivanju ovih prihoda bi za posljedicu moglo imati izuzetno negativan uticaj na finansije operatora sistema, a time i na ostvarivanje primarne zakonske obaveze, odnosno nesmetano funkcionisanje i pouzdan rad sistema, uz dodatno opterećenje u dijelu realizacije započetih i planiranih investicija u predviđenom roku.”

Agencija je razmotrila primjedbu i dodatna obrazloženja, u odnosu na koje je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave.

Na otvorenom dijelu XXXV/22 sjednice Odbora Agencije, održane 29.11.2022. godine, ovlašćeni predstavnici CGES-a su istakli da ostaju pri primjedbama datim tokom javne rasprave u vezi sa predloženim ostalim prihodima po osnovu zagušenja. Iskazali su zahtjev da Agencija još jednom razmotri primjedbe date u toku javne rasprave po ovom osnovu. Predstavnici CGES-a smatraju da je previše optimistična procjena prihoda od alokacije kapaciteta za naredni regulatorni period. Kroz komentare na Izvještaj sa javne rasprave su ukazali na trend kretanja cijena derivata na berzama električne energije, a koji pokazuju smanjenje cijena električne energije počev od 2023. godine pa do poslednje godine regulatornog perioda. Kao što je to navedeno i u primjedbama u toku javne rasprave, jedan od glavnih razloga ovakvog trenda leži u činjenici da je početkom oktobra donijeta EU Regulativa broj 2022/1854 kojom je izvršena intervencija na cijene električne energije, čime je i izmijenjen pravni okvir koji uređuje način funkcionisanja tržišta u Evropi. Naime, navedenom regulativom između ostalog predviđeno je ograničenje cijene za inframarginalne generatore na 180 €/MWh, obaveza smanjenja potražnje za električnom energijom u državama EU, kao i uvođenje poreza na ekstraprofit za proizvođače električne energije. Ukazuju da upravo navedene okolnosti moraju biti uzete u obzir prilikom utvrđivanja ovih prihoda, kako bi se izbjeglo na ovaj način gotovo izvjesno odstupanje u ostvarivanju ovih prihoda, što za posljedicu može imati određene poteškoće za CGES u dijelu finansijskog upravljanja započetih i planiranih investicija.

Agencija je razmotrila argumentaciju predstavnika CGES-a iznijetu tokom otvorenog dijela XXXV/22 sjednice Odbora Agencije, koja predstavlja ponavljanje primjedbi dostavljenih tokom javne rasprave, o kojima je, u svim pojedinostima, Agencija dala stavove u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba nije prihvaćena. Nijednim obavezujućim pravnim aktom nijesu ograničene cijene prekograničnih kapaciteta, kojim bi se direktno uticalo na prihode od zagušenja u narednom periodu. Kako je EU Regulativa broj 2022/1854, donijeta tek u oktobru 2022. godine, efekti njene primjene su nepoznati. Prosjek prihoda od alokacije

kapaciteta izračunat u iznosu od 23.970.543,03 €, odražava ostvarenje ovih prihoda u godinama nakon puštanja u pogon podmorske interkonekcije između Italije i Crne Gore (2020. i 2021. godina) i projekcije ostvarenja do kraja 2022. godine, odnosno uzeta su u obzir ostvarenja ovih prihoda u 2020. godini, kada su cijene električne energije i njenih derivata bile izrazito niske, ostvarenja u 2021. godini, u kojoj su u drugoj polovini godini cijene počele značajno da rastu u odnosu na 2020. godinu, i projekcije CGES-a o ostvarenju ovih prihoda do kraja 2022. godine, u kojoj su cijene električne energije i derivata izrazito visoke. Ostvarenja u ovim godinama su relevantna zbog toga što prihodi od alokacije kapaciteta obuhvataju i prihode koji se odnose na podmorsku interkonekciju. Takođe, na osnovu podataka o ostvarenim prihodima od alokacije kapaciteta za prva tri kvartala 2022. godine (29.674.553,60 €) i podataka o ostvarenim prihodima po osnovu mjesečnih aukcija u 2022. godini (u prosjeku 3.125.089,03 € mjesečno za prvih osam mjeseci 2022. godine), koje je CGES dostavio Agenciji, zaključuje se da je realna procjena prihoda od alokacije kapaciteta za 2022. godinu, koju je CGES dao u okviru Obrasca P.

Argumentacija CGES-a kojom se ističe da je Agencijina ocjena o prihodima od alokacije kapaciteta za naredni regulatorni period previše optimistična, s obzirom na trend kretanja cijena derivata na berzama električne energije, koji pokazuju smanjenje cijena električne energije počev od 2023. godine pa do poslednje godine regulatornog perioda, nije osnovana. Naime, Agencija je prilikom svoje ocjene uzela u obzir egzaktnu podatke koji se, između ostalog, odnose i na ostvarenje ovih prihoda u godini u kojoj su cijene derivata električne energije bile izrazito niske, usljed smanjenja tražnje za električnom energijom tokom pandemije korona virusa. Dakle, Agencija je u svojoj ocjeni koristila podatak i o ostvarenju ostalih prihoda koji se nikako ne može podvesti pod kategoriju „optimističnog“.

Opredjeljenje da se za svaku godinu utvrdi isti iznos ostalih prihoda po osnovu alokacije kapaciteta, zasnovano je na principu ravnoteže između interesa operatora i korisnika prenosnog sistema iz člana 2 tačka 1 Metodologije za prenos. Na ovaj način se obezbjeđuje stabilnost cijena po kojima će korisnici sistema plaćati korišćenje prenosnog sistema u periodu 2023-2025. godina, dok održivost prenosnog sistema na ovaj način ne može biti ugrožena, budući da se u skladu sa Zakonom mogu izvršiti korekcije u toku perioda ako dođe do značajnijih odstupanja. U slučaju manjih odstupanja, CGES može, uslovno rečeno, „višak prihoda“ ostvaren tokom jedne godine koristiti u periodima kada se ovi prihodi ostvaruju u nižem iznosu od utvrđenog. Korekcije po ovom osnovu, će se, u svakom slučaju, vršiti u postupku utvrđivanja novih cijena za korišćenje prenosnog sistema za naredni regulatorni period.

Polazeći od naprijed izloženog, prihodi po osnovu alokacije kapaciteta su utvrđeni u iznosu od **23.970.543,03 €**, za svaku godinu regulatornog perioda, kao prosjek njihovog ostvarenja u 2020, 2021. godini i projekciju ostvarenja u 2022. godini, zasnovanu na devetomjesečnom ostvarenju u toku godine.

- 3) Prihodi po osnovu ITC mehanizma** izračunati su od strane CGES u iznosu od **0 €** za sve tri godine regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da su u okviru ITC mehanizma jasno odvojeni fiksni i varijabilni troškovi, kao i fiksni i varijabilni prihodi. Varijabilni troškovi se odnose na gubitke koje su korisnici prenosnog sistema Crne Gore proizveli u drugim sistemima, a varijabilni prihodi se odnose na troškove koji su usljed tranzita nastali u našem sistemu.

U Zahtjevu se navodi da se, u skladu sa "Studijom gubitaka električne energije u prenosnoj mreži elektroenergetskog sistema Crne Gore", broj 6104/2022 očekuje da će u 2023. godini, gubici u prenosnom sistemu koji su posljedica tranzita iznositi 20,854% u odnosu na ukupne gubitke u prenosnom sistemu, odnosno 29.375 MWh, a da će troškovi po tom osnovu iznositi 3.506.380 €. Usljed enormnog rasta cijena električne energije, pretpostavka je da će ukupni prihodi (uključujući fiksne i varijabilne prihode) po osnovu ITC mehanizma pokriti troškove za dio gubitaka u prenosnom sistemu koji su posljedica tranzita i da će isti iznositi 3.506.380 €. Uzimajući u obzir gore navedeno planirani neto prihod po osnovu ITC mehanizma za 2023. godini će biti 0 €.

Dalje je navedeno da se u skladu sa Studijom gubitaka očekuje da će u 2024. godini, gubici u prenosnom sistemu koji su posljedica tranzita iznositi 20,544 % odnosno 30.927 MWh, odnosno da će troškovi po tom osnovu će iznositi 3.691.636 €. Usljed enormnog rasta cijena električne energije, pretpostavka je da će ukupni prihodi (uključujući fiksne i varijabilne prihode) po osnovu ITC mehanizma pokriti troškove za dio gubitaka u prenosnom sistemu koji su posljedica tranzita i da će isti iznositi 3.691.636 €. Uzimajući u obzir gore navedeno planirani neto prihod po osnovu ITC mehanizma za 2024. godinu će biti 0 €.

Takođe je navedeno da se, u skladu sa Studijom gubitaka, očekuje da će u 2025. godini, gubici u prenosnom sistemu koji su posljedica tranzita iznositi 20,544 % odnosno 30.927 MWh, odnosno troškovi po tom osnovu će iznositi 3.691.636 €. Usljed enormnog rasta cijena električne energije, pretpostavka je da će ukupni prihodi (uključujući fiksne i varijabilne prihode) po osnovu ITC mehanizma pokriti troškove za dio gubitaka u prenosnom sistemu koji su posljedica tranzita i da će isti iznositi 3.691.636 €. Uzimajući u obzir gorenavedeno planirani neto prihod po osnovu ITC mehanizma za 2025. godinu će

biti 0 €. Na gore opisan način ispoštovan je princip alokacije gubitaka u prenosnoj mreži na njihove uzročnike.

U cilju dokazivanja opravdanosti predloženog iznosa prihoda po osnovu ITC mehanizma, CGES je uz Zahtjev dostavio podatke o ostvarenju ovih prihoda u tri godine koje prethode godini podnošenja zahtjeva i projekciji za naredni regulatorni period. Takođe su dostavljene kartice glavne knjige broj 61222 – ITC (CBT) za 2021. godinu, 61223 - CBT za 2020. i 2019. godinu, 50400506 - ITC za 2019. i 2020. godinu.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Na osnovu dostavljene dokumentacije, utvrđeno je da se projekcija prihoda po osnovu ITC mehanizma, urađena od strane CGES, odnosi samo na varijabilne troškove i prihode, koji se odnose na gubitke nastale usljed tranzita. Međutim ITC mehanizam obuhvata i drugi segment fiksnih troškova i prihoda, koji se odnose na obavezu plaćanja korišćenja sistema kojim upravlja CGES za potrebe tranzita.

Uzimajući u obzir dostavljena obrazloženja koja se tiču ITC mehanizma, kao i ostvarenje prihoda po osnovu ITC mehanizma u tri godine koje prethode godini podnošenja zahtjeva, ovi prihodi su u Izvještaju utvrđeni u iznosu od 991.436,88 € godišnje, za sve tri godine regulatornog perioda, a na osnovu prosjeka trogodišnjeg ostvarenja.

CGES je tokom javne rasprave iznio primjedbu ukazujući na sljedeće:

„Osnovni princip kod ITC mehanizma je da ima prihodnu i rashodnu stranu kod FF fonda (framework fund – “fiksni dio” ITC-a) i WWT fonda (with and without transit fund – “varijabilni dio” ITC-a). Prihodna strana je proporcionalna ostvarenom fizičkom tranzitu, a rashodna ostvarenom uvozu i/ili izvozu. Dakle, CGES ima obavezu da pokrije troškove (fiksne i varijabilne) koje naši korisnici prouzrokuju okruženju, kroz uvoz i izvoz, pa se prihodi ostvareni po osnovu tranzita umanjuju rashodima nastalim po osnovu uvoza i izvoza. Obzirom da se Energetskim bilansom za predmetni regulatorni period predviđa višak od 512,2GWh za 2023. godinu, manjak od 108,44GWh za 2024. godinu i višak od 770,45GWh za 2025. godinu, a imajući u vidu velike fluktuacije u okviru godišnje proizvodnje, što rezultira uvozom/izvozom električne energije, kao i cijene iste na relevantnim berzama (na dan 03.11.2022. fjučersi iznose 402,26 €/MWh; 261,63€/MWh i 183,38€/MWh, za 2023, 2024 i 2025. respektivno), troškovi za pokrivanje gubitaka nastalih usljed tranzita će biti znatno veći od nadoknade koju CGES ima po tom osnovu. Dakle, eventualni prihodi od FF se koriste za pokrivanje dijela troškova gubitaka nastalih usljed tranzita. Stoga, mišljenja smo da neto prihode od ITC mehanizma treba utvrditi u iznosu od 0 € godišnje, kako je CGES predložio u Zahtjevu“.

Agencija je razmotrila primjedbu i dodatna obrazloženja, u odnosu na koje je zauzela stav sadržan u Izvještaju sa javne rasprave. Primjedba nije prihvaćena. U Obrascu P, dostavljenom uz Zahtjev, navedeno je sljedeće:

- u 2019. godini su ostvareni prihodi od ITC-a u iznosu od 1.480.786,73 €, trošak od ITC-a u iznosu od 455,14 € i trošak za pokrivanje gubitaka usljed tranzita od 1.167.400,73 €, što znači da je ostvaren neto prihod od ITC-a u iznosu od 312.930,86 €,
- u 2020. godini su ostvareni prihodi od ITC-a u iznosu od 4.368.242,44 €, trošak od ITC-a u iznosu od 49.287,73 € i trošak za pokrivanje gubitaka usljed tranzita od 3.451.744,57 €, što znači da je ostvaren neto prihod od ITC-a u iznosu od 867.210,14 €,
- u 2021. godini su ostvareni prihodi od ITC-a u iznosu od 3.007.527,84 €, trošak od ITC-a u iznosu od 0,00 € i trošak za pokrivanje gubitaka usljed tranzita od 1.213.358,20 €, što znači da je ostvaren neto prihod od ITC-a u iznosu od 1.794.169,64 €.

Navedena ostvarenja neto prihoda od ITC-a obuhvataju i godinu u kojoj su cijene električne energije na berzama bile izrazito niske (2020. godina obilježena pandemijom i padom tražnje za električnom energijom), i godinu u kojoj su cijene bile izrazito visoke (2021. godina).

Dakle, na osnovu podataka se zaključuje da je CGES ostvarivao neto prihod od ITC-a u godinama obilježenim netipično niskim cijenama (2020. godina) i drastično visokim cijenama električne energije (2021. godine). Stoga primjedba nije prihvaćena, a prihodi po osnovu ITC mehanizma su utvrđeni na osnovu prosječnog ostvarenja u tri godine koje prethode godini podnošenja zahtjeva u iznosu od **991.436,88 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. Kako ova kategorija prihoda pripada ostalim prihodima koji podliježu vršenju korekcija, svako odstupanje u odnosu na utvrđeni iznos će biti korigovano.

- 4) Prihod po osnovu neadekvatne usluge i neraspoloživosti isporuke tercijarne regulacije** predložen je u iznosu od 18.240,00 € godišnje za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da, imajući u vidu značajne investicije koje je „Elektroprivreda Crne Gore“ AD Nikšić, kao pružalac pomoćnih usluga i usluga balansiranja, realizovala na revitalizaciji proizvodnih jedinica, kao i na osnovu podataka iz Energetskog bilansa za period 2023-2025. godine o raspoloživim snagama i proizvodnji elektrana, za pretpostaviti je da će obim raspoloživosti i adekvatnosti usluge tercijarne regulacije biti na visokom nivou. Stoga je prihod po osnovu neadekvatne usluge i

neraspoloživosti isporuke tercijarne regulacije planiran od strane CGES-a u iznosu od 18.240,00 € za svaku godinu regulatornog perioda 2023-2025. godina.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Na osnovu dokumentacije koju je CGES dostavio uz Zahtjev, utvrđeno je da je prihod po osnovu neadekvatne usluge i usluge nerasploživosti tercijarne regulacije u 2019. godini ostavaren u iznosu od 145.334,03 €, u 2020. godini u iznosu od 277.904,48 €, dok je 2021. godine prihod po ovom osnovu iznosio 508.449,87 €, što za posmatrani period u prosjeku iznosi 310.562,79 €. Na osnovu prethodno navedenog, ovaj prihod utvrđuje se u iznosu od **310.562,79 €** godišnje za svaku godinu regulatornog perioda, kao prosjek ostvarenog prihoda po ovom osnovu za tri godine koje prethode godini podnošenja zahtjeva.

- 5) Nadoknada prekomjerne preuzete reaktivne električne energije** predložena je u iznosu od **825.751,00 €** godišnje, za svaku godinu regulatornog perioda. U Zahtjevu je navedeno da se kupcima direktno priključenim na prenosni sistem fakturiše prekomjerno preuzeta reaktivna električna energija po cijeni koja iznosi 20% cijene aktivne energije (osnovni tarifni model) za domaćinstva koju utvrđuje snabdjevač koji je imao status javnog snabdjevača u skladu sa članom 31 stav 2 Metodologije za pomoćne usluge. Prikupljena sredstva se dijele između CGES-a i proizvođača električne energije priključenih na prenosni sistem električne energije, srazmjerno učešću elektrana i prenosnog sistema u generisanju ukupne reaktivne energije. Učešće prenosnog sistema u trogodišnjem prosjeku 2019-2021. godine u generisanju reaktivne iznosilo je 92,99%. Uzimajući u obzir navedeni procenat, a u skladu sa članom 31 st. 4, 5 i 6 Metodologije za pomoćne usluge, neto prihod od prekomjerne preuzete reaktivne električne energije planiran je u iznosu od 825.751,00 € za svaku godinu regulatornog perioda.

Utvrđivanje od strane Agencije:

Odlukom o utvrđivanju cijena za pomoćne usluge i usluge balansiranja za period 01.01.2023 – 31.12.2025. godine, broj 22/3135-10 od 30.11.2022. godine, donijetom u skladu sa Metodologijom za pomoćne usluge, prihod po osnovu prekomjerno preuzete reaktivne energije utvrđen je u iznosu od **805.486,11 €** godišnje za svaku godinu regulatornog perioda.

* * *

CGES je zahtijevao **ostale prihode** u iznosu od **24.859.184,00 €** za 2023. godinu, **19.417.077,00 €** za 2024. godinu i **16.920.085,00 €** za 2025. godinu.

U odnosu na ovako zahtijevane ostale prihode, Agencija je, u smislu člana 16 stav 2 Metodologije za prenos, imajući u vidu prihode ostvarene u 2019, 2020. i 2021. godini i dokumentaciju i obrazloženja data od strane CGES-a, ostale prihode utvrdila u iznosu od:

- **26.126.828,67 €** za 2023. godinu (48.799,86 € + 23.970.543,03 € + 991.436,88 € + 310.562,79 € + 805.486,11 €), pa je odlučeno kao u tački 4 dispozitiva ove odluke,
- **26.126.828,67 €** za 2024. godinu (48.799,86 € + 23.970.543,03 € + 991.436,88 € + 310.562,79 € + 805.486,11 €), pa je odlučeno kao u tački 13 dispozitiva ove odluke, i
- **26.126.828,67 €** za 2025. godinu (48.799,86 € + 23.970.543,03 € + 991.436,88 € + 310.562,79 € + 805.486,11 €), pa je odlučeno kao u tački 22 dispozitiva ove odluke.

Ostali prihodi podliježu vršenju korekcija u skladu sa članom 6 stav 1 tačka 6 i članom 13 stav 1 tačka 5 Pravila za korekcije, što znači da će svako odstupanje u ostvarenju ovih prihoda u odnosu na utvrđeni iznos, biti uzeto u obzir u postupku utvrđivanja korekcija u toku regulatornog perioda, ukoliko se ispune Zakonom propisani uslovi, ili prilikom utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda za naredni regulatorni period.

F. Regulatorno dozvoljeni prihod i regulatorno dozvoljeni prihod koji se transponuje u cijene

Na osnovu prethodno navedenog, regulatorno dozvoljeni prihod operatora prenosnog sistema za regulatorni period 01.01.2023-31.12.2025. godina utvrđen je, u skladu sa članom 59 stav 7 Zakona i članom 8 stav 1 Metodologije za prenos, u iznosu od:

- **49.330.332,37 €** za 2023. godinu, kao zbir ukupnih troškova poslovanja (30.913.540,29€), amortizacije (8.070.329,70 €) i povrata na sredstva (13.742.855,38 €), od koga su oduzete korekcije (3.396.393,00 €), pa je odlučeno kao u tački 1 dispozitiva ove odluke,
- **49.452.455,66 €** za 2024. godinu, kao zbir ukupnih troškova poslovanja (31.757.344,10€), amortizacije (7.874.494,77 €) i povrata na sredstva (13.190.370,98 €), od koga su oduzete korekcije (3.369.754,19 €), pa je odlučeno kao u tački 10 dispozitiva ove odluke,
- **51.512.087,04 €** za 2025. godinu, kao zbir ukupnih troškova poslovanja (31.661.937,24€), amortizacije (7.694.773,02 €) i povrata na sredstva (12.648.342,02 €), od koga su oduzete korekcije (492.965,24 €), pa je odlučeno kao u tački 19 dispozitiva ove odluke.

Polazeći od utvrđenog regulatorno dozvoljenog prihoda, a u skladu sa članom 59 stav 10 Zakona i članom 6 stav 3 Metodologije za prenos, utvrđen je regulatorno dozvoljeni prihod koji se transponuje u tarife, u iznosu od:

- **23.203.503,70 €** za 2023. godinu, kao razlika utvrđenog regulatorno dozvoljenog prihoda (49.330.332,37 €) i ostalih prihoda (26.126.828,67 €), pa je odlučeno kao u tački 3 dispozitiva ove odluke,
- **23.325.626,99 €** za 2024. godinu, kao razlika utvrđenog regulatorno dozvoljenog prihoda (49.452.455,66 €) i ostalih prihoda (26.126.828,67 €), pa je odlučeno kao u tački 12 dispozitiva ove odluke,
- **25.385.258,37 €** za 2025. godinu, kao razlika utvrđenog regulatorno dozvoljenog prihoda (51.512.087,04 €) i ostalih prihoda (26.126.828,67 €), pa je odlučeno kao u tački 21 dispozitiva ove odluke.

U Tabeli 20. dat je prikaz regulatorno dozvoljenog prihoda koji se transponuje u tarife i njegovih elemenata.

Tabela 20. Struktura regulatorno dozvoljenog prihoda CGES-a koji se transponuje u tarife za 2023. 2024. i 2025. godinu

R.br.	Kategorije obračuna	Zahtijevano 2023 €	Utvrđeno 2023. €	Razlika €	Razlika %	Zahtijevano 2024. €	Utvrđeno 2024. €	Razlika €	Razlika %	Zahtijevano 2025. €	Utvrđeno 2025. €	Razlika €	Razlika %
		1	2	2-1	2/1	3	4	4-3	4/3	5	6	6-5	6/5
a)	UKUPNI TROŠKOVI POSLOVANJA (1+2+3)	31.798.048,00	30.913.540,29	-884.507,71	-2,78%	32.672.682,00	31.757.344,10	-915.337,90	-2,80%	32.559.415,00	31.661.937,24	-897.477,76	-2,76%
1	Troškovi poslovanja na koje se može uticati	8.823.752,00	8.062.240,45	-761.511,55	-8,63%	8.685.642,00	8.065.042,72	-620.599,28	-7,15%	8.697.862,00	8.087.624,84	-610.237,16	-7,02%
2	Troškovi poslovanja na koje se djelimično može uticati	12.935.180,00	12.935.103,33	-76,67	0,00%	13.801.077,00	13.800.995,14	-81,86	0,00%	13.678.983,00	13.678.901,43	-81,57	0,00%
3	Troškovi poslovanja na koje se ne može uticati	10.039.116,00	9.916.196,51	-122.919,49	-1,22%	10.185.963,00	9.891.306,24	-294.656,76	-2,89%	10.182.570,00	9.895.410,97	-287.159,03	-2,82%
b)	AMORTIZACIJA	8.231.630,00	8.070.329,70	-161.300,30	-1,96%	8.582.900,00	7.874.494,77	-708.405,23	-8,25%	8.524.714,00	7.694.773,02	-829.940,98	-9,74%
c)	POVRAT NA SREDSTVA	13.755.263,00	13.742.855,38	-12.407,62	-0,09%	14.281.823,00	13.190.370,98	-1.091.452,02	-7,64%	13.719.479,00	12.648.342,02	-1.071.136,98	-7,81%
d)	KOREKCIJE PRETHODNOG PERIODA	2.274.969,00	3.396.393,00	1.121.424,00	49,29%	2.274.969,00	3.369.754,19	1.094.785,19	48,12%	2.274.969,00	492.965,24	-1.782.003,76	-78,33%
REGULATORNO DOZVOLJENI PRIHOD (a+b+c-d)		51.509.972,00	49.330.332,37	-2.179.639,63	-4,23%	53.262.436,00	49.452.455,66	-3.809.980,34	-7,15%	52.528.639,00	51.512.087,04	-1.016.551,96	-1,94%
e)	OSTALI PRIHODI	24.859.184,00	26.126.828,67	1.267.644,67	5,10%	19.417.077,00	26.126.828,67	6.709.751,67	34,56%	16.920.085,00	26.126.828,67	9.206.743,67	54,41%
REGULATORNO DOZVOLJENI PRIHOD KOJI SE TRANSPONUJE U CIJENE (a+b+c-d-e)		26.650.788,00	23.203.503,70	-3.447.284,30	-12,94%	33.845.359,00	23.325.626,99	-10.519.732,01	-31,08%	35.608.554,00	25.385.258,37	-10.223.295,63	-28,71%

G. Alokacija regulatorno dozvoljenog prihoda koji se transponuje u cijene na korisnike prenosnog sistema električne energije

Članom 17 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se regulatorno dozvoljeni prihod koji se transponuje u tarife obezbjeđuje naplaćivanjem usluge korišćenja prenosnog sistema od korisnika priključenih na prenosni sistem po cijenama kojima se nadoknađuju troškovi za angažovanje prenosnog kapaciteta i cijenama kojima se nadoknađuju troškovi opravdanih gubitaka.

1) Alokacija troškova za angažovanje prenosnog kapaciteta koji se transponuju u cijene

Članom 18 stav 2 Metodologije za prenos propisano je da se troškovi za angažovanje prenosnog kapaciteta koji se transponuju u cijene (TAK_{t+n}^{TUT}) izračunavaju na osnovu troškova amortizacije, povrata na sredstva, troškova poslovanja na koje se može uticati iz člana 8 stav 10 ove metodologije i troškova poslovanja na koje se ne može uticati, umanjeno za ostale prihode i naknadu za rad operatora tržišta, uz primjenu odgovarajućih korekcija navedenih kategorija troškova i prihoda i faktora za kvalitet iz člana 6 stav 4 ove metodologije, dok je stavom 8 istog člana propisano da pri izračunavanju troškova za angažovanje prenosnog kapaciteta (TAK_{t+n}^{TUT}) korekcije ne obuhvataju korekciju fakturisane realizacije, već se one uzimaju u obzir u skladu sa članom 23 i članom 25 stav 2 Metodologije za prenos.

Troškovi za angažovanje prenosnog kapaciteta koji se transponuju u cijene (TAK_{t+n}^{TUT}), sastoje se od troškova poslovanja na koje se može uticati i na koje se ne može uticati koji se transponuju u cijene (TAK_{t+n}^{opex-}) i troškova amortizacije i povrata na sredstva koji se transponuju u cijene (TAK_{t+n}^{capex}).

Saglasno članu 19 stav 1 tačka 1 Metodologije za prenos, izračunati su troškovi poslovanja na koje se može uticati koji se transponuju u cijene TAK_{t+n}^{opex-} u iznosu od:

- **3.305.922,08 €** za 2023. godinu,
- **3.022.817,88 €** za 2024. godinu,
- **4.209.648,20 €** za 2025. godinu.

Saglasno članu 19 stav 1 tačka 2 Metodologije za prenos, izračunati su troškovi amortizacije i povrata na sredstva koji se transponuju u cijene TAK_{t+n}^{capex} u iznosu od:

- **4.770.809,17 €** za 2023. godinu,
- **5.164.060,61 €** za 2024. godinu,
- **5.444.297,01 €** za 2025. godinu.

Polazeći od toga da, u skladu sa članom 39 stav 1 Metodologije za prenos, parametar alfa iznosi 0 za sve godine regulatornog perioda i da, u skladu sa članom 39 stav 2 i članom 40 navedene metodologije, faktora za kvalitet iznosi 0 za sve godine regulatornog perioda, saglasno članu 18 stav 2 Metodologije za prenos, troškovi za angažovanje prenosnog kapaciteta koji se transponuju u cijene (TAK_{t+n}^{TOT}) utvrđeni su u iznosu od:

- **8.076.731,25 €** za 2023. godinu (3.305.922,08 € + 4.770.809,17 €),
- **8.186.878,49 €** za 2024. godinu (3.022.817,88 € + 5.164.060,61 €), i
- **9.653.945,21 €** za 2025. godinu (4.209.648,20 € + 5.444.297,01 €).

a) Alokacija troškova za angažovanje prenosnog kapaciteta na proizvođače

Troškovi korišćenja sistema, koji se alociraju na proizvođače TK_{t+n}^{Proiz} , izračunavaju u skladu sa članom 20 Metodologije za prenos, kao zbir dijela troškova poslovanja na koje se može uticati i na koje se ne može uticati, iz člana 21 ove metodologije (TAK_{t+n}^{Popex-}), dijela troškova amortizacije i povrata na sredstva, iz člana 22 ove metodologije (TAK_{t+n}^{Pcapex}) i dijela troškova opravdanih gubitaka iz člana 27 stav 1 ove metodologije (TPg_{t+n}^{Proiz}).

- Članom 21 Metodologije za prenos propisano je da se dio troškova poslovanja na koje se može uticati i na koje se ne može uticati koji se transponuju u cijene, koji pokrivaju proizvođači (TAK_{t+n}^{Popex-}) izračunava kao proizvod troškova poslovanja na koje se može uticati koji se transponuju u cijene (TAK_{t+n}^{opex-}) i koeficijenta koji odražava obavezu proizvođača za upravljanje, eksploataciju i održavanje sredstava operatora (K_{t+n}^{Popex-}), dok se navedeni koeficijent izračunava na osnovu podataka o:

- proizvodnji električne energije od strane proizvođača priključenih na prenosni sistem za regulatornu godinu (E_{t+n}^{proiz}), i
- električnoj energiji, planiranoj energetske bilansom za svaku godinu regulatornog perioda za isporuku iz prenosnog sistema na mjestima isporuke ostalim korisnicima (E_{t+n}^{os}).

Dugoročnim bilansom Crne Gore, proizvodnja električne energije od strane proizvođača priključenih na prenosni sistem (E_{t+n}^{proiz}) za regulatornu godinu planirana je u iznosu od 3.309.097,00 MWh za 2023. godinu, 2.685.908,00 MWh za 2024. godinu i 3.541.398,00 MWh za 2025. godinu, dok je električna energija planirana za isporuku iz prenosnog sistema na mjestima isporuke ostalim korisnicima (E_{t+n}^{os}) u iznosu od 2.656.063,00 MWh za 2023. godinu, 2.643.801,00 MWh za 2024. godinu i 2.620.412,00 MWh za 2025. godinu.

Na osnovu navedenih podataka, a u skladu sa članom 21 Metodologije za prenos, izračunat je koeficijent koji odražava obavezu proizvođača za upravljanje, eksploataciju i održavanje sredstava operatora ($K_{t+n}^{\text{Popex-}}$) u vrijednosti od **55,47%** za 2023. godinu, **50,40%** za 2024. godinu i **57,47%** za 2025. godinu.

Saglasno članu 21 Metodologije za prenos, dio troškova poslovanja na koje se može uticati i na koje se ne može uticati koji pokrivaju proizvođači ($TAK_{t+n}^{\text{Popex-}}$) utvrđen je u iznosu od:

- **1.833.794,98 €** za 2023. godinu ($3.305.922,08 \text{ €} \cdot 0,5547$),
 - **1.523.500,21 €** za 2024. godinu ($3.022.817,88 \text{ €} \cdot 0,5040$),
 - **2.419.284,82 €** za 2025. godinu ($4.209.648,20 \text{ €} \cdot 0,5747$).
- Članom 22 stav 1 Metodologije za prenos propisano je da se dio utvrđene amortizacije i povrata na sredstva, koji pokrivaju proizvođači ($TAK_{t+n}^{\text{Pcapex}}$) izračunava kao proizvod faktora učešća proizvođača u pokrivanju dijela utvrđenih kapitalnih troškova za korišćenje kapaciteta prenosnog sistema i koeficijenta koji odražava obavezu proizvođača za upravljanje, eksploataciju i održavanje sredstava operatora (K_{t+n}^{Pcapex}) i troškova amortizacije i povrata na sredstva koji se transponuju u cijene (TAK_{t+n}^{capex}), dok je stavom 2 istog člana propisan način izračunavanja navedenog koeficijenta.

Koeficijent koji odražava obavezu proizvođača za upravljanje, eksploataciju i održavanje sredstava operatora (K_{t+n}^{Pcapex}) izračunat je saglasno članu 22 stav 2 Metodologije za prenos, na osnovu podataka o vodovima i trafostanicama u prenosnom sistemu dostavljenim od strane CGES-a u Obrascu P, pojašnjenja CGES-a dostavljenih dopisom broj 22/3136-6 od 18.10.2022. godine, kao i podataka kojima raspolaže Agencija, u iznosu od **23,82%** za 2023. godinu, **23,14%** za 2024. godinu i **23,74%** za 2025. godinu. Podaci korišćeni za izračunavanje navedenog koeficijenta prikazani su u tabeli koja slijedi.

Tabela 21. Vrijednosti elemenata elektroprenosnog sistema koje se koriste za proračun koeficijenta K_{t+n}^{Pcapex}

	2023 (€)	2024 (€)	2025 (€)
$\sum V_{ikdv_{t+n}}$	18.415.727,03	17.639.914,47	16.864.101,90
$\sum V_{dvel_{t+n}}$	5.607.213,86	5.002.690,72	4.468.950,03
$\sum V_{tsikdv_{t+n}}^{prem}$	15.966.166,46	15.524.656,19	15.082.227,00
$\sum V_{tsdvel_{t+n}}^{prem}$	9.908.116,45	9.476.626,10	9.055.449,49
$V_{dv_{t+n}}^{dv}$	89.515.669,26	85.499.156,77	81.641.568,23
V_{t+n}^{ts}	85.545.194,15	82.612.074,79	79.707.171,99

Primjenom člana 22 stav 1 Metodologije za prenos, dio utvrđene amortizacije i povrata na sredstva sistema koji pokrivaju proizvođači (TAK_{t+n}^{Pcapex}) utvrđen je u iznosu od:

- **1.136.406,74 €** za 2023. godinu ($4.770.809,17 \text{ €} * 0,2382$),
- **1.194.963,63 €** za 2024. godinu ($5.164.060,61 \text{ €} * 0,2314$),
- **1.292.476,11 €** za 2025. godinu ($5.444.297,01 \text{ €} * 0,2374$).

b) Alokacija troškova za angažovanje prenosnog kapaciteta na ostale korisnike

U skladu sa članom 24 Metodologije za prenos, a na osnovu prethodno izračunatih troškova za angažovanje prenosnog sistema koji se transponuju u cijene (TAK_{t+n}^{TUT}), dijela troškova poslovanja na koje se može uticati i na koje se ne može uticati koji pokrivaju proizvođači (TAK_{t+n}^{Popex-}) i dijela utvrđene amortizacije i povrata na sredstva koji pokrivaju proizvođači (TAK_{t+n}^{Pcapex}), troškovi angažovanja prenosnog kapaciteta koji se alociraju na ostale korisnike TAK_{t+n}^{Kup} utvrđeni su u iznosu od:

- **5.106.529,53 €** za 2023. godinu (8.076.731,25 € - 1.833.794,98 € - 1.136.406,74 €),
- **5.468.414,65 €** za 2024. godinu (8.186.878,49 € - 1.523.500,21 € - 1.194.963,63 €),
- **5.942.184,28 €** za 2025. godinu (9.653.945,21 € - 2.419.284,82 € - 1.292.476,11 €).

2) Alokacija troškova opravdanih gubitaka koji se transponuju u cijene

Troškovi opravdanih gubitaka koji se transponuju u cijene (TPg_{t+n}^{TUT}) utvrđeni su u skladu sa članom 19 stav 2 Metodologije za prenos, na osnovu utvrđenih troškova opravdanih gubitaka i korekcije troškova gubitaka, u iznosu od:

- **14.632.970,96 €** za 2023. godinu ((12.935.103,33 € - (-1.697.867,63 €))*(1+0)),
- **14.649.928,95 €** za 2024. godinu ((13.800.995,14 € - (-848.933,81 €))*(1+0)),i
- **15.376.769,06 €** za 2025. godinu ((13.678.901,43 € - (-1.697.867,63 €))*(1+0)).

Faktor za kvalitet, saglasno članu 39 stav 2 i članu 40 Metodologije za prenos, iznosi 0 za sve godine regulatornog perioda.

a) Alokacija troškova opravdanih gubitaka na proizvođače

Članom 27 Metodologije za prenos propisan je način izračunavanja dijela troškova opravdanih gubitaka koji pokrivaju proizvođači (TPg^{Proiz}), koji podrazumijeva korišćenje podataka o:

- dijelu gubitaka u dalekovodima za koje naknadu plaćaju proizvođači (G_{t+n}^{Pdv}),

- dijelu gubitaka u transformacijama za koje naknadu plaćaju proizvođači (G_{t+n}^{Pts}),
- ukupnih gubitaka u prenosnom sistemu (G_{t+n}^P), i
- troškova opravdanih gubitaka koji se transponuju u cijene ($TP_{g_{t+n}}^{TUT}$).

Analizom podataka dostavljenih od strane CGES-a u obrascu P, uz primjenu člana 27 st. 2-5 Metodologije za prenos, dio gubitaka u dalekovodima za koje naknadu plaćaju proizvođači (G_{t+n}^{Pdy}) izračunat je u vrijednosti od 33.031,91 MWh za 2023. godinu, 35.632,52 MWh za 2024. godinu i 37.932,15 MWh za 2025. godinu, dok je dio gubitaka u transformacijama za koje naknadu plaćaju proizvođači (G_{t+n}^{Pts}) izračunat je u vrijednosti od 9.916,04 MWh za 2023. godinu, 8.943,56 MWh za 2024. godinu i 8.900,27 MWh za 2025. godinu.

Ukupni gubici u prenosnom sistemu nastali usljed domaće potrošnje (G_{t+n}^P) izračunati su na osnovu podataka iz Poglavlja A - Troškovi poslovanja za energetske djelatnosti, u dijelu koji se odnosi na troškove poslovanja na koje se djelimično može uticati, u vrijednosti od 108.365,60 MWh za 2023. godinu, 115.619,73 MWh za 2024. godinu i 114.596,87 MWh za 2025. godinu.

Na osnovu navedenih podataka i utvrđenih troškova opravdanih gubitaka koji se transponuju u cijene ($TP_{g_{t+n}}^{TUT}$), a u skladu sa članom 27 Metodologije za prenos, dio troškova opravdanih gubitaka koje pokrivaju proizvođači (TP_g^{Proiz}) utvrđen je u iznosu od:

- **5.799.405,95 €** za 2023. godinu (((33.031,91 MWh + 9.916,04 MWh) / 108.365,60 MWh) * 14.632.970,96 €),
- **5.648.139,85 €** za 2024. godinu (((35.632,52 MWh + 8.943,56 MWh) / 115.619,73 MWh) * 14.649.928,95 €),
- **6.284.039,93 €** za 2025. godinu (((37.932,15 MWh + 8.900,27 MWh) / 114.596,87 MWh) * 15.376.769,06 €).

b) Alokacija troškova opravdanih gubitaka na ostale korisnike

Članom 28 Metodologije za prenos propisano je da se dio troškova opravdanih gubitaka koji pokrivaju ostali korisnici ($TP_{g_{t+n}}^{ok}$), izračunava na osnovu:

- troškova opravdanih gubitaka u prenosnom sistemu koji se transponuju u cijene (TPg_{t+n}^{TUT}),
- dijela troškova opravdanih gubitaka koje pokrivaju proizvođači električne energije priključeni na prenosni sistem (TPg^{Proiz}),
- korekcije prihoda od regulisane djelatnosti po osnovu opravdanih gubitaka koja se odnosi na ostale korisnike (K_{t+n}^{FRgok}),
- faktora za kvalitet (FK_{t+n}), koji saglasno članu 39 stav 2 i članu 40 Metodologije za prenos iznosi 0 za sve godine regulatornog perioda.

U skladu sa članom 28 Metodologije za prenos, na osnovu prethodno izračunatih troškova opravdanih gubitaka koji se transponuju u cijene, dijela troškova opravdanih gubitaka koje pokrivaju proizvođači, korekcija prihoda od regulisane djelatnosti po osnovu opravdanih gubitaka koja se odnosi na ostale korisnike i faktora za kvalitet, utvrđen je dio troškova opravdanih gubitaka koji pokrivaju ostali korisnici ($TP_{g,t+n}^{ok}$) u iznosu od:

- **8.873.414,37 €** za 2023. godinu (14.632.970,96 € - 5.799.405,95 € - (-39.849,36 €)*(1+0)),
- **9.041.638,46 €** za 2024. godinu (14.649.928,95 € - 5.648.139,85 € - (-39.849,36 €)*(1+0)),
- **9.112.653,82 €** za 2025. godinu (15.376.769,06 € - 6.284.039,93 € - (-19.924,69 €)*(1+0)).

* * *

Na osnovu prethodno navedenog, dio regulatorno dozvoljenog prihoda koji se transponuje u cijene koji se, saglasno članu 17 stav 2 Metodologije za prenos, obezbjeđuje naplaćivanjem usluge korišćenja prenosnog sistema od proizvođača električne energije po cijenama koje se utvrđuju saglasno članu 23 Metodologije za prenos, iznosi:

- **8.338.415,89 €** za 2023. godinu (1.833.794,98 € + 1.136.406,74 € + 5.799.405,95 € - 431.191,78 €),
- **7.935.411,91 €** za 2024. godinu (1.523.500,21 € + 1.194.963,63 € + 5.648.139,85 € - 431.191,78 €),

- **9.780.204,98 €** za 2025. godinu (2.419.284,82 € + 1.292.476,11 € + 6.284.039,93 € - 215.595,88 €).

Prethodno navedeni prihodi pokrivaju:

a) dio troškova za angažovanje prenosnog kapaciteta u iznosu od:

- **2.730.630,99 €** za 2023. godinu, koji, shodno članu 23 Metodlogije za prenos, obuhvata: dio troškova amortizacije i povrata na sredstva koji se alocira na proizvođače (TAK_{t+n}^{Pcapex}) u iznosu od **1.136.406,74 €**, korekciju fakturisane realizacije po osnovu angažovanja prenosnog kapaciteta, koja se odnosi na proizvođače nastala uslijed odstupanja maksimalno raspoloživih snaga proizvedenih objekata u odnosu na plan, utvrđene u korist operatora prenosnog sistema ($K_{t+n}^{FRsProiz}$), u iznosu od **59.086,53 €**, dio troškova na koje se može uticati i na koje se ne može uticati koji se alocira na proizvođače (TAK_{t+n}^{Popex-}) u iznosu od **1.833.794,98 €** i korekciju fakturisane realizacije po osnovu angažovanja prenosnog kapaciteta, koja se odnosi na proizvođače u dijelu odstupanja proizvedene električne energije proizvodnih objekata u odnosu na plan ($K_{t+n}^{FReProiz}$), utvrđene u korist korisnika prenosnog sistema, u iznosu od **298.657,26 €**, (1.136.406,74 € - (-59.086,53 €) + 1.833.794,98 € - 298.657,26 €),
- **2.478.893,11 €** za 2024. godinu, koji, shodno članu 23 Metodlogije za prenos, obuhvata: dio troškova amortizacije i povrata na sredstva koji se alocira na proizvođače (TAK_{t+n}^{Pcapex}) u iznosu od **1.194.963,63 €**, korekciju fakturisane realizacije po osnovu angažovanja prenosnog kapaciteta, koja se odnosi na proizvođače nastala uslijed odstupanja maksimalno raspoloživih snaga proizvedenih objekata u odnosu na plan, utvrđene u korist operatora prenosnog sistema ($K_{t+n}^{FRsProiz}$), u iznosu od **59.086,53 €**, dio troškova na koje se može uticati i na koje se ne može uticati koji se alocira na proizvođače (TAK_{t+n}^{Popex-}) u iznosu od **1.523.500,21 €** i korekciju fakturisane realizacije po osnovu angažovanja prenosnog kapaciteta, koja se odnosi na proizvođače u dijelu odstupanja proizvedene električne energije proizvodnih objekata u odnosu na plan ($K_{t+n}^{FReProiz}$), utvrđene u korist korisnika prenosnog sistema, u iznosu od **298.657,26 €**, (1.194.963,63 € - (-59.086,53 €) + 1.523.500,21 € - 298.657,26 €),
- **3.591.975,58 €** za 2025. godinu, koji, shodno članu 23 Metodlogije za prenos, obuhvata: dio troškova amortizacije i povrata na sredstva koji se alocira na proizvođače

237

(TAK_{t+n}^{Pcapex}) u iznosu od **1.292.476,11 €**, korekciju fakturisane realizacije po osnovu angažovanja prenosnog kapaciteta, koja se odnosi na proizvođače nastala uslijed odstupanja maksimalno raspoloživih snaga proizvedenih objekata u odnosu na plan, utvrđene u korist operatora prenosnog sistema ($K_{t+n}^{FRsProiz}$), u iznosu od **29.543,27 €**, dio troškova na koje se može uticati i na koje se ne može uticati koji se alocira na proizvođače (TAK_{t+n}^{Popex-}) u iznosu od **2.419.284,82 €** i korekciju fakturisane realizacije po osnovu angažovanja prenosnog kapaciteta, koja se odnosi na proizvođače u dijelu odstupanja proizvedene električne energije proizvodnih objekata u odnosu na plan ($K_{t+n}^{FReProiz}$), utvrđene u korist korisnika prenosnog sistema, u iznosu od **149.328,62 €**, ($1.292.476,11 € - (-29.543,27 €) + 2.419.284,82 € - 149.328,62 €$),

b) dio troškova opravdanih gubitaka u iznosu od:

- **5.607.784,90 €** za 2023. godinu, koji, shodno članu 23 Metodlogije za prenos, obuhvata: dio troškova opravdanih gubitaka koje pokrivaju proizvođači ($TP_{g,t+n}^{Proiz}$) u iznosu od **5.799.405,95 €** i korekciju fakturisane realizacije koja se odnosi na proizvođače po osnovu opravdanih gubitaka ($K_{t+n}^{FRgProiz}$), utvrđene u korist korisnika prenosnog sistema u iznosu od **191.621,05 €**, ($5.799.405,95 € - 191.621,05 €$),
- **5.456.518,80 €** za 2024. godinu, koji, shodno članu 23 Metodlogije za prenos, obuhvata: dio troškova opravdanih gubitaka koje pokrivaju proizvođači ($TP_{g,t+n}^{Proiz}$) u iznosu od **5.648.139,85 €** i korekciju fakturisane realizacije koja se odnosi na proizvođače po osnovu opravdanih gubitaka ($K_{t+n}^{FRgProiz}$), utvrđene u korist korisnika prenosnog sistema u iznosu od **191.621,05 €**, ($5.648.139,85 € - 191.621,05 €$),
- **6.188.229,40 €** za 2025. godinu, koji, shodno članu 23 Metodlogije za prenos, obuhvata: dio troškova opravdanih gubitaka koje pokrivaju proizvođači ($TP_{g,t+n}^{Proiz}$) u iznosu od **6.284.039,93 €** i korekciju fakturisane realizacije koja se odnosi na proizvođače po osnovu opravdanih gubitaka ($K_{t+n}^{FRgProiz}$), utvrđene u korist korisnika prenosnog sistema u iznosu od **95.810,53 €**, ($6.284.039,93 € - 95.810,53 €$).

Dio regulatorno dozvoljenog prihoda koji se transponuje u cijene koji se, saglasno članu 17 stav 2 Metodlogije za prenos, obezbjeđuje naplaćivanjem usluge korišćenja prenosnog

sistema od ostalih korisnika po cijenama koje se utvrđuju saglasno članu 23 Metodologije za prenos, iznosi:

- **14.865.087,81 €** za 2023. godinu ($5.106.529,53 \text{ €} + 8.873.414,37 \text{ €} + 226.064,14 \text{ €} - (-659.079,77 \text{ €})$),
- **15.390.215,08 €** za 2024. godinu ($5.468.414,65 \text{ €} + 9.041.638,46 \text{ €} + 221.082,20 \text{ €} - (-659.079,77 \text{ €})$),
- **15.605.053,39 €** za 2025. godinu ($5.942.184,28 \text{ €} + 9.112.653,82 \text{ €} + 220.675,40 \text{ €} - (-329.539,89 \text{ €})$).

Prethodno navedeni prihodi pokrivaju:

a) dio troškova za angažovanje prenosnog kapaciteta u iznosu od:

- **5.991.673,44 €** za 2023. godinu, koji, shodno članu 25 Metodlogije za prenos, obuhvata: dio troškova koje pokrivaju ostali korisnici, koji se alociraju po aktivnoj snazi ($\text{TAK}_{t+n}^{\text{kup}}$) u iznosu od 5.106.529,53 €, troškove koji se odnose na naknadu za rad operatora tržišta (Tot_{t+n}) u iznosu od 226.064,14 € i korekciju fakturisane realizacije koja se odnosi na ostale korisnike ($\text{K}_{t+n}^{\text{Fros}}$) utvrđene u korist operatora prenosnog sistema u iznosu od 659.079,77 € ($5.106.529,53 \text{ €} + (226.064,14 \text{ €} - (-659.079,77 \text{ €}))$),
- **6.348.576,62 €** za 2024. godinu, koji, shodno članu 25 Metodlogije za prenos, obuhvata: dio troškova koje pokrivaju ostali korisnici, koji se alociraju po aktivnoj snazi ($\text{TAK}_{t+n}^{\text{kup}}$) u iznosu od 5.468.414,65 €, troškove koji se odnose na naknadu za rad operatora tržišta (Tot_{t+n}) u iznosu od 221.082,20 € i korekciju fakturisane realizacije koja se odnosi na ostale korisnike ($\text{K}_{t+n}^{\text{Fros}}$) utvrđene u korist operatora prenosnog sistema u iznosu od 659.079,77 € ($5.468.414,65 \text{ €} + (221.082,20 \text{ €} - (-659.079,77 \text{ €}))$),
- **6.492.399,57 €** za 2025. godinu, koji, shodno članu 25 Metodlogije za prenos, obuhvata: dio troškova koje pokrivaju ostali korisnici, koji se alociraju po aktivnoj snazi ($\text{TAK}_{t+n}^{\text{kup}}$) u iznosu od 5.942.184,28 €, troškove koji se odnose na naknadu za rad operatora tržišta (Tot_{t+n}) u iznosu od 220.675,40 € i korekciju fakturisane realizacije koja se odnosi na ostale korisnike ($\text{K}_{t+n}^{\text{Fros}}$) utvrđene u korist operatora prenosnog sistema u iznosu od 329.539,89 € ($5.942.184,28 \text{ €} + (220.675,40 \text{ €} - (-329.539,89 \text{ €}))$),

- b) dio troškova opravdanih gubitaka, kako je to prethodno navedeno u okviru tačke - Alokacija troškova opravdanih gubitaka na ostale korisnike, u iznosu od:
- **8.873.414,37 €** za 2023. godinu,
 - **9.041.638,46 €** za 2024. godinu,
 - **9.112.653,82 €** za 2025. godinu.

H. Cijene za korišćenje prenosnog sistema električne energije

1) Cijene za korišćenje prenosnog sistema električne energije za proizvođače električne energije priključene na prenosni sistem

Članom 23 Metodologije za prenos propisan je način izračunavanja cijena za korišćenje prenosnog sistema koje plaćaju proizvođači električne energije priključeni na prenosni sistem izračunavaju, i to:

1. cijena za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače koja se naplaćuje po aktivnoj električnoj energiji (Cke_{t+n}^{Proiz}), koja se izražava u €/MWh, a koja obuhvata:
 - cijenu za angažovanje prenosnog kapaciteta koju plaćaju proizvođači priključeni na prenosni sistem, koja se naplaćuje po aktivnoj električnoj energiji ($Cake_{t+n}^{Proiz}$),
 - cijenu opravdanih gubitaka koju plaćaju proizvođači priključeni na prenosni sistem, koja se naplaćuje po aktivnoj električnoj energiji (Cg_{t+n}^{Proiz});
2. cijena za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače koja se naplaćuje po maksimalno raspoloživoj aktivnoj snazi ($Caks_{t+n}^{Proiz}$), koja se izražava u €/MW/mjesec.
1. Cijena za angažovanje prenosnog kapaciteta koju plaćaju proizvođači priključeni na prenosni sistem, koja se naplaćuje po aktivnoj električnoj energiji ($Cake_{t+n}^{Proiz}$), utvrđuje se u skladu sa članom 23 Metodologije za prenos na osnovu:
 - dijela troškova poslovanja na koje se može uticati i na koje se ne može uticati koji pokrivaju proizvođači (TAK_{t+n}^{Popex-}),

- korekcije fakturisane realizacije po osnovu angažovanja prenosnog kapaciteta, koja se odnosi na proizvođače u dijelu odstupanja proizvedene električne energije proizvodnih objekata u odnosu na plan, izvršene u skladu sa pravilima kojima se uređuje način vršenja korekcija ($K_{t+n}^{FReProiz}$),
- planirane proizvodnje električne energije od strane proizvođača priključenih na prenosni sistem za regulatornu godinu (E_{t+n}^{Proiz}), i
- faktora za kvalitet (FK_{t+n}), koji saglasno članu 39 stav 2 i članu 40 Metodologije za prenos iznosi 0 za sve godine regulatornog perioda.

U skladu sa članom 23 Metodologije za prenos, na osnovu prethodno navedenih elemenata, utvrđena je cijena za angažovanje prenosnog kapaciteta koju plaćaju proizvođači priključeni na prenosni sistem, koja se naplaćuje po aktivnoj električnoj energiji ($Cake_{t+n}^{Proiz}$), u iznosu od:

- **0,4639 €/MWh** za 2023. godinu $((1.833.794,98 \text{ €} - 298.657,26 \text{ €} \cdot (1+0)) / 3.309.097,00 \text{ MWh})$,
- **0,4560 €/MWh** za 2024. godinu $((1.523.500,21 \text{ €} - 298.657,26 \text{ €} \cdot (1+0)) / 2.685.908,00 \text{ MWh})$, i
- **0,6410 €/MWh** za 2025. godinu $((2.419.284,82 \text{ €} - 149.328,62 \text{ €} \cdot (1+0)) / 3.541.398,00 \text{ MWh})$.

Cijena opravdanih gubitaka koju plaćaju proizvođači priključeni na prenosni sistem, koja se naplaćuje po aktivnoj električnoj energiji (Cg_{t+n}^{Proiz}), utvrđuje se u skladu sa članom 23 Metodologije za prenos na osnovu:

- dijela troškova opravdanih gubitaka koje pokrivaju proizvođači iz člana 27 ove metodologije (TPg_{t+n}^{Proiz}),
- korekcije fakturisane realizacije koja se odnosi na proizvođače po osnovu opravdanih gubitaka, izvršene u skladu sa pravilima kojima se uređuje način vršenja korekcija ($K_{t+n}^{FRgProiz}$),
- planirane proizvodnje električne energije od strane proizvođača priključenih na prenosni sistem za regulatornu godinu (E_{t+n}^{Proiz}), i

- faktora za kvalitet (FK_{t+n}), koji saglasno članu 39 stav 2 i članu 40 Metodologije za prenos iznosi 0 za sve godine regulatornog perioda.

U skladu sa članom 23 Metodologije za prenos, na osnovu prethodno navedenih elemenata, utvrđena je cijena opravdanih gubitaka koju plaćaju proizvođači priključeni na prenosni sistem, koja se naplaćuje po aktivnoj električnoj energiji (Cg_{t+n}^{Proiz}), u iznosu od:

- **1,6947 €/MWh** za 2023. godinu $((5.799.405,95 \text{ €} - 191.621,05 \text{ €} * (1+0)) / 3.309.097,00 \text{ MWh})$,
- **2,0315 €/MWh** za 2024. godinu $((5.648.139,85 \text{ €} - 191.621,05 \text{ €} * (1+0)) / 2.685.908,00 \text{ MWh})$, i
- **1,7474 €/MWh** za 2025. godinu $((6.284.039,93 \text{ €} - 95.810,53 \text{ €} * (1+0)) / 3.541.398,00 \text{ MWh})$.

Nadalje, na osnovu utvrđenih cijena za angažovanje prenosnog kapaciteta koju plaćaju proizvođači priključeni na prenosni sistem, koja se naplaćuje po aktivnoj električnoj energiji ($Cake_{t+n}^{Proiz}$) i cijena opravdanih gubitaka koju plaćaju proizvođači priključeni na prenosni sistem, koja se naplaćuje po aktivnoj električnoj energiji (Cg_{t+n}^{Proiz}), primjenom člana 23 Metodologije za prenos, cijena za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače koja se naplaćuje po aktivnoj električnoj energiji (Cke_{t+n}^{Proiz}) utvrđuje se u iznosu od:

- **2,1586 €/MWh** $(0,4639 \text{ €/MWh} + 1,6947 \text{ €/MWh})$ za 2023. godinu, pa je odlučeno kao u tački 6 dispozitiva ove odluke.
- **2,4876 €/MWh** $(0,4560 \text{ €/MWh} + 2,0315 \text{ €/MWh})$ za 2024. godinu, pa je odlučeno kao u tački 15 dispozitiva ove odluke. i
- **2,3884 €/MWh** $(0,6410 \text{ €/MWh} + 1,7474 \text{ €/MWh})$ za 2025. godinu, pa je odlučeno kao u tački 24 dispozitiva ove odluke.

2. Cijena za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače koja se naplaćuje po maksimalno raspoloživoj aktivnoj snazi ($Caks_{t+n}^{Proiz}$), utvrđuje se u skladu sa članom 23 Metodologije za prenos na osnovu:

- dijela utvrđene amortizacije i povrata na sredstva koji pokrivaju proizvođači (TAK_{t+n}^{Pcapex}),

- korekcija fakturisane realizacije koja se odnosi na proizvođače, nastala uslijed odstupanja maksimalno raspoloživih aktivnih snaga proizvodnih objekata u odnosu na plan, izvršene u skladu sa pravilima kojima se uređuje način vršenja korekcija ($K_{t+n}^{FRsProiz}$),
- maksimalne raspoložive snaga svih proizvodnih objekata priključenih na prenosni sistem (MK_{t+n}^{Proiz}),
- faktora za kvalitet (FK_{t+n}), koji saglasno članu 39 stav 2 i članu 40 Metodologije za prenos iznosi 0 za sve godine regulatornog perioda.

U skladu sa članom 23 Metodologije za prenos, na osnovu prethodno navedenih elemenata, utvrđena je cijena za korišćenje prenosnog sistema za proizvođače koja se naplaćuje po maksimalno raspoloživoj aktivnoj snazi ($Caks_{t+n}^{Proiz}$), u iznosu od:

- **103,0242 €/MW/mjesec** za 2023. godinu ($((1.136.406,74 \text{ €} - (-59.086,53 \text{ €})*(1+0))/967 \text{ MW}/12)$), pa je odlučeno kao u tački 5 dispozitiva ove odluke,
- **97,5216 €/MW/mjesec** za 2024. godinu ($((1.194.963,63 \text{ €} - (-59.086,53 \text{ €})*(1+0))/1.071,60 \text{ MW}/12)$), pa je odlučeno kao u tački 14 dispozitiva ove odluke, i
- **98,8411 €/MW/mjesec** za 2025. godinu ($((1.292.476,11 \text{ €} - (-29.543,27 \text{ €})*(1+0))/1.114,60 \text{ MW}/12)$), pa je odlučeno kao u tački 23 dispozitiva ove odluke.

2) Cijene za korišćenje prenosnog sistema za ostale korisnike

Ostali korisnici iz člana 1 stav 2 tačka 2 Metodologije za prenos plaćaju korišćenje prenosnog sistema po:

1. cijeni za angažovanje prenosnog kapaciteta (Ck_{t+n}), iz člana 25 Metodologije za prenos, i
 2. cijeni opravdanih gubitaka ($C_{g_{t+n}}^{ok}$), iz člana 28 Metodologije za prenos.
1. Cijena za angažovanje prenosnog kapaciteta (Ck_{t+n}) utvrđuje se u skladu sa članom 25 stav 2 Metodologije za prenos na osnovu:
 - dijela troškova koje pokrivaju ostali korisnici, koji se alociraju po aktivnoj snazi (TAK_{t+n}^{kup}),

- troškova koji se odnose na naknadu za rad operatora tržišta (Tot_{t+n}),
- korekcije fakturisane realizacije koja se odnosi na ostale korisnike (K_{t+n}^{FROS}),
- sume priključnih snaga ostalih korisnika (MK_{t+n}),
- faktora za kvalitet (FK_{t+n}), koji saglasno članu 39 stav 2 i članu 40 Metodologije za prenos iznosi 0 za sve godine regulatornog perioda.

Članom 41 stav 1 Metodologije za prenos propisano je da se, izuzetno od odredbi člana 25 st. 1 i 2, u periodu od 1. januara 2023. godine do 31. decembra 2025. godine, alociranje troškova (TAK_{t+n}^{KUP}) i izračunavanje cijena za angažovani prenosni kapacitet koju plaćaju ostali korisnici (Ck_{t+n}), vrši po planiranoj maksimalnoj snazi.

U skladu sa članom 25 stav 2 i članom 41 stav 1 Metodologije za prenos, na osnovu prethodno navedenih elemenata, utvrđena je cijena za angažovanje prenosnog kapaciteta (Ck_{t+n}) u iznosu od:

- **1,0122 €/kW/mjesec** za 2023. godinu ($((5.106.529,53 \text{ €} + (226.064,14 \text{ €} - (-659.079,77 \text{ €})) \cdot (1+0)) / 493.280,00 \text{ kW}/12)$), pa je odlučeno kao u tački 7 dispozitiva ove odluke,
- **1,0575 €/kW/mjesec** za 2024. godinu ($((5.468.414,65 \text{ €} + (221.082,20 \text{ €} - (-659.079,77 \text{ €})) \cdot (1+0)) / 500.290,00 \text{ kW}/12)$), pa je odlučeno kao u tački 16 dispozitiva ove odluke,
- **1,0663 €/kW/mjesec** za 2025. godinu ($((5.942.184,28 \text{ €} + (220.675,40 \text{ €} - (-329.539,89 \text{ €})) \cdot (1+0)) / 507.410,00 \text{ kW}/12)$), pa je odlučeno kao u tački 25 dispozitiva ove odluke.

2. Cijena gubitaka koju plaćaju ostali korisnici ($C_{g_{t+n}}^{os}$) utvrđuje se u skladu sa članom 28 stav 1 Metodologije za prenos na osnovu:

- dijela troškova opravdanih gubitaka koji pokrivaju ostali korisnici ($TP_{g_{t+n}}^{ok}$),
- električne energije planirane energetske bilansom za isporuku ostalim korisnicima (E_{t+n}^{ok}).

U skladu sa članom 28 stav 1 Metodologije za prenos, na osnovu prethodno navedenih elemenata, utvrđena je cijena gubitaka koju plaćaju ostali korisnici ($C_{g_{t+n}}^{os}$) u iznosu od:

- **0,3341 c€/kWh** za 2023. godinu (8.873.414,37 €/ 2.656.063,00 MWh/ 10), pa je odlučeno kao u tački 8 dispozitiva ove odluke,
- **0,3420 c€/kWh** za 2024. godinu (9.041.638,46 €/ 2.643.801,00 MWh/ 10), pa je odlučeno kao u tački 17 dispozitiva ove odluke, i
- **0,3478 c€/kWh** za 2025. godinu (9.112.653,82 €/ 2.620.412,00 MWh/ 10), pa je odlučeno kao u tački 26 dispozitiva ove odluke.

Niža tarifa za aktivnu energiju za pokrivanje opravdanih gubitaka (**NTg**) određuje se saglasno članu 28 stav 2 Metodologije za prenos na osnovu:

- cijene gubitaka koju plaćaju ostali korisnici ($C_{g_{t+n}}^{os}$),
- učešća aktivne električne energije planirane energetske bilansom za isporuku ostalim korisnicima tokom trajanja niže dnevne tarife, u ukupnoj isporučenoj električnoj energiji (**Ant**),
- učešća aktivne električne energije planirane energetske bilansom za isporuku ostalim korisnicima tokom trajanja više dnevne tarife, u ukupnoj isporučenoj električnoj energiji (**Avt**),
- relativnog odnosa više i niže dnevne tarife za aktivnu energiju (**ROvn**).

Viša tarifa za aktivnu energiju za pokrivanje opravdanih gubitaka određuje se saglasno članu 28 stav 2 Metodologije za prenos kao proizvod relativnog odnosa više i niže dnevne tarife za aktivnu energiju (**ROvn**) i niže tarife za aktivnu energiju za pokrivanje opravdanih gubitaka (**NTg**).

Na osnovu podataka dostavljenih od strane CGES-a u Obrascu P, učešće aktivne električne energije planirane energetske bilansom za isporuku ostalim korisnicima tokom trajanja niže dnevne tarife, u ukupnoj isporučenoj električnoj energiji (**Ant**) utvrđuje se u vrijednosti od 36,14% za 2023. godinu, 36,18% za 2024. godinu i 36,24% za 2025. godinu, dok se učešće aktivne električne energije planirane energetske bilansom za isporuku ostalim korisnicima tokom trajanja više dnevne tarife, u ukupnoj isporučenoj električnoj energiji (**Avt**) utvrđuje u vrijednosti od 63,86% za 2023. godinu, 63,82% za 2024. godinu i 63,76% za 2025. godinu. Relativni odnos više i niže

dnevne tarife za aktivnu energiju je utvrđen u vrijednosti od 2 za sve godine regulatornog perioda, uz poštovanje ograničenja propisanog članom 28 stav 3 ovog Metodologije za prenos.

Polazeći od navedenog, utvrđene su niža i viša tarifa za aktivnu energiju za pokrivanje opravdanih gubitaka u skladu sa članom 28 st. 2 i 3 Metodologije za prenos u iznosu od:

- **0,2039 c€/kWh** za nižu dnevnu tarifu i **0,4078 c€/kWh** za višu dnevnu tarifu za 2023. godinu, pa je odlučeno kao u tački 9 dispozitiva ove odluke.
- **0,2088 c€/kWh** za nižu dnevnu tarifu i **0,4175 c€/kWh** za višu dnevnu tarifu za 2024. godinu, pa je odlučeno kao u tački 18 dispozitiva ove odluke.
- **0,2124 c€/kWh** za nižu dnevnu tarifu i **0,4247 c€/kWh** za višu dnevnu tarifu za 2025. godinu, pa je odlučeno kao u tački 27 dispozitiva ove odluke.

Na osnovu člana 37 stav 2 Metodologije za prenos, odlučeno je kao u tački 29 dispozitiva ove odluke.

Uputstvo o pravnoj zaštiti: Protiv ove odluke se može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom Crne Gore u roku od 20 dana od dana prijema.

Predsjednik Odbora
Branislav Prelević, s.r.